

**ÇOCUK EDEBİYATI YAZARI VE ÇİZERİ OLARAK FERİDUN
ORAL'IN ÇOCUK EDEBİYATIMIZDAKİ YERİ VE EĞİTSEL
DEĞERLER**

Mehmet GÖNEN

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Prof. Dr. Mehmet Hilmi UÇAN

Ekim, 2017

Afyonkarahisar

T.C.
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

ÇOCUK EDEBİYATI YAZARI VE ÇİZERİ OLARAK
FERİDUN ORAL'IN ÇOCUK EDEBİYATIMIZDAKİ
YERİ VE EĞİTSEL DEĞERLER

Hazırlayan
Mehmet GÖNEN

Danışman
Prof. Dr. M. Hilmi UÇAN

AFYONKARAHİSAR 2017

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Çocuk Edebiyatı Yazarı ve Çizeri Olarak Feridun Oral’ın Çocuk Edebiyatımızdaki Yeri ve Eğitsel Değerler” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Kaynakça’da gösterilen eserlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

11/10/2017

Mehmet GÖNEN

İmza

TEZ JÜRİSİ KARARI VE ENSTİTÜ ONAYI

JÜRİ ÜYELERİ

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Mehmet Hilmi UÇAN
Jüri Üyeleri : Doç. Dr. Ertan ENGİN
: Yrd. Doç. Dr. Bayram ÇETİNKAYA

İmza

Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans öğrencisi, Mehmet GÖNEN'in "**Çocuk Edebiyatı Yazarı ve Çizeri Olarak Feridun Oral'ın Çocuk Edebiyatımızdaki Yeri ve Eğitsel Değerler**" başlıklı tezi, 11.10.2017 günü saat 09.00'te Afyon Kocatepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Sınav Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca yukarıda isim ve imzaları bulunan jüri üyeleri tarafından değerlendirilerek kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Celal DEMİR
Enstitü Müdürü

ÖZET

ÇOCUK EDEBİYATI YAZARI VE ÇİZERİ OLARAK FERİDUN ORAL'IN ÇOCUK EDEBİYATIMIZDAKİ YERİ VE EĞİTSEL İLKELER

Mehmet GÖNEN

**AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI**

Ekim 2017

Danışman: Prof. Dr. Mehmet Hilmi UÇAN

Çalışmada; Feridun Oral'ın yazarı ve çizeri olduğu çocuk kitapları, çocuk edebiyatının temel ilkeleri açısından incelenmiştir. Çalışma, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman analizi yöntemi kullanılarak yürütülmüştür. Bu bağlamda örnekleme yer alan on beş çocuk kitabı, doküman analizi yöntemiyle çözümlenmiştir. Bu çözümlenme, tasarım özellikleri ve içerik özellikleri ana başlıkları altında gerçekleştirilmiştir. Tasarım özellikleri başlığı altında sayfa, punto, boyut, kapak – cilt, resim; içerik başlığı altında ise konu – kurgu, izlek – tema, çevre, ileti, karakter, dil ve anlatım, yazınsal ve eğitsel ilkeler alt başlıkları altında gerçekleştirilmiştir. Çözümlemeler çerçevesinde Feridun Oral'ın çocuk edebiyatımızdaki yeri ve kitaplarında yer alan eğitsel değerler ortaya konmuştur.

Anahtar Sözcükler: Feridun Oral, Çocuk, Çocuk Edebiyatı, Çocuk Masalları, Eğitsel Değerler

ABSTRACT

THE PLACE AND EDUCATIONAL VALUES OF FERIDUN ORAL IN OUR CHILDREN'S LITERATURE AS A WRITING AND DRAWING FOR CHILDREN'S LITERATURE

Mehmet GÖNEN

**AFYON KOCATEPE UNIVERSITY
SOCIAL SCIENCES INSTITUTE
TURKISH EDUCATION DEPARTMENT**

October 2017

Advisor: Prof. Dr. Mehmet Hilmi UÇAN

Study; Children's books, written by Feridun Oral, are examined in terms of basic principles of children's literature. The study was conducted using a document analysis method, one of the qualitative research methods. In this context, fifteen children's books in the sample were analyzed by document analysis. This analysis has been performed under the main headings of design features and content properties. Design features under the title page, point, size, cover - skin, picture; under the heading of content, under the headings of subject - fiction, track - theme, environment, message, character, language and narrative, literary and educational principles. With in the framework of the analysis, Feridun Oral's place in our children's literature and the educational values in his books are revealed.

Key Words: Feridun Oral, Children, Children's Literature, Children's Episodes, Educational Values

ÖNSÖZ

Feridun Oral'ın yazarı ve çizeri olduğu on beş kitabının çocuk edebiyatının temel ilkeleri açısından incelendiği bu tez, üç ana başlıktan oluşmaktadır.

Giriş bölümünde; çalışmanın daha iyi anlaşılması amacıyla problem, problem cümlesi, amaç, alt amaçlar, önem ve sınırlılıklar hakkında açıklamalara ve araştırma desenine, yöntem bilgisine, örnekleme, verilerin toplanma ve çözümlenme sürecine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

Birinci bölümde, çocuk edebiyatının temel ilkeleriyle ilgili kavramsal çerçeveye; ikinci bölümde yazarın hayatı, eserleri ve çocuk edebiyatı hakkındaki bilgilere; üçüncü bölümde örnekleme de yer alan kitapların belirlenen temel ilkeler doğrultusunda yapılmış çözümlenmelerine ve değerlendirmelerine; sonuç bölümünde ise sonuç ve önerilere yer verilmiştir.

Tezde yer alan temel ilkeler, Prof. Dr. Sedat Sever (2007) 'in *Çocuk ve Edebiyat* kitabında belirttiği ilkelere aittir. Ayrıca tezde yer alan kitapların inceleme planı, Metin Akyüz (2015) 'ün "*Muzaffer İzgü'nün Çocuk Kitaplarının Çocuk Edebiyatının Temel İlkeleri Açısından İncelenmesi*" adlı doktora tezinden yararlanılarak oluşturulmuştur. Prof. Dr. Sedat Sever ve Metin Akyüz hocalarıma anlayışları ve tezimde ilgili çalışmalardan yararlanmama izin verdikleri için teşekkür ederim.

Tez konumun belirlenmesinden tamamlanmasına kadar olan sürecin her aşamasında yardımlarını esirgemeyen değerli hocam ve tez danışmanım Prof. Dr. M. Hilmi Uçan'a, eleştiri ve katkılarıyla çalışmamın oluşturulmasında yardımcı olan Arş. Gör. Erhan Akdağ'a; bütün çalışmalarım da her türlü desteğiyle yanımda yer alan aileme teşekkür ediyorum.

Mehmet GÖNEN

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
YEMİN METNİ	II
TEZ JÜRİSİ KARARI VE ENSTİTÜ MÜDÜRLÜĞÜ ONAYI	III
ÖZET	IV
ABSTRACT	V
ÖNSÖZ	VI
İÇİNDEKİLER	VII
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAK ÇERÇEVE

1. ÇOCUK EDEBİYATININ TEMEL İLKELER	12
1.1. ÇOCUK KİTAPLARININ TASARIM VE RESİM ÖZELLİKLERİ	15
1.1.1. Çocuk Kitaplarının Tasarım Özellikleri	15
1.1.1.1. Boyut	16
1.1.1.2. Kâğıt	17
1.1.1.3. Kapak-Cilt	17
1.1.1.4. Sayfa Düzeni	17
1.1.1.5. Harfler	18
1.1.2. Çocuk Kitaplarının Resim Özellikleri	18
1.2. KONU VE KURGU	22
1.3. İZLEK	26
1.4. KARAKTERLER	27
1.5. İLETİ	30
1.6. ÇEVRE	32
1.7. DİL VE ANLATIM	33

İKİNCİ BÖLÜM**YAZARIN HAYATI, ESERLERİ VE ÇOCUK EDEBİYATINA
YÖNELİK DÜŞÜNCELERİ**

1. FERİDUN ORAL'IN HAYATI VE ÇOCUK EDEBİYATI HAKKINDAKİ DÜŞÜNCELERİ	37
2. FERİDUN ORAL'IN ESERLERİ	40
2.1. FERİDUN ORAL'IN ALDIĞI ÖDÜLLER	41

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM**BULGULAR VE YORUMLAR**

1. FERİDUN ORAL'IN İNCELENEN ÖYKÜ VE MASALLARININ TASARIM VE RESİM ÖZELLİKLERİ	42
1.1. FERİDUN ORAL'IN İNCELENEN ÖYKÜ VE MASALLARININ TASARIM ÖZELLİKLERİ	42
1.2. FERİDUN ORAL'IN İNCELENEN ÖYKÜ VE MASALLARININ RESİM ÖZELLİKLERİ	48
1.2.1. Feridun Oral'ın İncelenen Öykü ve Masallarındaki Resimlerden Örnekler	50
2. FERİDUN ORAL'IN İNCELENEN ÖYKÜ VE MASALLARININ İÇERİK/KURGUSAL ÇERÇEVESİNİN ÇOCUK EDEBİYATININ TEMEL İLKELERİ AÇISINDAN İNCELENMESİ ÖZELLİKLERİ	92
2.1. AY NE ZAMAN GELECEK?	92
2.1.1. Konu – Kurgu	92
2.1.2. İzlek – Tema	93
2.1.3. Karakter ve Kahraman	93
2.1.4. Dil ve Anlatım	94
2.1.5. İletiler	96
2.1.6. Çevre	96

2.1.7. Yazımsal ve Eğitsel İlkeler	97
2.2. BABAANNEM KİME BENZİYOR?	99
2.2.1. Konu – Kurgu	99
2.2.2. İzlek – Tema	101
2.2.3. Karakter ve Kahraman	102
2.2.4. Dil ve Anlatım	102
2.2.5. İletiler	104
2.2.6. Çevre	105
2.2.7. Yazımsal ve Eğitsel İlkeler	106
2.3. BALONCU DEDE VE ÜÇ KÜÇÜK YARAMAZ	108
2.3.1. Konu – Kurgu	108
2.3.2. İzlek – Tema	110
2.3.3. Karakter ve Kahraman	110
2.3.4. Dil ve Anlatım	111
2.3.5. İletiler	116
2.3.6. Çevre	117
2.3.7. Yazımsal ve Eğitsel İlkeler	118
2.4. BENEKLİ FAREMİ GÖRDÜNÜZ MÜ?	122
2.4.1. Konu – Kurgu	122
2.4.2. İzlek – Tema	124
2.4.3. Karakter ve Kahraman	124
2.4.4. Dil ve Anlatım	126
2.4.5. İletiler	131
2.4.6. Çevre	132
2.4.7. Yazımsal ve Eğitsel İlkeler	132
2.5. BÖĞÜRTLEN CİNİ VE SARI GAGA	135
2.5.1. Konu – Kurgu	135

2.5.2. İzlek – Tema	137
2.5.3. Karakter ve Kahraman	137
2.5.4. Dil ve Anlatım	139
2.5.5. İletiler	142
2.5.6. Çevre	143
2.5.7. Yazınsal ve Eğitsel İlkeler	144
2.6. BU KİŞİ KİMSE ÜŞÜMEYECEK	146
2.6.1. Konu – Kurgu	146
2.6.2. İzlek – Tema	147
2.6.3. Karakter ve Kahraman	148
2.6.4. Dil ve Anlatım	149
2.6.5. İletiler	150
2.6.6. Çevre	151
2.6.7. Yazınsal ve Eğitsel İlkeler	151
2.7. FARKLI AMA AYNI	154
2.7.1. Konu – Kurgu	154
2.7.2. İzlek – Tema	155
2.7.3. Karakter ve Kahraman	155
2.7.4. Dil ve Anlatım	156
2.7.5. İletiler	158
2.7.6. Çevre	159
2.7.7. Yazınsal ve Eğitsel İlkeler	160
2.8. GUGUKLU SAATİN KÜÇÜK KUŞU	162
2.8.1. Konu – Kurgu	162
2.8.2. İzlek – Tema	164
2.8.3. Karakter ve Kahraman	164
2.8.4. Dil ve Anlatım	165

2.8.5. İletiler	166
2.8.6. Çevre	168
2.8.7. Yazınsal ve Eğitsel İlkeler	168
2.9. KIRMIZI ELMA	170
2.9.1. Konu – Kurgu	170
2.9.2. İzlek – Tema	172
2.9.3. Karakter ve Kahraman	172
2.9.4. Dil ve Anlatım	173
2.9.5. İletiler	176
2.9.6. Çevre	177
2.9.7. Yazınsal ve Eğitsel İlkeler	178
2.10. KIRMIZI KANATLI BAYKUŞ	180
2.10.1. Konu – Kurgu	180
2.10.2. İzlek – Tema	181
2.10.3. Karakter ve Kahraman	182
2.10.4. Dil ve Anlatım	182
2.10.5. İletiler	183
2.10.6. Çevre	184
2.10.7. Yazınsal ve Eğitsel İlkeler	184
2.11. KİRPİ İLE KESTANE	187
2.11.1. Konu – Kurgu	187
2.11.2. İzlek – Tema	189
2.11.3. Karakter ve Kahraman	189
2.11.4. Dil ve Anlatım	191
2.11.5. İletiler	194
2.11.6. Çevre	195
2.11.7. Yazınsal ve Eğitsel İlkeler	196

2.12. KÜÇÜK FARE BİDİ	199
2.12.1. Konu – Kurgu	199
2.12.2. İzlek – Tema	200
2.12.3. Karakter ve Kahraman	201
2.12.4. Dil ve Anlatım	202
2.12.5. İletiler	204
2.12.6. Çevre	205
2.12.7. Yazımsal ve Eğitsel İlkeler	206
2.13. MEYVELERİ KİM YEMİŞ?	208
2.13.1. Konu – Kurgu	208
2.13.2. İzlek – Tema	211
2.13.3. Karakter ve Kahraman	211
2.13.4. Dil ve Anlatım	213
2.13.5. İletiler	216
2.13.6. Çevre	218
2.13.7. Yazımsal ve Eğitsel İlkeler	218
2.14. PİRİNÇ LAPASI VE KÜÇÜK EJDERHA	220
2.14.1. Konu – Kurgu	220
2.14.2. İzlek – Tema	222
2.14.3. Karakter ve Kahraman	223
2.14.4. Dil ve Anlatım	224
2.14.5. İletiler	229
2.14.6. Çevre	230
2.14.7. Yazımsal ve Eğitsel İlkeler	231
2.15. YAĞMURLU BİR GÜN	233
2.15.1. Konu – Kurgu	233
2.15.2. İzlek – Tema	235

2.15.3. Karakter ve Kahraman	235
2.15.4. Dil ve Anlatım	236
2.15.5. İletiler	237
2.15.6. Çevre	238
2.15.7. Yazınsal ve Eğitsel İlkeler	239
3. GENEL DEĞERLENDİRMELER	241
3.1. İNCELENEN ÖYKÜ VE MASALLARIN TASARIM VE RESİM ÖZELLİKLERİ	241
3.1.1. İncelenen Öykü ve Masalların Baskı Özelliklerine İlişkin Bulgular	241
3.1.2. Öykü ve Masalların Fiziksel Özelliklerine İlişkin Bulgular	243
3.2. İNCELENEN ÖYKÜ VE MASALLARIN İÇERİK ÖZELLİKLERİNE İLİŞKİN BULGULAR	247
3.2.1. İncelenen Çocuk Kitaplarının Kitap Türlerine ve Kitaplarda Yer Alan Öykü/Masal Sayılarına İlişki Bulgular	247
3.2.2. Konu ve Kurgu	248
3.2.2.1. İncelenen Öykü ve Masallarda İşlenen Konulara İlişkin Bulgular	248
3.2.3. Tema-İzlek	250
3.2.4. Karakter ve Kahraman	251
3.2.4.1. İncelenen Öykü ve Masallarda Yer Alan Karakterlerin Özelliklerine İlişkin Bulgular	253
3.2.5. İncelenen Öykü ve Masalların Dil Özelliklerine İlişkin Bulgular	254
3.2.6. İncelenen Öykü ve Masallarda Yer Alan İletilere İlişkin Bulgular	257
3.2.7. Çevre	259
3.2.8. Yazınsal ve Eğitsel İlkeler	260
3.2.8.1. İncelenen Öykü ve Masallarda Yer Alan Değerlere	

İlişkin Bulgular	261
3.2.9. İncelenen Öykü ve Masalların Diğer Özelliklerine İlişkin Bulgular	262
SONUÇ VE ÖNERİLER	271
KAYNAKÇA	278
EK	285

TABLULAR LİSTESİ

	Sayfa
Tablo 1. İncelenen Kitapların Yayınevlerine Göre Dağılımı	242
Tablo 2. İncelenen Kitapların Yayın Yılı ve Baskı Sayılarına Göre Dağılımı	242
Tablo 3. İncelenen Kitapların Fiziksel Özelliklerine Göre Dağılımı	243
Tablo 4. İncelenen Kitapların Resim Özelliklerine Göre Dağılımı	245
Tablo 5. İncelenen Çocuk Kitaplarının Türlerine ve Kitaplarda Yer Alan Öykü/Masal Sayılarına Göre Dağılımı	248
Tablo 6. İncelenen Kitapların İşledikleri Konulara Göre Dağılımı	249
Tablo 7. Çocuk Kitaplarında Yer Alan Karakterlerin Özelliklerine Göre Dağılımı	253
Tablo 8. Çocuk Kitaplarının Dil Özelliklerine Göre Dağılımı	255
Tablo 9. Kitaplardaki Dil, Anlatım ve Noktalama İşaretlerine İlişkin Hatalar	256
Tablo 10. Çocuk Kitaplarında Yer Alan İletilerin Dağılımı	258
Tablo 11. Çocuk Kitaplarında Yer Alan Değerlerin Dağılımı	261
Tablo 12. Çocuk Kitaplarının Satış Fiyatı ve Yaş Seviyesine Göre Dağılımı	263
Tablo 13. Kitapların Uzman İncelemesi ve Yazar Hakkında Bilgi Vermesine Göre Dağılımı	264
Tablo 14. Kitaplarda Yer Alan bitkilere İlişkin Bulgular	265
Tablo 15. Metinde Yer Alan Hayvanlara İlişkin Bilgiler	268
EKLER	285
Ek. 1. Örneklemede Yer Alan Kitapların Ön Kapakları	285

KISALTMALAR DİZİNİ

ANG	: Ay Ne Zaman Gelecek?
BCVSG	: Böğürtlen Cini ve Sarı Gaga
BDV3KY	: Baloncu Dede ve 3 Küçük Yaramaz
BFGM	: Benekli Faremi Gördünüz Mü?
BKB	: Babaannem Kime Benziyor?
BKKÜ	: Bu Kış Kimse Üşümeyecek
Bkz	: Bakınız
C	: Cilt
FAA	: Farklı Ama Aynı
GSKK	: Guguklu Saatin Küçük Kuşu
KE	: Kırmızı Elma
KFB	: Küçük Fare Bidi
KİK	: Kirpi İle Kestane
KKB	: Kırmızı Kanatlı Baykuş
MEB	: Millî Eğitim Bakanlığı
MKY	: Meyveleri Kim Yemiş?
PLVKE	: Pirinç Lapası ve Küçük Ejderha
s	: Sayfa
TDK	: Türk Dil Kurumu
vb.	: Ve benzeri
YBG	: Yağmurlu Bir Gün

GİRİŞ

Araştırmanın bu bölümünde; araştırmanın daha iyi anlaşılması amacıyla problem, problem cümlesi, amaç, alt amaçlar, önem ve sınırlılıklar hakkında açıklamalara yer verilmiştir.

1. PROBLEM

Çocuk ve çocukluk kavramının bugünkü tanımı şu şekilde yapabiliriz: Çocuk, bebeklik dönemi (0-2 yaş) ile ergenlik dönemi (13-14) arasında bulunan insanoğludur. Çocukluk ise bebeklik dönemi ile ergenlik dönemi arasını kapsayan bir dönemi ifade etmektedir.

Çocuk kavramı, *Türkçe Sözlük* (2011) 'te şu şekilde tanımlanmaktadır:

“1. Küçük yaştaki kız veya erkek, 2. Soy bakımından oğul veya kız, evlat, 3.Bebeklik ile ergenlik arasındaki gelişme döneminde bulunan oğlan veya kız, uşak, 4. Genç erkek, 5. Büyükler arasında daha az yaşlı olan kişi, 6. Büyüklere yakışmayacak, daha çok küçüklerin yapabileceği gibi davranan kimse, 7. Belli bir işte yeteri kadar deneyimi ve yeteneği olmayan kimsedir.” (TDK, 2011).

Çocuk ve çocukluk kavramı üzerine araştırmacıların yaptıkları bazı tanımlar ise şunlardır:

“Çocuk; iki yaşından ergenlik çağına kadar süren büyüme dönemi içinde bulunan insan yavrusu veya erinlik dönemine erişmemiş kız veya erkek.” (Alaylıoğlu - Oğuzkan, 1976'dan akt. Kılıçarslan,2011, s.8).

“Genellikle bedensel ve zihinsel gelişim bakımından insanoğlunun 0 - 16 yaş grubuna çocuk dendiği bilinmektedir. Ancak bu sınırlamanın her zaman ve her şartta geçerli olduğunu söylemek güçtür. Nitekim bazı bilim adamları, 0- 14 yaş grubunu çocukluk dönemi olarak ele almaktadırlar.” (Yalçın ve Aytaş, 2003: 13).

Yukarıda belirtilen tanımlardan yola çıkarak çocuk ve çocukluk kavramlarının tam olarak bir tanımının yapılmadığı ancak ortak noktalar etrafında tanımların değişiklik gösterdiği görülmektedir.

Çocuk ve çocukluk kavramlarının tanımı, tarihsel süreç içinde de farklılık göstermektedir. Mustafa Ruhi Şirin'e göre, çocukluk tarihi üç dönemden oluşmakta ve bu dönemleri kendisi şöyle açıklamaktadır:

“Çocuk ve yetişkin ayrımının henüz yapılmadığı, çocukluk kavramı ile bilgilerin en az edinildiği, karanlık dönem olarak adlandırılan geleneksel çocukluk ile başlamıştır. Batı'daki Aydınlanma Çağının başlaması ve matbaanın gelişimi ile çocuk ve yetişkin ayrımının yapılması sonucunda modern çocukluk gelişmeye başlamıştır. Modern çocukluk dönemindeki en önemli gelişme ise Protestan çocukluğun öncüsü Locke'nin biçimlenmemiş bir yetişkin ve romantizmin öncülerinden Rousseau'nun bozuk biçimli yetişkin şeklinde çocuk tanımları yapmalarıdır. Çünkü çocukların yetişkinlerden farklı varlık oldukları anlaşılmaya başlanmıştır. Son otuz yılda teknolojinin gelişiminin hızlanması ile modern çocukluk yerini post modern çocukluğa bırakmaya başlamıştır. Çocuklar ile yetişkinler arasında fark teknoloji ile azalmaya başlamıştır.” (Şirin, 2000: 15-16).

Mustafa Ruhi Şirin'in de belirttiği üzere toplumların değerleri, ekonomik ve sosyo - kültürel gelişimleri çerçevesinde çocukluk tanımı, zaman içinde değişim ve gelişim göstererek günümüzdeki tanımına ulaşmıştır. Örneğin; önceleri çocuk, yetişkinle aynı görülmüş ya da idealize edilmiş bir figür olarak algılanmıştır. Zaman içinde Batı'nın Aydınlanma Dönemi içine girmesi ve bu alana yönelik yapılan bilimsel çalışmalar doğrultusunda toplumların çağdaşlaşması ile çocuk ve yetişkin arasında farklılıkların olduğu anlaşılmaya başlanılmış ve günümüzdeki tanımına doğru ilerlemeler yaşanmıştır.

Batı'da geçmişi 16. yüzyıla kadar uzanan çocukluk kavramı, Aydınlanma Çağı ile başlayan toplumların çağdaşlaşma süreci ile yeni tanımlara kavuşmuş ve çocukların yetişkinlerden farklı bakış açıları, algıları, duygu ve düşünceleri olduğu anlaşılmıştır. Böylelikle toplum içindeki yeri ve önemi günden güne artmıştır. Artık çocuklara da yetişkinlere verilen değer ve önem verilmeye başlanılmıştır. Buna ilk değinenlerin başında da ünlü filozof J. J. Rousseau gelmektedir. Rousseau; çocukların da insan olarak değerli olduklarını, onların kimsenin malı olmadığı düşüncesini ortaya atıp savunmuştur. Bu durum, yapılan araştırmalarla bu konunun daha da incelenmesini ve bunun sonucunda da çocuklara yönelik eserlerin artmasını sağlamıştır.

Bizim toplumumuzda ise çocuk, kandırılan bir varlık olarak görülmüştür. Onların saf duyguları, bu şekilde yorumlanmıştır. Bu anlayışla aslında onların temiz duygularına ilk leke sürülmeye başlanılmıştır. Çünkü onların hafızalarının dinç olduğunun anlaşılması zaman almıştır. Çocuklar; o yaşlarda gördüklerini, yani yetişkin davranışlarını veya bir odanın düzenini, unutmazlar ve aynısını yaparlar. Toplumumuzun bu bakış açısı, aslında insanları kandırmanın kötü bir şey olmadığını

farkında olmadan onlara aşlamıştır. Ayrıca çağımızın para çağı olduğu düşünülürse onlara bunu da aşlamaktadır ne yazık ki. Onlara paradan daha önemli şeylerin olduğunu anlatmanın en güzel yolunun çocuk edebiyatı ürünlerinin olduğu da bir gerçektir. Bu konuda Uçan (2005: 23) şunları söylemektedir:

“Bir çocuk safiyetini yaşam boyu koruyabilmek mümkün değildir. Fakat okuma alışkanlığına sahip, vicdanlı, eğriyi doğruyu sezinleyebilen, güzelin doğrunun ve haklının yanında olan, iradeli, tercihlerinde akıl ve ruh dengesini sağlayabilen, entelektüel insanların yetişmesi elbette, edebî değer noktasında kaliteli, yazıyı estetikle buluşturmuş, estetiği pedagojiyle yoğurmuş çocuk edebiyatı eserlerinin ve okurlarının çokluğu ile mümkün olacaktır.” (Uçan, 2005: 23).

Çocuk edebiyatının tanımını yapmadan önce edebiyat kavramının tanımını bilmek gerekir. *Türkçe Sözlük* (2011) 'te edebiyat kavramının tanımı şu şekildedir: *“Edebiyat; olay, düşünce, duygu ve hayallerin dil aracılığıyla sözlü veya yazılı olarak biçimlendirilmesi sanatı, yazın.” (TDK, 2011).*

Sever, edebiyatın tanımını şöyle yapmaktadır:

“Sanatçının yaşamı anlamasına yönelik bir çaba; yaşanılanları, yaşanacakları sözcüklerle var etmeye dönük estetik bir eylemdir.” (Sever, 2003: 5).

Kıbrıs'a göre ise *“Edebiyat; duygu, düşünce ve düşlerin yazılı ve sözlü olarak anlatımı” (Kıbrıs, 2006: 3).* olarak belirtilmektedir.

Yukarıda belirtilenler bağlamında edebiyat; duygu, düşünce, olay ve hayallerin yazılı ve sözlü olarak dil aracılığıyla aktarıldığı bir sanat alanıdır. Zaman içinde bu genel edebiyat tanımının yanı sıra duygusuyla, düşüncüsüyle ve hayata bakış açısıyla çocuksuluğun yakalandığı ürünlerin yer aldığı bir edebiyat şubesi ortaya çıkmıştır. Bu edebiyat şubesi de çocuk edebiyatıdır.

Çocuk edebiyatı, genel algı olarak çocuk üzerine yazılmış eserlerin de dâhil edildiği bir edebiyat olsa da bu yanlış bir algıdır. Çocuk edebiyatı; 2-14 yaş aralığında bulunan, ergenlik dönemine girmemiş çocuklar için yazılmış eserlerden oluşan bir edebiyattır. Buradaki eserler, tamamen çocukların dilsel yetilerine ve kendilerine has bakış açılarına uygun olarak yazılmış eserlerden oluşmaktadır. Yalçın ve Aytaş, çocuk edebiyatını şu şekilde tanımlamıştır:

“Çocuk edebiyatı, çocukların büyüme ve gelişmelerine; hayallerine, duygularına, düşüncelerine, yeteneklerine ve zevklerine hitap eden, eğitirken eğlenmelerine katkıda bulunan sözlü ve yazılı verimlerin tamamıdır.” (Yalçın ve Aytaş, 2003: 17).

Mustafa Ruhi Şirin ise çocuk edebiyatını şöyle tanımlamaktadırlar:

“Temel kaynağı çocuk ve çocukluk olan; çocuğun algı, ilgi, dikkat, duygu, düşünce ve hayal dünyasına uygun; çocuk bakışını ve çocuk gerçekliğini yansıtan; ölçüde, dilde, düşüncede ve tiplerde çocuğa göre içeriğin yalın biçimde ve içtenlikle gerçekleştiren; çocuğa okuma alışkanlığı kazandırması yanında edebiyat, sanat ve estetik yönden gelişmesine katkı sağlayan, çocuğu duyarlı biçimde yetişkinliğe hazırlayan bir geçiş dönemi edebiyatıdır.” (Şirin, 2000: 42).

Çocuk edebiyatı denilince sadece çocuğa özgü bir edebiyat anlaşılmaktadır. Bu anlayış tabii ki de yanlıştır. Bu konu hakkında Mustafa Ruhi Şirin, *“Çocuklar için yapılmış edebiyat, edebiyat niteliği taşıyorsa yetişkinlerce de okunabilir. Küçük Prens’i yetişkinlerin okuduğu gibi Şeker Portakalı’nı da çocuk da yetişkin de okuyabilir.” (Şirin, 2000: 41).* yorumunu yapmıştır.

Bu konuda Kıbrıs, şunları söylemektedir:

“Çocuk edebiyatının; büyükler için yapılan edebiyattan ayrı olarak düşünülmemen, çocukları küçümsemeyen, onları ortak bir edebiyat beğenisine ulaştırmayı hedefleyen bir edebiyat olması gerekir.” (Kıbrıs, 2000’den akt. Kılıçarşlan, 2011, s.6).

Yukarıda belirtilenler ışığında çocuk edebiyatının hedef kitlesi ve diğer edebiyatlardan farkı şöyle açıklanmaktadır: Sonu edebiyat ile biten her şey, tüm insanlara yöneliktir. Ancak diğer edebiyatlardan farkı: bakış açısıyla, psikolojisiyle, duygusuyla ve düşünüşüyle çocuksuluğu yakalamış eserlerden oluşmasıdır.

Çocuk edebiyatı alanında yer alan kitaplar, belli bir süreç içinde gelişim göstererek bugünkü durumunu almıştır. Mustafa Ruhi Şirin, çocuk kitaplarının üç evre olarak gelişim gösterdiğini belirtmiştir. Bu süreçleri de *“1) Çocuklar için yazılmadıkları halde çocuk klasikleri olarak adlandırılan kitaplar evresi, 2) İlk okuru çocuk olan kitaplar evresi, 3) Öznesi çocuk olan yenilikçi edebiyat evresi” (Şirin, 2015: 30-34).* olarak açıklamıştır. Başlarda pek önem verilmeyen bu edebiyat alanının ilk kitapları; genellikle çocuk bakış açısını yakalamayan, çocuklar üzerine yazılmış veya sadece çocuk kahramanları olduğu için bu alan içinde yer almış kitaplardır. Örnekler vermek gerekirse; *Daniel Defoe*’nun *Robinson Crusoe* eseri çocuklar için yazılmamıştır ancak çocuklar tarafından sevilip okunmuş ve bugün de okunmaya devam etmektedir. Günümüzde de popülerliğini koruyan *Collodi*’nin *Pinokyo*’su, *Elanor Porter*’in *Polyanna*’sı, *Spyri*’nin *Heidi*’si ilk okuru çocuk olan kitaplara örnektir. Bu kitaplarda idealize edilmiş kız ve erkek çocuk figürleri vardır. Çocuğa görelilik ve

çocuk gerçekçiliği yerine, çocuğa yukarıdan bakan ve çocuğun etkilenen nesne olarak görüldüğü kitaplardır. *Alice Harikalar Diyarında* ve *Güliver'in Gezileri* de ilk okuru çocuk olan kitaplar olmasının yanında çocuk bakışını ve gerçekliğini bir nebze olsa da barındıran kitaplardır. Çocuğun bakış açısını, duygusunu, algı ve düşüncesini yakalayabilen kitaplara Exupery'nin *Küçük Prenses* ve J. M. Vasconcelos'un *Şeker Portakalı* örnek olarak verilebilir.

İlk zamanlarda çocuk edebiyatı yazarlığı küçümsemiştir. Bu görüşü savunanlar, yani çocuk edebiyatı yazarlığını küçümseyenler, anlatımın yalın ve sade olması ile pedagojik dili bilmenin yeterli olduğunu düşünmektedir. Oysa çocuk edebiyatı yazarı olabilmek için yazarın içindeki çocuğun yaşıyor olması gerekir - ki bu çocuğa görelilik ve çocuk gerçekliğini sağlar- ve kullandığı dil ile poetik dili birleştirerek estetik yönü kuvvetli bir ürün ortaya koyması gerekir. Çünkü çocuk edebiyatı; çocukların dil edinimi ve dil gelişimleri üzerinde, yeni kavramlarla karşılaşarak kavram hazinesini geliştirme veya zihnindeki kavramlarla karşılaştığı kavramlar arasında uyum sağlamada, kişiliklerini oluşturmada, toplumun değer yargılarının aktarılmasında, anadilin zenginliklerinin kavratılmasında, çocukların terbiye edilmesinde ve okuma alışkanlığı kazanmalarında önemli bir rol almaktadır. Bu kadar önemli kazanımları, gelişmeleri sağlayan çocuk edebiyatı ürünlerinin yazılması hassasiyet istemektedir. Michel Tournier'in "*Çocuk edebiyatı yazarlığı, çocukluk için yazmanın çocuk oynadığı olmadığına farkına varabilenlerin yapabileceği işidir.*" sözleri çocuk edebiyatı yazarlığının son derece ciddi ve zor bir iş olduğunu güzel bir şekilde açıklamıştır. (Tournier, 1982'den akt. Şirin, 2000, s. 112)

Mustafa Ruhi Şirin'e göre çocuk edebiyatı yazarlığı şöyle tanımlanmıştır: "...Çocuğu öyküye katmak, öykü boyunca çocuk dürbünü ile bakmak ve görmek, çocuğun eleştirilerini özgürce yansıtmak ve öncelikle çocuk özne için yazdığını bilen bir hakiki ustalaktır." (Şirin, 2000: 120). Çağdaşlaşan toplumlar da bunun farkına vararak hem nitelik hem de nicelik olarak verilen eserlerin değerini arttırmıştır.

Halit Dursunoğlu ise çocuk edebiyatı yazarlarının sahip olması gereken nitelikleri şöyle açıklamıştır:

"Çocukça yaşamak, çocukça düşünmek, çocukça sevmek; kendini onların yerine koymak, onlar gibi konuşmak, düşünmek oldukça zordur. Onun için çocuk edebiyatıyla ilgili eser verenlerin çocuğun dilinden iyi anlaması, onun dünyasını çok iyi tanıması, ideal bir anne - baba olması, ideal bir aile bireyi olması gerekir." (Dursunoğlu, 2007: 31).

Çocuk edebiyatının toplumdaki yeri ise şöyledir: Toplumun değer yargılarının aktarılmasında, anadilin zenginliklerinin kavratılmasında ve çocukların terbiye edilmesinde önemli bir materyal olmasıdır. Her yıl önemini artıran bu alanın ilerleyen yıllarda da önemini ve toplumdaki yerini artıracığı şüphesizdir.

Zaman içinde çocuk edebiyatı uzmanları, bu alanın temel ilkelerini belirlemiştir. Bu temel ilkeler, Sedat Sever'e göre şunlardır: Dış yapı özellikleri, içyapı özellikleri ve eğitsel ilkelerdir. Dış yapı özellikleri, tasarım özellikleri ve görsel metinler alt başlıklarında ele alınmıştır. İçyapı özellikleri ise konu, izlek, ileti, karakterler, çevre ve dil - anlatım alt başlıklarında incelenmiştir. Bu araştırmanın kapsamını da Feridun Oral'ın çocuk kitaplarının çocuk edebiyatının temel nitelikleri bakımından değerlendirilmesi oluşturmaktadır.

Güzel sanatlar fakültesi mezunu olan Feridun Oral, gerek kendi çocuk kitapları gerekse başka yazarların çocuk kitaplarına yaptığı çizimleriyle tanınmıştır. Kendi yazdığı çocuk kitapları ile de bu alana katkı sağlayan yazarlardan biridir. Bazı eserleri Almanca, İngilizce ve Japoncaya çevrilmiştir. Ağırlıklı olarak 2010 - 2015 yılları arasında eserler kaleme alan yazar, son yıllarda bu alanda eser veren ve boşluğu dolduran önemli yazarlardan biri olması bakımından önemlidir. Özellikle son yıllarda yazdığı çocuk kitaplarının baskı sayılarının günden güne arttığı görülmektedir. Bu özellikleri bakımından yazarın çocuk kitaplarının, çocuk edebiyatının temel niteliklerini ne ölçüde taşıdığı, incelenmesi gereken bir durumdur.

Bu çalışmada Feridun Oral'ın çocuk kitaplarının çocuk edebiyatının temel nitelikleri açısından incelenmiş ve bu yapıtların çağdaş çocuk edebiyatı içindeki yeri değerlendirilmiştir.

2. PROBLEM CÜMLESİ

Araştırmada şu temel soruya yanıt aranmıştır:

Feridun Oral'ın çocuk kitapları, çocuk edebiyatının temel ilkeleri açısından nasıl bir özellik göstermektedir?

3. AMAÇ

Araştırmanın amacı, Feridun Oral'ın çocuk kitaplarının çocuk edebiyatının temel ilkeleri açısından incelenmesidir.

Bu temel problem cümlesi çerçevesinde aşağıdaki alt sorulara yanıt aranmıştır:

1. Feridun Oral'ın çocuk kitapları, tasarım ve resim özellikleri bakımından çocuk edebiyatının temel ilkelerine uygun özellikler taşımakta mıdır?
2. Feridun Oral'ın çocuk kitapları, konu - kurgu özellikleri bakımından çocuk edebiyatının temel ilkelerine uygun özellikler taşımakta mıdır?
3. Feridun Oral'ın çocuk kitapları, izlek özellikleri bakımından çocuk edebiyatının temel ilkelerine uygun özellikler taşımakta mıdır?
4. Feridun Oral'ın çocuk kitapları, taşıdığı iletiler bakımından çocuk edebiyatının temel ilkelerine uygun özellikler taşımakta mıdır?
5. Feridun Oral'ın çocuk kitaplarında yer alan karakterler, çocuk edebiyatının temel ilkelerine uygun özellikler taşımakta mıdır?
6. Feridun Oral'ın çocuk kitaplarında yer alan dil ve anlatım özellikleri, çocuk edebiyatının temel ilkelerine uygun özellikler taşımakta mıdır?
7. Feridun Oral'ın çocuk kitaplarında yer alan çevre özellikleri, çocuk edebiyatının temel ilkelerine uygun özellikler taşımakta mıdır?
8. Feridun Oral'ın çocuk kitapları, yazınsal ve eğitsel ilkeler açısından çocuk edebiyatının temel ilkelerine uygun özellikler taşımakta mıdır?

4. ÖNEM

Çocuk edebiyatı alanında yayımlanmış kitaplar, çocukların dil edinimi ve gelişimi başta olmak üzere onlara toplumsal ve millî değerlerin aktarılması bakımından önemli bir araçtır. Bunların yanında çocukların hayal güçlerini geliştirmek, onlara okuma kültürü kazandırmak ve böylelikle yaratıcı ve okuma alışkanlığı olan bireyler olarak hayata kazandırma işlevi de vardır. Belirtildiği üzere birçok faydası olan çocuk kitaplarının gelişigüzel yazılmaması gerekmektedir. Kendi edebiyat alanında kendine has özellikleri olmalıdır. En temel ilkelerinden biri olarak da okuyucu kitlesi olan çocukların bakış açılarını yakalayıp onlara seslenebilmesidir.

Son yıllarda Türkiye'de çocuk edebiyatı alanında yayımlanmış eser sayısında bir artış görülmektedir. Çocuklar üzerinde dil edinimi, okuma kültürü, değerler eğitimi, vs birçok etkisi olan bu eserlerin, çağdaş çocuk edebiyatı niteliklerini ne oranda taşıdığı, incelenmesi gereken bir konudur. Buradan hareketle Feridun Oral'ın çocuk

kitaplarının, çocuk edebiyatı kitaplarında bulunması gereken temel ilkeler bakımından incelenmesi de önemli hale gelmektedir.

Bu araştırmada da olduğu gibi benzer araştırmaların başka bir önemi de yayımlanmış olan çocuk kitaplarının çağdaş çocuk edebiyatının temel niteliklerine ne kadar uygun olduğunu göstermektedir. Böylelikle yayımlanan kitapların uygunluklarının yanı sıra eksik oldukları alanlar da belirtilerek bundan sonra yazılacak olan çocuk edebiyatı eserlerinin hem nitelik hem de nicelik olarak artmasını sağlamaktır.

Diğer bir önemi ise, Türkçe derslerinde ve okul öncesi eğitiminde çocuklara yönelik kaynak bulmanın sınırlılığı gözlenmiştir. Feridun Oral'ın çocuk kitaplarının çocuk edebiyatının temel nitelikleri açısından ele alınmadığı gözlenmiş ve bu eksikliğin giderilmesi sağlanmıştır. Buradan hareketle Feridun Oral'ın çocuk kitapları incelenerek Türkçe derslerinde ve okul öncesi eğitiminde kullanılabilir bir kaynak ortaya çıkarılmak istenilmiştir. Böylelikle çocukların gelişimlerine uygun eserler, Türkçe derslerinde ve okul öncesi eğitiminde kaynak olarak kullanılabilir ve bu alandaki sınırlılığı bir nebze olsun azaltacaktır. Ayrıca bu alanda çalışan akademisyenlere veri kaynağı olabileceği, eğitimcilere ve ailelere de rehberlik edebileceği öngörülmektedir.

5. TEZİN KAPSAM VE SINIRLILIKLARI

Araştırma, Feridun Oral'ın çocuklara yönelik yayınladığı on beş çocuk kitabının (1- *Ay Ne Zaman Gelecek?*, 2- *Babaannem Kime Benziyor?*, 3- *Baloncu Dede ve Üç Küçük Yaramaz*, 4- *Benekli Faremi Gördünüz Mü?*, 5- *Böğürtlen Cini ve Sarı Gaga*, 6- *Bu Kış Kimse Üşümeyecek*, 7- *Farklı Ama Aynı*, 8- *Guguklu Saatin Küçük Kuşu*, 9- *Kırmızı Elma*, 10- *Kırmızı Kanatlı Baykuş*, 11- *Kirpi ile Kestane*, 12- *Küçük Fare Bidi*, 13- *Meyveleri Kim Yemiş?*, 14- *Pirinç Lapası ve Küçük Ejderha*, 15- *Yağmurlu Bir Gün*) çocuk edebiyatının temel ilkeleri çerçevesinde incelenmesiyle sınırlıdır.

6. TANIMLAR

Çocuk: Bebeklik çağı olan 0-2 yaş tamamlayan ve 2-12/13 yaş çocukluk dönemi diye nitelendirebileceğimiz döneme giren, kendine has bakış açısı ile dünyayı değerlendiren, sosyal, dilsel ve ruhsal özellikleriyle yetişkinlerden ayrılan bir varlıktır.

Çocuk Edebiyatı: Genel algı olarak çocuk üzerine yazılmış eserlerin de dâhil edildiği bir edebiyat olsa da bu algı yanlış bir algıdır. Çocuk edebiyatı; 2-13 yaş aralığında bulunan ergenlik dönemine girmemiş çocuklar için yazılmış eserlerden oluşan bir edebiyattır. Buradaki eserler tamamen çocukların dilsel yetilerine ve kendilerine has bakış açılarına uygun olarak yazılmış eserlerden oluşmaktadır.

Konu: Sanatçının duygu ve düşüncelerini, tasarılarını hedef kitlesine aktarmak için belirlediği bir araçtır.

Tema (İzlek): Sanatçının belirlediği konu ile okuyucular üzerinde bırakmak istediği etkidir.

Karakter: Eserde konunun, temanın ve iletinin okuyucuya aktarılmasında aracı olarak kullanılan; yazarın geliştirdiği, şekillendirdiği kahramanın özelliklerini taşıyan onu okuyucunun gözünde belirginleştiren bir addır.

İleti: Her sanatçı, eserini bir amaç doğrultusunda kaleme alır. Bu amaç doğrultusunda okuyucusuyla birtakım duygu ve düşüncelerini paylaşır. İşte sanatçının okuyucusuyla paylaştığı bu duygu ve düşünceye ileti denir.

7. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

7.1. ARAŞTIRMANIN DESENİ VE YÖNTEMİ

Araştırmada, var olan bir durum ele alınmış ve olduğu şekilde incelenmiştir. Bundan dolayı araştırma, bir durum betimlemeyi amaçlamıştır. Bu yüzden Feridun Oral'ın hem yazarlığını hem de çizerliğini yaptığı on beş çocuk kitabı üzerinde belli ilkeler doğrultusunda incelemeler yapılmıştır. Tüm bunlardan dolayı bu çalışma tarama türünde bir araştırmadır.

Araştırma, yazılı kitapların (öykü/masal) incelenip belli ilkeler etrafında çözümlenmesini gerektirdiğinden nitel bir araştırmadır.

“İstatistiksel veri analizine dayalı nicel araştırmanın aksine nitel araştırma, insanların olaylara ne tür anlamlar yükledikleri, diğer bir deyişle olayları nasıl niteledikleri sorusuna cevap aramaktadır.” (Dey, 1993'ten akt. Özdemir, 2010, s.325-326).

Araştırma, kitapların incelenmesiyle oluşturulduğu için doküman analizi yöntemi kullanılarak yürütülmüştür. Doküman analizi yöntemiyle veriler elde edilmiş ve bu veriler sınıflandırılmıştır.

“Doküman (İçerik) analizi, nitel veri analiz türleri arasında en sık kullanılan yöntemlerden biridir. İçerik analizi ağırlıklı olarak yazılı ve görsel verilerin analiz edilmesinde kullanılan bir yöntemdir. Bu yöntemde tümdengelimci bir yol takip edilmektedir. İçerik analizinde araştırmacı öncelikli olarak araştırma konusu ile ilgili kategoriler geliştirmektedir. Araştırmacı daha sonra, incelemiş olduğu veri setinde, bu kategoriler içerisine giren kelime, cümle ya da resimleri saymaktadır. Kategori geliştirme aşamasında araştırmacı dikkatli olmalı ve aynı metin üzerinden benzer bir araştırma yürütmeyi planlayan başka araştırmacıların da aynı sonuçlara ulaşabilecekleri türden uygun kategoriler geliştirmelidir.” (Silverman, 2001’den akt. Özdemir,2010, s.335).

7.2. EVREN VE ÖRNEKLEM

Feridun Oral, hem çocuk edebiyatı yazarı hem de çocuk edebiyatı kitaplarında çizerlik yapmasıyla ön plana çıkmaktadır. Başka yazarlarla kaleme aldığı eserler ve başka yazarların kitaplarına yaptığı çizerliğinin yanında son dönemlerde hem kendisinin yazdığı hem de çizerliğini yaptığı kitaplarla çocuklara seslenmektedir. Bu araştırmada da örneklem olarak Feridun Oral’ın hem yazdığı hem de çizerliğini yaptığı on beş kitabının tamamı belirlenmiştir.

7.3. VERİLERİN TOPLANMASI VE ÇÖZÜMLENMESİ

Örnekleme belirtilen Feridun Oral’ın hem yazdığı hem de çizerliğini yaptığı on beş çocuk edebiyatı ürününün çocuk edebiyatının temel ilkeleri açısından değerlendirilmesinin yapıldığı bu çalışmada ele alınan bu eserler, betimsel çözümleme yöntemi kullanılarak çözümlenmiştir.

Bu yöntemin tercih edilmesi şu şekilde açıklanabilir: Betimsel çözümleme anlayışına göre elde edilen verilerin daha önce belirtilen kuramsal çerçeveler etrafında özetlenmesi ve yorumlanması yapılır. Bunun yanında dikkat çekilen noktalarla ilgili doğrudan alıntılar sıkça yapılabilir. Bunların sonucunda da elde edilen bulgular, düzenlenerek ve yorumlanarak okuyucuya sunulabilmektedir. Bu araştırmada da elde edilen veriler, önce sistematik ve açık şekilde betimlenmiş daha sonra da açıklanarak yorumlanmış ve temalar arası sebep – sonuç ilişkilerine bakılarak birtakım sonuçlara ulaşılmıştır.

Betimsel analiz, *“Çeşitli veri toplama teknikleri ile elde edilmiş verilerin daha önceden belirlenmiş temalara göre özetlenmesi ve yorumlanmasını içeren bir nitel veri analiz türüdür. Bu analiz türünde araştırmacı görüştüğü ya da gözlemiş olduğu bireylerin görüşlerini çarpıcı bir biçimde yansıtabilmek amacıyla doğrudan alıntılara sık sık yer verebilmektedir. Bu analiz türünde temel amaç elde edilmiş olan bulguların okuyucuya özetlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde sunulmasıdır.” (Yıldırım ve Şimşek, 2003’ten akt. Özdemir, 2010, s.336).*

Araştırmada, betimsel çözümlenmenin temaları Sever'in *Çocuk ve Edebiyat* adlı kitabında çocuk edebiyatının temel niteliklerini belirlediği kuramsal çerçeveden alınmıştır. Bu çerçevede yer alan ve bu çalışmada uygulanan içerik çözümlemesinin alt başlıkları şunlardır:

- Tasarım,
- Konu-kurgu,
- İzlek,
- Karakter ve kahraman,
- Dil ve anlatım,
- İleti,
- Çevre,
- Yazınsal ve eğitsel ilkeler. (Sever, 2015).

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1. ÇOCUK EDEBİYATININ TEMEL İLKELERİ

Çocuk edebiyatının temel nitelikleri, ne zaman ortaya çıkmıştır? Nasıl ve kimler tarafından belirlenmiştir? Bu temel ilkeler neden önemlidir? Bu temel ilkeler nelerdir? İşte araştırmanın bu bölümünde kavramsal çerçeveyi oluşturmak için bu soruların cevapları aranmıştır.

Çocuk edebiyatının temel nitelikleri, ne zaman ortaya çıkmıştır? Ya da insanoğlunun Dünya'ya ayak basmasıyla bu nitelikler de ortaya çıkmaya başladı mı? Tabii ki insanoğlunun Dünya'ya ayak basmasıyla başlamadı. Çünkü insanoğlu çocuğun varlığını, onun yetişkinlerden farklı bir insan olduğunu çok uzun yıllar anlayamadı. Çocukları, minyatür yetişkin olarak gördü. Çocuk - yetişkin ayrımının yapılmadığı bir dönemde çocuk edebiyatının oluşması ve bu edebiyatın temel niteliklerinin olması beklenemez. Şirin'in, geleneksel çocukluk diye tanımladığı bu dönem, matbaanın icadı ve okuryazar toplumun oluşması ile yerini çocuk – yetişkin ayrımının fark edildiği modern çocukluk dönemi başlamıştır. Bu dönemde özellikle Locke ve Rousseau, bu ayrıma dikkat çekenlerin başında gelmektedir. Bu dönemde de çocuk idealize edilmiş, yani tek tip olarak verilmiştir. Ayrıca çocuğa üstten bakılmıştır. Postman bu dönem için şunları söylemektedir: “... Çocukluk ve yetişkinlik arasındaki kesin ayrım okuryazar toplumla ortaya çıkmıştır. Sözelci toplumlarda yetişkinlerle çocukları birbirinden ayıran, sadece yetişkinlerin bildiği ve çocukların belli bir eğitimle öğrenebildiği sırlardır.” (Postman, 1995'ten akt. Akyüz, 2014,s. 8).

Kısacası çocuk edebiyatı, tam anlamıyla bu dönemde de başlamamıştır. Ancak tek tip neslin ve otoriteye boğun eğen anlayış, zamanla yerini farklılıkların önem kazandığı bir çocukluğa bırakmıştır. Bu yeni anlayış, 20. yüzyılın son çeyreğinden itibaren devamlılığını sürdürmektedir. Yukarıdaki açıklamalar çerçevesinde şu sonuca ulaşılmaktadır: Çocuk ve çocukluk kavramı, tarihsel süreç içinde tanımlaması yapılmamışken çocuk edebiyatının oluşması ve bunun niteliklerinin belirlenmesi olanaksızdır. Ancak bu yeni anlayışla da çocuk, çocukluk ve çocuk edebiyatı kavramları kendini bulmuştur. Kendini bulan bu edebiyatın da nitelikleri

belirlenmiştir. Bu niteliklerin başında da çocuk gerçekçiliği ve çocuğa görelilik gelmiştir.

Çocukları yetişkinlerden ayıran en önemli özelliğin, çocuk gerçekçiliği ve çocuğa göreliliğin anlaşılmasının doğal bir sonucu olarak yetişkinler için yazılan eserlerin çocuklara uygun olmadığı ortaya çıkmıştır. Bu sonuçla beraber ilk olarak yetişkinler için yazılan kitaplar, çocuklara uyarlanmıştır. Tabii bu uyarlamalarda sadece anlatımın yalın olması, onların çocuk kitabı olarak görülmesinde yeterli olmuştur. Daha sonraları ilk okuru çocuk olan eserler ortaya konmuştur. Bu eserlerin de çağdaş nitelikleri taşımadığı anlaşılmaktadır. Çünkü çocuğa üstten bakan bu eserler, genelde tek tip insan yetiştirmek üzere idealize tiplerle doludur. Çağdaşlaşan ve çocuk gerçekçiliğinin önemini kavrayan toplumlar, yalnızca çocuklar için kitaplar yazmaya başlamıştır. Bu kitaplarla birlikte edebiyat ve çocuk edebiyatı tartışmaları ortaya çıkmıştır.

Edebiyat ve çocuk edebiyatı ilişkisi hakkında birtakım görüşler şunlardır:

“Çocuk edebiyatı deyimiyle 2-14 yaşları arasındaki kimselerin ihtiyacını karşılayan bir edebiyat alanı anlatılmak istenir. ‘Çocuk edebiyatı’ deyimi, çocukluk çağında bulunan kimselerin hayal, duygu ve düşüncelerine yönelik sözlü ve yazılı bütün eserleri kapsar. Masallar, hikâyeler, romanlar, anılar, biyografik eserler, gezi yazıları, şiirler, fen ve doğa olaylarını anlatan yazılar vb. hep bu çerçeveye içine girebilir.” (Oğuzkan, 1979’dan akt. Ağzıbüyük, 2008, s. 3).

“Çocuk vardır, ‘çocukluk’ diye bir dönem vardır. Çocuğun düşünme, algılama biçimi yetişkinden farklıdır. Çocuk, insandır. Bu insan edebiyattan yoksun bırakılmayacağına göre, onun için edebiyat yapılacaktır, bu da çocuk edebiyatıdır. Ama bu böyle diye çocuğa yoz, düzeysiz, kof ürünler sunulamaz. Edebiyat için ne geçerliyse çocuk edebiyatı için de o geçerlidir.” (Nas, 2002’den akt. Kılıçarslan, 2011, s.4)

Güleç ve Geçgel, bu ilişkiyi şu şekilde açıklamaktadır:

“Çocuk edebiyatı kavramını açıklayabilmek için, bu söz öbeğini meydana getiren “çocuk” ve “edebiyat” kavramlarının anlamlarına bakmak gerekir. Türkçe Sözlük’te “çocuk”, bebeklik çağı ile erginlik çağı arasındaki gelişme döneminde bulunan insan; “edebiyat” ise, olay, düşünce, duygu ve imajların dil aracılığı ile biçimlendirilmesi sanatı olarak tanımlanmaktadır. Tamlamayı oluşturan sözcüklerden de anlaşılacağı üzere, “çocuk edebiyatı” deyimiyle, 2-14 yaşları arasındaki kimselerin ihtiyacını karşılayan bir edebiyat alanı anlatılmak istenmektedir.” (Güleç ve Geçgel, 2005’ten akt. Kılıçarslan, 2011, s.3).

Her yazınsal metin, hedef kitlesi olan okuruna seslenir. Çocuk edebiyatı metinleri de doğal olarak çocuklara seslenmektedir. Çocuk okura seslenmenin ilk şartı da çocuk kavramının tanımlanması ve çocuğa has özelliklerin bilinmesiyle mümkündür. Çünkü yetişkinlere seslenmek ile çocuklara seslenmek çok farklıdır. En başta bakış açıları, gerçeklikleri farklıdır. Çocuğu, yetişkinlerden ayıran kendine has bir bakış açısı, algılaması, duygu ve düşünüşü vardır. Çocuk okura seslenmek isteyen yazar, bunun farkına varmalı ve önce içinde yaşayan çocuğu ortaya çıkarmalıdır. Böylelikle yazar, çocuğa üstten bakmayacak ve onların dünyasına girebilecektir. Kısacası çocuk okura seslenmenin ilk şartı: Çocuk bakışını ve gerçekçiliğini yakalayabilmektir.

Yukarıda bahsedildiği üzere gerek çocuk kavramının ortaya çıkması gerek çocuk gerçekçiliğinin, çocuğa göreliğin ortaya çıkması gerekse yetişkinler için yazılan kitapların çocuklara uymadığının anlaşılması bu alan üzerinde çalışmalar yapan alan uzmanlarını ortaya çıkarmıştır. Bu alan uzmanları da çocuk, çocuğa görelilik, çocuk gerçekçiliği üzerine kurgulanan çocuk edebiyatı diye adlandırılan yeni bir edebiyat alanını ortaya çıkarmıştır. Modern çocuk anlayışının ortaya çıkardığı tek tip insan modelinin olumsuzlukları ile bu anlayışın çökmesi sonucu çocuğa göreliğin önem kazandığı, çağdaş çocuk anlayışı ortaya çıkmıştır. Bu yeni anlayış ile çocuk edebiyatına da yeni bir bakış açısı ile bakılmış; bunun sonucunda da çocuk gerçekçiliği, çocuğa göreliğin önemi daha iyi anlaşılmıştır.

Çocuk gerçekçiliği ve çocuğa görelilik anlayışıyla ortaya konan yapıtlar, çağdaş çocuk anlayışını yansıtmış ve bu yapıtlar, çocuk edebiyatının temel niteliklerini de ortaya koymuştur. Bu temel ilkelerin önemi nedir? Bu sorunun cevabı, şu şekilde verebilir: Çocukların anadili edinimi ve gelişimi başta olmak üzere onların bilişsel gelişiminde, kişilik gelişiminde, toplumsal gelişiminde ve onların okuma kültürü kazanmasında doğrudan etkili olan çocuk edebiyatı kitaplarının gelişigüzel yazılmaması ve onlara kitap seçerken ebeveynlerin dikkat etmesi gereken noktaların belirtilmesidir. Çünkü çocukları, gelişimlerini olumsuz etkileyecek veya onları kitaptan ve okumaktan soğutacak kitaplardan uzak tutmalıyız. Kısaca, hem çocuklar için yazan sanatçılar hem de çocuklar için kitap seçen ebeveynlere rehberlik etmek amacıyla çocuk edebiyatı kitaplarının taşınması gereken niteliklerin belirlenmesi gerekli ve önemlidir.

Çocuk edebiyatının temel nitelikleri açısından çocuk kitaplarında bulunması gereken özellikler Sedat Sever (2015: 75-196) 'e göre sekiz başlık altında incelenmektedir:

1. Çocuk kitaplarındaki tasarım ve resim özellikleri,
2. Çocuk kitaplarındaki konu- kurgu özellikleri,
3. Çocuk kitaplarındaki izlek-tema özellikleri,
4. Çocuk kitaplarındaki çevre özellikleri,
5. Çocuk kitaplarındaki iletilerin özellikleri,
6. Çocuk kitaplarındaki karakter ve kahramanların özellikleri,
7. Çocuk kitaplarındaki dil ve anlatım özellikleri,
8. Çocuk kitaplarındaki yazınsal ve eğitsel özellikler. (Sever, 2015: 75-196).

1.1. ÇOCUK KİTAPLARININ TASARIM VE RESİM ÖZELLİKLERİ

1.1.1. Çocuk Kitaplarının Tasarım Özellikleri

İletişim, gönderici ile alıcı arasındaki ileti alışverişidir. Bu iletişim sürecinin yazılı veya sözlü gerçekleşmesi için belli koşulların sağlanması gerekmektedir. Bu koşullar, aslında bir dilsel iletişimin temel öğeleri olarak da bilinir. Jakobson'a göre bu temel öğeler şunlardır: *gönderici, alıcı, gönderge, ileti, kanal ve koddur.* (Kıran-Kıran, 2006'dan akt. Akyüz, 2014, s. 11)

Gönderici ve alıcı arasında bir ileti alışverişi gerçekleşince iletişim süreci ortaya çıkmaktadır. İletinin, göndericiden alıcıya ulaşmasını sağlayan kanal da bu sürecin en önemli öğelerindendir. Çünkü iletinin bozulmadan, net ve açık bir şekilde alıcıya ulaşmasını sağlar. Bunun yanında birden fazla kanalın olması da bir avantajdır. Alıcının veya iletinin özelliğine uygun kanal seçilebilmektedir. Bu da iletişimi olumlu şekilde etkilemektedir. Sonuç olarak kanal, iletişimin önemli bir ögesi durumundadır. Bu, biraz daha detaylandırılırsa şöyle açıklanabilir: Nasıl ki sözlü iletişimde sadece seslerimizin, konuşmalarımızın kanal olduğunu düşünmemiz hataysa çünkü jest ve mimikler de iletinin aktarımında etkilidir. Yazılı iletişimde de sadece yazılı metinleri kanal olarak kabul etmemeliyiz. Çünkü kitapların okura sunulmasında onların baskı özellikleri de önemlidir. Çünkü okurla iletişime geçen

ilk unsur kitapların içeriği değil, dış özellikleridir ve bunlar, kitapla ilgili ipuçları vermektedir. Bu dış öğelere “metin dışı öğeler” de denilebilir.

Sever (2007) 'e göre çocuk kitaplarının tasarım özellikleri şunlardır: Boyut, kâğıt, kapak, cilt, sayfa düzeni, harfler. Bu metin dışı öğeler iki kaynaktan dolayı farklılık göstermektedir. Birincisi yazarın tercihinden kaynaklı, ikincisi ise yayınevlerinin politikalarından kaynaklı olarak belirlenmektedir. Kısacası yukarıda belirtilen metin dışı öğelerin kitaptan kitaba farklılık göstermesi normaldir. Bunun sebebi ise yazarın tercihi veya yayınevinin izlediği politikadır.

Çocuklar, meraklıdır. Hoşlarına giden şeylerle ilgilenmek isterler. Ebeveynler de çocuklarına okuma alışkanlığı kazandırmak istiyorsa onların ilgilerini kitaplara çekmelidir. Bu noktada da çocuklarla kitapların ilk temasının kitapların tasarım özellikleriyle olduğu bilinmelidir. Bu yüzden kitapların yazı puntoları, kapakları, kâğıt kalitesi ve boyutu, yazı karakterleri çocukların duyuşsal, bilişsel ve dilsel gelişimlerine uygun ve onların ilgilerini çekecek şekilde olması gerekmektedir. Çünkü tüm bunlar, metnin okunabilirliği ile doğrudan etkilidir. Satır boşlukları, harflerin puntosu, vs. çocukların seviyelerine uygun değilse kitabın boyutu, kapağı vs. ilgisini çekse de okuyamadığı için kitaptan soğuyabilir. Sonuç olarak şunu belirtmekte fayda var: Kitabın tasarım özellikleri, okuma süreci üzerinde olumlu veya olumsuz etki yapmaktadır. Bunun bilincinde olunmalı ve hedef kitleye uygun tasarım özellikleri kullanılarak okuma sürecine olumlu katkı sağlanmalıdır. Bu araştırmada da çocuk kitaplarında bulunması gereken tasarım özellikleri Sever (2007: 41) 'in belirlediği şu başlıklar altında incelenecektir: Boyutlar, Kâğıt, Kapak - Cilt, Sayfa Düzeni, Harfler.

1.1.1.1. Boyut

Çocuklar, günlük hayatlarında ailesinden veya çevreden birçok farklı biçim ve boyutlardaki kitaplarla karşılaşmaktadır. Doğal olarak da ilgisini çeken tasarım özelliğine sahip kitaplara gitmektedir. Böylelikle kitaplarla ilk teması kurmuş olur. Buradan da anlaşılacağı gibi çocukların kitaplara olan ilgisini, kitabın tasarım özellikleri arttırmaktadır. Bunun için çocukları, onlara uygun tasarım özelliklerini taşıyan kitaplarla karşılaştırmalıdır. Sever (2007: 42), okul dönemine gelen çocukların yaş özelliklerine uygun kitaplarla okumaya hazırlanmaları gerektiğini

vurgulamış ve uygun boyut olarak da 16*23 boyut ölçülerine sahip kitapların olduğunu belirtmiştir.

1.1.1.2. Kâğıt

Çocuklarda tam bir okuma kültürü olmadığı ve yaş itibariyle gelişim özellikleri düşünüldüğünde kâğıt kalitesinin ne kadar önemli olduğunu anlaşılmaktadır. Çünkü çocuklar, kitapları yetişkinler gibi özenle kullanmayabilir veya gelişim özellikleri sebebiyle sayfaları çevirmeye çalışırken sayfalara zarar verebilir. Bunların yanında kâğıdın mat olması, yazıların okunabilirliğini olumlu etkilemektedir. Dolayısıyla çocuklara okuma alışkanlığı kazandırmak isteyen ebeveynler; çocuklarını onların istedikleri, ilgilerini çeken ve gelişim düzeylerine uygun kitaplara yönlendirmeli. Kâğıt kalitesi de bu noktada dikkat edilmesi gereken unsurlardan biridir.

1.1.1.3. Kapak-Cilt

Okur, bir kitabın ilk olarak kapağıyla karşılaşır. Bu açıdan kapak, önemli bir öğedir. Nasıl ki günlük hayatta ilk defa karşılaştığımız insanların önce dış görünüşüne bakıyorsak ve bundan sonra iletişime geçiyorsak kitapların kapağı da okuru ya kendisine çeker ya da kendisinden uzaklaştırır. İşte kitabın kapağı, okurun dikkatini çeken bir niteliğe sahip olmalıdır. Böylelikle okurun merak duygusunu uyandırarak onu kitaba davet edecektir. Ayrıca kitabın içeriği hakkında bilgiler de barındırmalı, okurun hayal dünyasına hitap eden resimlerle desteklenmesi gerekir. Bu resimler, doğal olarak estetik bir özellik taşımalıdır. Tüm bunlarla okur, duygu ve düşüncesiyle kitap okumaya hazır bir hale getirilmiş olur.

1.1.1.4. Sayfa Düzeni

Yazılı bir iletişim kuruyorsak, en önemli nokta alıcının iletimizi okuyabiliyor olmasıdır. Yani okunabilir metinlerle iletimizi alıcıya ulaştırmalıyız. Yazı karakteri, punto, renk, resim, vs. tasarım özellikleri okunabilirliği olumlu veya olumsuz etkileyebilir. Sever: *“Çocuk kitaplarında yer alan yazı, resim, rakam, fotoğraf, karikatür gibi öğeler sayfa düzenini oluşturan temel bileşenlerdir.”*(Sever, 2007: 45). Açıklamasıyla sayfa düzenini oluşturan temel bileşenleri belirtmektedir. Buradan hareketle bu temel bileşenlerin sayfaya dizilişlerinin okunabilirliğe olumlu veya olumsuz etki yaptığı anlaşılmaktadır.

Yazılı bir iletişimde en önemli öge, doğal olarak yazılardır. Yazının puntosu, rengi, şekli yanı sıra satır ve paragraf boşlukları da önemlidir. Çünkü çocukların göz

gelişimleri ile yetişkinlerin göz gelişimleri bir değildir. Bir çocuk, 12 yaşına gelinceye kadar göz gelişimine devam eder ve bu yaştan itibaren yetişkinlere yakın görme işlemini yapabilir. Satır ve paragraf boşlukları, çocukların göz gelişimleri dikkate alınmadan yeterince bırakılmazsa çocuklar okuma sürecinde birtakım sorunlar yaşayabilirler. Örneğin; okurken satır atlayabilir veya aynı satırı tekrar okuyabilirler. Bu bağlamdan hareketle okunabilirliği etkileyen önemli bir noktanın da yazının özellikleri olduğu söylenebilir.

1.1.1.5. Harfler

Çocuk kitaplarında kullanılan harflerin seçiminde seçici olunmalıdır. Çünkü yaş itibarıyla onların göz gelişimleri henüz tamamlanmamıştır. Bu yüzden onların göz gelişimlerine uygun olan, onların rahatlıkla okuyabileceği karakterlerde bir yazı şekli seçilmelidir. Ayrıca yazıların büyüklüğü de okunabilirliği etkilemektedir. MEB (*Tebliğler Dergisi, Haziran,2007-2597*), yaş seviyelerine uygun olan yazı puntolarını şu şekilde belirlemiştir:

“Diğer yapraklarda metin kısımlarının başlıkları dışında kalan bölümlerinde resim altı yazıları, dipnotlar ve benzeri kullanılan yazılar hariç ilköğretim 1 inci sınıflar için (20), 2 nci sınıflar için (18), 3 üncü sınıflar için (14), 4 üncü sınıflar için (12), 5 inci sınıflar için (11), daha üst sınıflar için ise (10) puntodan daha küçük harfler kullanılmaz.”(Tebliğler Dergisi, Haziran, 2007-2597).

Yazı karakterinin ve puntosunun iyi ayarlanması tabii ki de yeterli değildir. Bunun yanında harflerin yakınlıklarının az veya çok olmaması, harflerin net olarak okunabilmesi, sayfa düzeni içinde uyuma katkı sağlamaktadır.

Çocuk, okumaya ilgili olduğu ilk zamanlar çocuk kitaplarıyla karşılaşacak ve bu kitaplarda kendine ait bir dünya bulmak isteyecektir. Harfler, bu konuda onu içine çekmelidir. Gelişim seviyesine uygun harfleri barındıran kitaplar, çocukların sıkılmasını ya da okuma sorunları yaşamasını engelleyecektir. Böylelikle okurlar, kitapların içindeki sihirli dünyaya kendini bırakabilecek ve bunun sonucunda çocukların okuma kültürü kazanması sağlanacaktır.

1.1.2. Çocuk Kitaplarının Resim Özellikleri

Resim, kelimelerle yazılı dönem başlamadan önce kullanılan bir iletişim aracı olarak bilinmektedir. Hiyerografi, adı verilen ve Eski Mısır'da duvarlara çizilen resimlerle insanlar duygu ve düşüncelerini anlatmışlardır. Bu bağlamda resimlerin, o günden bugüne devam eden bir iletişim kurma yönü olduğu söylenebilir.

Görme duyusu, konuşma eyleminden önce kullanılmaya başlanılmaktadır. Ayrıca çağdaş gelişim kuramları ışığında bakıldığında somut işlemler döneminin 11-12 yaşına kadar sürdüğü, soyut düşüncenin belirli bir yaştan sonra geliştiği hususu Piaget'in bilişsel gelişim kuramının öne çıkardığı görüşlerinden birisidir. (Piaget, 1928; Inhelder ve Piaget, 2002'den akt. Taşdelen, 2016, s. 126). Böylelikle dünyayı anlamlandırmada, tanımada görme duyusunun önemli bir işlevi vardır. Bunun yanında yaş ilerledikçe de sadece konuşma, yaşama hayatı ve insanları anlamaya yetmez. Bunun için yazarın kelimelerle anlattığı ve yaratıcılığı ile kurguladığı kitaplardan yararlanılmaktadır. İşte, görme duyusu burada tekrar önemli bir rol oynar. Çünkü çocuk kitaplarındaki resimler, yani görsel ögeler, dilsel anlatımın çözümlenmesinin yanında okuma sürecinin daha verimli ve zengin geçmesine olanak sağlar. Böylelikle içerik görünür bir durum alır. Yazılı metin; tamamlanır, açıklanır, genişletilir ya da yeni anlamlar kazanır.

Resimler ile duyuların eğitimi de gerçekleştirilebilir. Peki, duyuların eğitimi neden önemlidir? Bu soruya İprişoğlu, şöyle cevap vermiştir: “*Duyuları eğitilmemiş kişiler, çevresinde olup bitenlere duyarsız kalır. Bakar görmez, işitir duymaz.*” (1994: 15). Evet, gerçekten 21. yüzyıl insanının en büyük sorunlarından biri de duyarsızlıktır. Çocuklar, geleceğin yetişkinleri olarak görülüp onlara bu eğitimin verilmesi gerekmektedir. Bu eğitim verilirken de en önemli yardımcı ise çocuk kitapları olacaktır. Bu kitaplar sayesinde onların; iyi görsel unsurlarla karşılaşmaları, yaratıcı ve sorgulayıcı düşünceleri sağlanarak duyuları eğitilmiş olur.

Çocukların duyarlı birer birey olarak yetişmeleri için onların sağlam bir okuma kültüründen gelmeleri gerekmektedir. Okuma kültürünün oluşması için de çocuk ve kitap arasında bir bağ oluşması gerekmektedir. Bu bağın oluşmasında da kitapların görsel ögeleri en önemli unsurdur. Sever: “*Bu nitelikli resimler metnin iletisini tamamlar, metinde sözcüklerle anlatılmayanları, çizgi ve renk diliyle çocuğa aktarır; metnin kurgusuna koşturarak çocuğu eğlendirir, düşündürür, eğlendirir.*” (Sever 2000: 645). Bu görüşe katılmamak mümkün değil. Gerçekten de çocuk kitaplarında kullanılacak

resimler, çocuk – kitap arasında etkileşimi arttırmaktadır. Çünkü çocuğun kitap ile ilk karşılaşması, görsel öğelerle olmaktadır. Bu resimler; onu heyecanlandırır, meraklandırır, onu kendisine çağırırsa kitabı alır ve okumaya başlar.

Çocuklar, özellikle okul öncesi ve ilköğretimin ilk kademesinde resimlere ilgi duyarlar. Çünkü tam bir okuma kültürüne sahip değildirler. Önce resimlere bakarlar, ondaki iletileri alırlar ve merak duyguları ile kitaba yönelirler. Sadece bu değil tabii ki. Kitabı okuma sürecinde okuduklarını zihninde canlandırırken resimlerden de yararlanır. Kısacası çocuk kitaplarında iki şekilde iletişim kurulur: Bir, kelimelerle kurulan iletişim; iki, resimlerle anlatılanlar ile sağlanan iletişim. Bu iki iletişimin birleşmesi ile onlara zengin ve farklı bir dünya sunulur. Lewis Carroll'un *Alice Harikalar Diyarında* kitabının başlarında şöyle bir bölüm vardır: “*Alice, bankta, ablasının yanında otururken sıkıldığını hissetti; yapacak bir işi yoktu. Bir iki kez ablasının okuduğu kitaba göz gezdirdi: Ne bir resim, ne de bir diyalog. ‘Resimsiz ve diyalogsuz kitap neye yarar ki?’ diye düşündü.*” (Carroll, 1916'dan akt. Taşdelen, 2016, 125). Bu sorunun cevabı düşünüldüğünde gerçekten böyle bir kitap neye yarar? Onlara zenginleştirilmiş duyu ortamları sağlamamış, devingen bir durumu olmayan salt metinden oluşan bir kitap, çocukları heyecanlandırabilir mi, eğlendirebilir mi ya da merak duygularını harekete geçirebilir mi? Tabii ki de hayır. Aksine onların kitapla henüz kurulmaya başlayan bağlarını, koparma noktasına getirir. Çocukları, kitaptan soğutabilir. Bu yüzden çocuklara onların hayal dünyalarına hitap eden, az cümlelerden oluşan metinler ve bu metinlerin resimlerle desteklenerek anlatımı zenginleştirilmiş ve geliştirilmiş kitaplarla karşılaşmalarını sağlamalıdır. Tüm bunlar, çocuğun olayın geçtiği an ve yerde kendini bulmasını sağlayacak; sanki bir oyun oynarcasına heyecanlanıp eğlenecektir. Bunun sonucunda da kitapla olan bağı sağlamlaşacaktır.

Resimler, yüzeysellikten arındırılarak onların ilgi ve ihtiyaçları doğrultusunda yapılmalıdır. Örneğin; kahramanları hayvanlar olan ve nesne ve varlıkların kişileştirildiği resimler, çocukların ilgilerini çekmektedir. Canlandırılan varlıklar da belirgin özellikleriyle sunulmalıdır. Düz renkler, kullanılmalıdır. Bunun yanında kesin çizgilerle sınırlandırılmamalıdır. Çünkü kesin çizgiler, onların yaratıcı düşüncelerini olumsuz etkilemektedir. Ayrıca çocukların duyu ve düşüncelerini değiştirecek, hayal güçlerini destekleyecek nitelikleri barındırmalıdır.

Çocuk kitabı çizerliği de çocuk kitabı yazarlığı gibi ustalık gerektiren bir iştir. Son dönemlerde yukarıda belirtilen hususlar sonucunda resimli kitapların sayısında artış görülmektedir. Genellikle bu kitapların yazarları ve çizerleri farklıdır. Bu noktada yazar ve çizer arasındaki ilişki önemli bir durum almıştır. Bu konuya Lukens: “*Bir ortaklıktaki denk güçler.*”(Lukens, 1999’dan akt. Sever, 2015, s.176) şeklinde yorum getirmiştir. Gerçekten de öyledir. Yazar ve çizer farklı ortamlarda çalışsalar da içerikle ilgili ortak bir çalışma yaparlar. Bu çalışmada yazar ve çizer eşit önemdedir. Birbirlerini tamamlarlar. Yazarın iletisi, görsel ile desteklenir; yazarın kurguladığı dünya, çizer sayesinde okura resmedilir.

Gerek çocuğun bilişsel ve duyuşsal gelişimine olumlu etkisi gerekse metin - resim birleşmesiyle ortaya çıkan zengin anlatımın, okuma kültürü oluşmasına sağladığı katkı düşünöldüğünde Cemal Süreya’nın şu mısraları bizi kısa ve net sonuca ulaştıracaktır:

“*Kılıç kalkan gürz ve at/ Tâ çocukluğumdan beri/ Ne buldumsa okudum/ Sonunda anladım ki/ Bir kitapta resim şart*” (Süreya, 1995’ten akt. Taşdelen, 2016, s. 125).

Yukarıda yer alan açıklamalar doğrultusunda tasarım ve resim özellikleri bakımından bir kitabın çocuk edebiyatının temel ilkelerine uygunluğunu değerlendirmek için aşağıda yer alan sorular doğrultusunda incelenmesi yapılabilir. Bu sorular Sedat Sever (2000) ve Metin Akyüz (2014) ’ün “*Muzaffer İzgü’nün Çocuk Kitaplarının Çocuk Edebiyatının Temel İlkeleri Açısından İncelenmesi*” adlı doktora tezinden yararlanılarak oluşturulmuştur. ¹

1. Kitapların boyutları, okurun yaş seviyesine uygun mudur?
2. Kitapların hacimleri ve ağırlıkları, çocukların taşıyabileceği bir düzeyde midir?
3. Kitapların sayfa sayıları, çocukların gelişim düzeylerine uygun mudur?
4. Kitaplarda kullanılan kâğıt; dayanıklı, kolay yırtılmayan, kırışmayan ve yıpranmayan özellikte midir?
5. Kâğıt, göz sağlığı açısından uygun özellikler taşımakta mıdır?

---

¹ Çalışma içerisinde çocuk edebiyatının temel ilkeleri olarak belirlenen konu, izlek, ileti, kahraman, çevre, dil ve anlatım, yazınsal ve eğitsel ilkeler açısından bir kitabın çocuk edebiyatının temel ilkelerine uygunluğunu değerlendirmek için sorular hazırlanmıştır. Bu sorular Sedat Sever (2015) ve Metin Akyüz (2014) ’ün “*Muzaffer İzgü’nün Çocuk Kitaplarının Çocuk Edebiyatının Temel İlkeleri Açısından İncelenmesi*” adlı doktora tezinden yararlanılarak oluşturulmuştur.

6. Kâğıt; resimlerin, yazıların niteliğini ve renklerini özgün biçimde yansıtacak nitelikte midir?
7. Ciltleme, dağılmayı ve kopmayı engelleyecek şekilde hazırlanmış mıdır?
8. Sayfa kenarları, düzgün ve pürüzsüz biçimde kesilmiş midir?
9. Sayfalar, her iki yana tam olarak ve kolayca açılıp kapanmakta mıdır?
10. Kapak; kalın, yırtılmaya ve yıpranmaya dayanıklı biçimde hazırlanmış mıdır?
11. Kapaktaki görseller, çocukta izleme ve okuma isteği uyandırabilecek özellikte midir?
12. Ön ve arka kapaktaki görseller, tasarımıyla temayla bir uyum içinde midir?
13. Kapak tasarımı, çocuğun kitabın içeriğine ilişkin düşsel ve düşünsel bir hazırlık yapmasına katkı sağlamakta mıdır?
14. Sayfa düzeni, çocukta estetik bir etki uyandırmakta mıdır?
15. Harflerin puntosu, okurun düzeye uygun mudur?
16. Harflerin renk ve kalınlığı, izleme ve okuma isteğini artırıcı nitelikte midir?
17. Resimler, çocuğun görsel algısını uyarıcı özellikler taşımakta mıdır?
18. Resimler, çocukta kitapla iletişimi isteklendirecek özellikler taşımakta mıdır?
19. Resimler, çocukta resim yapma isteği uyandıracak özellikte midir?
20. Resimler, metne görsel bir yorum katarak metnin anlamını tamamlamakta mıdır?
21. Resimler, metnin kurgusunu çocuğun zihninde canlandırmasına katkı sağlayıcı nitelikte midir?
22. Resimler; çocuğun yaratıcı düşünmesine, eğlenmesine olanak sağlayacak özellikler göstermekte midir?
23. Görsel metinler, çocuğun kavramsal birikimini kullanarak öyküler oluşturabilmesini sağlayacak özellikte midir?

1.2. KONU VE KURGU

Çocuk edebiyatı için metin dışı öğelerin önemi bahsedildikten sonra artık metinle ilgili olan öğelerin önemine değinilirse burada karşılaşılan ilk öge yazınsal metnin konusudur. Konu denilince akla hemen “Yazar, ne hakkında konuşmuş?”,

“Yazar, ne üzerine yazısını kaleme almış?” soruları gelir. İşte bu soruların cevabı bir metnin konusunun bulunmasını sağlayacaktır.

Özdemir: “*Yalın bir tanımla yazıda ya da yapıtta ve yaratıda ele alınan, üzerinde durulup söz söylenen, işlenip geliştirilen şey.*” (Özdemir, 2002’den akt. Akyüz, 2014, s.17) olarak konunun tanımını yapmaktadır. *Türkçe Sözlük* (2011) ’te ise konunun tanımı “1. Konuşmada, yazıda, eserde ele alınan düşünce, olay veya durum, mevzu, süje. 2. Üzerinde konuşulan şey, bahis.” şeklinde yapılmaktadır. Bu tanımlara bakarak hayatla ve insanla ilgili olan her şeyin bir edebiyat ürününe konu olabileceği anlaşılmaktadır.

Bir yazı yazmak için önce bir konu belirlenmelidir. Yani bir metnin çıkış noktası, konudur. Ancak şunu unutmamak gerekir. Bir metnin iyi, kötü, değerli, değersiz, güzel veya çirkin olarak nitelenmesinde konunun etkisi yoktur. Çünkü konu sadece metnin çıkış noktasıdır ve metni güzelleştiren, değerli veya değersiz diye nitelendirmemizi sağlayan konunun nasıl ele alındığı, nasıl işlendiğidir. Kısacası üslupla (biçem) ilişkilidir. Bu konuda Lene Skumanz da şunları söylemiştir: “*Dünyada olup bitenlerin tümü, çocuk kitaplarına konu olmaya elverişlidir. Açlık, sevgi, aşk ve ölüm gibi önemli olan, bunların nasıl yazılıp sunulduğudur.*” (Yavuzer, 1982’den akt. Akyüz, 2014, s.17). Örneğin; bugüne kadar birçok yazının konusu aşk, doğa, sevgidir. Bu kitapların bazıları iyi, bazıları kötü, bazıları da değerli veya değersiz olarak sınıflandırılmıştır. İşte bu sınıflandırmayı ortaya çıkaran nokta konu değil, o konunun işlenişidir. Bu bağlamdan hareketle şu söylenebilir: Bir yazının kalitesini belirleyen unsur konu değil, üsluptur.

Konu, her edebî eserde olduğu gibi çocuk kitapları için de önemli bir unsurdur. Yetişkinler için her şey konu olarak alınabilmekteyken okuru çocuk olan kitaplarda her şey konu olarak ele alınamaz. Çünkü çocukların ilgi ve ihtiyaçları, yetişkinlerinkinden farklıdır. Ayrıca her gelişim döneminde çocuğun ilgi ve ihtiyaçları değişmektedir. Bunun sonucunda da bu sınırlı olan konu alanı, çocuğun gelişimiyle birlikte zamanla artarak zenginleşmeye başlayacaktır. İşte çocukları bu ilgi ve ihtiyaçlarını karşılayabilecek konulara sahip kitaplar, çocukları kendilerine çekerek onlarda okuma alışkanlığını oluşturmada ebeveynlere yardımcı olacaktır.

Yaş dönemlerine göre çocukların ilgi ve ihtiyaçlarına cevap verebilecek konular çeşitli metin türleriyle onlara sunulmaktadır. Bu metin türlerinin çocukların hangi yaş dönemlerinde ilgi çekici bulunduğu şu şekilde belirtilmiştir:

“2-4 yaş arasında renkli ve resimli kitaplar, 4-6 yaş arasında masallar, resimli öyküler, bilmeceler ve tekerlemeler, 7-8 yaş arası fabl, masal ve kısa öyküler, 9-10 yaş arasında masal, macera ve gezi yazıları, 11-12 yaş arasında Erkek çocuklar spor ve macera kitaplarıyla ilgilenirken, kız çocukları romantik kitaplar, 13-14 yaş arasında ise fen, teknik, macera, dedektiflik hikâyeleri, romantik hikâyeler, tarihi romanlar ve biyografi türleri çocukların ilgi ve ihtiyaçlarını karşılamaktadır.” (Uçak, 2010: 11-18).

Çocukların kendilerine has bir bakış açısı vardır. Konu seçilirken bu noktanın göz ardı edilmemesi gerekir. Çünkü bakış açılarıyla dünyayı ve olayları yetişkinlerden farklı değerlendiren çocuklar, bunun sonucunda ortaya çıkan ilgi ve ihtiyaçlara sahiptirler. İşte seçilen konu, ortaya çıkan bu ilgi ve ihtiyaçları karşılayabilmelidir. Yetişkinlerle çocukların konu bakımından farklı yanları olduğu gibi benzer ilgi ve ihtiyaçları da söz konusudur. Lukens; eylem, olay, merak, yanıt gerektiren sorular, sorulara uygun yanıtlar, olayların gelişimini ve sonucunu anlama, günlük yaşantıdan bir şeyler bulma isteklerini ortak ilgi ve ihtiyaçlar olarak belirtmiş ve en büyük ortak mutluluk olarak da “Ya olursa” yı okurun aklına sokan kitapların olduğunu vurgulamıştır.(Lukens, 1999’dan akt. Sever, 2015, s.120).

Çocuk kitaplarını nitelikli olarak kabul etmek için o kitapların belli özellikleri taşıması gerekmektedir. Bu özelliklerden biri de ele aldığı konu ile çocukların ilgi ve ihtiyaçlarını karşılayıp karşılayamadığı; duygu, düşünce ve devinışsel davranışlar kazanabileceği ortamları yaratıp yaratmadığıdır. Bu ortamı yaratması, bir bakıma seçtiği konunun çocukların gelişim döneminin gerektirdiği ilgi ve ihtiyaçlarına uygun olmasına bağlıdır. Böylelikle ihtiyaç ve ilgilerinin karşılandığı gören çocuk, kitaplarla bağını kuvvetlendirecek ve okuma alışkanlığı kazanma yolunda ilerleyecektir.

Yazar, konuyu belirlendikten sonra bunu okura aktarmak için konuyu yapılandırmalı ve kurgulamalıdır. Bunun için de olay veya olaylardan yararlanır. *Türkçe Sözlük* (2011) ’te olay “1. Ortaya çıkan, oluşan durum, ilgi çeken veya çekebilecek nitelikte olan her türlü iş, hadise, vaka, 2. Önemli tarihsel olgu, fenomen.” şeklinde tanımlanmıştır. Olaylar, bir çatışma sonucu ortaya çıkmaktadır. Sever (2015: 127-136), bu çatışmaları dört şekilde açıklamıştır: “Kişi - kişi çatışması, Kişinin kendisiyle çatışması, Kişi - doğa çatışması, Kişi - toplum çatışması.” (Sever, 2015: 127-136).

Konunun yapılandırılmasını güçlendiren unsurları, olay ve çatışma olarak belirttikten sonra bir de zayıflatan unsurlara değinmekte fayda vardır. Lukens,

konunun yapılandırılmasını zayıflatan unsurları şöyle açıklamıştır: “*Aşırı meraklandırma, duygusallık, rastlantısallık.*” (Lukens, 1999’dan akt. Sever, 2015, s. 137)

Olayların bir çatışma sonucu ortaya çıktığı belirtilmişti. İşte bu çatışmaların çözümünü, yazar bir rastlantıya ya da şansa bağlarsa okur için inandırıcılığı kalmayacaktır. Bu çatışmaların çözümü, giriş veya gelişme bölümünde verilirse okuyucunun artık merak duygusu kaybolduğu için okuma isteği de azalabilir ya da tam tersi şekilde düşünülürse yoğun bir gizem ve heyecana boğulan bir çocuğun çözüme ulaşamayacağını hissederek kitaptan soğumasına neden olabilir. Çocuk kitaplarında aşırı duygusal olaylara yer vermemek gerekmektedir. Duygusal ayırım yapacak seviyede olmadıkları için hangi olaya hangi duygusal tepkiyi vereceklerini kestirmekte zorlanabilirler. Lukens, çocukların duygusal orantı kurması gerektiğini ve bunun da dürüst duygu örnekleriyle yapılacağını belirterek bu alanla ilgilenenlere yol göstermiştir. (Lukens, 1999’dan akt. Sever, 2015, s. 139)

Yukarıda yer alan açıklamalardan hareketle bir edebiyat ürününün, konu ve kurgu özellikleri bakımından çocuk edebiyatının temel ilkelerini taşıyıp taşımadığını belirlemek için aşağıdaki sorular doğrultusunda incelenmesi yararlı olacaktır:

1. Metinde ele alınan konu, okurun gelişim düzeyine uygun mudur?
2. Yazar, ele aldığı konuya özgün bir şekilde yaklaşmıştır?
3. Kurgu, anlamsal ve mantıksal bir tutarlık içinde sunulmuş mudur?
4. Çatışmalar, çocukların anlama ve anlamlandırma düzeyine uygun mudur?
5. Çatışmalarla çocukların sevgi ve özgürlük ihtiyaçları karşılanabilmiş midir?
6. Çatışmalarla çocukların ilgi ve ihtiyaçları karşılanabilmiş midir?
7. Çatışmalar kurgulanırken merak duygusunda aşırılığa kaçınılmış mıdır?
8. Çatışmaların kurgulanmasında aşırı duygusallık görülüyor mu?
9. Çatışmaların çözümünde rastlantısal durumlardan yararlanılmış mı?
10. Kitaptaki olaylar; çocuğun düşünmesine, düş kurmasına, heyecanlanmasına ve hoşça vakit geçirmesine olanak sağlamakta mıdır?
11. Olaylar yapılandırılırken inandırıcılık göz önüne alınmış mıdır?
12. Gereksiz ayrıntılar kullanılarak olayın akışı olumsuz şekilde etkilenmiş midir?

13. Kurgunun yapılandırılmasında çocuk okur, metnin anlamının oluşturulmasına ortak edilmiş mi?

14. Kitabın adı, içerikle tutarlı ve ilgi çekici midir?

1.3. İZLEK

Konu ve izlek terimleri birbirleriyle yakından ilgilidir. Bu ilgi birbirlerini tamamlamalarından gelir. Bu iki terim arasındaki farkı Kağan, şu şekilde açıklamaktadır:

“Konu, bir hikâye okuduğumuz, bir resme baktığımız, sahne ya da perdede bir oyun izlediğimiz zaman doğrudan doğruya algıladığımız aksiyondur. İzlek ise görmesek de, işitmesek de kavramamız gereken şekilde bu aksiyonun (devinin) iç anlamıdır. Son olarak konu, sanatın kendi araçlarıyla yaratılacak olan fizik, maddi bir süreçtir. Buna karşılık tema, toplumsal yaşamın akışından çıkarsanacak manevi sorundur; etiksel, dinsel, felsefi ya da başka nitelikteki insan ilişkilerinin manen çatışmasıdır.” (Kağan, 1993’ten akt. Akyüz, 2014, s.19).

Bu bağlamdan hareketle konunun metnin görülen yüzü olduğu, izleğin ise daha çok okurda uyandıracığı etki ile bağlantılı olduğu söylenebilir.

İzlek, metnin konusunun anlamca ortaya koyduğu ana yönelimdir. Çocukların gelişim özellikleri dikkate alınarak bu ana yönelimler belirlenmelidir. Sever, çocuk edebiyatı yapıtlarında yer alacak izleklerin taşımaları gereken özellikleri şöyle açıklamıştır:

“Çocuk edebiyatı yapıtlarında yazınsal bir kurguyla geliştirilen izlek, insana özgü duygu durumlarını çocuklarda yaşatabilmeli; çocuklar kaynağını sevgiden alan konularda duyarak, gülererek, düşünerek, hüünlenererek dostluğun, barışın, çalışkanlığın, paylaşmanın yüceliğini sezebilmeli, güven duygularını geliştirebilmelidir.” (Sever, 2013: 129).

Yukarıda yer alan açıklamalardan hareketle izlek bakımından bir yapıtın çocuk edebiyatının temel ilkelerine uygunluğunu değerlendirmesi gerekir. Bu değerlendirmelerin şu sorular etrafında yapılması yararlı olacaktır:

1. Çocukta uyandırılmak istenen etki, çocuğun gelişim özelliklerine uygun mudur?
2. İzlek, yazınsal bir kurguyla geliştirilmiş midir?

3. İzlek, yaşama ve insana özgü durumları/duyarlılıkları çocuğa duyumsatıcı nitelikler taşımakta mıdır?
4. İzlek, çocuğun düş kurarak, düşünerek; duyu algılarını kullanarak yaşantı kazanmasına olanak sağlayıcı özellikte midir?
5. İzlek, çocuğun sevgi ve özgürlük gereksinmelerini karşılayacak biçimde geliştirilmiş midir?
6. İzlek (ler), çocuğun soyutlama yapmasına olanak sağlayıcı nitelikte midir?
7. Konu ve izlek arasında güçlü bir ilişki var mı?

1.4. KARAKTER VE KAHRAMAN

Bir olay örgüsüne sahip olan roman, hikâye, tiyatro vb. türlerin en önemli unsurlarından biri karakterdir. Çünkü yapıtı ilgi çekici kılan ve yapıta değer kazandıran bir yönü vardır. Karakter ne kadar iyi yaratılmışsa, yapıt o derece okuyucu tarafından talep edilir ve okunur. Karakter; harf, özyapı, cesaret, unvan, görev, nitelik, kişilik anlamlarına gelmektedir. *Türkçe Sözlük* (2011) 'te ise karakter:

“1. Ayırt edici nitelik. 2. Bireyin kendine özgü yapısı, onu başkalarından ayıran temel belirti ve bireyin davranış biçimlerini belirleyen, üstün ana özellik, öz yapı, ıra, seciye. 3. Bir kimsenin veya insan grubunun tutumu, duygulanma ve davranış biçimi. 4. Basımda harf türü. 5. Ed. Bir eserde duygu, tutku ve düşünce yönlerinden ele alınan kimse.” şeklinde tanımlanmıştır.” (TDK, 2011).

Karakterize etmek şeklinde bir ifade de toplumumuzda kullanılmaktadır. Bu kelimenin çıkış noktası “karakter” kelimesidir ve ifadenin anlamı ise: Belirginleştirme, bir niteliği belirgin olmak, bir vasıfla başkalarından ayrılmaktır. Kahraman ve tip kavramlarını da burada açıklamakta fayda vardır. Kahraman, *Türkçe Sözlük* (2011) 'te *“1. Savaşta veya tehlikeli bir durumda yararlık gösteren (kimse), alp, yiğit. 2. Bir olayda önemli yeri olan kimse. 3.ed. Roman, hikâye, tiyatro, vb. edebiyat türlerinde en önemli kişi.”*; tip ise *Türkçe Sözlük* (2011) 'te *“1. Aynı cinsten bütün varlıkların veya nesnelerin temel özelliklerini büyük ölçüde kendinde toplayan örnek. 2. Tür, çeşit. 3.mec. İlgi çekici, değişik (kimse). 4.ed. Hikâye, roman, tiyatro gibi uzun anlatıma dayalı edebî eserlerde kişi kadrosu içinde yer alan ve belli bir düşüncenin, topluluğun zihniyetini ve ideolojisinin temsilciliğini yüklenen kişi. 5.tiy. Kendine özgü kişiliği olmayan, genellikle bilinen kalıplardaki insanları gösteren oyun kişisi.”* şeklinde tanımlanmaktadır. Bu bağlamda kahraman ve tipin

farkını açıklamak için şunlar söyleyebilir: Kahraman, bazı özellikleriyle toplumdaki insanlardan ayrılır. Tip ise insanların ortak özelliklerini sunar.

Yetişkinlere yönelik veya çocuklara yönelik yapıtların tamamında kahramanlar yer alır. Bu kahramanların bazıları olayları devam ettiren, değiştiren bir rolü üstlenirken bazıları ise olaylarla dolaylı olarak ilgilidirler ve biraz daha geri planda kalırlar. İşte burada kahraman kavramı ikiye ayrılmaktadır. Olayları devam ettiren ve doğrudan olayların içinde yer alıp onları değiştiren kahramanlara “başkahraman”; olaylarla dolaylı olarak ilgili olan ve daha geri planda bulunan ikinci, üçüncü kişilerin oluşturduğu “yan kahraman” denilmektedir.

Çocuklar; anne, baba, kardeş ve arkadaşlarından oluşan dar bir çevre içinde yaşamaktadırlar. Dolayısıyla bu çevrede edindikleri yaşantılarda sınırlıdır, görüşünden hareketle zamanla kitaplardaki kahramanlarla tanışır ve onlarla arkadaşlık etme eğiliminde bulunur. Bu eğilimde eğer kahramanların kendisi gibi duygu, düşünce ve hareket içinde olduğunu görürse yalnız olmadığını hisseder ve güven duygusunu kazanır. Ayrıca bu his sayesinde kahramanlarla arkadaşlık bağı kuvvetlenir ve kahramanların yaşantılarından kendine çıkarımlar yapar. Kahramanın başından geçen olayları görerek hayatta nelerle karşılaşabileceğini, ne yaparsa sonucunda ne olabileceğini, toplum ve insan ilişkilerinde geçerli olan değer ve kuralların neler olduğunu öğrenebilecektir. Bunların gerçekleşmesi için tabii ki ilk şart yapıtlardaki kahramanların, çocukların özdeşim kurabileceği veya öykünebileceği bir niteliğe sahip olmasıdır. Bunun gerçekleşmesi için de kahramanların hem fiziksel hem ruhsal olarak iyi geliştirilmesi, fazla abartılmaması ve çocukların ilgi ve ihtiyaçlarına cevap verebilecek şekilde sunulmasıdır. Böylelikle çocuk, kahramanda kendinden bir şeyler görerek özdeşim yapabilir veya o kahramanı beğenerek ona öykünmek isteyebilir.

Yavuzer’in “*Çocuk, kişiliğinin gelişiminde bir modelle kendini özdeşleştirir. Bu model başlangıçta anne baba iken zamanla yerini kitap kahramanlarına bırakır.*” (Yavuzer, 1999’dan akt. Akyüz, 2014, s. 20) görüşü bu konunun, çocuk kitapları açısından ne kadar önemli bir unsur olduğunu göstermektedir. İçinde bulunduğu dar çevreden sonra kitaplarda iletişim kuran çocuk karşısına çıkan kahramanlarla tanışacak, hayal dünyasında onlarla arkadaşlık kuracaktır. Böylelikle kahramanların yaşantılarından, duygu ve düşüncelerinden, hareketlerinden etkilenecek ve onu rol model olarak görmeye başlayacaktır. Dolayısıyla çocuklara yönelik yapıtlarda yer

alan kahramanların; duygularıyla, düşünceleriyle, davranışlarıyla, millî ve manevi değerleri taşımasıyla örnek teşkil etmesi gerekmektedir. Çünkü olumsuz davranış sergileyen kahramanlarla özdeşim kuran ya da onlara öykünen çocuklar, bu olumsuz davranışları yapmak isteyeceklerdir.

Yapıtlarda yer alan kahramanların her zaman insan olması gibi bir zorunluluk bulunmamaktadır. Hele ki çocuklara yönelik yapıtlarda bu farklılık göstermektedir. Çünkü çocukların ilgilerini ve isteklerini çeken hayvanlar veya nesnelere kahraman olabilirler. Bu insan dışı kahramanlar; konuşurma, kişileştirme, animizm, ile daha da ilgi çekici hale getirilerek çocukların hayal dünyalarına hitap eder. Böylelikle hayal - gerçek iç içe girer. Çocuklar; bu kahramanlarla farklı yaşantılar görür, hayvan ve nesnelere özelliklerini ve işlevlerini daha iyi anlayabilirler.

Sever (2015: 92-103); yapıtlarda yer alan kahramanların davranışlarıyla, eylemleriyle, konuşmalarıyla, fiziksel özellikleriyle, diğer kahramanların yorumlarıyla veya yazarın yorumuyla geliştirilmesi gerektiği belirtmiştir. Bir yapıtta bu kahraman geliştirme yollarından sadece birinin kullanılabilmesi gibi hepsinin de kullanılabilmesi de açıklamıştır.

Karakterlerin saç renkleri, ırkları, meslekleri bilinebilir. Bunlar, bilgidir. Bu bilgilerle o kişi tam olarak tanınmaz. Bir kişi tanımak isteniliyorsa o kişinin duygu, düşünce, hırs heyecan gibi özelliklerini de bilinmesinin gerektiğini vurgulamıştır. Bu bağlamda çocuk kitaplarında yer alan kahramanların açık (geliştirilmiş) ya da kapalı (geliştirilmemiş) kahramanlar olması önemlidir. Eğer kapalı bir kahramana sahipse yapıt okuyucu bu kahramanı sadece yüzeysel olarak görür ve o kahramanı yeterince tanıyamaz ve onunla özdeşim kuramadığı veya öykünemediği için yararı yetersiz seviyededir. Oysa açık kahramanlara sahip yapıtlarda kahramanların fiziksel ve ruhsal özellikleri okuyucuya sunulur, böylelikle okuyucu ile kahraman arasında özdeşim kurulabilir veya çocuk, kahramana öykünebilir. Açık kahramanlar sayesinde çocuk hayat ve hayatın gerçekleriyle ilgili aktarımları rahatlıkla özümseyebilir. (Lukens, 1999'dan akt. Sever, 2015, s. 104)

Kahramanlar, olay örgüsü içinde değişim gösterme veya göstermeme bakımından da sınıflandırılabilir. Değişim gösteren kahramanlar devingen (değişken), değişim göstermeyen kahramanlar ise durağan kahramanlardır. İnanırcılık açısından durağan kahramanlar daha baskındır. Sever, bu konu ile ilgili şunları söylemektedir: “Çocuk edebiyatında hem değişim göstermeyen bir kahraman

yaratmak hem de hızlı değişimler geçiren inandırıcılıktan yoksun kahramanlarla çocukların karşısına çıkmak, yapıtı ocuk gerçekliğinden uzaklaştırır.”(Sever, 2015: 117). ocuk edebiyatının en önemli unsurunun, ocuk bakış açısı ve ocuk gerçekçiliği olduğu düşünülürse bu uyumu yakalamak son derece önemlidir.

Yukarıda yer alan açıklamalardan hareketle karakter - kahraman bakımından bir yapıtın ocuk edebiyatının temel ilkelerine uygunluğunu değerlendirmesi gerekir. Bu değerlendirmelerin şu sorular etrafında yapılması yararlı olacaktır:

1. Karakter, davranışlarıyla mı geliştirilmiştir?
2. Karakter, konuşmalarıyla mı geliştirilmiştir?
3. Karakter hem davranışlarıyla hem de konuşmalarıyla mı geliştirilmiştir?
4. Karakter, fiziksel özellikleriyle mi geliştirilmiştir?
5. Karakter, devingen ve tutarlı mıdır?
6. Karakterin yaşadıkları olaylar ve çevrelerindeki etkileşimler sonucu yaşadıkları değişim(ler) inandırıcı mıdır?
7. Karakter/karakterler, çocuğun okumayı istekle sürdürmesini sağlayacak nitelikte midir?
8. Kitaptaki diğer karakterler, çocuğun yaşam ve insan gerçekliğini anlaması için sezinletici dönütler sunmakta mıdır?
9. Kitaptaki kahraman sayısı, çocuğun özdeşim kurmasına elverişli midir?
10. Kahraman, ocuğun özdeşim kurabileceği özellikler taşımakta mıdır?
11. Kahraman, ulaştığı başarıları gerçekten hak etmekte midir?
12. Kahramanın davranışlarında rastlantıya yer verilmekte midir?
13. Kahramanın eylem ve davranışları, insan gerçekliğine ilişkin dönütler sunmakta mıdır?
14. Kahraman ve karakterler arasındaki çatışma ve çözümünün kurgulanışı; çocukların yaş ve deneyimlerine koşut olarak yaşam ve insan gerçekliğine yönelik yaşantılar edinebilmelerine olanak sağlamakta mıdır?
15. Bir bütün olarak kahramanın eylem ve davranışları, yazınsal bir kurgunun yapılandırılmasına olanak sağlamakta mıdır?

1.5. İLETİ

Yazar, metnini bir ana düşünce etrafında oluşturur. Bu ana düşünce ise okura söylemek istediği şey ya da metni okuyucuya yazma amacıdır.

Her yazar, metnini bir düşünce etrafında oluşturur. Metni yazma amacı da bu düşüncesini okuruyla paylaşmaktır. İşte yazarın okuyucusuyla paylaştığı, metnini oluşturan bu temel düşünceye ileti (ana düşünce) denir. Bu ileti sayesinde yazar okurlarında ortak bir duygu ve düşünce oluşturur.

Yazar, iletisini doğrudan okurla paylaşmaz. Eğer doğrudan paylaşırsa bir öğüt, bir nasihat veya zorla verilmek istenilen bir ileti söz konusudur. Dayatılan bir düşünceyi barındıran bir metni, okuyucu benimsemeyebilir, kabul etmekte zorlanabilir. Bundan korunmak için yazarlar, iletilerini metnin içine serpiştirirler ve okuyucularından bu iletiye ulaşmalarını isterler. Böylelikle okur üzerinde etkisi daha fazla ve kalıcı olur. Sever, bu konuda “*Çocuk, yazar ve çizerle birlikte anlam oluşturan, bunun için de düş, düşünce ve imgeleme yetisine sürekli gereksinim duyan bir alımlayıcı konumundadır.*” (Sever, 2015: 143) yorumunu yapmaktadır.

Metinler, öğretici ve edebî metinler olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Öğretici metinlerde ileti, okuru bilgilendirmektir. Bu yüzden bilgiler, okura aktarılır. Edebî metinlerde ise amaç; okurun sezgisini, düşünme becerisini geliştirmek ve duyarlılığını arttırmaktır. Dolayısıyla amaçları farklı olduğu için iletilerin aktarımı da farklıdır. Öğretici metinlerde ileti, doğrudan okuyucuya aktarılırken edebî metinlerde iletiler, metnin içine serpiştirilir ve okuyucunun sezgisine ve düşünmesine bağlı olarak ortaya çıkarılır. Amaç, çocuğu bilgilendirmekten ziyade onun hayal dünyasını geliştirmek, anadillerinin zenginliklerini kavratmak, çevreye ve insanlara karşı duyarlılıklarını arttırmak ve estetik bir duygu kazandırmaktır. Özdemir, bunu şöyle açıklamıştır “*Çocuk ders almak için değil, ‘zevk’ almak için okumalıdır. Şimdiye değin, bu ikisi karıştırılmıştır.*” (Özdemir, 1982’den akt. Akyüz, 2014, s. 24)

Bu yüzden sadece bilgiler aktaran öğretici metinler ya da çocuklara kendi ideolojilerini benimsetmeye çalışan yazarların kaleme aldığı metinlerle gerçekten çocuğa özgü yazılmış metinleri birbirinden ayırmak gerekmektedir. Çünkü çocuğun ilgi ve ihtiyaçlarını önemsemeden sadece belli şeyleri öğretmek ya da belli ideolojileri aşılacak amacıyla yazılan metinler, çocukların kitaplarla arasındaki bağı zayıflatır. Dolayısıyla da okuma alışkanlığı kazanma sürecini olumsuz etkiler.

Yukarıda belirtilenlerden yola çıkarak bir çocuk kitabının iletiler bakımından çocuk edebiyatının temel ilkelerine uygunluğunu değerlendirmesi gerekir. Bu değerlendirmelerin şu sorular etrafında yapılması yararlı olacaktır:

1. İleti(ler), metni oluşturan görseller ve dilsel unsurlar ile ipuçlarıyla mı verilmiştir?
2. İleti(ler), çocukların yeni anlamlar oluşturmalarına rehberlik etmekte midir?
3. İleti(ler), çocuğun düş ve düşünce dünyasında olumlu etkiler yaratmakta mıdır?
4. İleti(ler), çocuğun anlam evrenine uygun yeni yaşantılar kazandırıcı özellikte midir?
5. İleti(ler); çocukta, yaşama ve insanlara yönelik duyarlılık oluşturmakta mıdır?
6. İleti(ler), metnin içine serpiştirilmiş midir?
7. İleti(ler) yoluyla yazar kendi görüşünü veya düşüncelerini okuyuculara aşılarmakta mıdır?
8. İleti(ler), çocuğa görelilik esasına uygun sanatçı duyarlılığıyla etkileşime olanak sağlayacak bir biçimde mi sunulmuştur?
9. İleti(ler), evrensel insan değerlerini çocuklara kazandıracak nitelikte midir?

1.6. ÇEVRE

Çevre, anlatıya dayanan metinlerin olmazsa olmazlarından biridir. Nasıl ki bir insan belli bir çevredeki iletişimleriyle kendini var olarak kabul ediyorsa kahramanlar da metinlerdeki çevre ile kendilerini ortaya koymaktadırlar. Çünkü kahramanlar, çatışmalarını bir çevre içinde yaşayacaktır. Bu çevre ile okura toplumsal değerler ve kurallar anlatılırken aynı zamanda insan ilişkilerinin kuralları ve önemi de kavratılacaktır. Bu yüzden çevre, ihmal edilmemesi gereken bir unsurdur. Çocuklar, çevre sayesinde bir dünya ve hayat bilgisi edinecektir.

Bu çerçevede “çevre” bakımından bir yapıtın, çocuk edebiyatının temel ilkelerine uygunluğunun değerlendirmesi gerekir. Bu değerlendirmelerin şu sorular etrafında yapılması yararlı olacaktır:

1. Olayın geçtiği çevre, çocuk okurun düş ve düşünce dünyasında canlandırabileceği özellikte mi kurgulanmıştır?
2. Olay kurgusu ile çevre arasında güçlü bir ilişki kurulmuş mudur?

3. Toplumsal çevre ile kahramanın yaşadığı iletişim ya da varsa çatışmalar inandırıcı biçimde kurgulanmış mıdır?

1.7. DİL VE ANLATIM

Metnin dil ve anlatımı, hedef kitlesine uygun olması gerekmektedir. Eğer metin, hedef kitlesine uymayan bir dil ve anlatıma sahipse okurla metin arasında bir bağ kurulamayacak ve ileti alışverişi sağlanamayacaktır. Bu yüzden çocuk edebiyatı ürünleri ile yetişkinlere yönelik ürünlerin temel farkının dil ve anlatımının olduğu göz ardı edilmemelidir. Eski zamanlarda dil ve anlatımı, yalın ve kolay anlaşılabilir olduğu için çocuk kitabı olarak görülen yapıtlar olmuştur. Ancak gelişen dünyada çocuk kitaplarının en önemli özelliği olarak çocuğa görelilik ve çocuk gerçekliği olduğu anlaşılmıştır. Çocuğa görelilik; dil ve anlatımıyla çocuğa hitap eden, onların gelişim özelliklerine, hayal dünyalarına, dili kullanım şekillerine göre ayarlanmasıyla olmaktadır. Sever: “Çocuk kitaplarının, çocuğa göre olmasını belirleyen en önemli özelliği dili ve anlatımıdır.”(Sever, 2008: 145). Bu bağlamdan hareketle çocuk kitaplarını yetişkin kitaplarından ayıran nokta şöyle açıklanabilir: Çocuk kitaplarının çocuğa görelilik ilkesine uygun bir dil ve anlatıma sahip olmasıdır.

Çocuk kitapları masal, hikâye, bilmece gibi çeşitli türlerde olabilir. Bu yapıtların temel amacı çocuklara anadilinin zenginliğini ve anlatım gücünü göstermektir. Sever: “Anadilinin sözcüklerini çocuklara tanıtan, dilin anlam yapısını, özelliklerini, anlatım gücünü örneklendiren birer araç olarak çocukların karşılaştıkları, basılı ilk özgün dil modelleridir.”(Sever, 2015: 145) şeklinde çocuk kitaplarını tanımlamıştır.

Çocuk edebiyatı ürünleri ile çocuğa göre durumlar anlatılırken kullanılan dil ve anlatım sayesinde de çocukların kelime hazineleri zenginleştirilir. Yeni kavramlar, kalıplar, deyimler, atasözleri, ikilemeler gibi kelimeler ve kelime gruplarıyla kelime hazineleri zenginleşirken şiirsel söyleyişler, ahenkler ile de dilin anlatım gücünü fark ederler.

Çocuklar; yapıları gereği eğlenmek, gülmek, keşfetmek, hareket etmek ister. Çocuklara yönelik metinlerde kullanacağımız dil ve anlatımın da bu ilgi ihtiyaçlara cevap verebilecek bir niteliğe sahip olması gerekmektedir. Dil ve anlatımımızla onların hayal dünyalarına hitap etmeli ve eğlenmelerini, keşifler yapmalarını sağlamalıyız. Hayal dünyalarından bir o yana bir bu yana rahatlıkla at

koşturabilmeliler. Böylelikle çocukların kitaplarla bağıını kuvvetlendirecek ve okuma alışkanlığı süreci sağlamaşarak devam edecektir.

Çocuk ile kitap arasındaki etkileşimin niteliğini belirleyen unsurlardan biri de kitapların dil ve anlatım özellikleridir. Bu yüzden çocuk kitaplarında kullanılan dil ve anlatımın özelliklerinin çocuk edebiyatının temel ilkelerine uygun olup olmadığının değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu değerlendirmenin aşağıdaki sorular doğrultusunda yapılması yararlı olacaktır:

1. Türkçenin anlatım gücü ve olanakları, çocukların dil gelişimleri dikkate alınarak onlara sezdirilmiş midir?
2. Metnin anlatımı; duru, akıcı ve yalın mı?
3. Noktalama ve yazım kuralları, bağlamlar aracılığıyla çocuğa doğru sezdirilmiş mi?
4. Metinde kullanılan dil çocukların düşün ve düşünce gücünü harekete geçirecek özellikte midir?
5. Dil bilinci ve duyarlılığı, çocuğa göre ilkesine uygun bir kurguyla oluşturulmuş mudur?
6. Yapıtta kullanılan anlatım dili; eskimiş, yıpranmış ve yabancı sözcüklerden arındırılmış mıdır?
7. Dilsel birimlerin bağlam içinde kullanımı, çocuğun düzeyine uygun mudur?
8. Anlatım, çocuğun tüm duyu organlarına hitap eden nitelikte midir?
9. Türkçenin sözvarlığı, çocuğun dil gelişimini destekleyecek biçimde mi örneklendirilmiştir?
10. Dil ve anlatım, çocuğa görelilik ilkesine göre mi kullanılmıştır?
11. Metnin dil ve anlatımı, çocukta okuma ve yazma isteği uyandırıcı özellikte midir?
12. Anlatım, her okurun kendine göre anlamlar çıkarabileceği bir biçimde mi sunulmuştur?
13. Ses ve sözcüklerin oluşturduğu ahenk, çocuklarda dinleme ve okuma isteği uyandıracak nitelikte midir?

1.8. YAZINSAL VE EĞİTSEL İLKELER

Çocuklara yönelik kitaplar, yazılmaya başlandığı ilk günden itibaren onları eğitime amacıyla kaleme alınmıştır. Bu anlayış, günümüzde de devam etmektedir. Ancak bu anlayışta değişen birtakım noktalar olmuştur. Bunlar: Artık çocukların ilgi ve ihtiyaçlarının dikkate alınmaya başlanması ve sanatsal açıdan üstün niteliklere sahip olmasının amaçlanmasıdır. Kısacası çocuk edebiyatı, pedagojik olarak çocukların seviyelerine uygun ve yazınsal değeri bakımından üstün nitelikli eserlerden oluşan bir edebiyattır. Bu edebiyat ürünlerinde sadece çocuklara öğüt verme, eğitime veya belli bir ideolojiyi aşılama amaçlanmamalı ve bu amacın aracı olarak görülmemelidir.

Bugüne kadar çocuk edebiyatının birçok tanımının yapıldığı görülmektedir. Bu yüzden çocuk edebiyatının tam bir tanımını yapmaktan ziyade bu tanımların ortak noktalarına bakıldığında ortaya şunlar çıkmaktadır: Pedagojik açıdan çocuklara uygun olması, yazınsal açıdan üstün niteliklere sahip olması, çocuklara kazandırılmak istenilen millî ve evrensel değerleri aktarmada önemli bir görev üstlenmesi dikkat çekmektedir. Netice itibariyle çocuk edebiyatı ürünleri; geleceğin büyükleri olan günümüz çocuklarını eğitmede, bunun yanında onlara millî ve evrensel değerleri aktararak gelecek kuşaklara güvenle vatanımızı emanet etmede en önemli yardımcıdır. Özellikle okuma alışkanlığı kazandırmadaki rolü düşünüldüğünde araştıran, okuyan, eleştirel ve yaratıcı düşünen bir toplumun inşasında yetişkinlere en çok yardımcı olan yine çocuk edebiyatı ürünleridir.

Çocuklar, çevreyi ve dünyayı yeni yeni öğrenmeye çalışan varlıklardır. Dolayısıyla çocuklara yönelik eserlerde öğreticilikten tamamen kaçınılması imkânsızdır. Ancak öğreticiliği yaparken de onlara üsten bakan bir tavır veya kendi ideolojisini aşılacak bir tavır takılmaktan kaçınılmalıdır. Onlara öğretilmek istenilenlere, bir sınır ve düzey belirlenmesi gerekmektedir. Böylelikle Dilidüzgün'ün dediği gibi "*Basit ve otoriter anlayıştaki öğreticilikten açınabildiğimiz oranda yazınsal nitelik de artmaktadır.*" (Dilidüzgün, 2003'ten akt. Akyüz, 2014, s. 129).

Eğer bu sınır, doğru belirlenmezse yazınsal açıdan yetersiz bir ürünle çocukların karşısına çıkılır ve bunun sonucunda da çocuk edebiyatı ürünlerinden beklenen yarar görülemez.

Çocuklara, bir heykeltıraşın mermere veya taşa şekil verdiği gibi şekil vermeye çalışılmamalıdır. Bundan uzaklaşmak için bazı eğitsel ve yazınsal ilkeler açısından çocuk edebiyatı ürününün çocuk edebiyatının temel ilkelerine uygunluğunu değerlendirilmesi gerekir. Bu değerlendirmelerin şu sorular etrafında yapılması yararlı olacaktır:

1. Kitapta, öğüt veren bir yaklaşım benimsenmiş mi?
2. Kitap çocukları yaratıcı ve eleştirel düşünmeye ve araştırmaya teşvik etmekte mi?
3. Kitapta, günümüz kadın ve erkek rollerine uygun şekilde cinsel roller ayrımı yapılmış mıdır?
4. Çocukların cinsel rolleri yanında kişilik gelişimlerine de olanak sağlanmış mıdır?
5. İnsan ilişkilerinde kaba güç ve şiddetin yerine iletişim kurmanın seçilmesi özendirilmiş midir?
6. Siyasi ideolojilerin dayatılmasından uzak durulmuş mudur?
7. Batıl inançlardan uzak durulmuş mudur?
8. Çocuklara belli değerler ve düşünceler benimsetilmeye çalışılmış mıdır?
9. Otoriteye boyun eğen, onu onaylayan bir yaklaşımdan uzak durulmuş mudur?

İKİNCİ BÖLÜM

YAZARIN HAYATI, ESERLERİ VE ÇOCUK EDEBİYATINA YÖNELİK DÜŞÜNCELERİ

1. FERİDUN ORAL'IN HAYATI VE ÇOCUK EDEBİYATINA YÖNELİK DÜŞÜNCELERİ

1961 Kırıkkale doğumlu olan Feridun Oral, 1985 yılında Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Tekstil bölümünden mezun olmuştur. Çalışma yaşamında mezun olduğu bölümle ilgili herhangi bir çalışması olmayan sanatçı; daha çok resim, seramik ve heykel sanatlarıyla uğraşmayı tercih etmiştir. Bu sanat alanlarının yanında 1980'li yılların ortalarından itibaren çocuk kitapları resimlemeye de başlamıştır. İlerleyen yıllarda çocuk kitapları resimlemenin yanında kendisinin yazdığı çocuk kitaplarıyla da çocuk edebiyatı alanında okurlarla buluşmuştur.

Çocuk edebiyatı alanında çizerlik ve yazarlık yapmayı düşünmesi konusunda ise Berna Gençalp ile yaptığı röportajında şunları söylemiştir:

“Çocuk Kitapları ve dergileriyle üniversitenin son yıllarında tanıştım. Çeşitli çocuk dergilerine illüstrasyonlar, vinyetler çizdim. Güzel Sanatlar'ın tekstil bölümünde okuyordum, mezun olduktan sonra bu alanda hiç çalışmadım. Çünkü okurken yaptığım staj dönemlerinde, bu sektörde çalışma biçiminin tamamen ticari bir çerçevede olması nedeniyle, bilgi, beceri ve yaratıcılığımı hayata geçirmemin mümkün olmayacağını gördüm. O zamanki koşullarda yanlış yönlendirilmeyle seçtiğim bölümün aslında bana uygun olmadığını fark ettiğimde artık bölüm değiştirme şansım yoktu. Ama daha yolun başındaydım. Çocuk kitapları ve çocukların dünyası hayal gücümün, yaratıcılığımın gelişmesi açısından biçilmiş bir kaftandı.” (Gençalp, 2016).

Yukarıda belirtilen açıklama doğrultusunda sanatçının hayal gücü ve yaratıcılığının, çocukların dünyasıyla buluşarak daha da artacağını düşünmesiyle çocuk edebiyatı alanına yöneldiği anlaşılmaktadır.

Çocuk kitaplarında yaptığı çizimlerle ün kazanan sanatçı, çizimlerindeki başarısını, kitapların kurgusunu gözünde canlandırmasına ve kitapların konuları hakkında yaptığı çalışmalara bağlamıştır. Kitaplara çizim yapmadan önce konuyla ilgili ayrıntılı araştırmalar yapan sanatçı, edindiği bilgiler ile çizimlerin hem gerçekçi olmasını hem de çocukların dünyasına hitap edebilecek yaratıcılığa sahip olmasını sağlayabilmiştir. Bu konu hakkında Berna Gençalp'a şunları söylemiştir:

“Kitaplarımı yazarken görsellerini de hayal ediyorum. Bu süreçte konuyla ilgili detayları araştırıyor, öğrenmeye çalışıyorum. Pazardan aldığımız çilekle ormandan topladığımız dağ çileklerinin arasındaki farkı, yere düşen kar tanelerinin ahengini, salyangozların antenlerinin aslında gözleri olduğunu ve bunun gibi daha birçok ayrıntıyı bilmem gerekiyor. Görsellerde duyguyu vermeye çalışıyorum, çünkü hikâyenin algısını kuvvetlendiren, görsele sahicilik katan en önemli etken bu. İllüstratif uygulamalarımın içeriğe göre farklı anlatımlar deniyorum. Örneğin; Babaannem Kime Benziyor kitabında antikacıdan aldığım bir fotoğrafı kolaj ve illüstrasyon tekniğiyle kullandım. Pirinç Lapası ve Küçük Ejderha’yı Japon ağaç baskı sanatını çağrıştıran bir tatta anlatmaya çalıştım. Farklı Ama Aynı’da yürüme engelli bir keçinin hikâyesini yazarken hayvanlara protez takan kişi ve kurumlar hakkında bilgi topladım, görselleri inceledim. Hatta plastik bir keçi biblosuna tekerlekli bir protez yaptım ve onu o şekilde yürütüp anlamaya çalıştım. Kırmızı Elma’da hiç elma sevmeyen küçük bir okuyucumun bu kitap sayesinde elma yemeye başladığını öğrenmek beni mutlu etti. Kitaplarımın çocukların küçük basit sorunlarını çözmeye, onlara yeni oyun alanları yaratmaya çalışıyorum. Örneğin, Bu Kış Kimse Üşümeyecek kitabının üzerine çalı çırpı koyarak upuzun kırmızı kitap ayracıyla kızak gibi çekilmesi, hatta kedilerin kitap ayracıyla oynaması beni gülümsetiyor.” (Gençalp, 2016).

Son yıllarda çocuk kitabı çizerliğinin yanında çocuk kitabı yazarlığı alanında da oldukça üretken bir sanatçı olan Oral, çocuklar için yazmanın kendisine özgürce hayal kurma fırsatı verdiğini ama aynı zamanda da kısıtladığını belirtmektedir. Bunun gerekçesi olarak da çocuklar için yazarken kurgunun mantıklı bir biçimde oluşturulmasının gerekliliğini göstermektedir. Çünkü çocuklar, kandırılacak bir varlık değildir. Karşılaştığı olay ve durumlarda hep mantıklı bir açıklama beklemektedir. Bunun yanında Oral, kurguyu oluştururken pedagoğ gibi düşünülmesi gerektiğine vurgu yaparak bunun da çocuk kitabı yazarlığının zor yanlarından biri olduğunu belirtmiştir.

“Fark Etmemişim Bilmiyordum - Şile Kitabı, Şile ve çevresinin florasını, faunasını farklı bir bakış açısıyla ve illüstrasyonlarla anlattığım bir kitap. Mırname - Büyüklere Kedi Şiirleri ise, Yalvaç Ural’ın kedi illüstrasyonlarından çok etkilenecek bunlara şiirler yazmasıyla ortaya çıkan bir kitap. Mona Lisa-Buruk Bir Tebessümün Kısa Hikâyesi adlı kitabımı ise sergi-kitap projesi olarak tasarlayıp yazdım. Leonardo Da Vinci’nin sanat tarihine geçen Mona Lisa adlı eserini hayali karakter berber-dişçi Lanzi üzerinden kurgulayıp anlattım. Çocuk kitapları dışındaki çalışmalarımı, kitaplarımı hazırlarken kendimi daha özgür hissediyorum çünkü karşıma bir hedef kitle koymuyorum. Aslında temelinde sanki doğaçlama bir biçimde kendime çalışıyorum, yapmak istediklerimi bir sınır, bir baskı düşünmeksizin hayata geçirmeye çalışıyorum. Elbette çocuk kitaplarında da aynı düşünce biçimiyle çalışıyor olsam da, bu alanda sonsuz özgür olmanız çeşitli nedenlerle mümkün değil. Çocuklar her şeyi hayal etmenize izin verir teşvik ederler ama mutlaka sonunda mantıklı bir açıklama beklerler, işin en zor kısmı da budur zaten. Ayrıca pedagojik açıdan sorumluluklarınız vardır. Aklınıza müthiş fikirler gelse de hikâyeleştirme aşamasında bir pedagoğ gibi

de düşünmeniz gerektiğinden başına buyruk hareket edemezsiniz. Okul öncesi çocukların dünyasını, dikkatlerini ve algılama konusundaki doğrularını göz ardı etmek mümkün değildir.” (Gençalp, 2016).

Sanatçı, çocuk edebiyatı alanında yazarlık veya çizerlik yapmayı düşünen gençlere ise deneyimlerinden hareketle şunları önermektedir:

“Hangi alanda olursa olsun; iyi bir işin özeti çalışmak, araştırmak ve gözlem yapmaktır. Bu bir yaşam biçimidir. Tabii, her şeyde insanın kendisini keşfetmesi ve ne yapmak istediğini bilmesi gerekir. Keşke bir timsah hikâyesi yazmak için yaşadığı ortama gidebilsek. “Neden?”de bana... Çünkü ister hayvan ister başka şey olsun gerçeğini çıplak gözle izlemekle bir fotoğrafa bakarak çizmek arasında çok büyük bir fark ve tat var. Hiç unutmuyorum, yıllar önce Eminönü’ndeki yayınevinden eve dönerken Mısır Çarşısı’nın yanındaki çiçek ve hayvan pazarından hayvan kiralardım. Bir gecelik hayvan misafirim desenlerini uyku gelinceye kadar çizerdim. Tüylerini, gözlerini, anatomik yapısını yakından incelerdim. Sabah işe giderken aldığım yere bırakırdım. Bu çalışmaları yapmaktaki amacım onu daha doğru ve hissederek çizmektir. Her şeyin bir hikâyesi olduğunu düşünürüm. Önemli olan ona nasıl baktığımız ve sizdeki izdüşümünün ne olduğudur. Hayal gücü, yaratıcılık önemli olmakla birlikte, bir hikâyeyi insan üzerinden anlatarak evrensel bir dil yakalamak istediğinizde kültürel farklılıklar ve yaşam biçimleri devreye girer. Oysaki her zaman belirttiğim gibi, bir tilki her yerde tilkidir. Nerede yaşarsak yaşayalım, gece aynı aya ve yıldızlara bakarız, sabah aynı güneşle uyanırız.” (Gençalp, 2016).

1993 yılında UNESCO tarafından Tokyo’da düzenlenen Noma-Concour yarışmasında yazıp resimlediği *Ormandaki Ses* (Türkiye’de *Böğürtlen Cini ve Sarı Gaga* ismiyle basılmıştır.) kitabıyla Runners - Up ödülünün sahibi olmuştur. Bunun yanında 2001 yılında ise Avrupalı İllüstratörler Bienali’nde *Düş Kedileri* çalışmasıyla Onur Ödülü’nü almıştır.

Sanatçının yazıp resimlediği çocuk kitapları; başta İngilizce, Japonca, Almanca ve Fransızca dillerine çevrilerek yurt dışında başta Minedition olmak üzere çeşitli yayınevleri tarafından yayımlanmıştır.

Sanatçı; çocuk kitapları yazar ve çizerliğinin dışında, plastik sanatlar alanında çeşitli sergilere ve sanat fuarlarına katılmakta ve çalışmalarını İstanbul’daki atölyesinde sürdürmektedir.

2. FERİDUN ORAL'IN ESERLERİ (TARİHSEL SIRALAMA)

- *Böğürtlen Cini ve Sarı Gaga* (1993)
- *Her Güne Bir Masal* (Tarık Demirkan ile, 1998)
- *Cengel Kitabı “Ormanın Öyküsü”* (Joseph Rudyard Kipling ile, 2003)
- *Kış Masalları* (Tarık Demirkan ile, 2007)
- *Kırmızı Elma* (2008)
- *Bahar Masalları* (Tarık Demirkan ile, 2008)
- *Yaz Masalları* (Tarık Demirkan ile, 2008)
- *Yavru Ahtapot Olmak Çok Zor* (Sara Şahinkanat ile, 2008)
- *Güz Masalları* (Tarık Demirkan ile, 2008)
- *Kayıp Şeyler Ülkesinde* (Ege Erim ile, 2008)
- *Kirpi ile Kestane* (2009)
- *Maymun Kral* (Sara Şahinkanat ile, 2009)
- *Baloncu Dede ve Üç Küçük Yaramaz* (2010)
- *Benekli Faremi Gördünüz mü?* (2010)
- *Pirinç Lapası ve Küçük Ejderha* (2011)
- *Fark Etmemişim Bilmiyordum - Şile Kitabı* (2011)
- *Küçük Fare Bidi* (2012)
- *Mirnâme - Büyüklere Kedi Şiirleri* (Yalvaç Ural ile, 2012)
- *Küçük Ayının Uzun Yolculuğu* (Yalvaç Ural ile, 2012)
- *Küçük Ayı ile Ahlat Ağacı* (Yalvaç Ural ile, 2012)
- *Kırmızı Kanatlı Baykuş* (2012)
- *Bay Tavşan'ın Bir Fikri Var* (Michael Engler ile, 2012)
- *Babaannem Kime Benziyor* (2013)
- *Küçük Hasır Şapka* (Céline Lamour – Crochet ile, 2013)
- *Ay Ne Zaman Gelecek?* (2014)
- *Meyveleri Kim Yemiş?* (2014)
- *Yağmurlu Bir Gün* (2014)
- *Bu Kış Kimse Üşümeyecek* (2015)
- *Farklı Ama Aynı* (2015)
- *Guguklu Saatin Küçük Kuşu* (2017)

2.1. FERİDUN ORAL'IN ALDIĞI ÖDÜLLER

1) *Böğürtlen Cini ve Sarı Gaga*, Japonya'da UNESCO Noma-Concours tarafından 1992 yılında düzenlenen bienalde “Runner Up” ödülünü almış ve Kagyusha Yayınevi tarafından Japonca basıldı ve Nagasaki'deki bir okulda yardımcı ders kitabı olarak okutulmuştur.

2) 2001 yılında yine Japonya'da düzenlenen “Avrupalı İllüstratörler” bienalinde *Düş Kedileri* çalışmasıyla Onur Ödülü'ne layık görüldü.

3) İlk baskısı 2008 yılında yayımlanan *Kırmızı Elma*, aynı yıl IBBY Türkiye tarafından “Yılın En İyi Resimli Çocuk Kitabı” seçilmiştir. İngilizce, Almanca, Fransızca, İspanyolca, Katalanca, Korece ve Bulgarca dillerinde basılmıştır. İngilizce basımı yapan Winged Chariot Yayınevi tarafından ipad/ipod ortamına aktarılan kitap, böylelikle dünyada internet ortamında yayımlanan ilk Türkçe çocuk kitabı olmuştur.

4) *Pirinç Lapası ve Küçük Ejderha*, IBBY Türkiye tarafından “Yılın En İyi Resimli Çocuk Kitabı” (2012) seçilmiştir.

5) *Kırmızı Kanatlı Baykuş*, Çocuk ve Gençlik Yayınları Derneği (ÇGYD) tarafından “Yılın En İyi Resimli Öykü Kitabı” (2012) seçilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM BULGULAR VE YORUMLAR

1. FERİDUN ORAL'IN İNCELENEN ÖYKÜ VE MASALLARININ TASARIM VE RESİM ÖZELLİKLERİ BAKIMINDAN İNCELENMESİ

1.1. FERİDUN ORAL'IN İNCELENEN ÖYKÜ VE MASALLARININ TASARIM ÖZELLİKLERİ BAKIMINDAN İNCELENMESİ

Feridun Oral'ın araştırmaya konu olan on beş çocuk kitabının tamamı Yapı Kredi Yayınları'ndan çıkmıştır. Yapı Kredi Yayınları, kitap baskılarında kendi belirlediği ölçütlerden yola çıkarak ortaya koyduğu standart baskı uygulamaları yapmaktadır. Bu noktada ele alınan on beş kitap için ayrı ayrı tasarım özelliklerinin çözümlenmesi sonucu ortaya aynı şeylerin tekrar tekrar söylenmesi çıkacaktır. Bu durumda çalışmanın tekrarlarla boğulması kaçınılmaz olacaktır. Bunu engellemek amacıyla kitapların tasarım ve resim özellikleri bakımından incelenmesi genelleme yoluyla yapılmıştır.

Kitapların kapak kalitesine bakıldığında, karton kapak kullanıldığı görülmektedir. Karton kapaklar, kalın ve dayanıklı olması yönüyle hedef kitlesi çocuk olan kitaplarda kullanılması uygun görülmektedir. Ön kapaklar incelendiğinde kitapların ön kapaklarında kitabın adı, yazarı (sadece *Benekli Fare mi Gördünüz Mü?*, *Kırmızı Elma*, *Pirinç Lapası ve Küçük Ejderha*, *Baloncu Dede ve Üç Küçük Yaramaz* adlı kitaplarda yazarı ve resimleyen şeklinde yer verilmiştir.), yayınevi ve baskı sayısı yer almaktadır. Ön kapaklarda bu kitapların hangi yaş seviyesindeki çocuklar için uygun olduğuna dair bir ifadeye yer verilmemektedir. Ayrıca ön kapaklarda kullanılan resimlere bakıldığında konuyla bağlantılı olan resimlerin kullanıldığını görülmektedir. Bu resimleri, kitabın yazarı olan Feridun Oral'ın çizdiğini tekrardan belirtmekte fayda vardır. Ön kapak için tercih edilen bu resimlerde anlık bir durumun betimlemesi yapılmıştır. Bu da okuru genel yargılarda bulunmasına olanak sağlamıştır. Bu resimlerde sıcak renkler olarak bilinen sarı, kırmızı, turuncu ve bunların tonları her kitap için tercih edilmemiştir. Genel olarak yeşil ve mavi ve bunların tonlarının da bulunduğu çeşitli renkler bir

arada kullanılmıştır. Bu renk cümbüşü ve özgün çizimlerle okurların dikkatinin çekilmesi amaçlanmıştır.

Kitapların arka kapaklarına bakıldığında ise yine konuyla bağlantılı olduğu ve renk uyumunun sağlandığı resimlere yer verildiği gözlemlenmiştir. Ayrıca *Benekli Faremi Gördünüz Mü?*, *Küçük Fare Bidi*, *Pirinç Lapası ve Küçük Ejderha*, *Baloncu Dede ve Üç Küçük Yaramaz*, *Ay Ne Zaman Gelecek?*, ve *Böğürtlen Cini ve Sarı Gaga* adlı kitapların arka kapaklarında kullanılan resimler ön kapaklarda kullanılan resimlerin devamı niteliindedir. Bu da farklı ve güzel bir özellik olarak ortaya çıkmaktadır. Resimlerin yanında arka kapaklarda kitaplar hakkında yönlendirici, kısa tanıtım yazılarına yer verilmiştir. Bu yazılarda genelde soru veya tamamlanmamış cümlelere yer verilerek okurun merak duygusu harekete geçirilmeye çalışılmıştır. Ayrıca bu tanıtıcı yazılar ve kullanılan soru cümleleri ile kitabın içeriği ve düğümü hakkında okura ipuçları verilmiştir.

“Küçük fare Bidi, çiftlikteki bütün hayvanları eğitmişti: Kazları, kedileri, atları, köpekleri, hatta örümcekleri ve deredeki balıkları bile... Ama en büyük hayali kaplan terbiyecisi olmaktı. Tabii bu mümkün değildi. Derken bir gün kasabaya bir sirk geldi ve...” (Küçük Fare Bidi, Arka Kapak Yazısı)

“Küçük kuzu, oğlak ve köpeğin mutlu, neşeli, oyun dolu bir hayatı vardır. En sevdikleri şeylerden biri de Baloncu Dede'nin anlattığı yemyeşil otlakları, uzak yerleri, canavara benzeyen kayaları, kocaman dev bulutları dinlemektir. Bir gün bunların hepsini kendi gözleriyle görmek için gizlice Dede'nin balonunu saklanırlar...” (Baloncu Dede ve Üç Küçük Yaramaz, Arka Kapak Yazısı)

“Küçük baykuşun kanatları kırmızı ve güçlü değildi. Keşke bir arkadaşı olsaydı, onunla ne çok oyun oynardı. Belki uçmasına yardım ederdi. Rüzgârlı bir gece üzgün üzgün otururken bir çıtırtı duydu. Küçük bir fareydi bu...” (Kırmızı Kanatlı Baykuş, Arka Kapak Yazısı)

“Dutların peşindeki küçük balıklar, ahududu çalısındaki örümcek, yağmurdan kaçan sevimli jibon, kurbağanın gondolundaki yusuçuk, limon ağacındaki şişman filler, portakalı fazla kaçırıp tombul bir dolunaya dönüşen Ay, kuşların beyaz sakalina yuva yaptığı yaşlı adam...” (Meyveleri Kim Yemiş ?, Arka Kapak Yazısı)

“Küçük fare ısınmak istiyor! Soğuk bir kış sabahı üşüyerek uyanan küçük kır faresi, yakacak çalı çırpı bulmak için yola koyulur. Ama karlarla kaplı uçsuz bucaksız ormanda beklenmedik bir şey olur. Bakalım küçük kır faresi ısınmanın bir yolunu bulabilecek mi?”
(*Bu Kış Kimse Üşümeyecek, Arka Kapak Yazısı*)

“Ali resim yapmayı, hayvanları ve babaannesini çok seviyordu. Babaanesi ona masal anlatırken hayvan taklitleri yapıyor; keçi gibi meliyor, kedi gibi miyavlıyor, takma dişlerini takırdatarak çok üşümüş bir penguen bile oluyordu! Bir sabah, ‘Dede, babaannem kime benziyor?’ diye sordu Ali. Uzun kulaklı bir tavşana mı, bir kediye mi, yoksa bir bülbüle mi?” (*Babaannem Kime Benziyor?, Arka Kapak Yazısı*)

“Yaşlı saat ustası köydeki küçük evinde yalnız başına yaşıyordu. Birbirinden değişik guguklu saatler yapıyordu.

Bir gün ormana giderken evin kapısını açık unuttu. Akşam eve döndüğünde onu bir sürpriz bekliyordu.” (*Guguklu Saatin Küçük Kuşu, Arka Kapak Yazısı*)

“Sevimli tavşancık, soğuk ve karlı bir kış gününde karnını doyurmanın bir yolunu arıyor. Acaba ağaçta gördüğü kırmızı elmaya ulaşabilecek mi? Belki de bir kır faresi, tilki ve koca ayı ona yardımcı olabilir. Ne dersiniz?” (*Kırmızı Elma, Arka Kapak Yazısı*)

“Küçük ejderha, her gün aynı yemeği yemekten bıkmıştı. Bir sabah. ‘Artık büyüdüm, kendi yiyeceğimi kendim seçmeliyim!’ diyerek, ormana doğru yola koyuldu... Eve dönerken karnı davul gibi şişmişti. Ne yemişti acaba?” (*Pirinç Lapası ve Küçük Ejderha, Arka Kapak Yazısı*)

Görüldüğü üzere bu arka kapak yazılarında kitapların içerikleri hakkında ipuçlarına yer verilmiş ve bunların sonucunda da tamamlanmamış bir cümle ya da bir soru ile yazı bitirilmiş. Böylelikle okurların merak duyguları harekete geçirilerek kitaba yönelmeleri ve onu okumalarını sağlamak amaçlanmıştır.

“Pamuk tüylü, kara benekli yavru kedi Zeytin, büyükannesiyile dedesinin evide masallar dinleyerek mutlu mırıltılarla uykuya dalar. Fakat birden, çok sevdiği benekli faresini kaybettiğini fark eder! Telaş içinde Kırmızı Şapkalı Kız’a, Fareli Köyün Kavalcısı’na, Pinokyo’ya; dinlediği masalların kahramanlarının hepsine koşarak yardım ister. Neyse ki hepsi rüyadır...” (*Benekli Faremi Gördünüz Mü?, Arka Kapak Yazısı*)

*“Kimin canı sıkılır hayalleri varken
Yağmurun bardaktan boşanırcasına yağdığı, rüzgârın uğultuyla estiği bir gündü.
Bahçedeki söğüt ağacının dalları, bir o yana bir bu yana sallanıyordu. Yaprakları arasına
saklanmış kuşlar, yağmurun dinmesini bekliyordu. Cem yağmuru seyrediyordu.”
(Yağmurlu Bir Gün, Arka Kapak Yazısı)*

*“Dostluğun ışığı korkuları yener.
Küçük tavşan bir gece yarısı uyandı. Karnı çok acıkmıştı ama karanlık ormanda yiyecek
aramaktan biraz korkuyordu. Pembe burnunu oynatarak çaresizce havayı koklarken bir
çıtırtı duydu, ardından parlak bir ışık gördü. Gecenin kocaman lambası Ay mıydı bu?
Yoksa onun da mı uykusu kaçmıştı?” (Ay Ne Zaman Gelecek?, Arka Kapak Yazısı)*

*“Hayattaki engeller ne olursa olsun;
Paylaşıldığında,
Aşılamayacak hiçbir engel yoktur.” (Farklı Ama Aynı, Arka Kapak Yazısı)*

*“Sarı gagalı küçük kuş göç zamanını kaçırmıştı. Yapraklarını dökmeyen yaşlı ağaç ve
Böğürtlen Cini, yalnız kalan Sarı Gaga'yı korumak için kolları sıvadılar.
Dostluk ve dayanışmanın en güzel örneklerinden biri...” (Böğürtlen Cini ve Sarı Gaga,
Arka Kapak Yazısı)*

*“Küçük Kirpi ve Kestane'nin nasıl tanışıp arkadaş olduklarını anlatan bu kitapta
ormanda yaşayan birçok hayvanla tanışacak, hepsini çok seveceksiniz.” (Kirpi ile
Kestane, Arka Kapak Yazısı)*

Yukarıdaki kapak yazılarında görüldüğü üzere okurun algılaması ve ulaşması gereken yargılara yer verilmiştir. Bu yargılar nedeniyle okurun merakı sönecek ve okuma sürecinde düşünme ve düş kurması engellenecektir. Bunun sonucunda da okur, kitaba karşı bir ilgi duymayacak ve kitabı okumak istemeyeceklerdir.

Kitapların cilt özelliklerine bakıldığında en dayanıklı ciltleme türü olarak bilinen iplik ciltleme yönteminin kullanıldığını görülmektedir. Bu ciltleme türü ile kitapların dağılması oldukça zorlaşmış ve engellenmiştir. Özellikle çocuklara hitap eden kitapların, dayanıklı olması gerektiği düşünülürse bu özelliği kitaplara

kazandırmak için en iyi ciltleme yönteminin iplik ciltleme olduğu aşikârdır. Kısacası, iplik ciltleme ile kitabın kullanışlı bir özellik kazandığını söylenebilir.

Feridun Oral'ın kendi çizdiği resimler, metin içinde kullanılmaktadır. Resimler, yan yana iki sayfayı kaplayan ve tek bir resim olarak yerleştirilmiştir. Böylelikle kitaplar, iki sayfa birlikte düşünülerek hazırlanmıştır. Sayfa düzeni olarak metinler ve resimler iyi düzenlemiştir. Metinlerin okunmasını engelleyen resimler yoktur. Resimlerin en uygun yerleri seçilerek ona uygun renklerde yazılar kullanılmıştır. Ayrıca bu yazılar 5-10 cümleyi geçmemektedir. Bunların okunabilirliğe olumlu katkı sağladığı görülmektedir. Metinlerle betimlenenler, resimlerle görülebilen bir durum almıştır. Kullanılan resimler, basmakalıp resimler değildir. Tamamen yazarın özgün bir ürünü olarak okura sunulmuştur. Bu da çocuklara farklı gelmekte ve ilgilerini çekmektedir. Kesin çizgilerle ayrılmayan resimler kullanılması da çocukların yaratıcı düşüncelerini sağlamaktadır.

Kullanılan harf boyut ve karakterine gelince harf boyutları “15 punto” dur bu da MEB’de yer alan harf boyutunun dikkate alındığını göstermektedir. Harf karakterleri ise çocukların rahatlıkla okuyabileceği ve harfleri rahatlıkla tanıyabileceği şekildedir. Satır ve harf boşlukları iyi ayarlanmıştır. Satır atlama vs. gibi sorunlarla karşılaşmaları söz konusu değildir. Renkli sayfalar üzerinde koyu (bold) karakter kullanılmıştır. Metinler, genelde açık renk tonlarının olduğu yerlere yazılmıştır. Metinler, birkaç yerde koyu olan kısımlara geldiğinde ise beyaz karakter kullanılmıştır. Bu özelliklere bakıldığında kitapların, okunabilirliğin sağlandığı ve göz yorulmalarının engellendiği bir harf boyutuna ve karakterine sahip olduğu söylenmektedir.

Kitap sayfaları bakımından kitaplar ele alındığında en fazla sayfası olan kitabın 40 sayfa olduğu görülmektedir. Okul öncesi dönemde yer alan çocuklar için bu sayfa sayısının normal olduğu söylenebilir. Kitabın sayfaları, düzgün ve pürüzsüz şekilde kesilmiş ve çocuklara zarar vermeyecek bir niteliktedir. Bunun yanında sayfalar her iki tarafa da tam ve kolay olarak açılabilir.

Yapıt içi tasarım özelliklerinde iki sayfa, tek sayfa gibi düşünülmüş ve tek bir resim ile kaplanmıştır. Resim ile metinlerin iç içe girdiği bir tasarıma yer

verilmiştir. Bu da kitapların sayfa düzeninin, çocukta estetik haz uyandırabilecek bir nitelikte oluşturulduğunu göstermektedir. Resimler, kitapta anlatılan olayı betimleyen bir özelliktedir. Özellikle ön ve arka kapakta bulunan resimler, kitabın temasıyla uyum içindedir. Kitap içindeki resimler ile de çocukların resim yapmaları teşvik edilmektedir. Örneğin; *Babaannem Kime Benziyor?* kitabında yer alan Ali kahramanının yaptığı resimlerin, çocukların ilgilerini çekmesi sonucu kendi resimleri ile kahramanın resimleri arasında ilişki kurarak resim yapma isteğinde bulunabileceklerdir.

Kitaplar, dış yapı özellikleri bakımından birbiriyle uyumludur. Kitaplar arasında ölçüsüzlük bulunmaktadır:

Benekli Faremi Gördünüz Mü?, Pirinç Lapası ve Küçük Ejderha, Baloncu Dede ve Üç Küçük Yaramaz ve Kırmızı Elma kitapları 20,5 x 28 cm,

Babaannem Kime Benziyor?, Kırmızı Kanatlı Baykuş, Bu Kış Kimse Üşmeyecek, Ay Ne Zaman Gelecek? ve Farklı Ama Aynı 24,6 x 29 cm,

Meyveleri Kim Yemiş?, Yağmurlu Bir Gün, Kirpi ile Kestane ve Böğürtlen Cini ve Sarı Gaga 22 x 20,5 cm,

Küçük Fare Bidi 24,5 x 25 cm ve *Guguklu Saatin Küçük Kuşu* 24 x 29,3 cm ölçülerine sahiptir. Kitaplık kurmaya uygun özelliklere sahip bu kitaplar, aynı zamanda çocukta kitaplık kurmayı isteklendirecek özelliklere sahiptir. Bunun yanında kitapların hacimleri ve ağırlıkları çocukların gelişim özelliklerine uygundur. Onların kolaylıkla tutabileceği ve rahatlıkla taşıyabileceği görülmektedir.

1.2. FERİDUN ORAL'IN İNCELENEN ÖYKÜ VE MASALLARININ RESİM ÖZELLİKLERİ BAKIMINDAN İNCELENMESİ

Çocuk edebiyatı ürünleri, iki şekilde üretilmektedir: Yazarı ve çizeri farklı olan çocuk edebiyatı ürünleri ve yazar – çizer ortaklığı ile ortaya konan çocuk edebiyatı ürünleri. Bu iki şekil içinde metin – görsel ilişkisi açısından farklılıklar görülmektedir. Yazar – çizer ortaklığı ile ortaya konan çocuk edebiyatı ürünlerinde metin – görsel ilişkisi, yazarı ve çizeri farklı olan çocuk edebiyatı ürünlerine kıyasla daha fazla olduğu görülmektedir. Bu görüşü savunanlar, Exupery'nin *Küçük Prenses* adlı eserini öne sürmektedir. Çünkü *Küçük Prenses*, yazar – çizer ortaklığının bir ürünüdür. Çevrildiği tüm dillerde aynı resimlemeler kullanılmıştır. Bu örnekten de anlaşılacağı gibi yazar – çizer ortaklığının ortaya çıkardığı çocuk edebiyatı ürünlerinde metin – görsel, ayrılmaz bir bütün konumundadır. Metnin dili değişse de görsel hep aynı kalmaktadır.

Feridun Oral da yukarıda bahsedilen iki üretim şeklinin her ikisinin de içinde yer almaktadır. Belli bir dönem çocuk edebiyatında Joseph Rudyard Kipling, Michael Engler ve Céline Lamour – Crochet gibi yabancı yazarlar; Yalvaç Ural, Sara Şahinkanat, Ege Erim ve Tarık Demirkan gibi Türk yazarların çocuk edebiyatı ürünlerine çizerlik yapmıştır. Aynı şekilde örnekleme bulunan on beş çocuk edebiyatı ürününün hem yazarı hem de çizeri olarak çocuk edebiyatı alanında ürünler ortaya koymuştur.

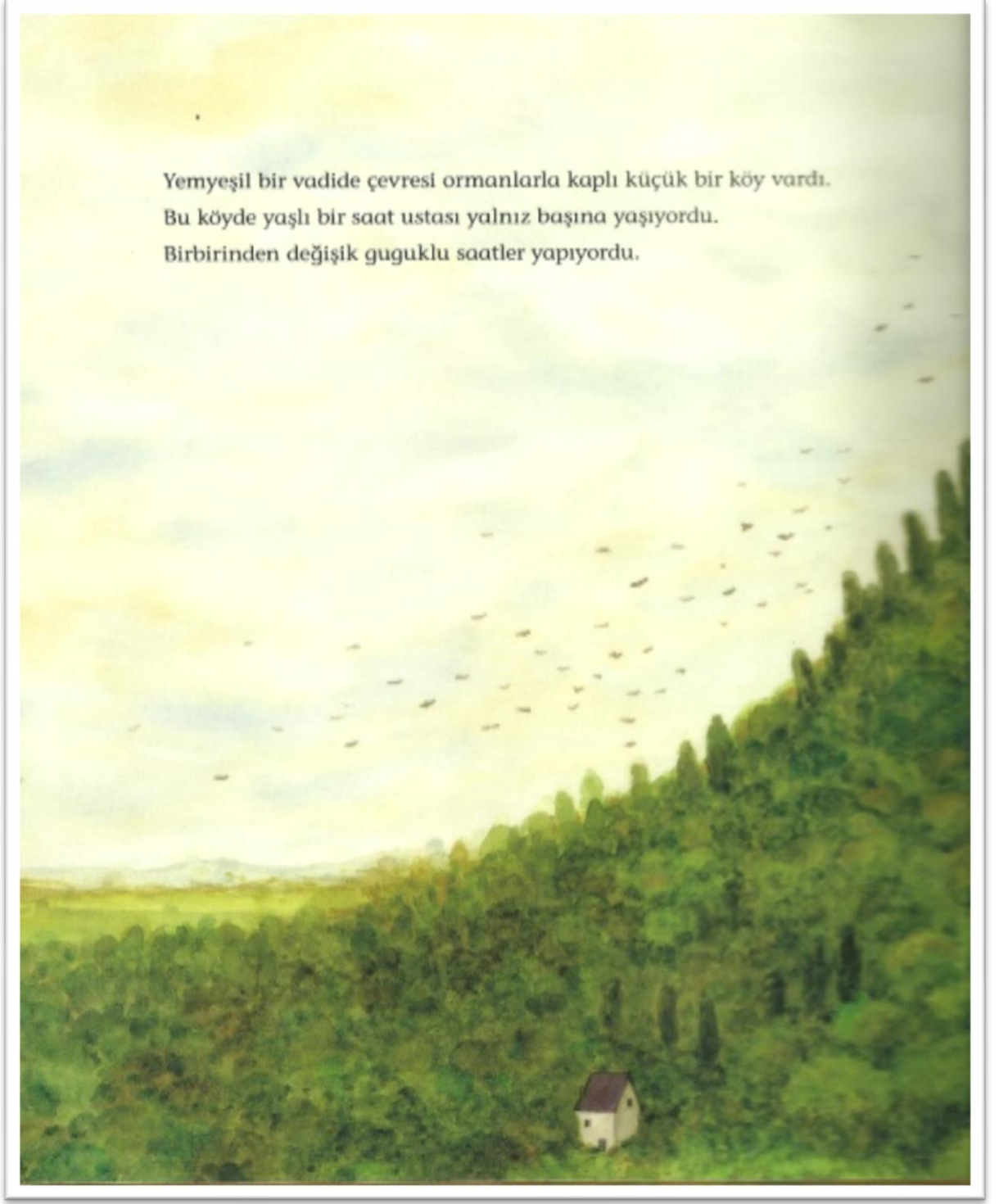
Oral'ın resimleri incelendiğinde, resimlerinin gerçekçi bir yaklaşımla ortaya konulduğu görülmektedir. Gerek kahramanlar gerekse çevrenin resmedilmesinde varlıkların gerçek hayattaki şekillerinin korunduğu görülmektedir. Çocuk edebiyatı ürünlerinde, gerçekçi resimleri kullanılması son derece önemlidir. Çünkü bu gerçekçi resimler ile çocuklar yaşamları ve gerçek hayatlarıyla ilgili bilgiler edinebilme fırsatı bulabilecekleri gibi kitaplarda yer alan kahraman ve yaşanan olay ve karşılaşılan durumlarla duygudaşlık kurmaları kolaylaşabilecektir.

Kitaplarda yer alan resimlere bakıldığında hemen hemen tüm kitaplarda bulunan doğa ve hayvan sevgisi izlekleriyle doğru orantılı resimlere yer verildiği görülmektedir. Ağırlıklı olarak yeşil, mavi, kahverengi renklerinin kullanıldığı

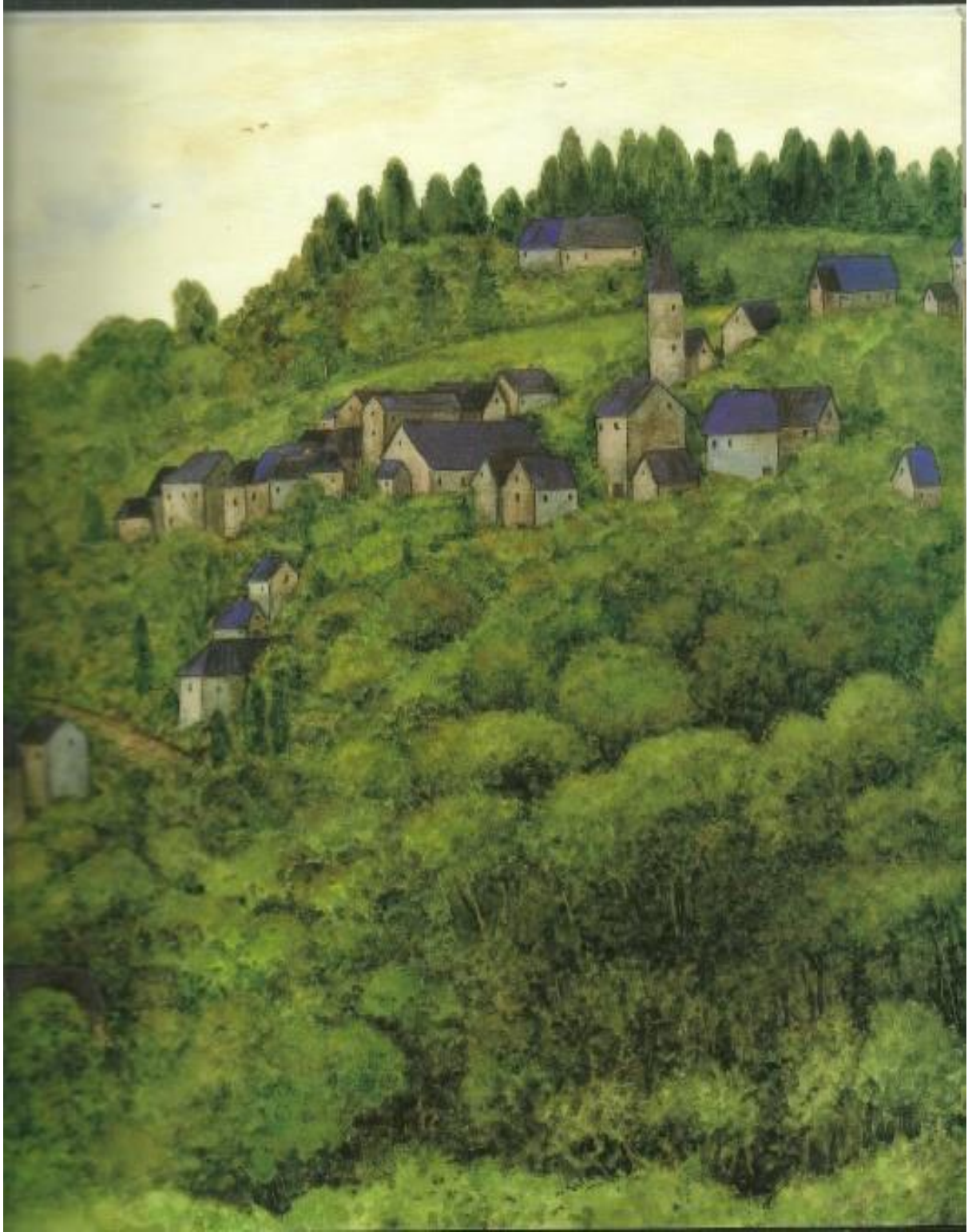
resimler, doğanın güzelliğini çocuklara sezdirmektedir. Bu sezdirme, uzamsal kopukluk olmadan yapılmaktadır. Böylelikle ocuklar üzerindeki etkisi daha da artmaktadır.

Kitaplarda yer alan resimlerde, özellikle hayvanlara yüklenen insan özelliklerinin resimlerle çocuklara aktarılması dikkat çekmektedir. Bununla ocukların, hayvanlara karşı sevgi beslemeleri sağlamak amaçlanmaktadır. Aynı şekilde bu resimler üzerinden çocukların ilk defa gördükleri hayvanlar ve daha önce de bildiği bazı hayvanların değişik özellikleri hakkında bilgiler de sunulmuştur. Sanatçı, resimlerinde hem estetiği hem de öğreticiliği bir araya getirmeyi başarabilmiştir.

1.2.1. Feridun Oral'ın İncelenen Öykü ve Masallarındaki Resimlerden Örnekler

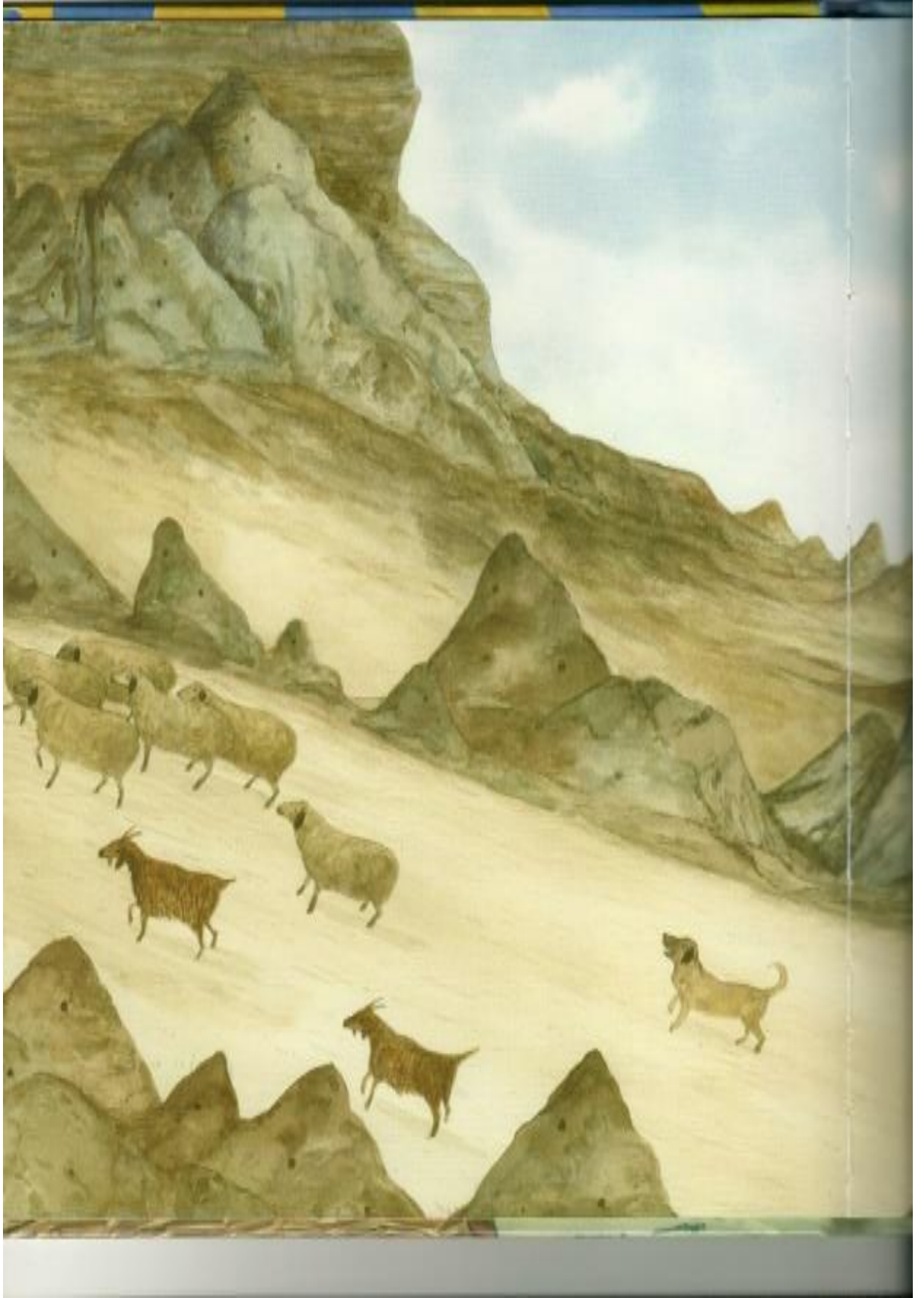

Resim 1. (Oral, *Guguklu Saatin Küçük Kuşu*)

Resim 2. (Oral, *Guguklu Saatin K K*)

Resim 1 ve 2’de yeillikler iinde bir uzamla ocuklara doğa sevgisi kazandırılmaya alıılmıtır.

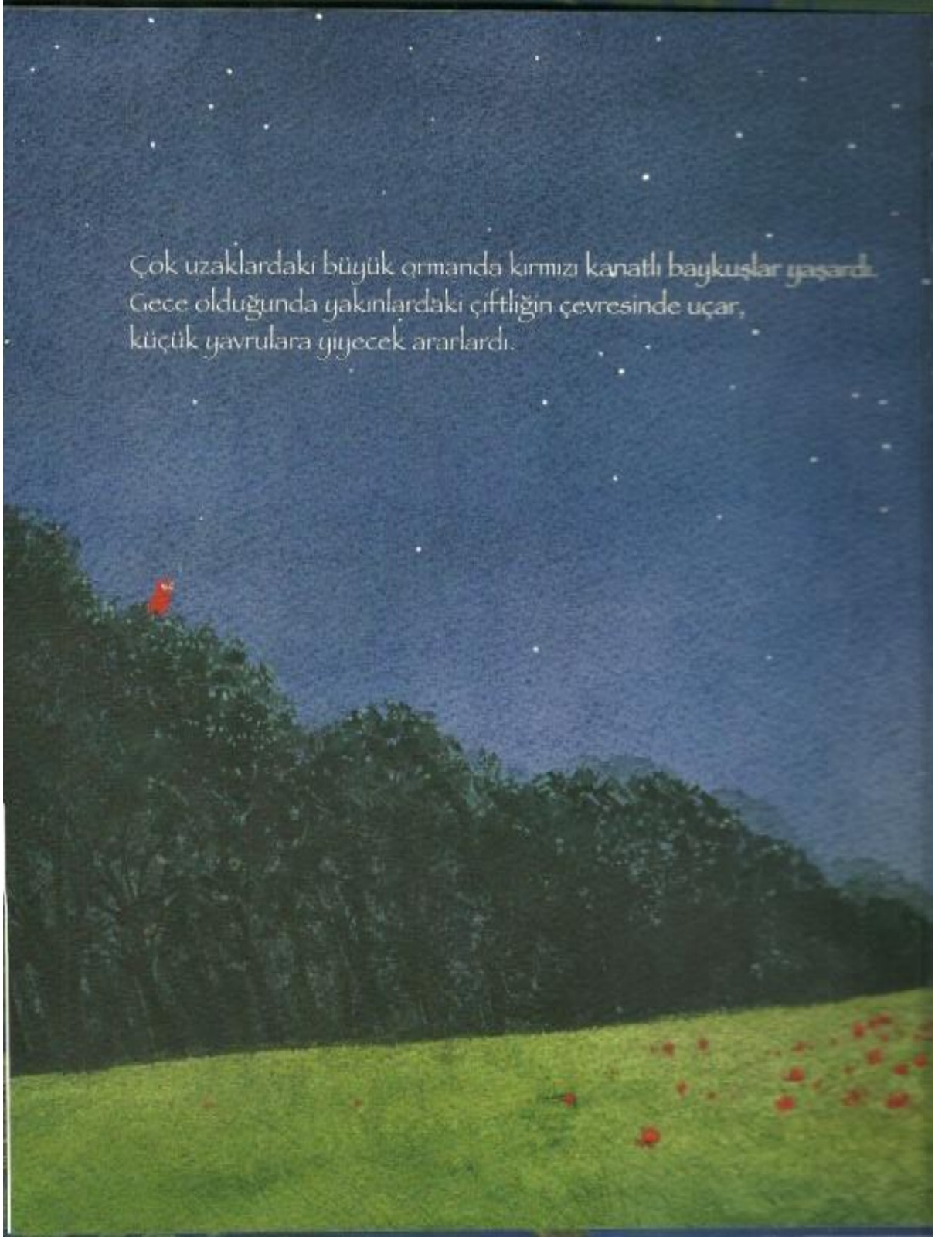
Resim 3. (Oral, *Baloncu Dede ve Üç Küçük Yaramaz*)

Her sabah çorak toprak ve kayalarla kaplı peri bacaları ülkesinde üç küçük yaramaz anneleriyle birlikte taze otlak bulmak için uzaktaki tepeye yürürlermiş. Henüz süt içtiklerinden, taze ottan ve çok yürümekten hoşlanmaz, çabucak yorulurlarmış. Çoğunlukla oyuna daldıkları için de sürünün hep gerisinde kalırlarmış.

Resim 4. (Oral, *Baloncu Dede ve Üç Küçük Yaramaz*)

Resim 3 ve 4'te pastoral bir uzam görülmektedir. Bu uzam üzerinden kitabın kahramanları olan kuzu, oğlak ve köpek sevimli şekilde çocuklara gösterilmektedir. Böylelikle onlar üzerinde hayvan sevgisi oluşturulmak amaçlanmıştır. Aynı zamanda bu resimlerdeki yer şekillerine bakıldığında Nevşehir ve Ürgüp akıllara gelmektedir. Bu yerlerde balonla seyahat etme imkânı bulunmaktadır ve bu resimlerde de görülmektedir. Bu da çocukların farklı bir unsurla karşılaştıracak ve ilgilerini kitaba yöneltecektir.

Çok uzaklardaki büyük ormanda kırmızı kanatlı baykuşlar yaşardı.
Gece olduğunda yakınlardaki çiftliğin çevresinde uçar,
küçük yavrulara yiyecek ararlardı.

Resim 5. (Oral, *Kırmızı Kanatlı Baykuş*)

Resim 5'te yıldızlarla dolu bir gecede, ormanlar arasında bir baykuş ve gelinciklerin bulunduğu yeşil bir düzlük çocuklara sunulmuştur. Bu uzam, çocuklara doğanın güzelliğini göstermekte ve onlarda doğaya karşı sevgi oluşturmaktadır.

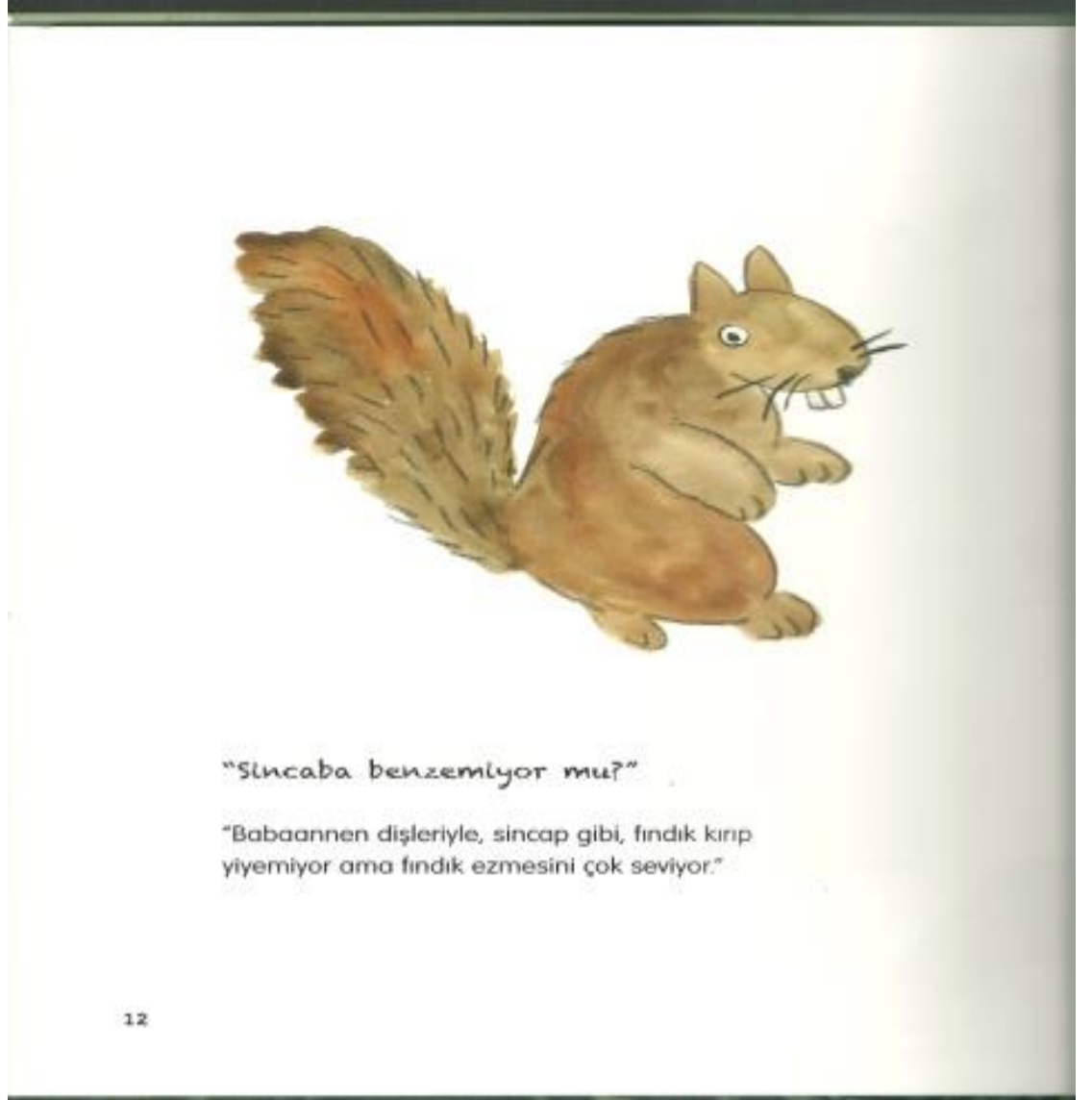

Resim 6. (Oral, *Kırmızı Kanatlı Baykuş*)

Resim 6’da kitabın kahramanları baykuş ve fare yer almaktadır. Kitabın genelinde bu iki kahramanın arkadaşlığı ve yardımlaşmasını anlatan resimler yer almaktadır. Bu yönüyle kitapta hayvan sevgisi izleğiyle örtüşen resimlerin bulunduğu görülmektedir.

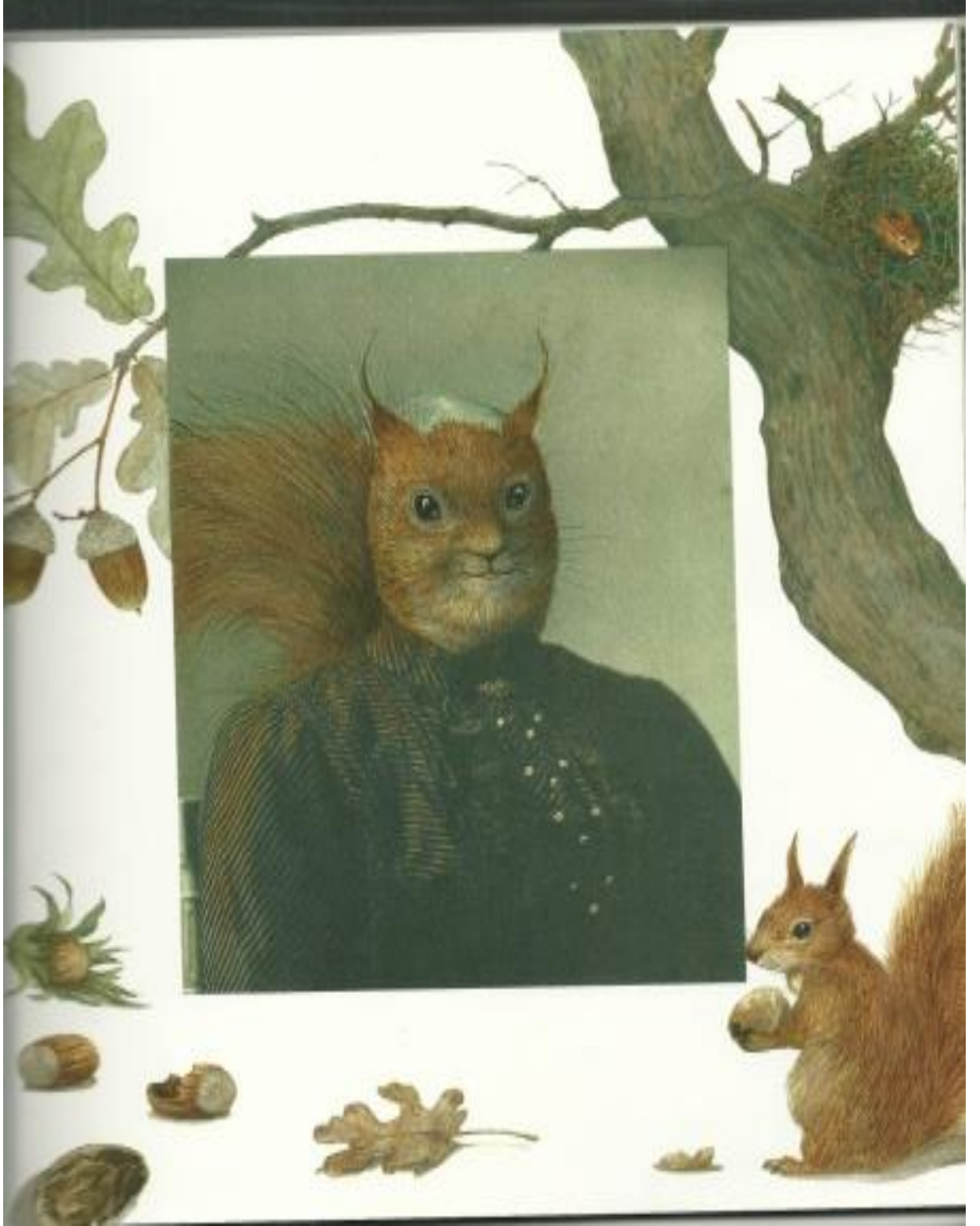

Resim 1, 2, 3, 4, 5 ve 6'da resimlerin uzamsal bütünlüğü barındırdığı görülmektedir. Bu bütünlük ile resimlerin anlatım gücü arttırılmıştır. Ayrıca resimlerde, kitabın ilgili bölümünde betimlenen çevrenin birebir aktarıldığı görülmektedir. Bu bağlamda resimler ile metin uyumluluğunun yakalandığı ve okul öncesi dönemde yer alan çocukların çizimlerle konu – kurgu – izleklere ulaşabileceği bir niteliği taşıdığı görülmektedir.

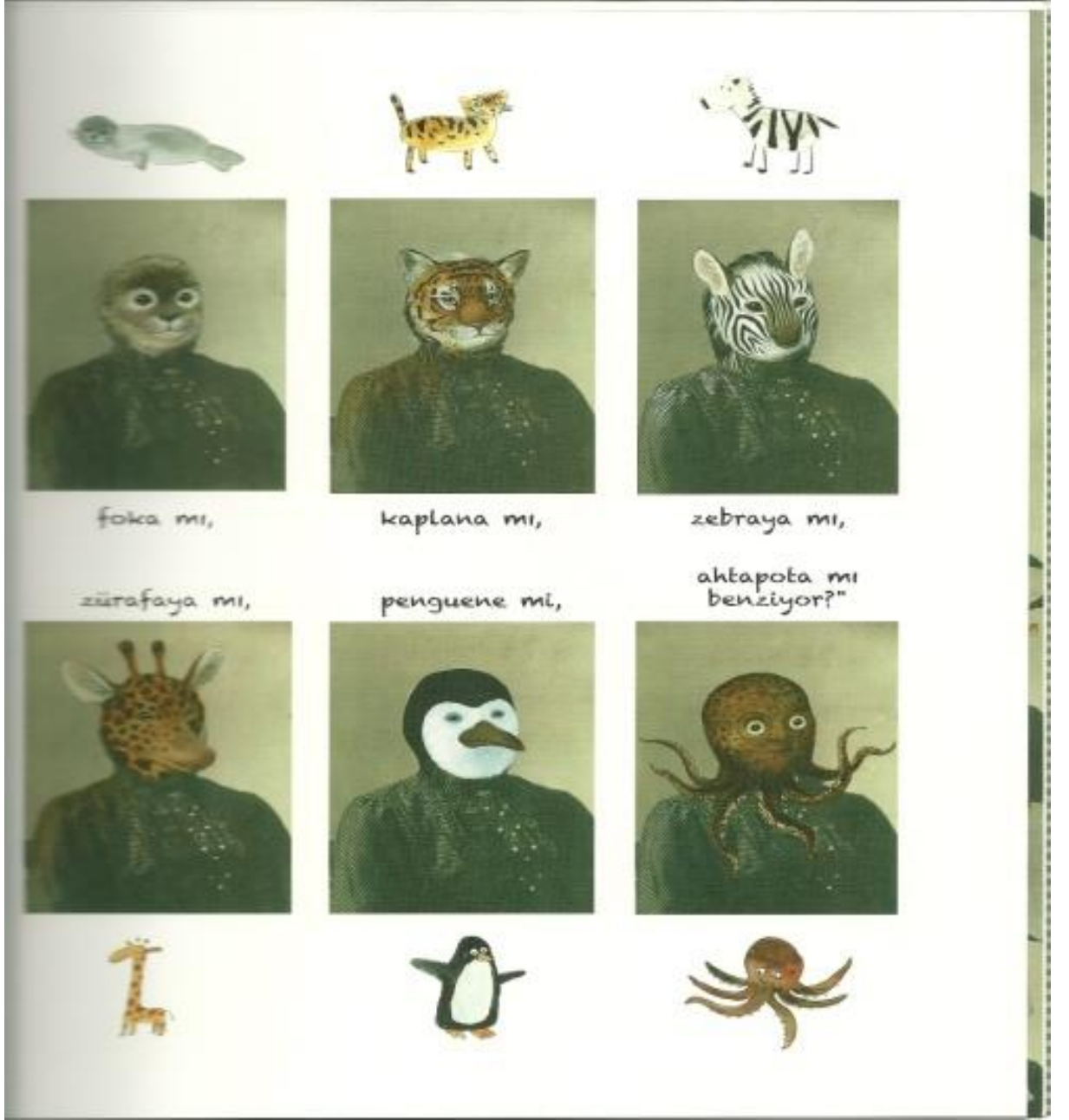
Resim 7. (Oral, *Babaannem Kime Benziyor?*)

Resim 7'de sincap, sevimli bir şekilde çizilerek çocukların karşısına çıkarılmıştır. Bu sevimliliği gören çocuklarda sincaba karşı bir sevgi oluşacaktır. Bu da kitabın vermek istediği hayvan sevgisi izleğiyle örtüşmektedir. Resmin altında yer alan yazılarla da bu hayvan hakkında bazı bilgiler verilerek estetik hazzın yanında öğreticilikten de yararlanıldığı görülmektedir.

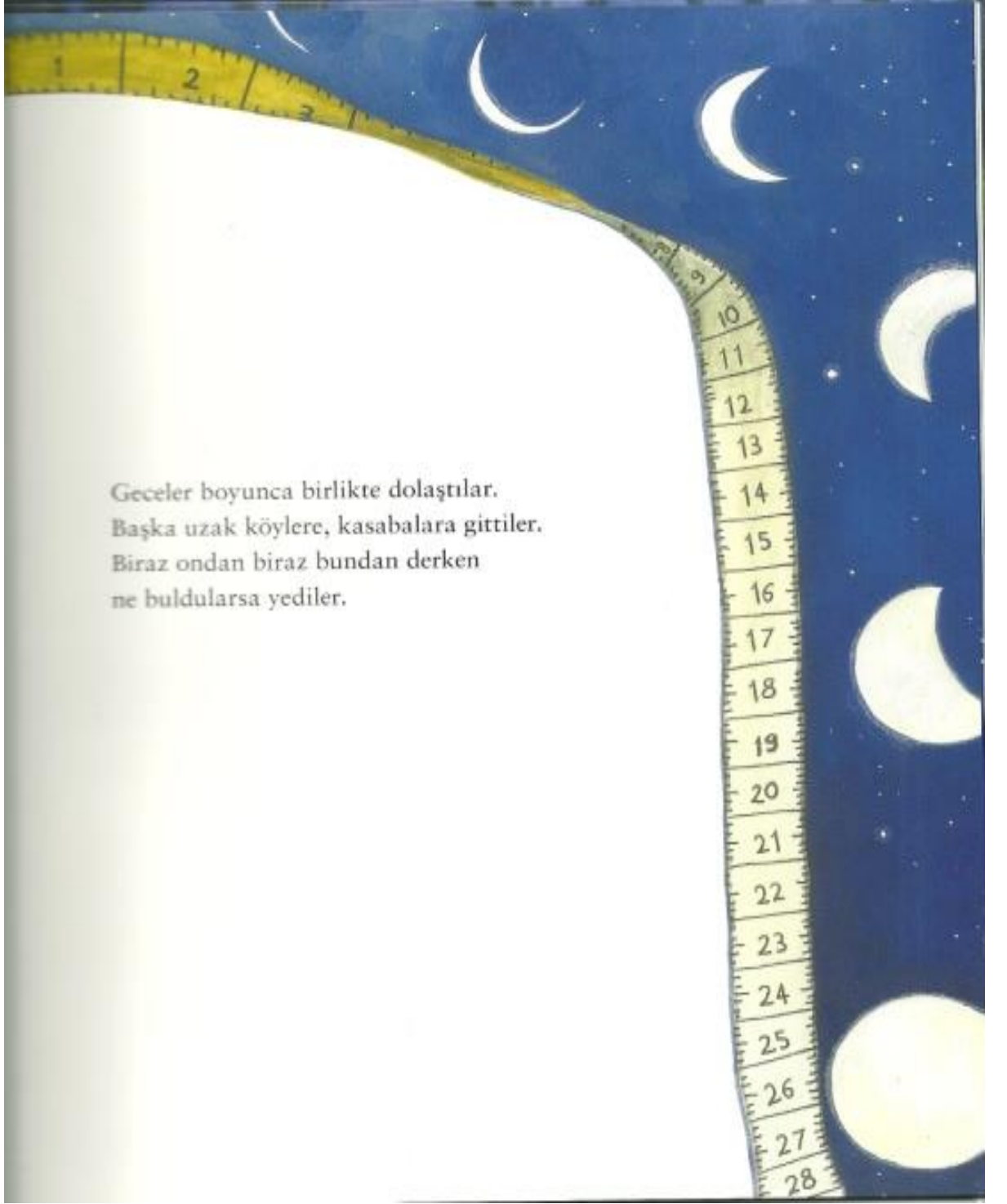
Resim 8. (Oral, *Babaannem Kime Benziyor?*)

Resim 8'e bakıldığında Resim 7'nin devamı olduğu görülmektedir. Bu resimde yazılarla bilgi vermek yerine çizimlerle sincabın beslendiği yiyecekler, nasıl yiyecekleri yediği ve yaşadığı yer hakkında bilgiler verildiği görülmektedir.

Resim 9. (Oral, *Babaannem Kime Benziyor?*)

Resim 8 ve 9’da sanatçının “görsel aykırılık” olarak nitelendirilen bir teknikten yararlandığı görülmektedir. Görsel aykırılık: Kısacası resimlerde alışılmışın dışında bir kullanımın yapılmasıdır. Örneğin; resimlerde yer alan babaanne fotoğraflarında babaannenin başının normalde insan başına olması gerekirken çeşitli hayvan başları olarak çocuklara sunulmaktadır. Bu da çocuklara farklı gelerek onları ilgilerini çekecek ve kitapla olan bağlarını kuvvetlendirecektir. Kitap içinde bu teknik çok sayıda hayvanın tanıtılması ve özelliklerinin verilmesinde kullanılarak aynı zamanda hayvan sevgisini kazandırmanın amaçlanmıştır.

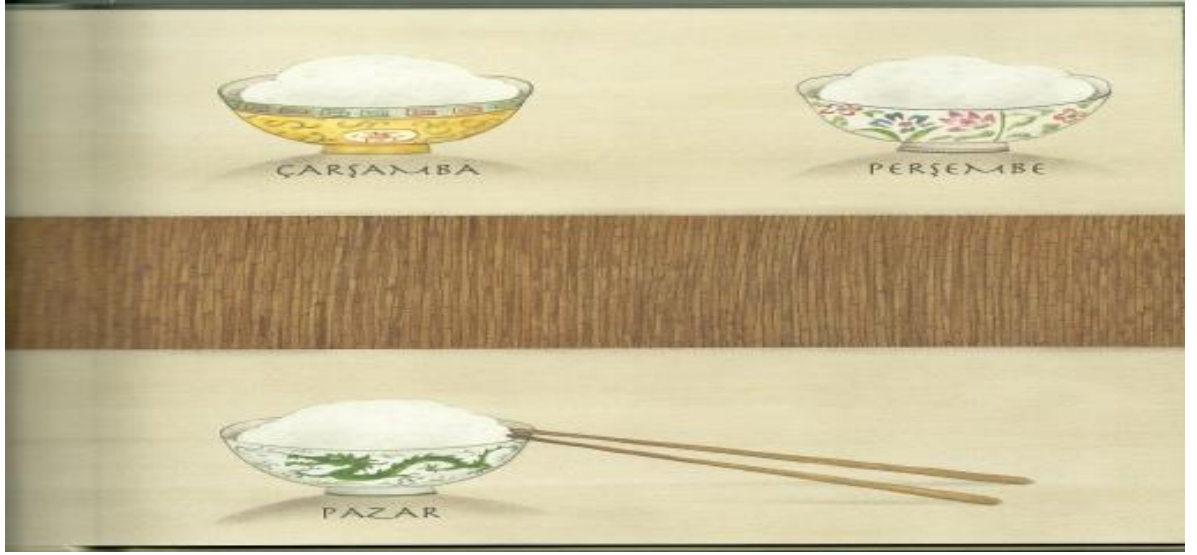
Geceler boyunca birlikte dolaştılar.
Başka uzak köylere, kasabalara gittiler.
Biraz ondan biraz bundan derken
ne buldularsa yediler.

Resim 10. (Oral, *Ay Ne Zaman Gelecek?*)

Resim 10'da sanatçının Ay'ın şekillerini ve bunun zaman içinde gerçekteştiğini çocuklara öğretmek istediği görölmektedir. Bunu yaparken günleri gösteren sayıların bir metreden alındığı anlaşılmaktadır. Bu yaratıcılık sayesinde sanatçı, öğreticiliği çocuklara estetikle birleştirerek sunmuştur. Bunun sonucunda da çocuklar eğlenerek öğrenebilmektedir.

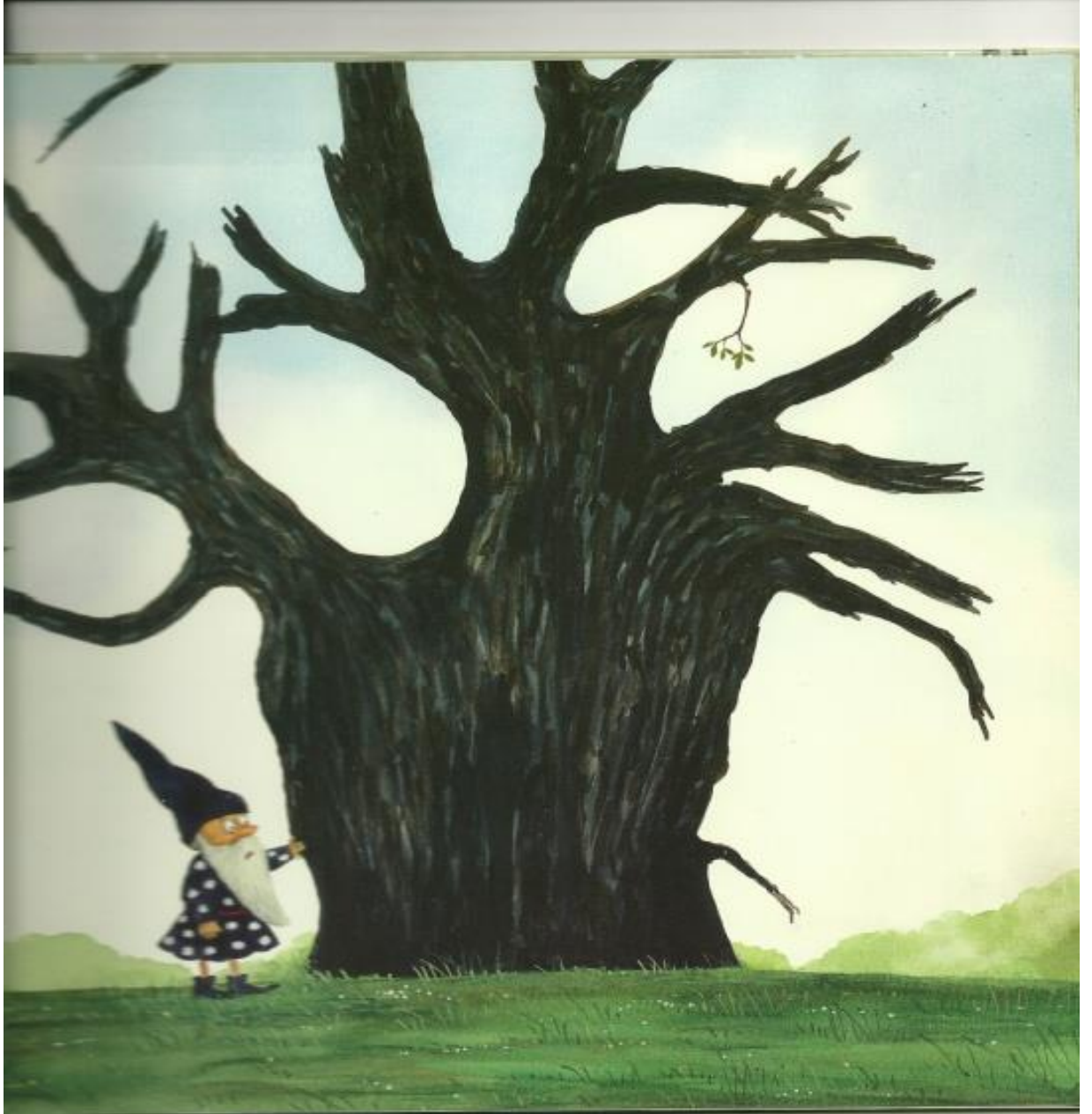
Resim 11. (Oral, *Pirinç Lapası ve Küçük Ejderha*)

Resim 12. (Oral, *Pirinç Lapası ve Küçük Ejderha*)

Resim 11 ve 12’de bir haftayı oluşturan günler, kitabın konusu ve kurgusuna uygun şekilde çocuklara öğretilmeye çalışılmıştır. Sanatçı bunu yaparken pirinç lapasını da çocuklara sevdirmeyi ve yemek ayrımı yapmamaları gerektiğini sezdirmeyi amaçlamıştır. Çünkü tüm günlerde aynı yemeğin bulunduğu açıkça görülmektedir.

Genel olarak resim 7, 8, 9, 10, 11 ve 12’de kitaplarda yer alan resimlerin öğretici bir nitelik taşıdığı görülmektedir. Resim 7, 8 ve 9 ‘da hayvanlar ve onlarla ilgili bilgiler, resim 9’da Ay’ın şekilleri ve resim 11 ve 12’de günlerin çocuklara öğretilmesi amaçlanmıştır. Bu amaç, aynı zamanda kitapların kurgusu içerisinde yerleştirilerek ve resimlerdeki çocuk bakışının yakalanmasıyla başarılı şekilde gerçekleştirilmiştir.

Resim 13. (Oral, *Böğürtlen Cini ve Sarı Gaga*)

Resim 13'te şimşek çakması sonucu kül olan bir ağaç ve onun etrafında yer alan kitabın diğer kahramanları Böğürtlen Cini ve sarı gaga görülmektedir. Aslında olumsuz bir durumun gösterildiği bu resimde, ağacın yanmış dalında boynu bükük yeşil bir dal görülmektedir. Bu yeşil dal, ağacın yeniden yeşerme umudunu göstermektedir. Aynı zamanda dostlarına bir umut olmaktadır. Kurgunun sonunda (Resim 14'te) o yeşil dal, toprakla buluşarak yeniden eski haline gelmektedir. Bu resimler sayesinde çocuklara çevrenin korunması, yeşilliğin dünyaya kattığı güzelliğin fark edilmesi, ağaç dikmenin teşvik edilmesi amaçlanmakta ve umutlu olmanın gerekliliği gösterilmektedir.

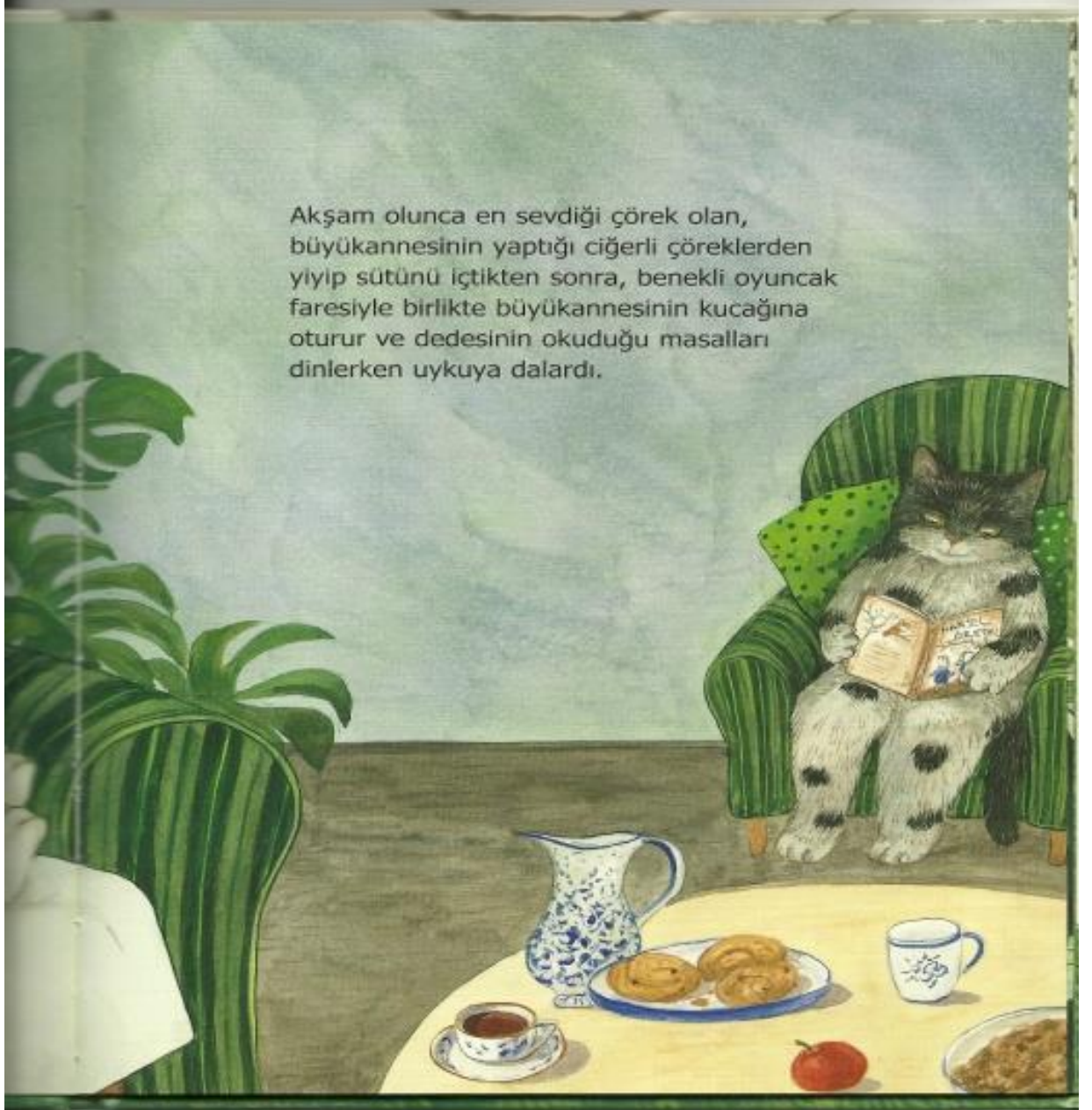
Ama küçük kuş birden, gagasında yeni filizlenmiş bir dalla geldi ve sanki Cin'e bir şeyler anlatmak istercesine toprağı eşelemeye başladı.

"Sanırım bu minicik dal, yaşlı ağacın gövdesinden geri kalan bir yeşil dal diye düşündü Cin. Kuşun ne söylemeye çalıştığını anlamıştı. Dalı hemen ağacın yanına diktiler.

Her bahar, kuş ormana döndüğünde, dalın genç bir ağaca dönüşmesini sevinçle izledi. Yıllar sonra küçük dal parçası kocaman bir ağaç olduğunda, yuvasını onun dallarına yaptı. Yine mutlulukla oturur, ağaçla konuşuyordu. Yaşlı Böğürtlen Cini ise en iyi dostlarıydı.

Resim 14. (Oral, *Böğürtlen Cini ve Sarı Gaga*)

Resim 14'te karganın ağzında yeşil bir dal bulunmaktadır. Bu resim; akıllara barışın simgesi olan, ağzında zeytin bulunan beyaz güvercin resmini getirmektedir. Sanatçı bu resimde de bir aykırılığa giderek barışın sadece bu iki varlığa özgü olmadığını, aslında tüm hayvanlarda ve bitkilerde bunun bulunduğunu çocuklara sezdirmeyi amaçladığı düşünülebilir.

Resim 15. (Oral, *Benekli Faremi Gördünüz Mü?*)

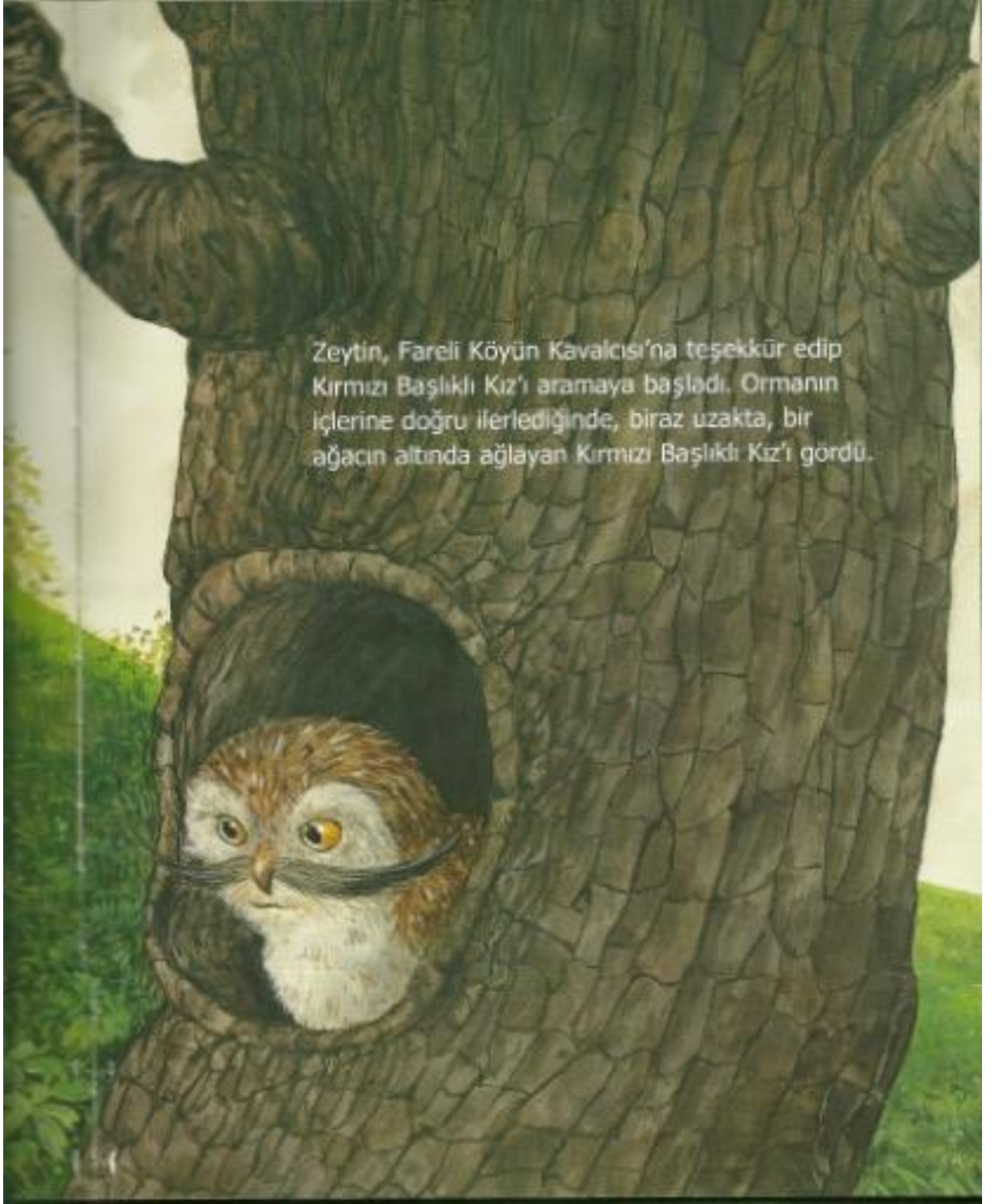
Resim 15'te masanın üzerinde çay ve süt yer almaktadır. Dedesi ve babaannesi çay içerken kahramanın süt içmesine dikkat çekilmiştir. Aynı zamanda masanın üzerinde bulunan çörek ve elma ile de çocuklara nasıl beslenmeleri konusunda kahraman üzerinden örnek verilmektedir. Ayrıca koltuğun arkasında bitkinin yer alması ile hayatın her alanında yeşillige ihtiyaç duyulduğu sezdirilmek istenilmiştir. Bunu yanında dedenin okuduğu masalın adı da bu ve bundan sonraki sayfada yer alan olaylara ilişkin ipucu niteliğindedir. Bu tip küçük oyunlar çocuklar tarafından son derece ilgi çekici olarak bulunmaktadır. Sanatçı, bunu başarılı bir şekilde gerçekleştirmiştir.

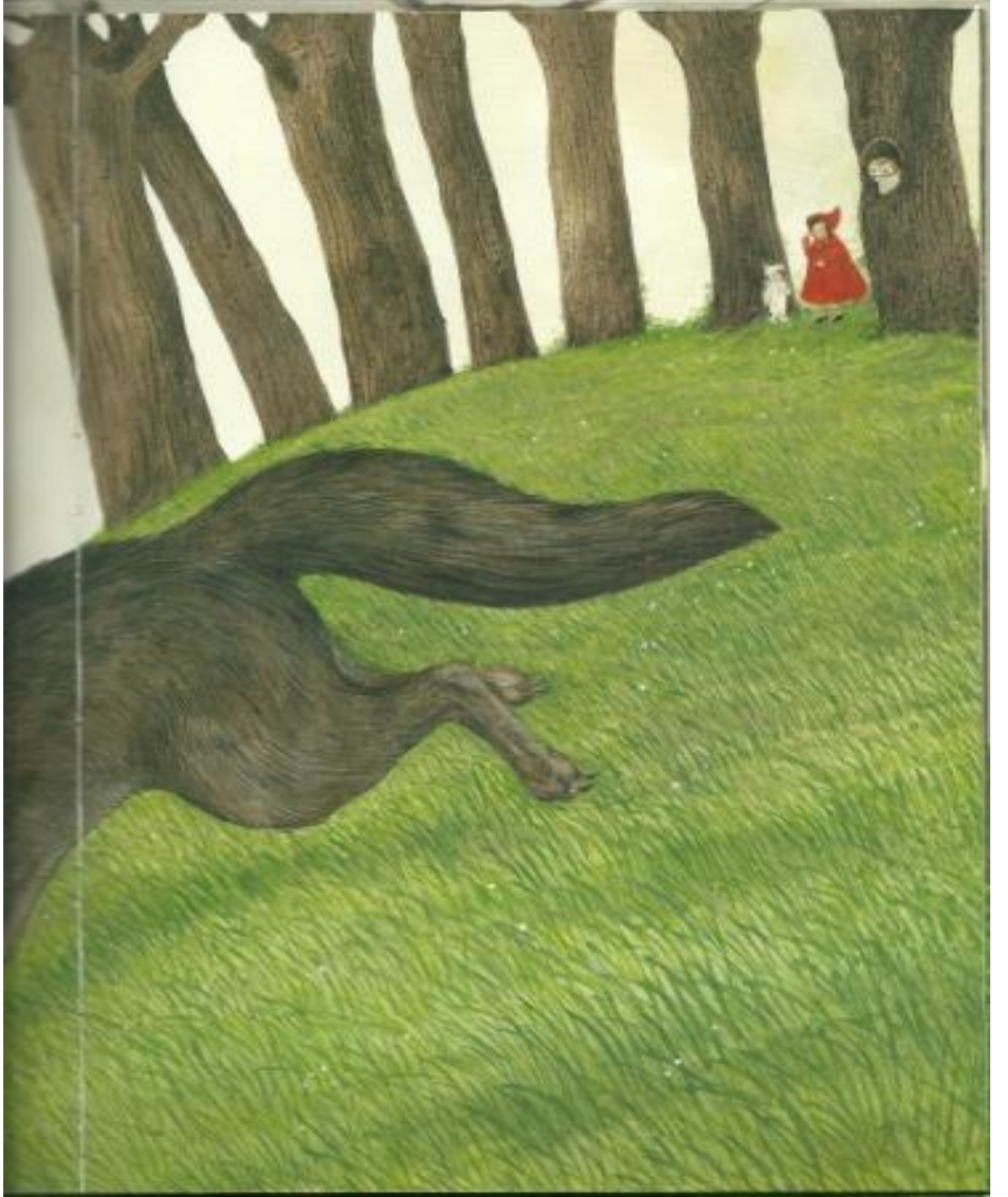
Resim 16. (Oral, *Benekli Faremi Gördünüz Mü?*)

Resim 16'da yeşilliğin ve ağaçların olduğu bir uzam içerisinde kitabın kahramanı olan kedi, sevimli bir şekilde çocukların karşısına çıkarılmıştır. Bu resim, kitabın izleği olan doğa ve hayvan sevgisini çocuklara aktarmada kullanılmıştır.

Resim 17. (Oral, *Benekli Faremi Gördünüz Mü?*)

Resim 17'de sanatçının baykuş çizimi yer almaktadır. Görünüşü ele alındığında son derece gerçekçi bir çizim olduğu anlaşılmaktadır. Ancak sanatçı, bu gerçekliğe çocuk bakış açısını getirerek baykuşun bıyığını bir insanın bıyığını andıracak şekilde çizmiştir. Sanatçının bu dokunuşu ile baykuş, çocukların gözüne daha sevimli görünerek onlarda bir hayvan sevgisi oluşturacaktır.

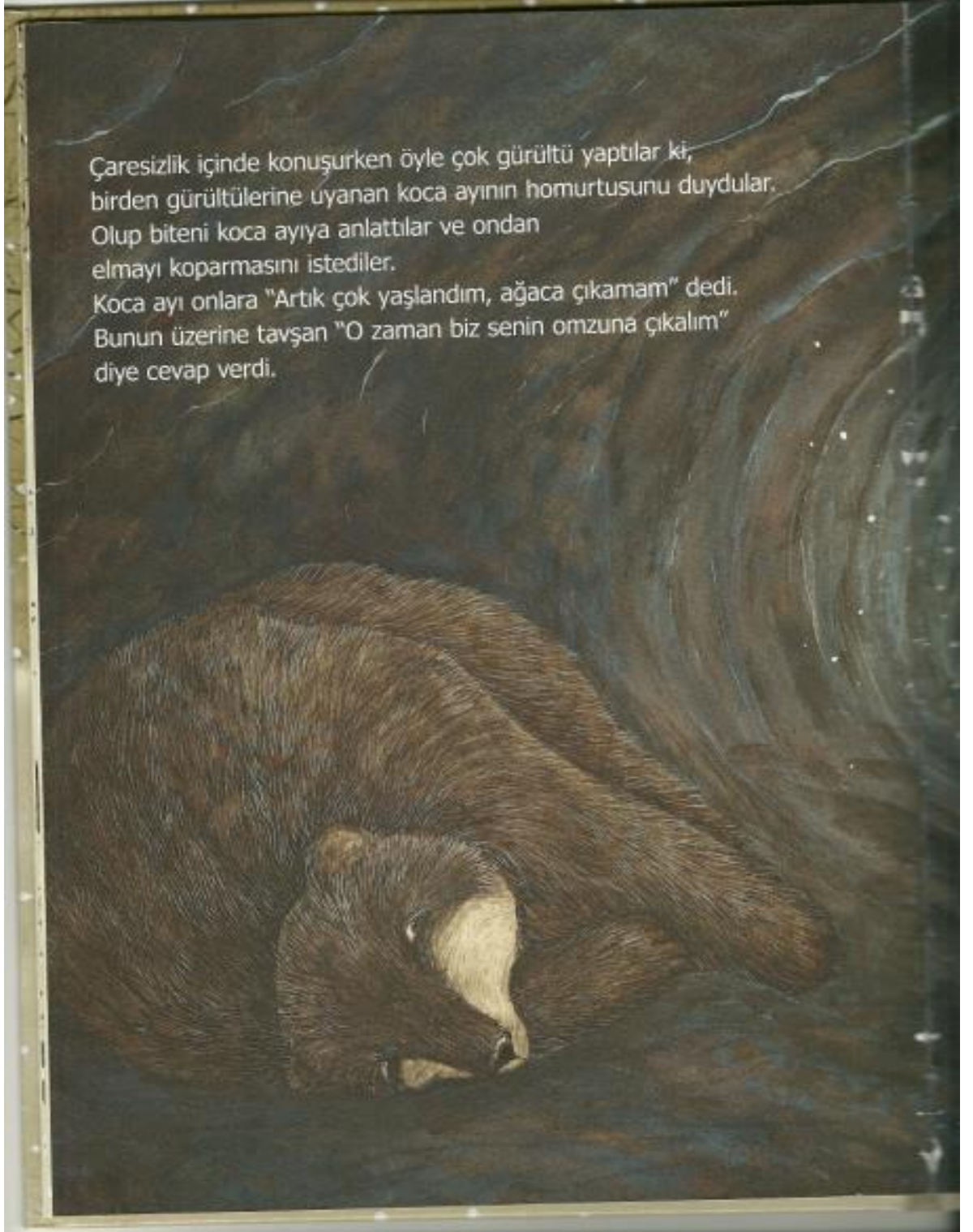
Resim 18. (Oral, *Benekli Faremi Gördünüz Mü?*)

Kitabın kurgusunda yer almamasına rağmen resim 17 ve 18'de bir baykuş görülmektedir. Bu aslında çocuklara kurgunun devamına ilişkin sunulan ufak ipuçlarından biridir. Bunu ilerleyen sayfalarda baykuşun da kurguya girmesiyle anlayan çocuklar, resimlere karşı daha ilgileri artıracaktır.

Resim 19. (Oral, *Benekli Faremi Gördünüz Mü?*)

Resim 13, 14, 15, 16, 17, 18 ve 19 incelendiğinde resimler içinde yer alan varlıkların, ilerleyen süreçte bir işlevi yerine getirdiği görülmektedir. Sanatçı, resimleri ortaya koyarken bir sonraki adımda yararlanacağı varlıkları öncesinde okuyuculara göstererek onları kurguya hazırlamaktadır.

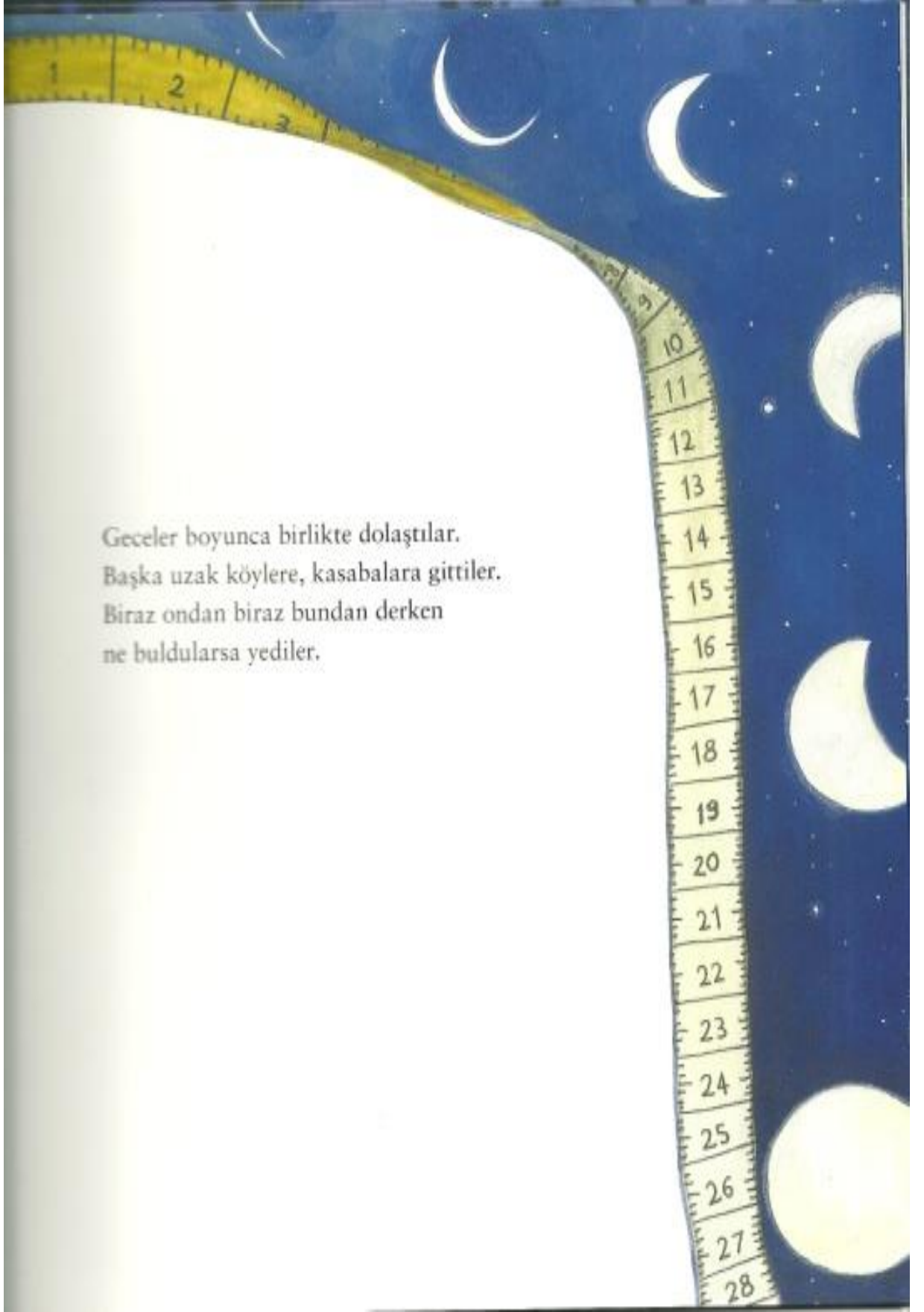
Resim 20. (Oral, *Kırmızı Elma*)

Resim 20’de korkutucu bir hayvan olarak tanınan ayı yer almaktadır. Resim incelendiğinde ayının korkutucu özellikleri yerine uykudan yeni kalkan bir hali çocuklara sunulmuştur. Bu da çocuklarda, ayıya karşı bir sevgi oluşturabilecek bir şekilde çizildiği göstermektedir.

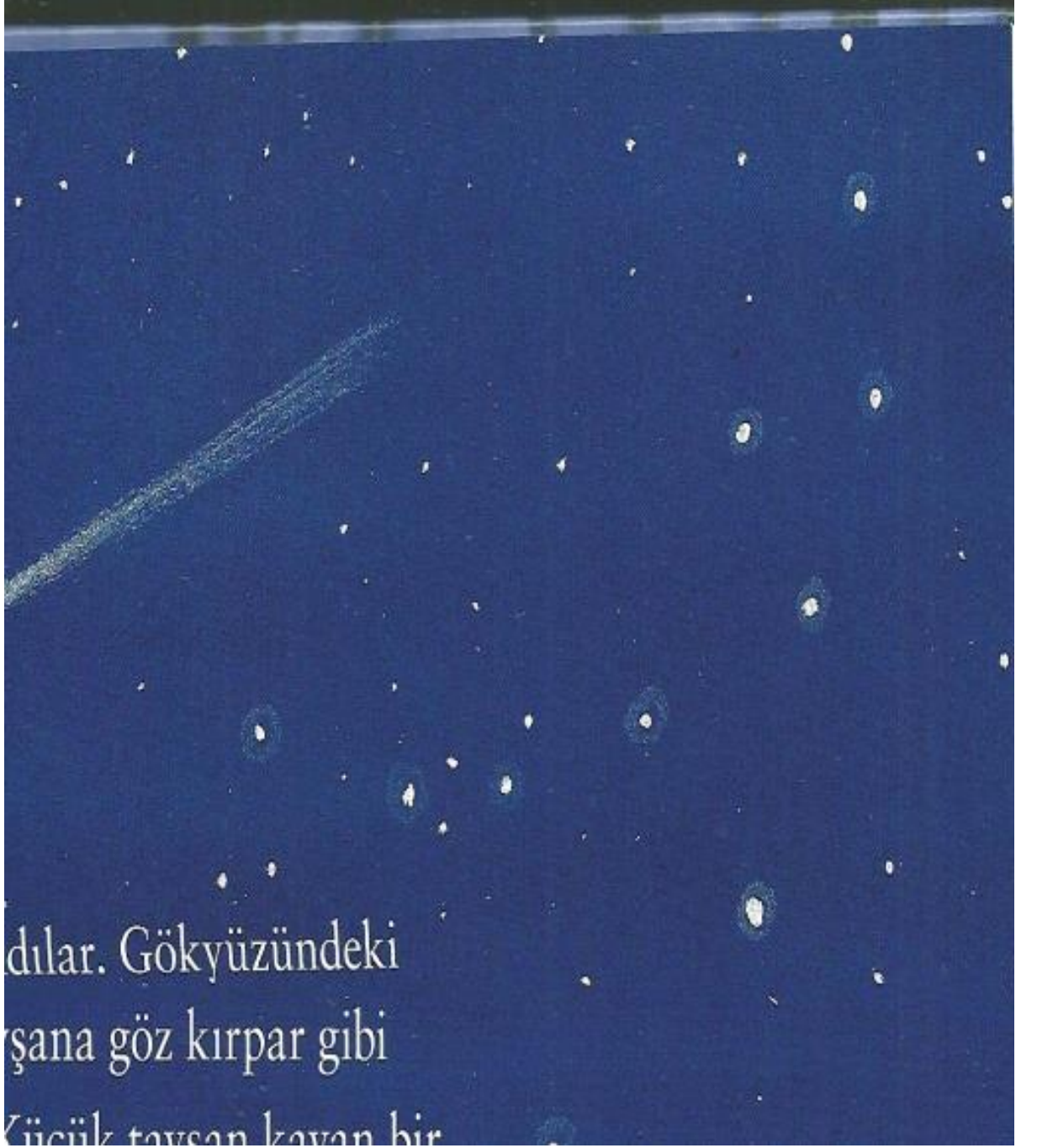

Resim 21. (Oral, *Kırmızı Elma*)

Resim 21’de karla kaplı ve ağaçların yapraklarının dökülmüş olduğu bir uzam görülmektedir. Bu uzam içerisinde kahramanların bir yiyecek bulma adına yardımlaşmaları ve amaçlarına ulaşmaları gösterilerek çocuklara, çevreye ve hayvanlara karşı duyarlılık kazandırmak amaçlanmıştır.

Resim 22. (Oral, *Ay Ne Zaman Gelecek?*)

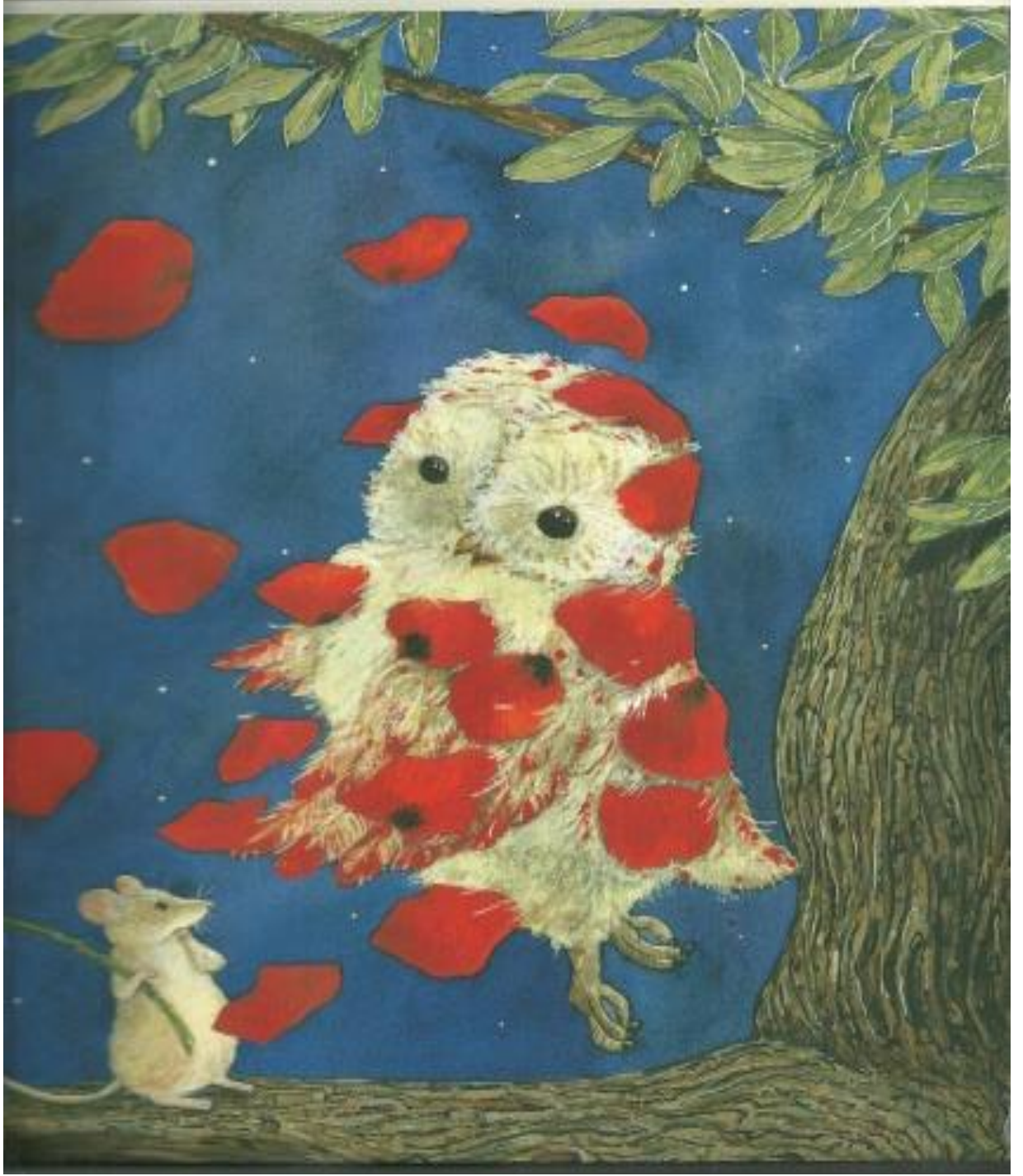

Resim 23. (Oral, *Ay Ne Zaman Gelecek?*)

Resim 23'te yıldızların şekli, alışılmışın dışında bir görünümde. Alışılmışın dışında çizimler, çocukların hayal dünyalarına daha çok hitap ettiği için kitapta yer alan resimlere karşı ilgileri daha da artacaktır.

Resim 20, 21, 22 ve 23'e bakıldığında sanatçının resimlerde kullandığı renkler ile yazıda kullandığı harflerin renklerinin yazının okunabilirliğini olumsuz etkilememesine dikkat ettiği görülmektedir.

Resim 24. (Oral, *Kırmızı Kanatlı Baykuş*)

Resim 24'te kanatları kırmızı olmadığı için uçamayan baykuşa topladığı gelinciklerden onun kanatlarını kırmızı yapmaya çalışan bir fare görülmektedir. Kahramanların bu davranışları, çocukların hayal dünyalarına hitap etmektedir. Böylelikle çocuklar, kahramanlara karşı yakınlık duyacaktır. Bu yakınlığın sonucunda da hayvanlara karşı bir sevgi oluşacaktır.

Resim 25. (Oral, *Baloncu Dede ve Üç Küçük Yaramaz*)

Resim 25'te Baloncu Dede'nin topladığı balonlarının merdane yardımıyla sularını çıkarması resmedilmiştir. Okul öncesi dönemde bulunan çocukların bakış açlarına uygun olan bu resim, onların kitapta bulunan resimlere odaklanmalarını sağlayarak kitaba olan ilgilerini artıracak bir niteliktedir.

Ali resim yapmayı çok seviyordu.
Resim defterine renk renk kuşlar,
kelebekler, çiçekler ve çeşit çeşit hayvanlar
çiziyordu. Çünkü hayvanları çok seviyordu.
Babaannesi ona masal anlatırken hayvan
taklitleri yapıyordu.

Resim 26. (Oral, *Babaannem Kime Benziyor?*)

Resim 27. (Oral, *Babaannem Kime Benziyor?*)

Resim 26 ve 27'ye bakıldığında sanatçının çizimlerinin, çocuklara estetik haz uyandıracak bir nitelik taşıdığı görülmektedir. Çocuklar, sanatçının çizimleri ile kendi çizimleri arasında yakınlık görek bu alana teşvik edilmiş olacaktır. Böylelikle estetik haz alarak çizim yapmaya özen gösterebilecekler.

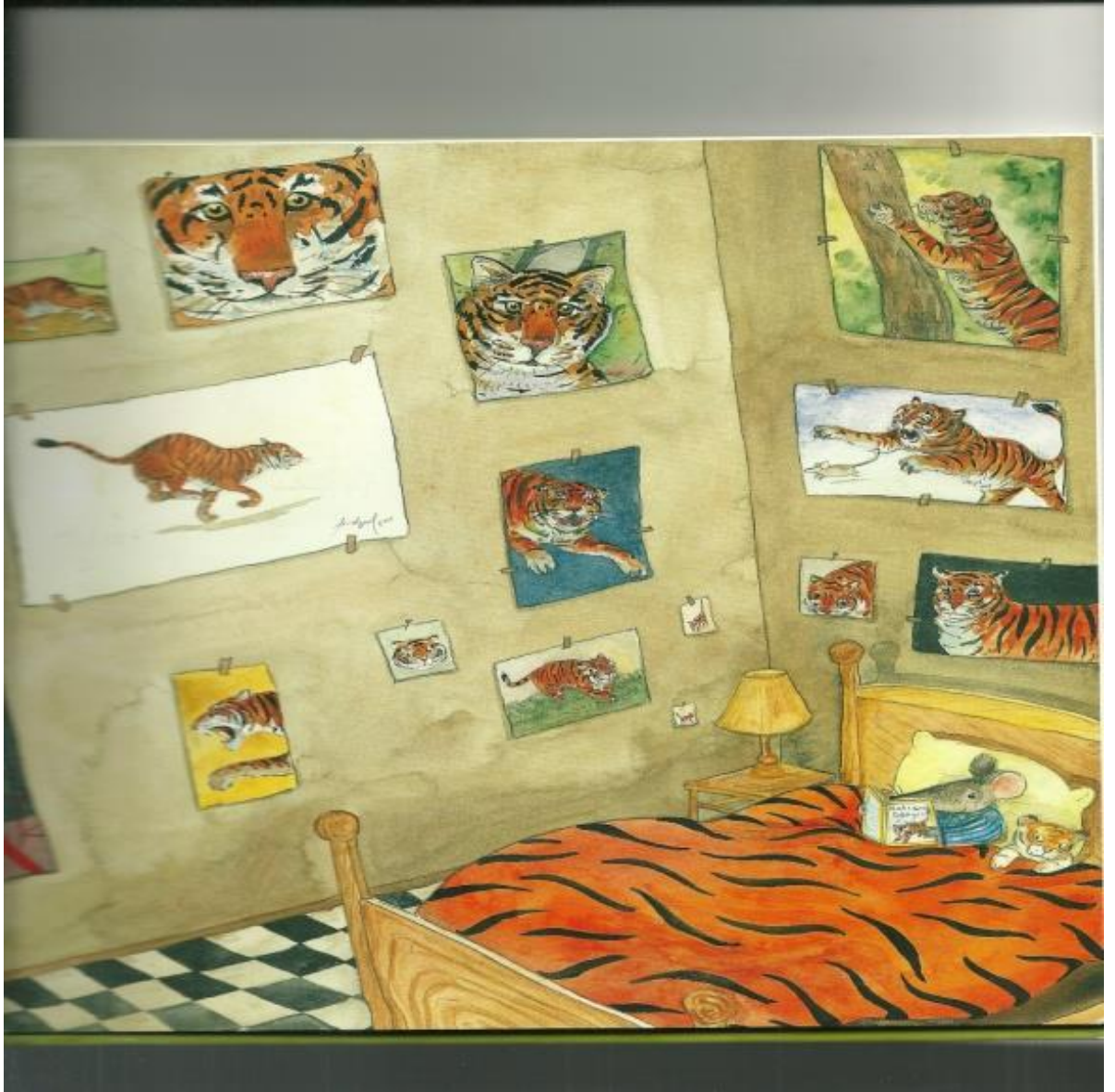

"Uzun kulaklı bir tavşana mı benziyor?"

"Babaannenin kulakları tavşaninki gibi uzun değil,
ama tavşanların çok sevdiği havuçlardan
havuçlu kek yapıyor."

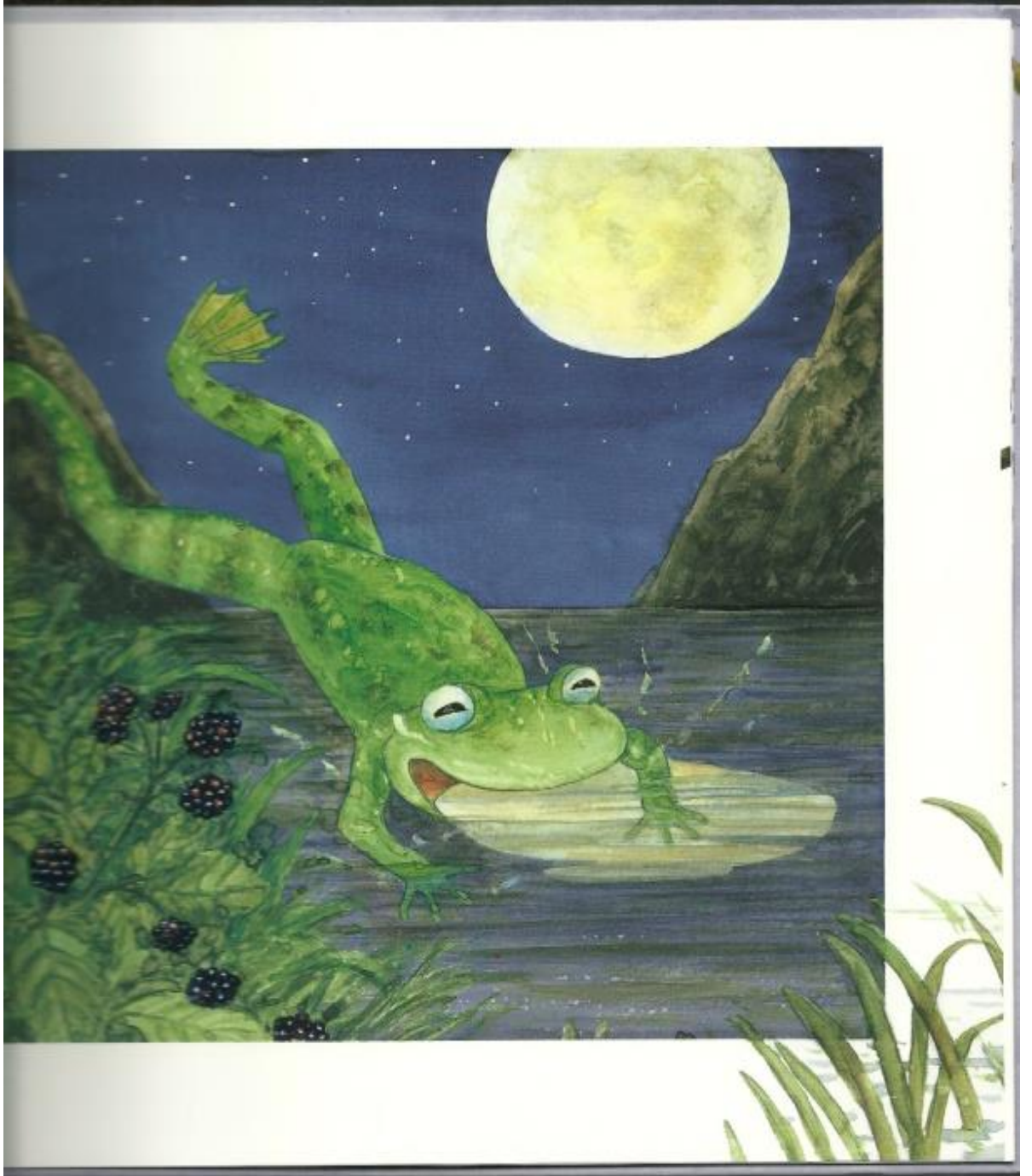
Resim 28. (Oral, *Babaannem Kime Benziyor?*)

Resim 26, 27 ve 28 incelendiğinde sanatçının çizimlerinin çocuklara resim yapmaya yönlendirecek bir niteliğe sahip olduğu görülmektedir. Çünkü bu resimlerdeki çizimler, sanki bir çocuğun resim defterinden alınmış izlenimi vermektedir. Bunun yanında çizimlerde yer alan hayvanların sevimli gösterilmesi ile de çocuklara hayvan sevgisinin aşılmasının amaçlandığı söylenebilir.

Resim 29. (Oral, *Küçük Fare Bidi*)

Resim 29’da kitabın kahramanının odası görülmektedir. Okul öncesi döneminde yer alan çocuklar, ilgilerini çeken varlıklarla ilgili poster, kitap, resim, nevresim takımı vs. şeylere sahip olmak ve odalarını bunlarla süslemek isterler. Sanatçı, çocukların bu özelliklerini kitabın kahramanına da vererek çocukların bu kahramanı benimsemelerini ve sevmelerini amaçlamıştır. Bunun sonucunda da çocuklar, bu kahraman üzerinden hayvanlara karşı bir sevgiyi de kazanmış olacaktır. Bunun yanında kahramanın yatağında kitap okuma davranışına dikkat çekilerek çocukların kitap okumaya özendirilmesi amaçlanmıştır. Sonuç olarak çocukların resim, kitap gibi estetik haz alabilecekleri sanatlara teşvik edilmeleri ve bu sanatlara ilgi duymaları amaçlanmıştır.

Resim 30. (Oral, *Ay Ne Zaman Gelecek?*)

Resim 30'da kurbağanın göle yansıyan Ay'ı peynir sanması ve onu yemeğe çalışması resmedilmiştir. Böyle bir davranışı, çocukların yapması beklenir. Çünkü çocukların bakış açılarına uygun bir davranıştır. Sanatçı, çocuk bakış açısını ve hayal dünyasını yakalamayı amaçlamış ve bunu yaptığı resimlerde uygulamayı başarabilmiştir. Bu yönüyle resimlerde kendi bakış açısını ve hayal dünyasını gören çocuklar, kitaplara ve kitaptaki resimlere karşı ilgilerini artıracak ve bunlarla arasında olumlu bir bağ kurması kolaylaşacaktır.

Resim 31. (Oral, *Yağmurlu Bir Gün*)

Resim 31 incelendiğinde çizimlerin, sayfa içinde bir çizgiyle ikiye ayrıldığı görülmektedir. İlk çizimde ilgili bölümde kahramanın hangi durumda olduğunu hayal ettirebilecek bir nitelik taşımakta, ikinci çizimde de kurgunun çocukların zihninde canlandırılmasını sağlamak amaçlanmaktadır. *Yağmurlu Bir Gün* kitabında yazar bunu çokta kullanmıştır. Diğer kitaplarında ise bu yolu kullanmayı pek tercih etmemiş ve ilgili bölümle ilgili çizimleri kullanmayı seçmiştir.

Resim 32. (Oral, *Yağmurlu Bir Gün*)

Resim 31’de resimdeki çizimler ikiye ayrılmıştır. Bunun sebebi olarak ilk bölümün kahramanın hayal dünyası olmadan önceki durumu, ikinci bölümün ise hayal dünyası olduktan sonraki durumu göstermektir. Çünkü ilk bölümde, kahraman sadece bir hayvanın şeklinde bir elbise giymektedir ve arka fonda bir renk veya hareketlilik görülmektedir. Ancak resmin ikinci bölümünde ve devamındaki resim 32’de hayal dünyasında yolculuğa çıkan kahraman ile rengârenk ve hareketli bir çevre çocukların karşısına çıkmaktadır. Kısacası resim 31 ve 32 ile çocuklara, hayal dünyalarının onların yaşamını güzelleştirdiğini sezdiren resimler olduğu anlaşılmaktadır.

Resim 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32 incelendiğinde resimlerin hem kurguda ilgili bölümle ilişkili olduğu hem de çocukların hayal dünyalarına hitap edecek bir nitelik taşıdığı görülmektedir. Metin – resim ilişkisi ile çocukların dağılan dikkatleri kitaba çekilerek ve ilgileri arttırılarak onlarda okuma isteği uyandırabilecek resimlerin ortaya konulduğu görülmektedir.

Resim 33. (Oral, *Farklı Ama Aynı*)

Resim 34. (Oral, *Farklı Ama Aynı*)

Resim 33 ve 34 kitabın iç ön kapağında yer almaktadır. Bir oğlağın ve bir adamın ayak izinin ve üç adet çizginin yer aldığı bu resimler, çocukları kitabın dünyasına hazırlayıcı özelliği ile dikkat çekmektedir. Kitabın başında çoban sayesinde yaşamına devam ettirebilen engelli bir oğlağın, resim 35 ve 36'da da görüleceği gibi kitabın sonunda kendi başına yaşamını devam ettirebildiği görülmektedir.

Resim 35. (Oral, *Farklı Ama Aynı*)

Resim 36. (Oral, *Farklı Ama Aynı*)

Resim 37. (Oral, *Kırmızı Elma*)

Resim 38. (Oral, *Kırmızı Elma*)

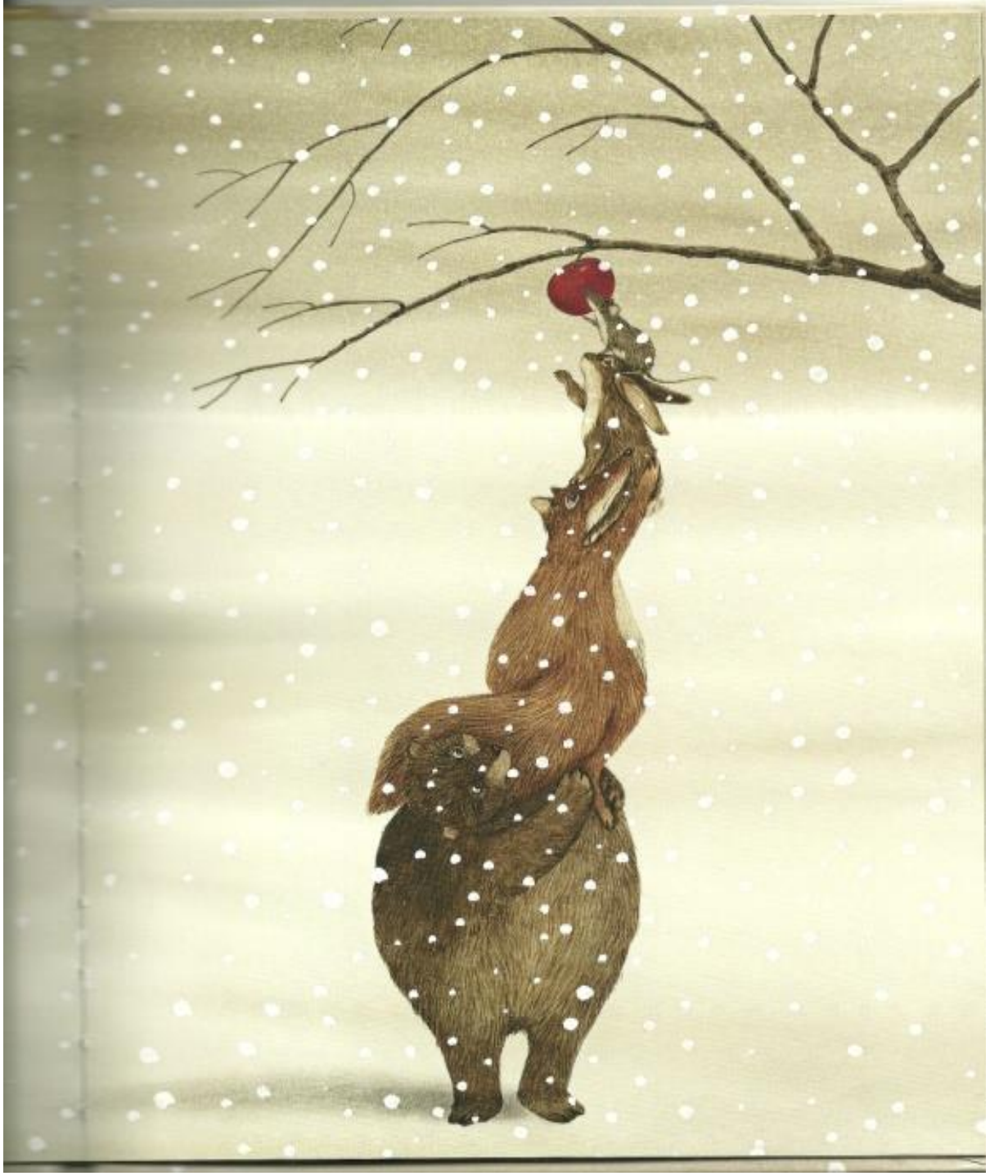
Resim 33, 34, 35, 36, 37 ve 38 incelendiğinde metin öncesi ve sonrası resimlerin hem birbirleriyle hem de kurguyla ilişkili olduğu görülmektedir. Metin öncesi resimler, okurların metne hazırlanmasını sağlayıcı bir özelliği taşımaktadır. Metin sonrası görseller ise kurgunun sonunda yaşananlarla ilişkilidir. Bu ilişki, çocuklarda kitap okuma isteğini arttıracak gibi kurguyu da kolaylıkla anlamlandırabilmelerini sağlayacaktır.

Koca ayı dev yığını görünce biraz düşündü.
Ama o çok güçlüydü.
Sonra hep birlikte kızağı çekmeye başladılar.
Kızak biraz gacırdadı gucurdadı ve kaymaya başladı.
Sonunda çalı yığımını çekmeyi başarmışlardı.

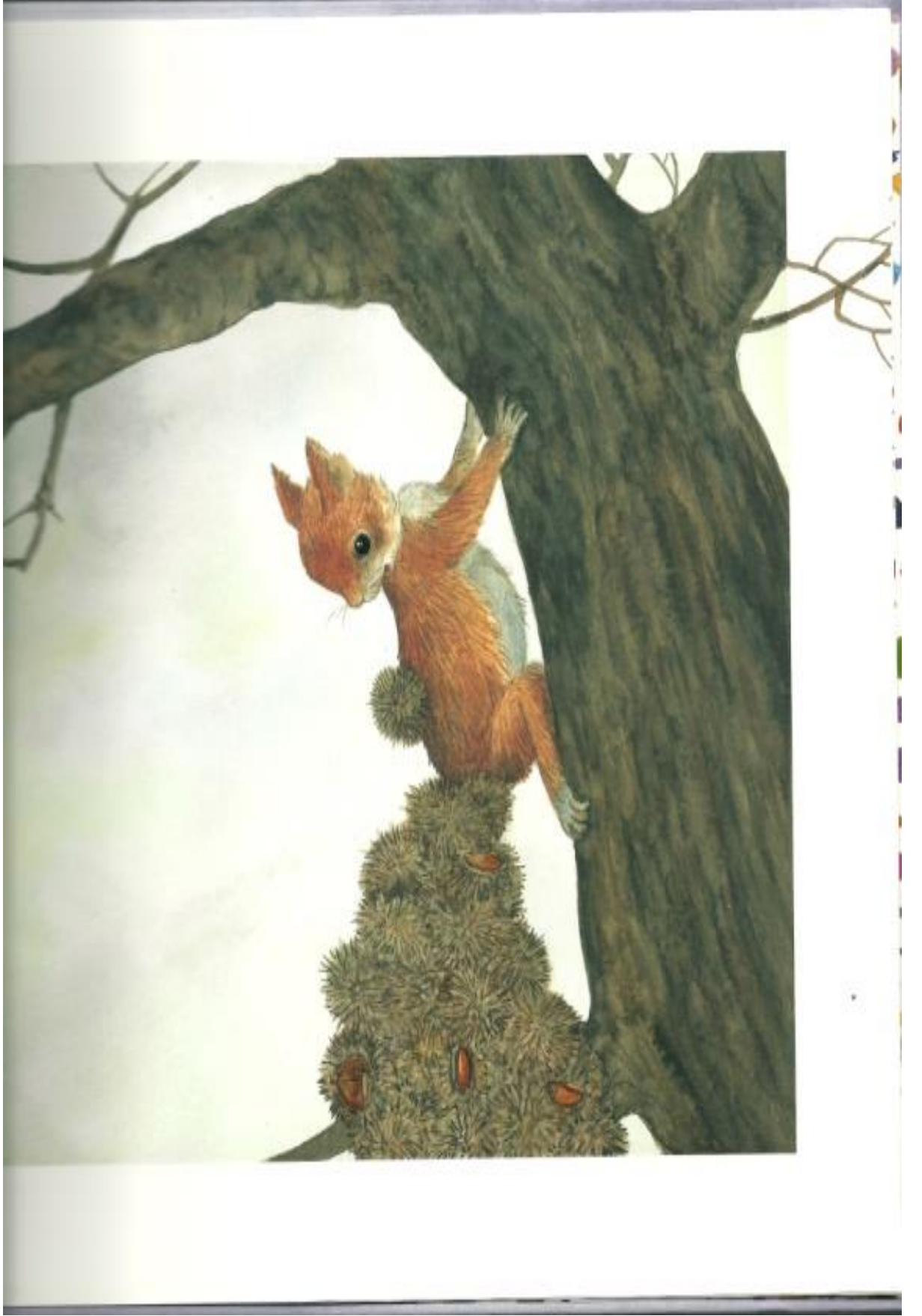
Resim 39. (Oral, *Bu Kış Kimse Üşümeyecek*)

Resim 39'da sanatçı; kitabın ön kapağında bu yana çizimlerde kullandığı bir kitap ayracını, birlik ve beraberliğin sağlayıcısı ve karşılaşılan engellerin aşılmasında bir yardımcı rolünde çocukların karşısına çıkarmıştır. Berna Gençalp ile yaptığı röportajda da bu konuya değinen sanatçı, resimlerinde nesnelere bu tür bilinen işlevlerinin dışında kullanmayı sevdiğini belirtmektedir. Çocuklar da alışılmışın dışında olanlara karşı daha meraklı ve ilgilidirler. Bu yönüyle sanatçının resimlerinin, çocukların ilgileri çekecek bir nitelik taşıdığı sonucuna varılabilir.

Resim 40. (Oral, *Kırmızı Elma*)

Resim 40'ta farklı hayvanların arkadaşlığı ve yardımlaşması/dayanışması sonucu amaçlarına ulaşması resmedilmiştir. Bu resim ile çocuklara hem arkadaşlık/dostluk ve yardımlaşma/dayanışma değerleri sezdirilmekte hem de hayvanlara sevgisi aşılanmaktadır.

Resim 41. (Oral, *Meyveleri Kim Yemiş?*)

“Sincaba benzemiyor mu?”

“Babaannen dişleriyle, sincap gibi, fındık kırıp yiyemiyor ama fındık ezmesini çok seviyor.”

12

Resim 42. (Oral, *Babaannem Kime Benziyor?*)

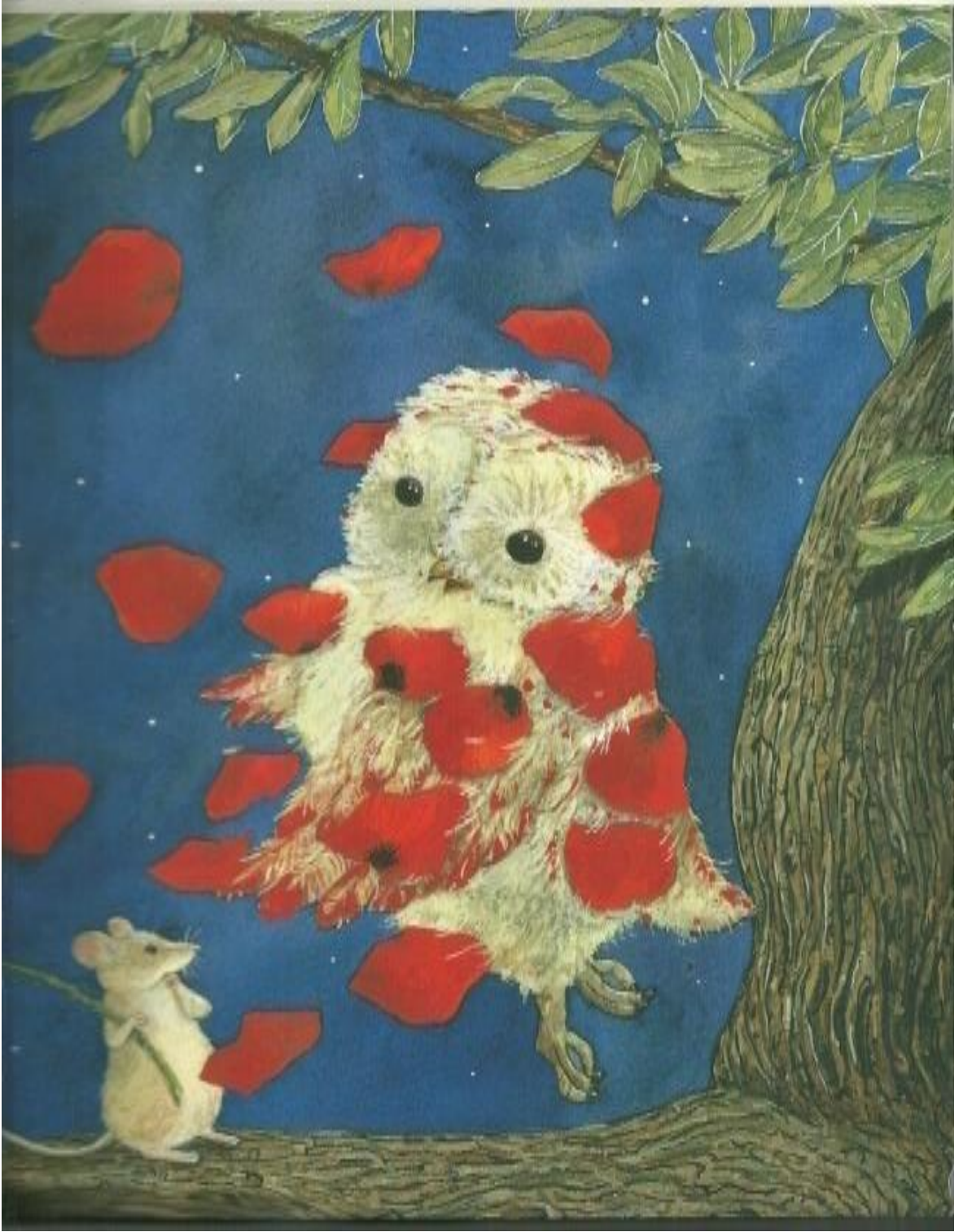
Resim 41 ve 42’de iki farklı kitapta yer alan aynı hayvan çizimi görülmektedir. Yazar her iki kitapta da aynı hayvanın çiziminde klişeye kaçmamış ve farklı şekillerde bu çizimlerde gerçekleştirmiştir.

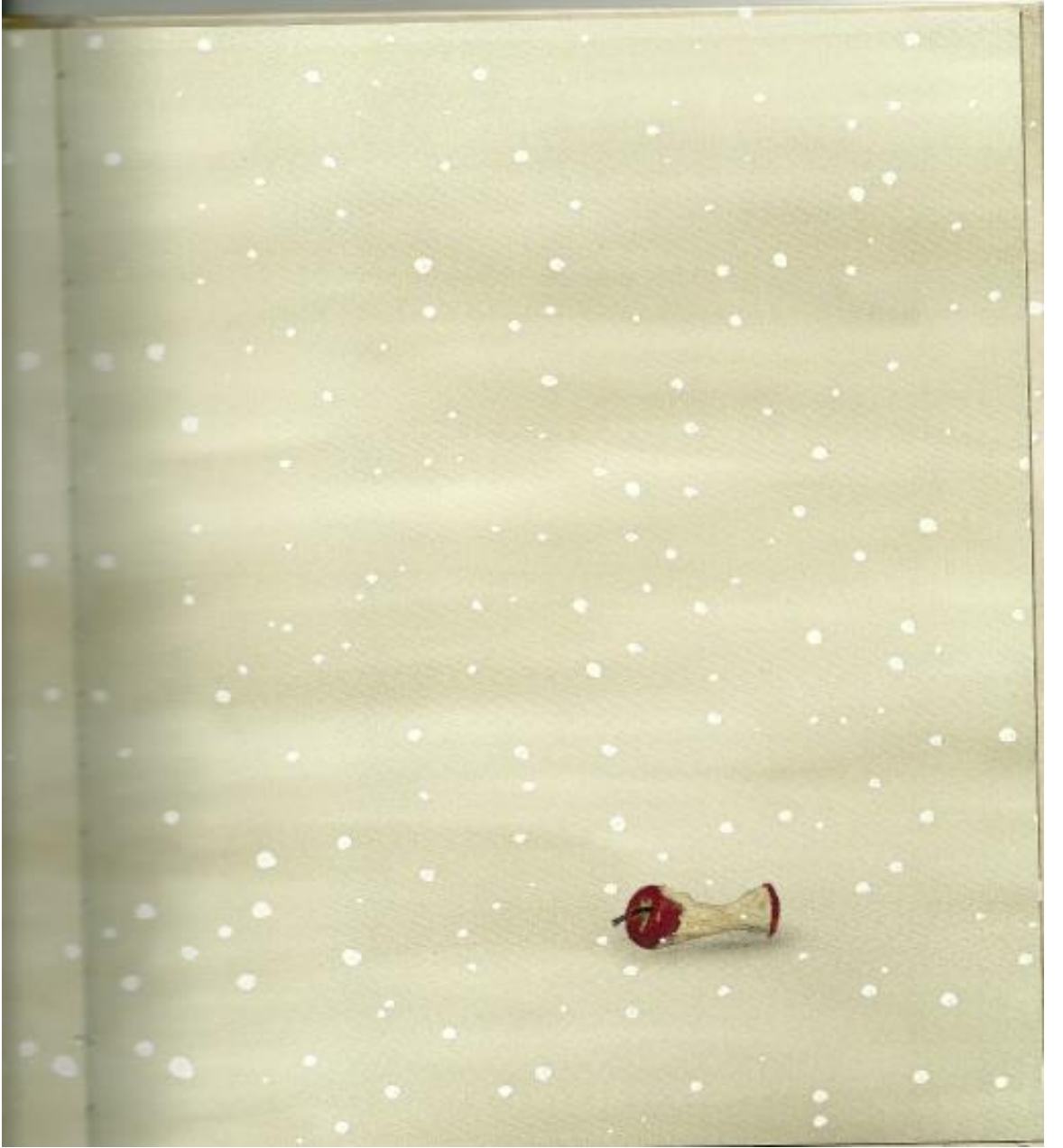
Yakındaki ağacın kovuğundaki bıyıklı baykuş, "Az önce Pinokyo'yu gördüm, kucağında bir şeyler taşıyordu, belki benekli faren de ondadır," deyip kanatlarını çırparak uzaklaştı.

Resim 43. (Oral, *Benekli Faremi Gördünüz Mü?*)

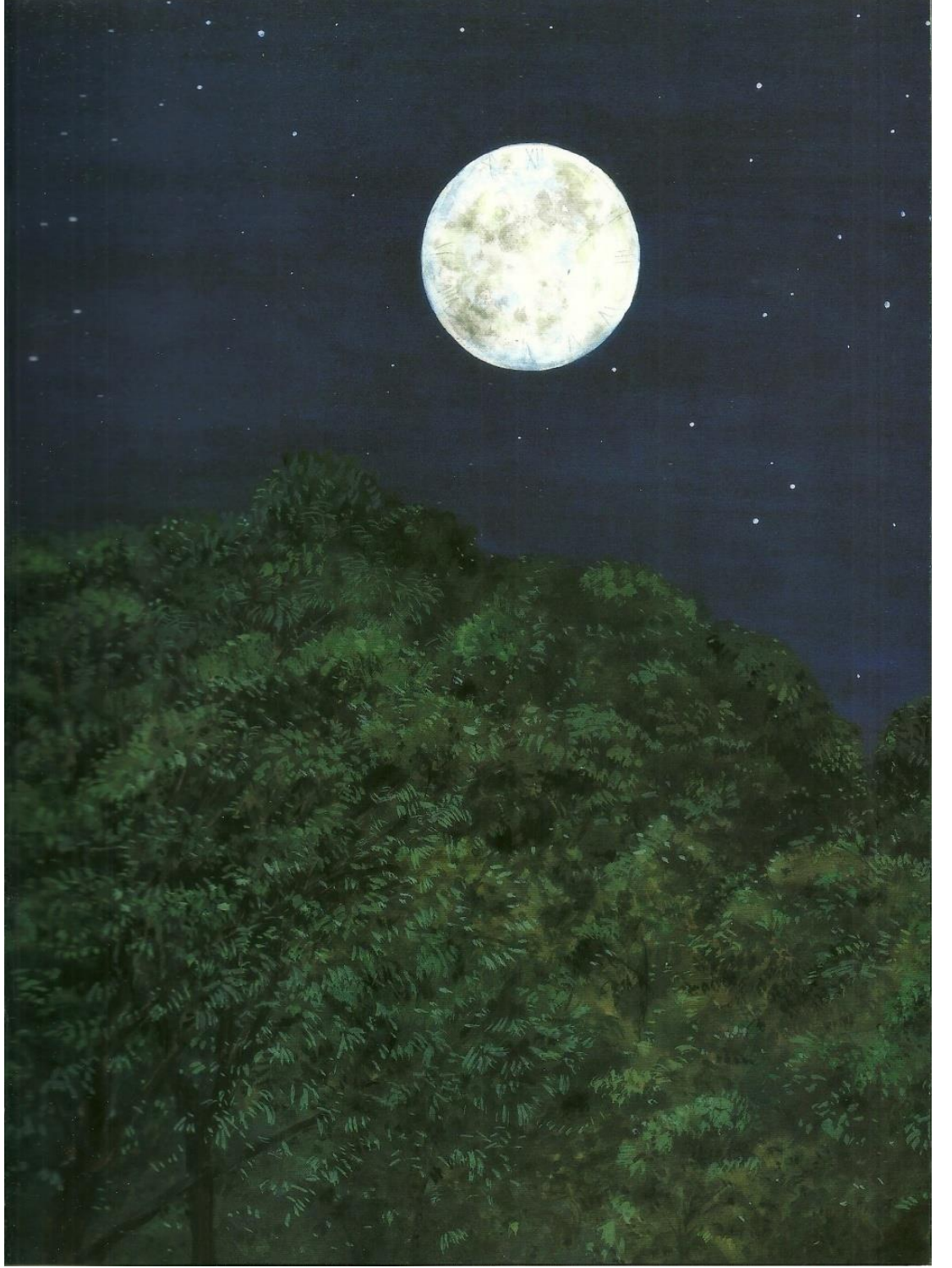
Resim 44. (Oral, *Kırmızı Kanatlı Baykuş*)

Resim 41, 42, 43 ve 44'e bakıldığında sanatçının aynı türdeki hayvanları farklı kitaplarda kullandığı görülmektedir. Bu kitaplardaki resimlerine bakıldığında klişe bir çizim yerine her kitabında aynı hayvan türünde kahramanı olmasına rağmen farklı fiziksel özellikleriyle çocuklara sunmaktadır.

Resim 45. (Oral, *Kırmızı Elma*)

Resim 45'e bakıldığında paylaşılan elmadan kalan parça kitabın sonunda yer almaktadır. Değerler eğitiminin içinde yer alan değerlerden biri olan paylaşımcı olma değerini özendirecek bir resim olma niteliğindedir.

Resim 46. (Oral, *Guguklu Saatin Küçük Kuşu*)

Resim 46'ya dikkatle bakıldığında Ay'ın içerisinde, gizlenmiş bir saatin yer aldığı anlaşılmaktadır. Bu saat, kitabın kurgusunda yer alan guguklu saat ile bağlantılı olarak oraya gizlenmiştir. Bu tür gizlilikler, çocukların hoşuna gidecek ve dağılan dikkatlerini kitapta tekrar toplayacaklardır. Böylelikle kitap okuma istekleri de artacaktır.

2. FERİDUN ORAL'IN İNCELENEN ÖYKÜ VE MASALLARININ İÇERİK/KURGUSAL ÇERÇEVESİNİN ÇOCUK EDEBİYATININ TEMEL İLKELERİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

Bu aşamada örnekleme yer alan kitaplar; konu, izlek, kahraman, dil ve anlatım, çevre, yazınsal ve eğitsel ilkeler başlıkları altında çözümlenmiş ve yorumlanmıştır.

2.1. AY NE ZAMAN GELECEK?

2.1.1. Konu ve Kurgu

Konu: Arkadaşlık/Dostluk

Kurgu: Bir gece küçük tavşan, acıktığı için uyanır ve yiyecek bir şeyler bulmak için yuvasından çıkar. Bu sırada birtakım sesler duyar. Ses, çalılıkların oradan gelmektedir. Sonra oradan Ay'ın yükseldiğini görür. Ay ile biraz konuştuktan sonra birlikte yiyecek bir şeyler aramaya karar verir. Çünkü tavşan, karanlık olduğu için yiyecek bulmakta zorlanmakta ve karanlıktan korkmaktadır. Ay'ın yardımı ile ortalık aydınlanır ve birlikte yiyecek bulup yerler. Bu olay, onların arkadaşlık kurmasını sağlamıştır. Aynı zamanda çok iyi anlaştıklarını görmüşler. O günden sonra hep beraber gezmeye başlamışlar. Hatta geceler boyu birlikte çevredeki ve uzaktaki köy ile kasabaları dolaşmışlar, buldukları yiyecekleri bölüşmüşlerdir. Yine bir gece beraberlerken tavşanın yıldızlara hayran olduğunu gören Ay, onu yıldızların yanına götürmeye karar vermiş. Yıldızlarla da iyi anlaşılan tavşan, gecenin yıldızı seçilmiştir. Yeryüzüne inme vakti geldiğinde tavşana, küçük ama parlak ışığı olan küçük bir göktaş hediye ederler. Artık geceleri karanlıkta yiyecek aramaktan korkmasın diye. Ay, tavşanı tutmuş ve yeryüzüne inmeye başlamış; tavşan ise yorgun düşüp uykuya dalmıştır. Ay, tavşanı yavaşça yere bırakır, üzerine kurumuş yapraklar örterek oradan uzaklaşır. Kurgu, burada son bulur.

Kurguda, kahraman – doğa çatışması görülmektedir. Tavşanın karnı açtır fakat yemek bulmak için doğanın zorluklarıyla başa çıkmak zorundadır. Bu zorluklar: Gecenin karanlık olması ve ormanın tehlikeli olmasıdır. Bu sorunu, arkadaşı Ay sayesinde çözer ve karnını doyurur. Kurgunun sonunda, sorunun çözüme kavuşturulması ile kahramanlar ödüllendirilmiştir. Böylelikle de çocuklara yardımlaşma/dayanışma ile sorunların çözüleceği gösterilmiş ve çocuklar, bu olumlu davranışları sergilemeleri konusunda teşvik edilmiştir.

Kurguda işlenen olay: Tavşan ile Ay'ın dostluğu ve sorunları yardımlaşarak çözmesidir. Bunu yaparken aynı zamanda eğlenirler. Çocuklar da arkadaşlık kurmak, arkadaşlarıyla vakit geçirip eğlenmek isterler. Bu bakımdan kurgu ve olay çocukların yaşamlarına uygun ve ilgi uyandıracak bir niteliğe sahiptir.

Kurgunun genelinde sebep - sonuç ilişkilerinin bulunduğu görülmektedir. Örneğin; tavşanın uyanması karnının acıkmasının sonucu, Ay ile dostluğu ise Ay'ın da karnının aç olmasına bağlanmıştır. Bu bakımdan kurguda herhangi bir mantık hatası ya da gereksiz ayrıntı görülmemektedir.

2.1.2. İzlek - Tema

Ay Ne Zaman Gelecek? adlı kitabında yazar, 'Arkadaşlarla yardımlaşarak karşılaşılan sorunlara çözümlerin bulunabileceği' algısını okurlara vermektedir. Ayrıca yazar, insan ilişkilerinin karşılaşılan sorunların çözümünde ne kadar etkili olduğunu da hissettirmektedir. Bu bağlamda kurgu, konu ve izlek arasında ilişkinin bulunduğu açık şekilde görülmektedir.

Kahramanların doğadan ve hayvanlardan oluşması da okurlara doğa ve çevre bilincinin yanında hayvan sevgisini de aşlamaya yönelik bir adımdır. Ayrıca buldukları yiyecekleri paylaşmaları da paylaşımcı olunması gerekliliğinin sezdirmesi bakımından önemlidir.

Kitap üzerinden okurda uyandırılmak istenen etki, çocuğun anlama düzeyine uygun olarak tasarlanmıştır. Paylaşımcı olma, sorunlara çözüm bulma, doğa sevgisi, dostluk, yardımlaşma ve dayanışma izlekleri yer yer sezdirilecek şekilde yer yer de açıkça belirtilerek kurgulanmıştır.

2.1.3. Karakter ve Kahraman

Kitabın ana kahramanı, küçük tavşandır. Kitabın içinde yer alan varlık kadrosu ise şöyledir: Ana kahramana yardım eden Ay, Kutup Yıldızı ve diğer yıldızlar, geceleri uyumayan baykuş, kurbağalar ve ormanda bulunan meyve çalılıkları.

Metinde ana kahramanın fiziksel özellikleri "Bir gece küçük tavşan uyanı. Gözlerini ovuşturdu. Uykusu kaçmıştı. Pembe burnunu oynatarak havayı kokladı." (s.3), "Tam o sırada bir çıtırtı duydu. Uzun kulaklarını dikti." (s.4) ve "*Elindeki göktaşının ışığı beyaz tüylerini pırıl pırıl aydınlatıyordu.*" (s.22) ifadeleriyle verilmiştir. Görüldüğü üzere

küçük tavşanın fiziksel özellikleri, metnin tamamına yayılarak okura verilmektedir. Bu da ana kahramanın, bir yapboz tamamlar gibi tamamlanmasını sağlamış ve okurların meraklarını canlı tutmuştur.

“*Merakla ışığa doğru koştu.*” (s.6) ifadesi, küçük tavşanın aslında çocuklarda bulunan bir davranışı sergilediğini göstermektedir. Çünkü çocuklar da kendi ilgilerini çeken, merak duygularını ortaya çıkaran nesnelere ulaşmak isterler. Küçük tavşan, burada karanlıktan ve sestən ürkse de merakından dolayı o tarafa yönelmiştir. Ayrıca “*Artık yuvasına dönme zamanı gelmişti.*” (s.25) ifadesiyle de çocukların dışarıda eğlenip zaman geçirdikten sonra eve geri dönmesi gibi bir davranış sergilenmiştir. Çocuklar, bu davranışları kendilerinde de görebildiği için kahramanın çocuklar tarafından rahatlıkla özümseyebilecek bir niteliğe sahip olduğu görülmektedir.

Küçük tavşan; arkadaşlık kurabilen, paylaşmayı seven, meraklı, saygılı, merhametli, eğlenceli ve iyi yürekli gibi nitelikleriyle okura sunulurken Ay, arkadaşına yardımcı olması, tavşan uyuyunca onu yuvasının yanına bırakıp üşümesin diye kuru yapraklarla örtmesi gibi olumlu davranışları ile okura sunulmuştur. Görüldüğü üzere kitapta yer alan kahramanlar, olumlu özellikleriyle okurlara sunulmuştur. Böylelikle okurların bu kahramanları özümsemeleri ile bu davranışları okurlara kazandırmak amaçlanmıştır.

2.1.4. Dil ve Anlatım

Kitabın anlatımında kullanılan cümlelere bakıldığında bu cümlelerin kurallı ve devrik, kısa ve uzun özellikleri taşıdığı görülmektedir. Cümle yapısı ve uzunluğu yönünden farklı örneklerin bir arada kullanılması hem Türkçenin zenginliğini hem de anlatım gücünü çocuklara göstermesi açısından önemli bir niteliktir.

“*Hoşuna gitmek*” (s.10) ve “*ezbere bilmek*” (s.10) deyimleri kitapta kullanılmıştır. Bu deyimlerin anlamları cümlenin bağlamından hareketle çıkarılabilecek niteliktedir. Deyimlerin metinlerde kullanılması hem Türkçenin anlatım gücünü ve zenginliğini göstermesi hem de çocukların kelime hazinelerini zenginleştirmesi açısından son derece önemlidir.

“*Çıtırıtı*” gibi yansıma belirten, “*çatur çatur, mışıl mışıl, pırl pırl, yavaş yavaş*” gibi ikilemeler, “*sımsıkı*” gibi pekiştirme sıfatlarının yanı sıra varlıkların niteliklerini belirten ifadeler kullanılarak anlatım zenginleştirilmiştir. Metin içinde karşılıklı konuşmaların olması, anlatımı zenginleştiren başka bir husustur. Ayrıca

kişileştirme ve benzetme kullanılarak söz sanatlarının anlatıma olan katkısı da okura hissettirilmiştir.

Metinde tırnak işareti, soru işareti, nokta, virgül, ünlem işaretleri kullanılmıştır. Bu bağlamda metnin noktalama işaretlerinin işlevini çocuklara sezdirecek bir yapıya sahip olduğu görülmektedir.

a) Yazım ve Noktalama

Kitapta karşılaşılan yazım ve noktalama hataları şunlardır:

“Yiyecek bir şeyler arıyorum, fakat orman çok karanlık” (s.9) ve “Hem Ay’la arkadaş olmuşlar, hem de karınlarını doyurmuşlardı.” (s.13) bu cümleler yapı bakımından bağlı bir cümle yapısına sahip olduğu için virgülün (,) kullanımı gereksizdir.

Metnin genelinde “Hayır” (s.6), “...Biraz korkuyorum, fazla uzağa gidemiyorum” (s.6), “...İstersen birlikte yiyecek arayabiliriz” (s.6), “‘Açlıktan uykunun kaçtığı gecelerde bu göktaşının ışığıyla ormanda yiyecek arayabilirsin’ dedi.” (s.22) örneklerinde olduğu gibi tırnak içindeki tamamlanmış cümlelerin sonuna noktalama işaretleri kullanılmamıştır. Tırnak içinde bile olsa tamamlanan ifadelerin sonuna uygun noktalama işareti getirilmeli ve ondan sonra tırnak kapatılmalıdır. (Yazım Kılavuzu, 2012).

“Kutupyıldızı” (s.22) ve “göktaşı” (s.22) yazımları hatalıdır. Çünkü gök cisimleri ayrı yazılan birleşik kelimeler olarak bilinmektedir. Bunun yanında “Kutupyıldızı” özel bir ad olduğu için “Kutup Yıldızı” biçimde yazılmalıdır.

Kitabın arka kapağında yer alan yazıda ise “geceyarısı” kelime grubunun yazımında yanlışlık yapılmıştır. Bu kelime grubunun doğru yazımı “gece yarısı” şeklinde olmalıdır.(Bknz. Yazım Kılavuzu, 2012).

b) Anlatım Bozukluğu

“Gökteki yıldızlar küçük tavşanı çok sevdiler.” (s.21) Cümlesinde anlatım bozukluğu görülmektedir. Çünkü İnsan dışı varlıklar özne görevindeyse ve kişileştirilmemişse yüklem tekil olarak çekimlenmektedir. Anlatım bozukluğunu düzeltilmiş hali: ‘Gökteki yıldızlar küçük tavşanı çok sevdi.’ biçimde olmalıdır.

Yukarıda belirtilen anlatım bozukluğu, yazım ve noktalama hataları çocukların dil gelişimleri döneminde onlara zarar vermektedir. Çünkü yanlış

öğrendiği ana dilini kullanırken yanlış kullanacak veya doğru biçimini öğrenirken zorlanacaktır. Bunu önlemek için dil gelişimi döneminde bulunan çocuklara Türkçenin kurallarına uygun, zenginliğini ve anlatım gücünü yansıtan kitaplarla tanıştırmalıdır.

Metinde yalın ve akıcı bir anlatım kullanılmaktadır. Bunun yanında “ovuşturmak ve gök taşı” kelimeleri dışında çocukların anlamakta zorlanacakları kavram, terim, deyim gibi kelime veya kelime grupları kullanılmamıştır.

2.1.5. İletiler

Kutup Yıldızı'nın tavşana gök taşı hediye etmesi ile verilmek istenen ileti şudur: Arkadaşlarımızın ihtiyacı olan şeyleri onlara hediye yoluyla vererek hem ihtiyaçlarını karşılamış oluruz hem de onları mutlu ederiz.

Tavşan, Ay ile arkadaşlığı sonucu onunla çok vakit geçirmiş ve eğlenmiştir. Yorulsa bile mutlu olduğunu dile getirmiştir. Buradan okuyucuya verilmek istenen ileti ise şudur: Arkadaşlık kurmak ve arkadaşlarla vakit geçirmek insanlara mutluluk verir.

“Buldukları yiyecekleri paylaştılar. Küçük tavşan biraz yorulsa da çok mutluydu. Hem Ay'la arkadaş olmuşlar hem de karınlarını doyurmuşlardı.” (s.14) ifadelerinde ise ‘Paylaşmak, insanlar arasındaki bağı kuvvetlendirirken aynı zamanda mutluluğu da artırır.’ ileti örtük şekilde verilmektedir.

“Gökteki yıldızlar küçük tavşanı çok sevdiler. Aralarına alıp birlikte dans ettiler. Hiç bu kadar güzel dans eden bir tavşan görmemişlerdi. Onu gecenin yıldızı ilan ettiler.” (s.22) ifadelerindeki örtük ileti ise şudur: Güzel ve olumlu davranışlar ödüllendirilir.

Genel kurgu içinde ise kitabın vermek istediği asıl ileti verilmiştir. Bu ileti şöyledir: Tek başımıza çözemeyeceğimiz sorunları arkadaşlarımızın yardımıyla kolayca çözüme kavuştururuz.

2.1.6. Çevre

Çevre, metinde orman olarak verilmektedir. *“Ormandaki meyvelerin, yabani turpların, taze otların yerini ezbere bilirdi.”* (s.5), *“Orman çok büyüktü ama böğürtlen çalılarının yerini hemen buluverdiler.”* (s.11), ve *“Aşağı bakarken göle yansıyan görüntüsünü hayranlıkla seyretti.”* (s.19) ifadeleriyle çevre hakkında bilgiler yer

almaktadır. Yazar, çizimleriyle metni tamamladığı için çevre okurun zihninde canlandırabileceği bir niteliktedir.

Fiziksel çevre olarak doğal çevrenin, ormanın, seçilmesi ile okurda uyandırılmak istenen doğa sevgisinin de çocuklara kazandırılmasını sağlamıştır. Okur, metindeki çevre ve bu çevrede bulunan güzellikleri görerek doğaya karşı daha bilinçli bir yaklaşım içinde olacaktır. Bu durumda izlek, kurgu ve çevrenin uyum içinde olduğu görülmektedir.

Sosyal çevre olarak tavşan ve Ay'ın arkadaşlığı, bu arkadaşlık ile sorunları çözme ve ödülü paylaşımları sonucu mutlu oldukları görülmektedir. Kısacası çocukların eğlendikleri, sorunları çözebildikleri ve özgürce hareket edebildikleri bir sosyal çevre metinde görülmektedir. Ayrıca bu sosyal çevre içinde olumsuz diye nitelendirilebilecek hiçbir unsur görülmemektedir. Tamamıyla çocuklara arkadaşlığı, paylaşmayı ve birlikte eğlenceli vakitler geçirmeyi gösteren bir çevredir.

2.1.7. Yazınsal ve Eğitsel İlkeler

Kurguda öğretici bir anlatım hissedilmektedir. Aynı amaçları olan tavşan ve Ay, birlikte hareket ederek hem arkadaşlık kurmuşlar hem de amaçlarına ulaşmışlardır. Kurgudan çocukların 'Birlikte hareket ederek sorunları kolayca aşabiliriz, arkadaşlıklarımızı da pekiştirebiliriz.' iletisini almaları beklenmektedir. Bunu yanında kurguda yaşanılanların hayvanlar arasında geçmesi, gökyüzünde yıldızlarla eğlenmeleri ve yıldızların hediye vermesi gibi hayali unsurların yer alması öğreticiliğin yanında kurgunun yazınsal bir niteliğinin de bulunduğunu göstermektedir.

Kurgunun başlangıcında küçük tavşanın sesler duyması ve neyle karşılaşacağını bilinmemesi, iki arkadaşın amaçlarına nasıl ulaşacaklarının ve neler yaşayacaklarının bilinmemesi okurun merak duygusunu harekete geçirmekte ve onu heyecanlandırmaktadır. Kurgu içinde Ay ile gökyüzüne çıkmaları, orada yıldızlarla dans etmesi, hediye olarak aldığı gök taşını yeryüzüne indirmesi gibi çocukların hayal dünyalarına hitap eden unsurlar bulunmaktadır. Ayrıca iletilerin de kurgu içinde örtük şekilde okura sezdirilmek istenilmesi, iletilerin okuru üzerinde daha etkili olmasını sağlamıştır. Kurgunun sonunda kahramanların amaçlarına ulaşması, dostluk kurmaları gibi olumlu durumların okura yansıtılması da onların kitaptaki kahramanlar gibi davranmaları sonucunda ödüllendirileceklerini göstermektedir. Bu

bağlamda, kurgunun hem yazınsal hem de eğitsel yönden çocuk kitabının taşıması gereken nitelikleri taşıdığı görülmektedir.

Kurguda küçük tavşanın meraklı olması, Ay ile arkadaşlık kurup onunla vakit geçirerek eğlenmesi, birlikte buldukları meyveleri paylaşmaları ve sonunda karınlarını doyurmaları çocukların hayatlarına yabancı gelmeyen durumlardır. Ayrıca bunların hayvan kahramanlar üzerinden anlatılması, onların hayal dünyalarına hitap etmektedir. Bu nedenle çocuklar, kurguyu kolaylıkla benimseyebilecektir.

Cinsel rol olarak metinde yer alan kahramanlar ele alındığında her iki kahramanın da tam bir cinsel rolü olduğu söylenememektedir. Ancak davranışları, konuşmaları ile çocuk rolüne özgü özellikler taşımaktadırlar. Kız veya erkek olsun tüm çocuklar; yeni arkadaş edinmekten, onlarla vakit geçirmekten mutluluk duyar. Bu bağlamda yazarın, çocuk rolünü güzel bir şekilde okurlarına yansıttığı görülmektedir.

Seçilen doğal çevre ile doğa ve hayvan sevgisi izleklerinin verilmesi amaçlanmıştır. Bunun yanında sosyal çevre ise çocukların demokratik/özgür hareket edebildiği özgüven ve özerklik duygularını geliştiren bir çevredir. Bu bağlamda metinde yer alan hem fiziksel hem de sosyal çevrenin metnin konusu, iletileri ve izlekleri ile doğrudan ilişkili olduğu görülmektedir. Bu ilişkinin sonucunda verilmek istenen iletiler ve okurda bırakılmak istenen etkilerin okurlara ulaşması kolaylaşmıştır.

Kitabın anlatımı sıfatlar, söz sanatları, ikilemeler ve deyimlerle zenginleştirilmesinin yanında karşılıklı konuşmalarla tekdüzelikten kurtarılmıştır. Bu özellikleriyle akıcı bir anlatıma sahip olan kitap, okurların sıkılmadan okuyabilecekleri ve Türkçenin zenginliği ile anlatım gücünü sezebilecekleri bir nitelik kazanmıştır.

Kitabın içinde bulunan yazım ve noktalama hataları ile anlatım bozukluğu çocukların Türkçenin doğru, güzel ve etkili kullanımına zarar verdiği açıktır. Bu konuda eğitsel açıdan kitabın eksik olduğu görülmektedir.

a) Değerler Eğitimi

Kitap, okul öncesi döneminde bulunan çocuklara bazı değerlerin verilmesini amaçlamaktadır. Kitapta yer alan değerler şunlardır:

Arkadaşlık: Tavşan ile Ay'ın tanışıp arkadaşlık kurmaları, birlikte eğlenceli zaman geçirmeleri ve ortak sorunlarını, çözüme ulaştırmaları ile arkadaşlık kavramı ve bunun önemi çocuklara gösterilmiştir.

Özerklik: Tavşan ve Ay; birlikte kasabaları, köyleri özerk şekilde gezmekte ve birlikte vakit geçirebilmektedir.

Yardımlaşma: Tavşan ve Ay'ın karnı açtır. Tavşan, yiyeceklerin yerini bilmekte ancak karanlıkta bulamamaktadır. Ay ise ortalığı aydınlatmakta ama yiyeceklerin yerini bulamamaktadır. Her ikisi de ortak sorunun çözümü için birlikte hareket etmeye karar verirler ve sorunu çözerler. Böylelikle yardımlaşma değeri ve önemi çocuklara sezdirilmiştir.

Hoşgörü – Saygı - Merhamet: Ay, çitirtı çıkarmış ve tavşanı rahatsız ettiğini düşünmüştür. Bunun sonucunda da af dilemiştir. Tavşan ise bu durumu hoş görmüş ve merhamet göstermiştir. Böylelikle çocukların merhametli, hoşgörülü ve saygılı birer birey olmaları teşvik edilmiştir.

Sevgi: Tavşan ve Ay, kurdukları arkadaşlık dolayısıyla birbirlerine sevgi duymaktadırlar. Bunun en güzel örneğini ise kitabın sonundaki olay göstermektedir. Ay, uyuyan tavşanı yere bırakır ve üzerini donmasın diye yapraklarla örter. Bu olay ile sevgi kavramı çocuklara sezdirilmiştir.

Doğa ve Hayvan Sevgisi: Olayın doğal çevrede ve kahramanların doğada bulunan varlıklardan seçilmesi ile çocukların doğaya ve hayvanlara daha duyarlı olması ve onları sevmeleri amaçlanmıştır.

Yukarıda belirtilen değerlerin, çocuklara değerler eğitimi çerçevesinde kazandırılmak istenilen değerler arasında bulunduğu görülmektedir. Bu bağlamda kitap, okul öncesi öğretmenlerinin ve çocuklarına bu değerleri kazandırmak isteyen ebeveynlerin yararlanabileceği bir materyal niteliği taşımaktadır.

2.2. BABAANNEM KİME BENZİYOR?

2.2.1. Konu ve Kurgu

Konu: Çocuk Doğası (Merak Duygusu ve Oyun Oynama İsteği)

Kurgu: Ali, hayvanları ve resim yapmayı seven bir çocuk olarak tanıtılarak kitap başlar. Ali, babaannesinin anlattığı masalları ve yaptığı hayvan taklitlerini de çok sevmektedir. Bir sabah babaannesinin resmine baktığında aklına bir soru gelir:

“Babaannem kime benziyor?”. Hemen dedesinin yanına giderek bu soruyu dedesine sorar. Bu sorunun yanında birbiri ardına çeşitli hayvanlara benzeterek sorularını yöneltir. Dedesi, her sorusuna sıklımadan açıklayıcı cevaplar verir. Bu cevapların içinde ise hayvanların özellikleri ile babaannenin özelliklerini karşılaştırır. Kitabın sonunda Ali'nin soru sorma amacının aslında dedesiyle oyun oynamak olduğu belirtilir ve Ali'nin dedesi ve babaannesinin yer aldığı bir resimle bitirilir.

Ali'nin davranışlarına ve özelliklerine baktığımızda soru sormayı seven ve bunu oyunlaştırma yoluna giderek eğlenen bir çocuk karşımıza çıkmaktadır. Öncelikle soru sorma davranışına bakıldığında bu özelliğin çocukların gelişim dönemlerinde bulunan bir davranış olduğu görülmektedir. 3-6 yaş arasında çocuklar, sürekli yetişkinlere soru sormaktadır. Bunun temelinde ise merak duygusu yatmaktadır. Ali'nin bu davranışının, çocukların doğalarına uygun olduğu görülmektedir. Diğer davranışını ele alırsak Ali, oyun olsun diye dedesine sorular sormaktadır. Çocuklar, oyun oynamayı sevmektedir. Çocuklar için olmazsa olmaz olan bu davranış da çocuk doğasına uygundur. Bu bağlamda çocuk okurlar, Ali'nin davranışlarını kendilerinde de görerek onunla kendisini bağdaştıracak bunun sonucunda da onu kolayca özümseyebileceklerdir.

Kurguda yer alan dedenin; Ali'nin her sorusuna sıklımadan, üzülmeden, ona kızmadan açıklayarak cevaplar vermesi önemlidir. Çünkü çocuklar; olumsuz bir tepki ile sorularına cevap bulamazlarsa içlerine kapanık, özgüvenini kaybetmiş bir şekilde yetişirler. Bunun yanında çocuklar kandırılacak bir varlık olarak görülmemelidir. Dede, bunun farkında olarak açıklayıcı cevaplar vererek torununa gerçek cevaplar vermiştir. Dedenin bu davranışı, pedagojik açıdan oldukça olumlu bir davranıştır.

Kurguda yer alan babaanne, Ali ile oldukça yakından ilgilenmektedir. Ali'ye masallar anlatarak, hayvan taklitleri yaparak onu eğlendirmektedir. Bunun sonucunda Ali, hayal dünyasına hitap eden masalları dinlemekten zevk alarak hem dil hem de estetik gelişimini gerçekleştirmektedir.

Kurguda kişi - kişi çatışması işlenmektedir. Ali, dedesiyle oyun oynamak istemektedir. Bu sorunu çözmek için ise aklına gelen soruyu, dedesine sormayı seçmiştir. Böylece dedesi, bıkmadan ona açıklayıcı cevaplar vererek onun oyununa dâhil olmuştur. Burada Ali'nin istediği şeye ulaşmak için çözüm araması ve çözümü

bularak amacına ulaşması anlatılmıştır. Okura ise istediğini bilen ve bunu gerçekleştiren bir kahraman gösterilmiştir.

Yazar, konuyu gerçekçi bir şekilde ele almıştır. Kurguda yer alan Ali, babaanne ve dedenin günlük hayatta yaşanabilecek bir yaşantı kesiti içinde aktarıldığı görülmektedir. Dolayısıyla çocuklara yabancı gelmeyen bu kesit onların kitabı özümsemelerine yardımcı olacaktır.

Kurgunun geneline bakıldığında kurgunun sebep - sonuç ilişkisi üzerine oturtulduğu görülmektedir. Bu sebep - sonuç ilişki içinde kurgu sonuca bağlandığı için kurguda hiçbir mantık hatasına rastlanmamıştır. Kitabın sonuna kadar “Babaannem kime benziyor?” sorusunun cevabının ne olacağı bilinmemektedir. Ali'nin neden bu soruyu ve devamındaki soruları sorduğu metnin sonuna kadar bilinmemektedir. Bu da çocuk okurun merak duygusunu metnin sonuna kadar canlı tutmaktadır.

2.2.2. İzlek - Tema

Oral, bu kitabında çocukların doğası gereği oyun oynamaya ve eğlenmeye gereksinimleri olduğuna dikkat çekerek bu gereksinimi karşılamak için maddiyata veya çeşitli oyuncaklara gerek olmadığı göstermiştir. Çocukların soru sorma durumlarını oyunlaştırabildikleri ve böylelikle oyun ve eğlenme ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri algısı çocuklara kazandırılmak istenilmiştir.

Kahramanın resimle ilgilenmesi, masal dinlemeyi sevmesi ve duygularını kitabın sonundaki gibi resimle anlatması, resim ve masal gibi sanat ürünlerinin çocuklarda hem sanat bilincini oluşturmak hem dil gelişimini sağlamak gibi önemli bir görevi olduğunu göstermek amaçlanmıştır.

Dedenin, sorulara cevap verirken hayvanların özellikleri hakkında bilgiler vermesi ve birçok hayvanın görsellerle çocuklara gösterilmesi ile bu hayvanlar, çocuklara tanıtılmış ve sevdirmişdir. Bu yönüyle de insan - hayvan ilişkisine katkı sağlamakta, doğaya ve çevreye duyarlı çocuklar yetişmesini amaçlamaktadır.

Okurda uyandırılmak istenen etki, çocuğun anlama düzeyine uygun olarak tasarlanmıştır. Yetişkinlerle kurulan ilişkiler ile çocukların gereksinimlerini giderdikleri ve mutlu oldukları gösterilmiştir. Dolayısıyla çocuk - yetişkin yaşantısı, doğa ve hayvan sevgisi izlekleri yer yer sezdirilecek şekilde yer yer de açıkça belirtilerek kurgulanmıştır.

2.2.3. Karakter ve Kahraman

Babaannem Kime Benziyor? kitabının ana kahramanı Ali'dir. Kitapta Ali'nin hiçbir fiziksel özelliği belirtilmemiştir. Ayrıca Ali'nin anne ve babası hakkında bir bilgiye yer verilmemektedir. Ali, babaannesi ve dedesiyle yaşamaktadır. Bunların dışında Ali, açık bir şekilde yazar tarafından açıklanmamıştır. Ancak Ali'nin davranışsal ve duyuşsal özellikleri yer yer metin içinde okura sezdirilmiş veya açıkça söylenmiştir. Kitapta yer alan Ali'nin davranışsal ve duyuşsal özelliklerini şu şekilde toparlanabilir: Ali, resim yapmaktan hoşlanan, masal dinlemeyi seven, sorular sormayı seven, babaannesi ve dedesiyle oyunlar oynayarak eğlenebilen, hayvanları seven, babaannesi ve dedesini seven bir çocuktur.

Ali'nin sorular sorması ve bunu oyun amaçlı yapması çocuk doğasına uygundur. Bu yönüyle çocuk okur, Ali'yi kendisine yakın bularak onu kolayca özümseyebilecektir.

Ali, kurgu içinde hep olumlu özellikleriyle verilmiştir. Bir bakıma idealize edilmiş bir kahraman diyebilir. Babaannesi ve dedesiyle yaşayan ve iyi anlaşılan bir çocuktur, resim yapmaktadır, hayvanları sevmektedir, babaannesi ve dedesiyle oyunlar oynayarak veya vakit geçirerek eğlenmektedir. Bu durum, kahramanla özdeşim kuran çocuklara da bu davranışların aktarılması ve onların da bu davranışları sergilemeleri amacıyla yapılmıştır.

Ali, kurgu içinde sürekli olayların içindedir. Aynı zamanda duygu, düşünüş veya davranış bakımından bir değişiklik göstermemektedir. Bu da Ali'nin durağan bir kahraman olduğunu göstermektedir.

Büyükanne ve dede: Her iki kahraman da torunlarıyla vakit geçirmekten mutludur. Ali'nin istediklerini yaparak onun eğlenmesini ve aynı zamanda masallar okuyarak da onun dil gelişimini sağlıklı yapmasını sağlamaktadırlar. Olumlu bir ebeveyn davranışı sergilemektedirler ve kitabı çocuklarıyla birlikte okuyan ebeveynlere rol model olmaktadır.

2.2.4. Dil ve Anlatım

Kitap, "*Ali, resim yapmayı çok seviyordu.*", "*Çünkü hayvanları çok seviyordu.*" (s.4) gibi kısa cümlelerle birlikte "*Babaannesi keçi gibi meliyor, kedi gibi miyavlıyor, takma dişlerini takırdatarak çok üşümüş penguen taklidi yapıyordu.*" (s.6) gibi uzun cümlelerin bir arada kullanılmasıyla oluşturulmuştur. Bu uzun cümleler yukarıdaki

gibi sıralı cümleler olmakla birlikte *“Babaannenin koyun gibi yünü yok ama koyunların yününe eğirterek yumak yapıp sana kaşkol, kazak ve çorap örüyor.”* (s.16) gibi bağlı cümle örnekleri de bulunmaktadır. Bu açıdan çeşitli cümle yapılarından oluşan metin, Türkçenin zenginliğini göstermekte ve bunun yanında anlatımı zenginleştirmektedir.

Kitapta söz sanatlarından benzetme sıkça kullanılmaktadır. Kullanılan bu benzetmeler sayesinde çocuk okurun anlatılanları somutlaştırması sağlanmıştır. Bu da okuma sürecine katkı sağlamaktadır.

Dedenin cevaplarına bakıldığında, bir hayvanın özellikleri ile babaannenin özelliklerinin karşılaştırıldığı görülmektedir. Yazar, bunu yaparken hem çocuklara çeşitli hayvanların özelliklerini anlatmış hem de anlatmak istediği düşüncüyü daha anlaşılır şekilde okuyucuya sunmuştur.

Anlatımda *“renk renk”* ve *“çeşit çeşit”* ikilemeleri kullanılmış bunun yanında varlıkların özelliklerini niteleyen kelimeler kullanılarak anlatım zenginleştirilmiştir.

“Babaannen keçi gibi tırmanamıyor ama keçilerin sütünden peynir, yoğurt ve tereyağı yapıyor.” (s.24) cümlesinde olduğu gibi düşüncenin yönünü değiştiren *“ama”* bağlacı kitabın birçok yerinde kullanılmıştır. Bu cümlelerle *“ama”* bağlacının hem düşüncenin yönünü değiştiren bir ifade olduğu çocuklara sezdirilmiş hem de anlatıma hareket getirerek anlatımın sıkıcı olmasını engellemiştir.

Kurgu, genel olarak karşılıklı konuşma şeklinde geçmektedir. Ali, dedesine sorular yöneltmekte; dedesi de bu soruları cevaplandırmaktadır. Bu da anlatımı akıcı hale getirmektedir. Okur, kitabı okurken sıkılmayacak ve onu hemen bitirecektir. Bunun yanında *“Babaannem kime benziyor ?”* (s.6) cümlesinde olduğu gibi Ali'nin dedesine yönelttiği birçok soru cümlesi kitabın içinde yer almaktadır. Bu cümleler ile soru anlamı katan cümleler sezdirilmiş ve soru işaretinin kullanımı gösterilmiştir. Bu sorulara dedenin verdiği cevaplarda da *“Babaannenin dişleri kurdunki gibi sivri değil. Ama dişlerini fırçalamayı hiç unutmuyor.”* (s.18) cümlesinde olduğu gibi tırnak işareti (*“ ”*) içinde okura sunulmaktadır. Bu da alıntı cümlelerle tırnak işaretinin kullanımını çocuklara sezdirilmektedir.

Kitap içinde kullanımı sezdirilen bir diğer noktalama işareti ise virgüldür. Virgülün sıralı cümlelerde kullanımı ve eş görevli kelimeleri ayırmadaki görevi çocuklara sıkça sunulmuş ve bu kullanım özelliği çocuklara sezdirilmiştir.

Kitapta çeşitli noktalama işaretleri kullanılarak çocuklara bu noktalama işaretlerinin kullanımı sezdirilmiştir. Bu da Türkçenin doğru ve güzel kullanılması adına önemli bir özelliktir. Bu yönüyle kitabın çocuklara noktalama işaretlerinin işlevlerini sezdirebilecek bir niteliğe sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Kitabın geneline bakıldığında Oral'ın anlatımının zengin ve akıcı olduğu görülmektedir. Özellikle “*Babaannen hiçbirine benzemiyor. Senin gözlerin küçük bir kuzunun gözlerine benzese de ...*” (s.30) eksilteli cümlesi kurgunun sonunda doğru okurun merak duygusunu artırmış ve kurgunun sonuna daha dikkatli ve istekli ulaşmasını sağlamıştır. Çocukların anlamını bilmediği sadece beş kelime karşımıza çıkmaktadır. Bunlar: “*yün, kaşkol, bilge, eğirterek ve romatizma*” kelimeleridir. Kitabın içinde az sayıda çocukların bilmediği kelimenin olması da gereklidir; çünkü okudukları kitap, onların kelime hazinelerine katkı sağlamalıdır. Bunun yanında metinde kullanılan cümlelerin tamamı kurallıdır. Bu cümleler isim ve fiil cümlesi iç içe şekilde olması da dilimizin zenginliğini çocuklara göstermiştir.

a) Yazım ve Noktalama

Kitapta rastlanan noktalama işaretlerinin kullanımında yapılan yanlışlıklar şunlardır:

“*Babaannenin kulakları tavşaninki gibi uzun değil, ama tavşanların çok sevdiği havuçlardan havuçlu kek yapıyor.*” (s.8) ve “*Babaannenin kedi gibi uzun bıyıkları yok, ama bütün kediler gibi o da süt içmeyi çok seviyor.*” (s.10) ifadelerinde bağlaçlardan önce virgül kullanılmıştır. Bağlaçlar ile iki cümle birbirine bağlanabilmektedir. Bu yüzden virgül kullanımı bu ifadelerde gereksizdir.

Kitapta, başlık dışında hiçbir yazım yanlışı bulunmamaktadır. Başlık şu şekilde yazılmıştır: “Babaannem kime benziyor?”. Başlık yazım kuralı TDK’de şu şekilde belirtilmiştir: “Kitap, dergi, gazete ve sanat eserlerinin (tablo, heykel, beste vb.) her kelimesi büyük harfle başlar”. Başlık, “Babaannem Kime Benziyor?” şeklinde yazılmalıdır. (*Yazım Kılavuzu, 2012*).

2.2.5. İletiler

İletiler, kitapta örtük ve açık şekilde okura sunulmuştur. Açık ileti olarak kitabın sonunda yer alan “*Aslında babaannesinin kime benzediğinin bir önemi yoktu. Ali, bu soruları dedesine sadece oyun olsun diye sormuştu.*” (s.34) bölümünde verilen iletiyi

gösterebiliriz. Yazar burada şu iletiyi belirtmiştir: ‘Çocukların bazı davranışlarının altında, oyun oynama gereksinimlerini karşılamak amacı yatmaktadır.’

Örtük şekilde iletilerde, okur iletilere kendisi ulaştığı için okur üzerinde daha çok etki bırakır. Kitaptaki diğer örtük iletiler şunlardır:

“*Babaannesi masal anlatırken hayvan taklitleri yapıyordu.*” (s.5), “*Babaannesi keçi gibi meliyor, kedi gibi miyavlıyor, takma dişlerini takırdatarak çok üşümüş penguen taklidi yapıyordu. Birlikte çok eğleniyorlardı. Ali babaannesini çok seviyordu.*” (s.6) ifadeleriyle sezdirilmek istenen ileti şudur: Çocuklar kendileriyle vakit geçiren, kendilerini eğlendiren kişileri çok severler.

“*Babaannen kurbağa gibi zıplayamasa da gençken çok güzel kurbağalama yüzerdi. Ama romatizmaları yüzünden artık yüzmek istemiyor.*” (s.14) ifadesinde verilmek istenen ileti: ‘Sağlığımıza dikkat etmezsek zamanında yapmaktan çok zevk aldığımız şeyleri yapamayacak hale gelebiliriz.’

“*Babaannenin dişleri kurdunki gibi sivri değil. Ama dişlerini fırçalamayı hiç unutmuyor.*” (s.18) dedenin bu ifadesinde çocuklara örtük olarak sunulan ileti: ‘Dişlerimiz düzenli olarak fırçalanmalıdır.’

“*Babaannenin gözleri artık baykuş kadar iyi görmüyor. Geceleri erkenden uyuyor ama baykuş kadar bilge.*” (s.20) ifadesinde ise sezdirilmek istenen ileti: ‘Geceleri erken saatte yatılmalıdır.’

“*Babaannen tabii ki sana benziyor. O da senin gibi hayvanları seviyor ama en çok seni seviyor.*” (s.32) bu ifadede ise yazarın vermek istediği ileti: ‘İnsanlar, kendileri gibi insanlara benzerler.’

2.2.6. Çevre

Çevre, kitapta açıkça belirtilmemiştir. Ancak kahramanın babaannesi ve dedesinin evinde kaldığı anlaşılmaktadır. Çevre olarak bu evi kabul edersek fiziksel çevrenin yapay bir çevre olduğu anlaşılmaktadır. Ev, kurgu içinde hiçbir şekilde betimlenmemektedir.

Bunun yanında ailenin sosyo-ekonomik durumu hakkında bilgi yer almamaktadır. Dedenin ve babaannenin çocuğa olan davranışlarına bakıldığında pedagojik açıdan olumlu davranışlar göstermeleri, geceleri erken yatması, dişlerini fırçalaması gibi durumlar da kültürel ve sosyal yaşantılarının ipuçlarını vermektedir.

Bu bağlamda sosyal çevre; Ali'nin bilişsel, duyuşsal, sosyal ve kişilik gelişimlerini olumlu yönde etkileyen ve pedagojik açıdan çocuk doğasından anlayan yetişkinlerin bulunduğu bir ortamdır.

Sonuç olarak fiziksel çevrenin betimlemesi konusunda kitabın yetersiz olduğu gözlemlenmektedir. Yazar, bu yetersizliği çizimleri ile gidermeyi başarmıştır. Sosyal çevre ise kurgu içinde hem çocuklara hem de ebeveynlere rol model olması amaçlanarak sunulmuştur.

2.2.7. Yazınsal ve Eğitsel İlkeler

Babaannem Kime Benziyor? kitabında Feridun Oral, çocukların oyun gereksinimleri olduğunu ve merak duygularının sonucunda çokça sorular sorduğunu göstermektedir. Kahraman Ali; babaannesi ve dedesiyle ilişkisi iyi olan, kötü bir davranışı veya alışkanlığı olmayan, resimle uğraşan ve hayvanları seven bir çocuk olarak karşımıza çıkmaktadır. Yani idealize edilmiş bir çocuktur. Okurlara; Ali üzerinden estetik hazzın, merak duygusunun ve oyun oynama isteğinin çocukların doğalarında olduğu ve bunların karşılanması gerektiği sezdirilmektedir.

Kurgunun temelinde Ali'nin dedesiyle oyun oynama isteği yatmaktadır. Ali; bu sorunu sorular sorarak, dedesinin açıklayıcı cevaplar vermesini sağlamak olarak bulmuştur. Aslında çocukların doğasında olan bu davranışlar çocuklar tarafından yabancı görülmeyle Ali'yi kolayca özümseyeceklerdir. Burada yazarın amacı, çocukların doğasında oyun oynamanın bir gereksinim olduğunu ve çocukların bu gereksinimlerini kendilerince bir yol bularak hiç olmadık bir şekilde bile giderebildiklerini göstermektir.

Kurgu, gerçek hayatta yaşanabilecek bir olay üzerine oturtulmuştur. Bunun sonucunda ana kahramanın da çocuk doğası yansıtılmıştır. Bu bağlamda okurlar, kurguyu kendilerine yakın bulacak ve benimsemesi kolaylaşacaktır. Bunun yanında kurgunun öğretici bir yanının da olduğu görülmektedir. Bu öğreticilik, babaannenin çeşitli hayvanlara benzeyip benzemediğini cevaplayan dedenin sözleri içerisinde verilmektedir. Bu sözler içinde birtakım hayvanların belirgin özellikleri çocuklara sunulmaktadır. Bu öğreticilik, kuru kuruya yapılmamaktadır. Bilgiler, kurgu içinde çocuklara dayatılmadan, merak duyguları söndürülmeden yazınsal ve eğitsel ilkeler çerçevesinde okurlara sunulmaktadır.

Cinsel rol olarak kitaba bakarsak Ali, erkek çocuğu olarak kendine uygun şekilde oyun oynamayı seçmektedir. Babaanne, yetişkin bir kadın olarak masallar anlatmaktadır. Bu da toplumumuzda yetişkin kadınların davranışlarına uygundur. Dedesi de Ali ile ilgilenmekte ona sıkılmadan cevaplar vermektedir. Dedenin davranışları da toplumdaki yetişkin rolüne uygundur.

Kurgu içinde örtük iletilerin verilmesi, kurguyu ilgi çekici hale getirmekle birlikte okuyucunun okuma sürecinde etkin olmasını sağlayarak metinden kopmasını engellemektedir. Kurgunun sonunda Ali'nin davranışlarının oyun oynama amacıyla yaptığının yazar tarafından açıklanması, açık bir ileti olarak görülüyor. Bunu yerine bu iletinin de örtük şekilde verilmesi daha doğru olurdu. Ali, davranışlarıyla isteğine ulaşarak kurgunun sonunda ödüllendirilmiştir. Bu da çocuk okura iyi ve olumlu davranışların ödüllendireceğini göstermektedir.

Çevre, fiziksel olarak yapay çevre; sosyal çevre olarak da demokratik aile ortamı seçilmiştir. Yapay çevrenin betimlenmesi yetersizken sosyal çevre kurgu içinde kahramanlar üzerinden okurlara başarılı şekilde sunulmuştur. Yapay çevredeki betimleme eksikliğini yazar, çizerlik yönüyle kapatmayı başarmaktadır.

Kitabın başlığında yazım yanlışı bulunmaktadır. Çocuklar tarafından ilgi çekici nitelikte farklı renklerde yazılan kelimelerle oluşması güzel bir düşünceyken yazım yanlısının olması, çocukların başlık yazım kurallarını yanlış öğrenmelerine sebep olacağı için kitabın olumsuz bir niteliği olarak görülmektedir. Bunun yanında kitapta görülen noktalama yanlışlıkları da dil gelişimi sürecinde bulunan çocukların noktalama işaretlerinin işlevlerini yanlış kavramalarına sebep olacaktır ve ilerleyen zamanlarda doğru kuralları öğrenmeleri zorlaşacaktır. Bu bakımdan yazarın ve editörün, kitabın yazılırken ve basım sürecindeyken yazım ve noktalama işaretlerin kullanımını konusunda daha dikkatli olması gerekmektedir.

a) Değerler Eğitimi

Kitap, değerler eğitimi açısından incelendiğinde kitabın şu değerleri işlediği görülmektedir:

Aile: Ali, büyükannesi ve büyükbabasıyla yaşamaktadır. Bu iki yetişkin de çocuğa karşı ilgilidir. Sevdiği yiyecekler yapma, masallar okuma vs gibi. Ali, bu sosyal ortam içinde gelişimini olumlu şekilde tamamlama yolundadır. Anlatılanlar

çerçevesinde çocukların gelişiminde ailenin rolünün ve öneminin sezdirilmesi başarılı şekilde gerçekleştirilmiştir.

Estetik Haz: Ali, resim yapmayı ve masal dinlemeyi seven bir çocuktur. Bu özellikleri ile çocukların sanatlara ilgi duymaları ve estetik haz almaları teşvik edilmiştir.

Sevgi: Ali, büyükannesini, dedesini, hayvanları, çiçekleri vs. sevmektedir. Aynı şekilde büyükanne ve dede de Ali'yi sevmekte onunla ilgilenmektedir. Bu sevgi duygusu ile kahramanların yaşamları güzelleşmektedir.

Doğa ve Hayvan Sevgisi: Dede, Ali'nin sorusuna cevap verirken sürekli bazı hayvanları da tanıtmaktadır. Hayvanların tanıtılması ile çocuklarda hayvanlara karşı bir sevgi beslemeleri amaçlanmıştır.

Yaratıcılık: Ali, oyun oynamak istemektedir. Bu isteğini gerçekleştirmek için aklına bir fikir gelmiştir. Dedesine "Babaannem kime benziyor?" sorusunu sorarak bunu yapacaktır. Amacına ulaşmak için yaratıcı bir çözüm bulması ile çocuklara örnek olmaktadır.

Hoşgörü ve Saygı: Dede, Ali'nin sorularına bıkmadan cevaplar vermektedir. Onun merak duygusu sonucu sürekli sorular sormasını hoş görmektedir. Aynı zamanda cevaplarında da baştan savma bir yaklaşım değil, açıklayıcı bir yaklaşım sergilemektedir. Bu davranışı ile Ali'nin varlığına bir saygı duyduğu anlaşılmaktadır.

Yukarıda belirtilen değerler, çocuklara değerler eğitimi ile verilmek istenen değerlerle paralellik göstermektedir. Bu özellikleri ile gerek ebeveynlere gerekse okul öncesi öğretmenlerine değerler eğitimi kapsamında önemli bir materyal olacaktır.

2.3. BALONCU DEDE VE ÜÇ KÜÇÜK YARAMAZ

2.3.1. Konu ve Kurgu

Konu: Çocuk Doğası ve Merak

Kurgu: Peri bacaları ülkesinde kuzu, oğlak ve köpekten oluşan üç yaramaz; anneleriyle beraber yaşamaktadır. Her gün otlak bulmak için uzaktaki tepeye yürümektedirler. Genelde bu yürüyüşlerini, oyun oynamaları yüzünden sürüden geç tamamlamaktadırlar. Otlığa vardıklarında yorulan üç yaramaz, sütlerini içer ve öğle uykusuna yatmadan önce gökyüzünde bulutları toplayan Baloncu Dede'yi izleyerek

uykuya dalarlar. Baloncu Dede ise gökyüzünde olgunlaşmış bulutları toplar ve bahçesine getirir. Gri bulutları sıkarak elde ettiği su ile bahçesini sular ve güzel ürünler yetiştirir, küçük beyaz bulutlarla ise pamuk helvası yapar. Akşamüstü otlaktan dönen üç yaramaz, Baloncu Dede'nin bahçesine giderek onun gökyüzünde gördüklerini dinler ve bu arada pamuk helvalarını yerler. Bunları dinledikçe meraklanır ve balona binmek isterler. Küçük oldukları için gerek anneleri gerekse Baloncu Dede buna izin vermez. O akşam küçük kuzu, gizlice balona binmeyi düşünür ve diğer iki yaramaz da bunu kabul eder. Sabah erkenden Baloncu Dede'nin balonuna giderler ve tombul bulutun altına gizlenirler. Baloncu Dede, balonuyla gökyüzüne yükselmiştir ve olgunlaşmamış bulutu geri gökyüzüne bırakacakken altında üç yaramazı görür ve korkar. Hemen onlara çıkışır ve aşağıya inmeye başlar. Üç yaramaz ise Baloncu Dede'nin anlattıklarını görüyor olmanın mutluluğunu yaşar. Aşağıya indiklerinde hemen annelerine koşarlar ve gördüklerini anlatırlar biri hariç. Yavru köpek; heyecandan anlatamamış, sadece kuyruğunu sallamakla yetinmiştir. O gece sütlerini içerek uykuya dalarlar.

Kurgu, diğer kitaplarda olduğu gibi sebep - sonuç ilişkisi içinde oluşturulmuştur. Böylelikle kurguda gereksiz ayrıntı veya mantık hatasının ortaya çıkması engellenmiştir.

Kurgu içindeki üç yaramazın oyun oynama istekleri ve merakları doğrultusunda hareket etmeleri çocuk doğasına uygundur. Üç yaramazda kendi davranışlarını gören çocuklar, kitabın kurgusunu yabancı olarak görmeyecek ve kolaylıkla benimseyebilecektir.

Kurgunun nasıl devam edeceği, üç yaramazın amaçlarına ulaşip ulaşamayacakları, ulaşacaklarsa da nasıl ulaşacakları tahmin edilememektedir. Bu da okuyucunun merak duygusunu canlı tutmaktadır. Böylelikle okur, kitabı okumak isteğini kaybetmeyerek sıkılmadan bitirecektir.

Kurguda kişi - kişi çatışması bulunmaktadır. Üç yaramaz, merak duygusuyla balona binmek istemekte fakat büyükler buna izin vermemektedir. Bu çatışma sonucunda üç yaramaz, amacına ulaşarak bu çatışmadan kazanarak çıkmıştır. Merakları doğrultusunda istediklerinin peşinden gidenlerin hedeflerine ulaşacakları da metin üzerinden çocuklara sezdirilmektedir.

2.3.2. İzlek - Tema

Kitap; merak duygusunun önemi, oyun oynama istekleri, çevre bilinci ve hayvan sevgisi izlekleri üzerinde kurgulanmıştır. Çocuk doğasında oyun oynamanın önemli bir yer aldığı ve bunun yanında merak duygusunun canlıların davranışları üzerinde ne kadar önemli olduğu gösterilmiştir. Bunu gösterirken çevrenin güzellikleri ve hayvanların renkli dünyası da çocuklara yansıtılmıştır.

Yukarıda belirtilenlerin dışında çocukların uyku düzeni ve süt içme alışkanlıkları hakkında verilen iletiler ile çocuklar üzerinde etki bırakılmak istenilmiştir. Bu etki ile onların uyku ve beslenme düzenlerine dikkat eden bireyler olmaları amaçlanmıştır.

2.3.3. Karakter ve Kahraman

Kitap içinde yer alan kahramanlar: Üç yaramaz (kuzu, oğlak, köpek yavruları), Baloncu Dede ve üç yaramazın (kuzu, oğlak, köpek) anneleri olarak görülmektedir.

Üç yaramaz, küçük yaşlardadır. Oyun oynamayı sevmekte ve yaramazlık yapmaktadırlar. Oyuna dalıp annelerinden uzaklaşsalar da bunun farkına vararak annelerinin yanına hemen gitmektedirler. Kısaca, oyun oynama istekleri olması yanında ailelerinden uzaklaşmamaları gerektiğinin farkındadırlar. Küçük yaşlarda olmalarından dolayı gelişimlerinin sağlıklı olması için süt içmeye ve uykularını almaya önem gösterirler. Kendileriyle ilgilenen, pamuk helva veren yetişkini sevmektedirler. Bu özellikleriyle üç yaramazın, okul öncesi dönemdeki çocukları temsil ettiği görülmektedir. Çünkü okul öncesi dönemlerde olan çocuklar için de oyun bir ihtiyaçtır ve çevrelerindekiyle karşı meraklıdırlar. Kendileriyle ilgilenen, hediyeler veren yetişkinleri severler.

Üç yaramaz, yukarıda belirtilen durumlardan dolayı çocuklara yabancı gelmeyecek ve olumlu davranışları çocuklar tarafından kolayca benimsenebilecektir. Özellikle hayvanlar üzerinden kurgunun işlenmesi hem hayvan sevgisinin aşılmasına hem de bu hayvanlar üzerinden çocuklara olumlu davranışların kolayca aktarılmasına katkı sağlamıştır.

Baloncu Dede: Çocukların kendilerine has dünyalarını anlayabilen, çocukların olumsuz davranışlarına sert tepkilerle karşılık vermek yerine mahrum bırakma yöntemini kullanan ve çocuklar tarafından sevilen bir yetişkindir. Çocuklar

kendi çevrelerinde de bu özellikleri taşıyan kimi zaman büyükanne kimi zaman büyükbaba kimi zaman da komşularla karşılaşmakta ve onlarla zaman geçirmeyi sevmektedir. Bu durum, onlara tanıdık geleceği için kurguda işlenenlerle günlük yaşamaları arasında bağlantı kurmaları kolaylaşacaktır. Bunun sonucunda da kitabı içselleştirmeleri kolaylaşacaktır.

Anneler: Anneler, çocuklarının gerek beslenmeleri gerekse hayatta karşılaşabilecekleri olumsuzluklara karşı korumakla yaşamlarını sürdürmektedir. Çocuklarına karşı şefkat duymaktadırlar. Yaramazlık yaptıkları zaman yavrularına kızıp bağırma veya şiddet uygulama gibi olumsuz davranışlar sergilemezler. Onları sevgi, şefkat ve merhamet duygularıyla kucaklarlar. Çünkü oyun ve yaramazlığın çocuğun doğasında olduğunun bilincinde ve çocuklara pedagojik açıdan nasıl yaklaşılması gerektiğinin farkındadırlar. Bunun sonucunda da anne ve yavru arasındaki ilişki olumludur. Kitabın sonunda üç yaramaz, balondan inince hemen annelerine koşup gördüklerini onlarla paylaşmaktadırlar. Anne kahramanlarıyla yazar hem çocuk doğasından ve pedagojisinden anlayan bir yetişkinin nasıl olması gerektiğini ebeveynlere başarılı şekilde göstermektedir.

2.3.4. Dil ve Anlatım

Kitap, genel itibarıyla çok uzun diye nitelendirilebilecek cümlelerden oluşmaktadır. Okul öncesi dönemdeki çocuklara yönelik yazılmasına rağmen onların okuma bilmemeleri sebebiyle annelerinin seslendirmelerine yöneliktir. Bu bakımdan ele alındığında uzun cümlelerin kullanılması bir sorun teşkil etmeyecektir. Ancak okuma bilen ve kitaba yönelmiş bir çocuk için aynı şeyleri söylemek ne yazık ki mümkün olmayacaktır. Çünkü çocukların hem göz gelişimleri cümlenin devamının takibine izin vermeyecek hem de okuma becerilerinin gelişim seviyesi seslendirdikleri cümlenin anlaşılmasını zorlaştıracaktır.

Kitapta yer alan bazı uzun cümleler şunlardır:

“Karşı tepenin yamacındaki sararmış otlığa geldiklerinde, çok yürümekten ve oynamaktan yorulmuş olan yaramazlar sütlerini içer, öğle uykusuna yatmadan önce gökyüzünde bulut toplayan Baloncu Dede’yi seyrederek uykuya dalarlarmış.” (s.5,)

“Akşamüstü otlaktan dönen üç yaramaz, Baloncu Dede’nin sebze bahçesindeki çiçeklerin arasına oturur, pamuk helvalarını yer ve merakla, Baloncu Dede’nin bulutları

toplarken gördüğü uzak yerleri, yemyeşil otlakları, canavara benzeyen kayalıkları, kocaman dev bulutları anlatmasını beklerlermiş.” (s.10),

“İyice yükseldikten sonra sepetteki henüz olgunlaşmamış tombul bulutu yerine bırakmak için eline aldığı anda, bulutun altından ortaya çıkan üç küçük yaramaz neşeyle ‘Günaydın Baloncu Dede!’ diye bağrışmışlar.” (s.15).

Çevrenin betimlenmesinde kullanılan niteleyici kelimeler, “yavaş yavaş” ikilemesi, “yemyeşil” pekiştirmesi ile söz sanatlarından kişileştirme, benzetme ve konuşurmanın kullanılması anlatımı zenginleştirmekte ve Türkçenin anlatım gücünü sezdirmektedir.

Kitapta geçen “oyuna dalmak” (s.3), “uykuya dalmak” (s.5) ve “aklına bir fikir gelmek”(s.12) deyimlerinin anlamları açıklanmamıştır. Okurların bu deyimlerin anlamlarına metnin bağlamından hareketle ulaşmaları istenilmiştir. Bunun yanında “merdane” ve “peri bacaları” kelimesi dışında çocukların anlamını bilemeyecekleri kelime veya kelime grupları bulunmamaktadır. Bu kelime ve kelime grupları, yazarın çizimlerinden veya metnin bağlamından hareketle kelimelerin anlamlarının okur tarafından tahmin edebileceği bir niteliktedir. Deyimler ve seviye üstü kelimeler ile yazar hem Türkçenin zenginliğini hem Türkçenin anlatım gücünü göstermekte hem de çocukların kelime hazinelerinin gelişmesine katkı sağlamaktadır.

Genel olarak sıralı ve bağlı cümle kullanılmakla birlikte fiilimsilerle uzatılan cümleler yer almaktadır. İki cümle dışında kurallı cümlelerden oluşmaktadır. Bu iki cümle de alıntı cümlelerinden sonra “ ... demiş küçük köpek.” şeklindedir. Cümlelerin tamamı fiil cümlesi olduğu görülmektedir. Cümleler incelendiğinde yazarın diğer kitaplarında olan cümle özelliklerindeki zenginliğin bu kitabında olmadığı görülmektedir. Bunun sebebi ise: Kitabın yetişkinlere yönelik yazılmasıdır. Çünkü okul öncesi döneminde olan çocuklar, bu kitaplarla annelerinin onlara okumaları ile karşılaşacak olmaları veya çizimlerle dinlediklerini takip edebileceklerdir.

Kitapta alıntı cümleler ve seslenme, sevinç, heyecan bildiren cümlelerin kullanılması anlatımı tekdüzelikten kurtarmıştır. Bunun yanında alıntı cümlelerde ve seslenme, heyecan ve sevinç bildiren ifadelerde hangi noktalama işaretlerinin kullanılacağı da çocuklara sezdirilmektedir.

a) Yazım ve Noktalama

Kitap içinde karşılaşılan noktalama işaretlerinin yanlış kullanımından veya kullanılmamasından kaynaklanan hatalar şunlardır:

“Henüz süt içtiklerinden, taze ottan ve çok yürümekten hoşlanmaz, çabucak yorulurlarmış.” (s.3) cümlesi sıralı bir cümledir. Ögeleri arasında virgül bulunan sıralı cümleler arasına da virgül değil, noktalı virgül getirilmelidir. Dolayısıyla bu cümlenin doğru noktalama işaretleri kullanılarak yazımları şöyledir: “Henüz süt içtiklerinden taze ottan ve çok yürümekten hoşlanmaz, çabucak yorulurlarmış.”

“Karşı tepenin yamacındaki sararmış otlığa geldiklerinde, çok yürümekten ve oynamaktan yorulmuş olan yaramazlar sütlerini içer, öğle uykusuna yatmadan önce gökyüzünde bulut toplayan Baloncu Dede’yi seyrederek uykuya dalarlarmış.” (s.5) cümlesi sıralı bir cümledir. Ögeleri arasında virgül bulunan sıralı cümleler arasına da virgül değil, noktalı virgül getirilmelidir. Dolayısıyla bu cümlenin doğru noktalama işaretleri kullanılarak yazımları şöyledir: “Karşı tepenin yamacındaki sararmış otlığa geldiklerinde, çok yürümekten ve oynamaktan yorulmuş olan yaramazlar sütlerini içer; öğle uykusuna yatmadan önce gökyüzünde bulut toplayan Baloncu Dede’yi seyrederek uykuya dalarlarmış.”

“Küçük yaramazlar otlakta uyurken Baloncu Dede, gökyüzündeki olgunlaşmamış tombul gri bulutları toplar, aralarına biraz da küçük beyaz bulutlardan katar, özenle balonuna yerleştirmiştir.” (s.6) cümlesi yapısı bakımından sıralı bir cümledir. Ögeleri arasında virgül bulunan sıralı cümleleri birbirinden ayırmak için noktalı virgül kullanılmalıdır. Bu cümlenin doğru noktalama işaretleri kullanılarak yazımı şöyledir: “Küçük yaramazlar otlakta uyurken Baloncu Dede, gökyüzündeki olgunlaşmamış tombul gri bulutları toplar; aralarına biraz da küçük beyaz bulutlardan katar, özenle balonuna yerleştirmiştir.”

“Akşamüstü otlaktan dönen üç yaramaz, Baloncu Dede’nin sebze bahçesindeki çiçeklerin arasına oturur, pamuk helvalarını yer ve merakla, Baloncu Dede’nin bulutları toplarken gördüğü uzak yerleri, yemyeşil otlakları, canavara benzeyen kayalıkları, kocaman dev bulutları anlatmasını beklerlermiş.”(s.10) cümlesinde “merakla” kelimesinden sonra virgül kullanılması gereksizdir. Çünkü edatlardan sonra virgül kullanılmasını gerektirecek bir durum yoktur. Ayrıca aynı cümle içindeki bir diğer noktalama hatası da ögeleri arasında virgül bulunan sıralı cümleleri ayırmada noktalı virgülün kullanılmamasıdır. Bu cümlenin doğru noktalama işaretleri kullanılarak yazımı

şöyledir: “Akşamüstü otlaktan dönen üç yaramaz, Baloncu Dede’nin sebze bahçesindeki çiçeklerin arasına oturur; pamuk helvalarını yer ve merakla Baloncu Dede’nin bulutları toplarken gördüğü uzak yerleri, yemyeşil otlakları, canavara benzeyen kayalıkları, kocaman dev bulutları anlatmasını beklerlermiş.”

“İyice yükseldikten sonra sepetteki henüz olgunlaşmamış bulutu yerine bırakmak için eline aldığı anda, Bulutun altında ortaya çıkan üç küçük yaramaz neşeyle ‘Günaydın Baloncu Dede!’ diye bağrışmışlar.” (s.14) cümlesinde “aldığında” zarf fiilinden sonra virgül kullanılmıştır. Türkçede virgölün kullanım özellikleri arasında böyle bir kullanım görülmemektedir. Bunun yanında zarf fiillerden sonra virgül konulmaması gerektiği de belirtilmiştir. Dolayısıyla “aldığında” zarf fiilinden sonra gelen virgölün kaldırılması sonucu bir noktalama işaretinin yanlış kullanılması sorunu ortadan kalkacaktır. (Yazım Kılavuzu, 2012).

“... ‘Günaydın Baloncu Dede!’ diye bağrışmışlar.” (s.14) cümlesinde bulunan alıntı cümlesinde “günaydın” kelimesinden sonra virgül kullanılması gerekmektedir. Çünkü seslenme ifadelerinden sonra virgül kullanılmalıdır.

“Sonra ‘Burada ne arıyorsunuz sizi küçük haylazlar!’ diye çıkışmış.” (s.14) cümlesinde ise soru cümlesi olduğu için ve “sizi küçük haylazlar” ifadesinin seslenme anlamı katması sebebiyle doğru noktalama işaretleri kullanılarak yazımının şu şekilde olması gerekmektedir: “Sonra ‘Burada ne arıyorsunuz? Sizi küçük haylazlar!’ diye çıkışmış.”

“Ama Baloncu Dede balona habersiz binen üç yaramazı dinlememiş, hemen balonu yere indirmeye başlamış.” (s.16) ifadesinde “Baloncu Dede” ifadesinden sonra özneyi belirtmek amacıyla virgül kullanmamız gerekmektedir. “Baloncu Dede” ifadesinden sonra virgül kullanıldığında ise öğeleri arasında virgül bulunan sıralı cümleleri ayırmada noktalı virgölün kullanılması gerektiği için iki cümle arasına noktalı virgül getirilmelidir. Sonuç olarak bu cümlenin doğru noktalama işaretleri kullanılarak yazımı şu şekildedir: “Ama Baloncu Dede, balona habersiz binen üç yaramazı dinlememiş; hemen balonu yere indirmeye başlamış.”

“‘Evet, her şey bizim gibi küçük,’” (s.16) ifadesi tamamlanmış bir cümledir. Dolayısıyla cümlenin sonuna virgül değil nokta getirilmelidir. “‘Evet, her şey bizim gibi küçük.’” şeklinde düzeltilmelidir.

Kitap içinde karşılaşılan yazım hataları şunlardır:

“Her sabah çorak toprak ve kayalarla kaplı peri bacaları ülkesinde üç küçük yaramaz anneleriyle birlikte taze otlak bulmak için uzaktaki tepeye yürürlermiş.” (s.3) ve “O gece peri bacaları ülkesindeki üç küçük yaramaz arkadaş sütlerini içtikten sonra derin bir uykuya dalmışlar.” (s.25) ifadelerinde “peri bacaları ülkesi” kelime grubu masallarda yer alabilecek bir ülkenin adı durumundadır. Bu yüzden özel isim olarak değerlendirilerek “Peri Bacaları ülkesi” şeklinde yazılması daha uygundur.

b) Anlatım bozuklukları

Kitapta karşılaşılan anlatım bozuklukları ise şunlardır:

“Her sabah çorak toprak ve kayalarla kaplı peri bacaları ülkesinde üç küçük yaramaz anneleriyle birlikte taze otlak bulmak için uzaktaki tepeye yürürlermiş.” (s.3) ifadesinde alt çizili bölümde virgülün kullanılmamasından kaynaklanan bir anlam bulanıklığı bulunmaktadır. Bu bulanıklığın giderilmesi için altı çizili bölümün “üç küçük yaramaz, anneleriyle” şeklinde yazılmasının daha uygundur.

“Akşamüstü otlaktan dönen üç yaramaz, Baloncu Dede'nin sebze bahçesindeki çiçeklerin arasına oturur, pamuk helvalarını yer ve merakla, Baloncu Dede'nin bulutları toplarken gördüğü uzak yerleri, yemyeşil otlakları, canavara benzeyen kayalıkları, kocaman dev bulutları anlatmasını beklerlermiş.” (s.10). Cümlesindeki altı çizili kısımda aynı anlama gelen iki kelimenin birlikte kullanılmasından kaynaklanan bir anlatım bozukluğu bulunmaktadır. Bu anlatım bozukluğunu gidermek için “kocaman” veya “dev” kelimelerinden birinin cümleden çıkarılması gerekmektedir.

“Küçük kuzu annesine o gün vadideki tepenin arkasında gördüğü yemyeşil otlakları, kocaman dev bulutları anlatmış.” (s.21) ifadesinde “küçük kuzu annesine” kısmında anlam karışıklığı bulunmaktadır. Küçük kuzu, annesine bir şeyler mi anlatıyor yoksa birisi küçük kuzu annesine bir şeyler mi anlatmış? Bu yüzden “küçük kuzu” kelime grubundan sonra virgül getirilmesiyle anlam karmaşıklığı çözülecek ve anlatım bozukluğu giderilecektir.

Yukarıda belirtilen noktalama işaretlerinin yanlış kullanımları, yazım yanlışları ve anlatım bozukluklarından başka herhangi bir yazım ve noktalama yanlışları ile anlatım bozukluğuna rastlanılmamıştır. Çok sayıda yazım ve noktalama hatası ile anlatım bozukluğunun bulunması Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma becerisi kazandırmayı amaçlayan ve çocuklara hitap eden kitaplarda bulunmamalıdır. Çünkü bu beceriyi kazandırma konusunda yetersiz kalacak ve olumsuz örneklerle onların bu beceriyi kazanmalarını engelleyecektir. Bu yüzden küçük yaşlardaki

okurlara dilin kurallarını ve doğru, güzel ve etkili kullanımını sezdiren kitaplarla karşılaştırılması gerekmektedir.

2.3.5. İletiler

Kitabın ana iletisi: ‘Çocuklar, merak duyguları harekete geçiren şeylere karşı ilgilidir.’ olarak verilmektedir. Kurgu içine serpiştirilen bu ileti örtük şekilde okurlara sunulmakta ve kendilerinin ulaşmasını amaçlamaktadır.

Kitapta yer alan diğer iletiler ise şunlardır:

“Henüz süt içtiklerinden, taze ottan ve çok yürümekten hoşlanmaz, çabucak yorulurlarmış. Çoğunlukla oyuna daldıkları için de sürünün hep gerisinde kalırlarmış.” (s.3) ifadesiyle ‘Çocuklar için oyun bir ihtiyaçtır ve bunun dışındaki eylemlere karşı isteksizdirler.’ iletisini annelere sezdirmeyle birlikte çocukların kendi davranışlarına benzeyen başka varlıklarında olduğunun farkına varmalarını sağlamaktadır.

“Küçük köpek, oyun oynarken bazen sürüden ya da annelerinden çok uzaklaştıklarını fark ettiği arkadaşlarını havlayarak uyarır, sonra hep birlikte hopyaya zıplaya annelerine yetişmeye çalışırlarmış.” (s.4) ifadeleriyle sezdirilmek istenilen ileti şudur: Oyuna dalıp ebeveynlerimizden uzaklaşmamamız gerekir.

“Karşı tepenin yamacındaki sararmış otağa geldiklerinde, çok yürümekten ve oynamaktan yorulmuş olan yaramazlar sütlerini içer, öğle uykusuna yatmadan önce gökyüzünde bulut toplayan Baloncu Dede’yi seyrederek uykuya dalarlarmış.” (s.5) bölümüyle ‘Okul öncesi dönemde buluna çocukların gelişimlerinin sağlıklı devam edebilmesi için süt ve uyku ihtiyaçlarını karşılamaları gerekmektedir.’ iletisi hem ebeveynlere hem de çocuklara örtük şekilde sunmaktadır.

“Çünkü saf suyla sulanan sebzeler çok lezzetli, çiçeklerin rengi ise olağanüstü güzellikte olmuştur.” (s.9) ifadesiyle ‘Saf suyla yetiştirilen ürünler, kimyasal maddeler kullanılarak yetiştirilen ürünlere oranla daha lezzetli ve güzelliكتedir.’ iletisiyle beslenmelerimizde kimyasal maddeler kullanılmadan yetiştirilen doğal ürünleri tercih etmemiz gerektiğini hem ebeveynlere hem de çocuklara sezdirmekte ve sağlıklı beslenme bilinci aşılamaaktadır.

“Akşamüstü otlaktan dönen üç yaramaz, Baloncu Dede’nin sebze bahçesindeki çiçeklerin arasına oturur, pamuk helvalarını yer ve merakla, Baloncu Dede’nin bulutları toplarken gördüğü uzak yerleri, yemyeşil otlakları, canavara benzeyen kayalıkları, kocaman dev bulutları anlatmasını beklerlermiş.” (s.10) ile verilmek istenilen ileti : ‘Çocuklar,

merak duygularını harekete geçiren şeyleri dinlemekten hoşlanırlar ve onlarla ilgilenen yetişkinlerle zaman geçirmekten hoşlanırlar.’ Bu ileti hem çocukların kendilerine nasıl davranan yetişkinlerle sağlıklı iletişim kurduklarını hem de yetişkinlerin çocuklara nasıl yaklaşması gerektiğini göstermektedir.

“*Hep balona binmek isteseler de anneleri, henüz çok küçük oldukları için, ancak büyüdüleri zaman binebileceklerini söylerlermiş.*” (s.10) ifadesi ve yaramazların gizlice balona binmeleri bölümüyle verilmek istenilen ileti şöyledir: Çocukların, yaşları itibari ile bazı davranışları yapmaları yasaklanabilir, ancak çocuklar yasaklanan şeylere daha fazla ilgi duymaktadırlar.

“*Baloncu Dede’ye teşekkür edip annelerine doğru koşarlarken Baloncu Dede arkalarından ‘Yarın size pamuk şeker yok!’ diye seslenmiş.*” (s.20) ifadesiyle de ‘Çocukları sözlü veya fiziksel şiddetle cezalandırmak yerine onları sevdiği nesnelere mahrum bırakarak cezalandırmalıyız.’ iletisini yetişkinlere vermektedir.

21. – 22. ve 23. sayfalarda yaramazların balondayken gördüklerin anneleriyle hemen paylaşmaları bölümüyle sezdirilmek ileti şudur: Çocuklar, her şeylerini annelerine anlatmak isterler. Bu ilet ile yetişkinlerin çocuklarının anlattıklarına değer vermeleri ve onların bu davranışının devamını sağlamaların sağlanması amaçlanmaktadır.

“*O gece peri bacaları ülkesindeki üç küçük yaramaz arkadaş sütlerini içtikten sonra derin bir uykuya dalmışlar.*” (s.25) ifadesiyle ise ‘Çocukların uyumadan önce süt içmeleri, gelişimleri açısından önemlidir.’ iletisi sezdirilmektedir.

Kitap içinde verilen gerek ana ileti gerekse diğer iletilerin hem ebeveynlere hem de çocuklara yönelik olduğu görülmektedir. Bu iletilerin örtük şekilde okura sunulması ve okurun kendisinin iletiye ulaşması hem yazınsal hem de eğitsel olarak son derece başarılıdır. Çünkü çocuklar, kendileri ulaştıkları iletileri daha kolay benimsemekte ve yaşamında uygulayabilmektedir.

2.3.6. Çevre

Kitapta çevre olarak peri bacaları ülkesi verilmektedir. Kitabın giriş bölümünde çevrenin özellikleri şu şekilde gösterilmektedir: “*Her sabah çorak toprak ve kayalarla kaplı peri bacaları ülkesinde üç küçük yaramaz anneleriyle birlikte taze otlak bulmak için uzaktaki tepeye yürürlermiş.*” (s.3). Bu bölümde çevre betimlenmektedir ve yazarın çizimleriyle görünürlük kazanmaktadır. Ayrıca “*Karşı tepen yamacındaki*

sararmış otlığa geldiklerinde, çok yürümekten ve oynamaktan yorulmuş olan yaramazlar sütlerini içer, öğle uykularına yatmadan önce gökyüzünde bulutları toplayan Baloncu Dede'yi seyrederek uykuya dalarlarmış.” (s.5) bölümüyle çevre hakkında verilen bilgiler arttırılmıştır.

Başka bir çevre olarak karşımıza Baloncu Dede'nin bahçesi karşımıza çıkmaktadır. Aslında peri bacaları ülkesinin içinde yer almaktadır. Burada sebze bahçesi olduğunun ve saf su ile ürünlerini yetiştirdiğinin yanında üç yaramaza gördüğü uzak yerleri, yemyeşil otlakları, canavara benzeyen kayalıkları ve kocaman dev bulutları anlatmakta ve pamuk helvası yapıp yaramazlara vermektedir.

Kitap içinde çevre gerek bulutlarıyla gerek canlılara barınak ve yiyecek imkânı vermesiyle gerek bulutların sularının yetişen ürünlere faydası gerekse yer şekillerinin güzellikleriyle birbirleriyle uyum içinde olduğu anlatılmaktadır. Bunların gösterilmesindeki amaç, çevrenin farklı canlıların çevreden faydalandıkları ve bunun bilincinde olunarak çevrenin korunmasının gerekliliğini sezdirmektir. Çevrenin bir bütün olduğu ve uyum içinde güzelliğinin olduğu sezdirilmiş ve bunun dışında o çevrede yaşamını sürdüren canlıların, doğanın keşfine meraklı oldukları üzerinde durulmuştur.

Saf su ile yetiştirilen sebzelerin daha lezzetli ve güzel görünümlü olduklarının sezdirilmesi ile kimyasal maddelerin kullanılması veya genetiğinin değiştirilmesi sonucu üretilenlerin eski güzelliğinin ve tadının kalmadığı anlatılmak istenilmiş. Bununla birlikte doğanın uyumunun, insan eliyle birtakım kimyasallar kullanılarak bozulması halinde karşılaşılabilecek olumsuz durum hissettirilmiştir.

Sosyal çevre olarak da anneleriyle, birbirleriyle ve Baloncu Dede ile iyi anlaştıkları bir çevre görülmektedir. Bu çevre, çocukların doğalarına uygun olarak merak ve oyun gibi ihtiyaçlarının karşılanabileceği ve özerklik duygusunu geliştirebileceği bir sosyal çevredir. Yetişkinlerin, çocuklara karşı yaklaşımları da pedagojik olarak iyi bir yaklaşımdır. Onların hatalarını gördüklerinde bağırıp çağırmak yerine mahrum bırakma ya da tatlı dille uyarma gibi yaklaşımlar göstermektedirler.

2.3.7. Yazınsal ve Eğitsel İlkeler

Kitabın kurgusunun, konusu ve izleği arasındaki bağın sağlam olması; kurgunun sebep – sonuç ilişkileri içinde geliştirilmesi, çatışma olarak kişi – kişi

çatışmasının temel alınması ve çatışmanın sonucunda kahramanların kazanması kurgunun yazınsal ve eğitsel ilkeler açısından başarılı olduğunu göstermektedir. Çünkü yukarıda bahsedilenler ile kurgu içinde gereksiz ayrıntı veya mantık hatasının bulunmaması ve okur üzerinde bırakılmak istenilen etkilerin kurgu ile verilmesi sağlanmıştır.

Kurguda yer alan olayın akışında bir hareketlilik bulunmaktadır. Kahramanların isteklerine ulaşip ulaşamayacakları belli değildir veya isteklerine nasıl ulaşacakları ve ulaştıkları zaman yetişkinlerden nasıl tepkiler görecekları kestirilememektedir. Bu durumlar da okuyucunun merak duygusunu canlı tutmakta ve ilgilerini kitaba yöneltmektedir.

Kurguda yer alan olay ve gösterilen durumlar, çocukların yaşamlarında yaptığı davranışlara ve karşılaştığı durumlarla benzerlik göstermektedir. Bunun ortaya çıkmasında kahramanların önemli bir rolü vardır. Üç yaramaz, okul öncesi dönemde olan çocukları temsil etmekte ve oyun oynamak ile yaramazlık yapmaktadırlar. Bunların yanında merak duygularıyla çevreyi keşfetmek istemektedirler. Kahramanların bu özelliklerini kendinde de gören çocuklar kahramanları benimsemekte zorluk yaşamayacak ve yaşamlarında kahramanların olumlu davranışlarını uygulamak isteyeceklerdir.

Verilmek istenilen izlekler incelendiğinde çocukların çevreye duyarlı, hayvan sevgisi besleyen, çocukluğunu yaşayan, sağlıklı bir gelişimin bilincinde olmaları istenilmelidir. Ayrıca yetişkinlerin, çocuklara okuyacakları bir kitap olması sebebiyle yetişkin – çocuk ilişkisinin nasıl olması gerektiği hakkında olumlu örnekler vermesi de diğer kitaplarında görülmeyen bir özellik olarak dikkat çekmektedir.

Oral, bu kitabında da kahramanların ve çevrenin geliştirilmesinde ve betimlenmesinde eksikliklerin bulunmasını, çizimleriyle gidermeyi başarabilmiştir. Anlatılanlarını çizimleriyle özetlemeyi başaran yazar, kurgu ve çizimlerin bir bütünü oluşturduklarını bir kez daha göstermektedir.

İletilerin hem yazınsal hem de eğitsel açıdan okurlara açıkça verilmesi sakıncalıdır. Açık olarak iletilerin verilmesi ile okurun merak duygusu söndürülecek ve ilgileri kitaptan koparılacaktır. Bunun yanında verilen iletiler, okurlara bir nasihat veya dikte edilen bir düşünce gibi gelecektir. Bu da verilen iletilerin okur üzerinde bırakılmak istenilen etkiyi bırakmasını engelleyecektir. Oral, diğer kitaplarında olduğu

gibi bu kitabında da iletilerini örtük şekilde okurlarına vermeyi seçmiştir ve bunda da başarılı olmuştur.

Çevre, kitapta keşfedilmeyi bekleyen bir hazine olarak gösterilmekte ve çocukların merakla keşfetmeyi amaçladıkları bir konumdadır. Çevrede hala keşfedilmeyi bekleyen veya insanlar tarafından güzelliği fark edilmeyen varlıkların bulunduğu çocuklara sezdirilmiş ve çevreye karşı duyarlı olmaları amaçlanmıştır. Bunun dışında tarım alanlarında saf, doğal bir tarım ürünü yetiştirmenin çeşitli kimyasallarla kullanılarak yetiştirilmiş tarım ürünlerinden daha iyi olduğu çocuklara sezdirilmektedir. Çevre konusunda bilinçli çocukların yetişmesi ile hem güzelliklerin farkına varılması ve korunmasını hem de yetiştirilen ürünlerde doğallığın korunması istenilmektedir. Özellikle günümüzde genetiği değiştirilmiş ürünlerin yaygınlaşmasının ve çeşitli kimyasallarla üretilen tarım ürünlerin insan sağlığına verdiği zarar herkes tarafından bilinmektedir. Yazarın bu konuda çocukları bilinçlendirme çabası içinde olması, bu konuda yazılmış çocuk edebiyatı ürünlerinin artmasına katkı sağlayacaktır. Çocuklarına bu konuda farkındalık yaratmak isteyen yetişkinlerin de bu amaçla kullanabilecekleri bir materyal olarak çocuk edebiyatı alanında bulunması son derece önemlidir.

Kurgu içinde “*merdane*” ve “*peri bacaları*” kelimeleri ile “*oyuna dalmak*” (s.3), “*uykuya dalmak*” (s.5) ve “*aklına bir fikir gelmek*” (s.12) deyimlerin kullanılması, çocukların kelime hazinelerini zenginleştirmektedir. Bunu yaparken de anlamı bilinmeyen fazla sayıda kelime veya kelime grupların kullanılması da sakıncalıdır. Bu durum, kitabı anlamlandıramayan çocukların kitaptan soğumasına neden olmaktadır. Çocuk edebiyatı ürünlerinin bir amacı da çocukların kelime hazinelerini zenginleştirmek ve bunun sayısını ayarlamadaki hassalığı olduğu düşünüldüğünde bu konuda başarılı bir kitap olarak değerlendirilmektedir.

Söz sanatları, deyimler, sıfatlar, ikileme ve pekiştirmelerin kullanılması anlatımı zenginleştirmesi dışında anlatılanların çocuklar tarafından daha kolay anlaşılmasını da sağlamaktadır. Ayrıca bu özellikleri ile Türkçenin anlatım gücü ve zenginliği çocuklara sezdirilmektedir. Tüm bunlar yazarın bu konuda da başarılı bir özellik gösteren kitabı çocuk edebiyatına armağan ettiğini göstermektedir.

Kitap içinde çok sayıda noktalama işareti kullanımı hatası ve birkaç tane yazım yanlışı ile anlatım bozukluğu görülmektedir. Çocuklara yönelik yazılan kitapların bir diğer amacı da anadilin doğru, güzel ve etkili kullanımını onlara

sezdiren ve bu beceriyi kazandırabilecek özelliği taşımasıdır. Oral'ın bu kitabının, bu amaç doğrultusunda yetersiz kaldığı gözlemlenmiştir.

a) Değerler Eğitimi

Kitap ile çocuklara kazandırılmak istenilen değerler şunlardır:

Arkadaşlık: Köpek, keçi ve oğlak yavrularının arkadaşlıkları ve birlikte zaman geçirmeleri ile arkadaşlık kavramı ve önemi çocuklara sezdirilmektedir.

Aile: Üç yaramazın; kurgunun sonunda anneleri ile konuşmaları, yaşadıklarını onlara anlatmaları ile ailenin önemi gösterilmiştir.

Özerklik: Üç yaramaz, balona binme fikrini gerçekleştirmektedirler. Bu davranışları onların özerklik özelliğini taşıdıklarını göstermektedir.

Hoşgörü: Baloncu Dede, üç yaramazın merak duygularıyla yaptığı olumsuz bir davranışa karşı verdiği tepki hoşgörü kavramını çocuklara anlatmaktadır. Olaylar ve durumlar sonucunda hoşgörü gösterilmesi ile olayın sonucunun güzel bitirilmesi sağlanmıştır. Bunun sonucunda da hoşgörünün yaşamın içerisindeki işlevi sezdirilmiştir.

Merhamet: Üç yaramazın yaptığı olumsuz davranış sonucu anneleri, çocuklarına karşı affedici bir yaklaşım göstermektedir. Bu merhamet ile anne – çocuk arasındaki ilişkinin kuvvetlenmiştir.

Sevgi: Üç yaramaz hem birbirlerini hem de anneleri ile Baloncu Dede'yi sevmektedirler. Aynı şekilde Baloncu Dede ve anneler de üç yaramaza karşı sevgi beslemektedir.

Sorumluluk: Oyuna dalan üç yaramaz, annelerinden uzaklaşmamaları gerektiğinin bilincindedir. Köpek yavrusu, böyle bir durum gerçekleştiğinde diğer iki yavruyu uyarmakta ve hemen annelerinin yanına gitmektedirler.

Doğa ve Hayvan Sevgisi: Olayın doğal çevrede yaşanması ve hayvanlara arasında geçmesi ile çocukların doğaya ve hayvanlara karşı sevgi duymaları amaçlanmıştır. Ayrıca Baloncu Dede'nin saf su ile sebzeler üretmesi ile de doğanın doğru kullanımı konusunda çocuklar bilinçlendirilmektedir.

Yukarıda belirtilen değerler, çocuklara değerler eğitimi ile verilmek istenen değerlerle paralellik göstermektedir. Bu bağlamda kitabın gerek ebeveynlere gerekse

okul öncesi öğretmenlerine, değerler eğitimi kapsamında önemli bir materyal olma niteliğine sahip olduğu görülmektedir.

2.4. BENEKLİ FAREMİ GÖRDÜNÜZ MÜ?

2.4.1. Konu ve Kurgu

Konu: Çocuk Doğası

Kurgu: Hafta sonları büyükanne ve büyükbabasına giden küçük kedi Zeytin, yine bir hafta sonu onları ziyarete gitmektedir. Akşamları büyükannesinin yaptığı ciğerli çöreğini yer ve sütünü içer, büyükannesinin kucağında benekli oyuncak faresiyle oynarken büyükbabasından masallar dinlermiş. Masal dinlerken de uykuya dalarmış. O gece uykusunda benekli faresini kaybettiği bir rüya görür. Rüyasında hemen faresini aramaya başlar. Tabi büyükbabasının anlattığı masallardaki kahramanlara sorarak yapar bunu.

Feridun Oral'ın bu kitabında metinler arasılık göze çarpar. Öyle ki yazar başta Grimm Kardeşler, Andersen, La Fontaine ve Carlo Collodi olmak üzere dünya masallarına göndermeler yaparak okuyucuda çağrışım yoluyla öğrenmeyi gerçekleştirme yoluna gider. Kahraman Zeytin, önce Hansel ve Gretel masalındaki cadıya gider. Cadı, onu kargaya yönlendirir. Çünkü kargayı, ağzında bir şeyle tilkiden kaçarken görmüştür. Az ileride tilki ile kargayı görür. Karga, ağzında peynirle ağacın dalında dururken tilki de ona övgüler yağdırıyormuş. Zeytin, faresini sorunca karga cevap vermeye çalışırken ağzındaki peyniri düşürür ve tilki oracıkta peyniri yer. Faresinin onlarda olmadığını anlayan Zeytin, Pamuk Prenses'in geçende fareden korktuğunu da onlardan öğrenerek yedi cücelerin bulunduğu yere gider. Orada en bilge cüce ile konuşur. Pamuk Prenses'in korktuğu farenin ise Fareli Köyün Kavalcısı'nın yolunu kaybeden faresi olduğunu öğrenir. Sağa sola bakınırken müzik sesi duyar ve bu Fareli Köyün Kavalcısı'dır. Zeytin, koşarak yanına gider ve faresini görüp görmediğini sorar. O da görmediğini Kırmızı Başlıklı Kız'a sormasını önerir. Hemen onun yanına gider ve onu ağlarken bulur. Çünkü kurt, kırmızı başlıklı kızın sepetini çalmıştır. Kırmızı Başlıklı Kız, senin fareni de o çalmış olabilir derken bir baykuş üstlerinden geçer. Bu sırada da Pinokyo'yu elinde bir şey taşıırken gördüğünü ve faresinin onda olabileceğini söyler. Zeytin, hemen Pinokyo'yu bulur. Pinokyo, yalan söylemekten uzamış olan burnunu taşımaktadır ve yardım etmesi halinde Zeytin'e benekli faresinin yerini söyleyeceğini belirtir. Zeytin de doğru söylemelisin

o zaman bana, der. Pinokyo, benekli faresinin büyükannesinin önlüğünün cebinde olabileceğini söyler ve burnu eski haline döner. O sırada Zeytin, uykusundan uyanır ve büyükannesine benekli faresini sorar. Benekli faresi gerçekten de büyükannesinin önlüğünün cebindedir. Birbirlerine sevdiklerini söyleyerek kurgu sona erdirilir.

Kurguda görüldüğü üzere küçük kedi Zeytin, büyükanne ve büyükbabasını ziyaret etmeyi seven, orada oyuncağıyla oynayıp masallar dinleyen bir kahramandır. Okul öncesi çocuklarının da büyüklerle vakit geçirmeyi sevmesi, onlarla oyun oynaması ve onlardan masallar dinlemesi doğal bir davranış olarak görülmektedir. Kurguda geçen olay, bu yüzden onların kendisini bulabileceği bir niteliktedir. Bunun yanında kaybolan oyuncağını aramak için seçtiği yol, dinlediği masal kahramanları olması da çocukların bakış açısına ve hayal dünyalarına hitap edecek niteliktedir. Tüm bunlar, kurgunun okur tarafından benimsenmesini kolaylaştıracak ve kitap – çocuk arasındaki bağı güçlendirecek bir nitelik kazandırmıştır.

Kurgunun temelinde yine sebep – sonuç ilişkileri bulunmaktadır. Ziyarete büyükanne ve büyükbabasına gider, çünkü bundan hoşlanır. Orada uykuya dalar, çünkü masal dinlerken hep uyur. Rüyasında kaybolan oyuncağını masal kahramanlarına sorar, çünkü büyükbabası hep masal anlatmıştır. Bir masal kahramanından başkasına gider. Çünkü masal kahramanları Zeytin’i yönlendirir. Tüm bu sebep – sonuç ilişkileri, kitabın kurgusunda gereksiz bir ayrıntının ya da mantık hatasının bulunmasını engellemiştir.

Kurguda kişi – doğa çatışması hâkimdir. Bu çatışma, kurguda Zeytin’in uykuya dalması ve rüyasında oyuncağını kaybetmesi ile başlar. Bu çatışmanın çözümünü ise faresini masal kahramanlarına sormakta bulmuştur. Kurgu sonunda ise uyandığında büyükannesinin önlüğünde olduğunu anlar. Kurgunun sonunda çatışmanın çözülmesi ile okurlara bıkkınlık göstermeden amacının doğrultusunda hareket ederken bunun sonucunda istediğine ulaşabileceklerini göstermesi açısından önemlidir.

Kurguda Zeytin’in sorununu nasıl çözeceği, hangi masal kahramanının yardımıyla bunu başaracağı ya da hangi masal kahramanlarının kurguya dâhil olacağı kestirilememektedir. İleti de kurgunun geneline yayılmış ve okurun kendisinin ulaşması istenilmektedir. Tüm bunlar, okurun merak duygusunu canlı tutacak ve ilgisini çekecek bir özelliği kitaba kazandırmıştır.

2.4.2. İzlek - Tema

Oral, *Benekli Faremi Gördünüz Mü?* adlı kitabında ‘Amacımıza ulaşmak için yaptığımız başarısız denemelerden sonra yılmadan onu gerçekleştirmeye çalışırsak amacımızı mutlaka gerçekleştiririz.’ iletisini vermektedir. Bu iletiyi, kahramanın masal kahramanlarıyla kurduğu bağ ile destekleyerek arkadaşlık ve yardımlaşma kavramlarına da dikkat çekmektedir. Kahramanın diğer hayvanlardan ve masal kahramanlarından yardım istemesi yoluyla da okurlarda hayvan sevgisinin ve merak duygusunun oluşturulması amaçlanmıştır. Ayrıca bu diğer kahramanların olduğu bölümlerde, hayvanlarla ilgili bilgiler veya özellikler okurlara sezdirilmektedir. Böylelikle hem hayvan sevgisi hem de doğa bilinci oluşturulmak istenildiği söylenebilir.

Yukarıda belirtildiği üzere amacını gerçekleştirme arzusu, yardımlaşma, merak, estetik haz, büyüklere ziyaret, hayvan sevgisi ve bilinci, doğa bilinci yer yer kurgu içine serpiştirilerek okurlara verilmek istenilmiştir. Bu etkiler, konu ve kurgu içinde okura kolaylıkla verilebilmektedir. Çünkü kurgu, küçük kedi Zeytin’in benekli oyuncak faresini bulmak için masal kahramanlarından yardım istemesi ve amacına ulaşma isteği doğrultusunda kurulmuş, konu ise Zeytin’in benekli oyuncak faresini bulma amacı olarak belirlenmiştir.

Kahramanın, masal dinlemeyi sevmesi ve oyuncak faresini bulmak için masal kahramanlarına gitmesi ile masal gibi sanat ürünlerinin çocuklarda hem sanat bilincini oluşturmak hem de dil gelişimini sağlamak gibi önemli bir görevi olduğunu göstermek amaçlanmıştır.

2.4.3. Karakter ve Kahraman

Kitapta yer alan kahramanlar: Zeytin, Zeytin’in büyükannesi ve dedesi ile diğer masal kahramanlarıdır. Metnin ana kahramanı ise Zeytin’dir.

Zeytin: Fiziksel olarak sadece küçük olduğu ve kedi cinsinden bir varlık olduğu belirtilmektedir. Bu yönden fazla geliştirilmeyen ana kahramanın diğer fiziksel özellikleri, görseller yoluyla öğrenilebilmektedir. Kişilik ve davranışsal olarak kitapta verilen özellikleri ise şunlardır:

Büyükanne ve dedesini ziyaret etmekten hoşlanır.

Oyun oynamayı sever. En çok sevdiği oyuncak ise benekli faredir. Bu oyuncuğı, kıymetlidir. Onu bulmak ister. Bu özellikler, çocukların doğasında bulunmaktadır. Oyun oynamayı her çocuk sever ve her çocuğun kıymetli, en sevdiği bir oyuncuğı vardır.

Masalları dinlemeyi sevmektedir. Çünkü hayal dünyasına hitap eden bir edebî türdür.

Sevdiği insanlara sevdiğini söyleyebilmektedir.

Yukarıda belirtilen özellikler dikkate alındığında ana kahramanın çocuk doğasına uygun olarak okurun karşısına çıkarıldığı görülmektedir. Kendi özelliklerini ana kahramanda gören çocuklar, ana kahramanı kendilerine yakın bularak kolayca benimseyebileceklerdir. Bu benimsemenin yardımıyla da ana kahramanın okurlara sunulan olumlu davranışlarını özümseyip kendi yaşamlarına aktarabileceklerdir.

Zeytin'in büyükannesi ve dedesi: Torununu seven, onun sevdiği yiyecekleri yapan ve onunla ilgilenen bir yetişkin olarak karşımıza çıkmaktadır. Çocukları nasıl sevindireceğini bilen, onlarla arasında kuvvetli sevgi bağları kurabilen birisidir. Dede ise torunuyla ilgilenen, onu seven ve hayal dünyasına hitap eden masalları okuyan bir yetişkindir. Fiziksel olarak bu iki kahraman da tam geliştirilmemiştir. Yazar, bu eksikliği diğer kitaplarında olduğu gibi çizimleriyle gidermeyi başarmıştır.

Çocukların gelişiminde olumlu etkileri olan ve kültür aktarımının sağlıklı olmasını sağlayan örnek bir yetişkindir. Günlük hayatta çocukların karşılaştığı bir kahramandır. Hem kendi büyükanneleri hem de komşu, akraba olarak bu davranışlara sahip olan yetişkinler görülebilir. Bu yetişkinler, karşılaştıkları çocukları mutlu etmenin yolunu bilirler. Kimisi sevdiği şekerleri, onlara verir; kimisi onlarla konuşur, kimisi de oyunlarına dâhil olur. Yardımcı kahramanların ve sosyal çevrenin onlara yabancı gelmemesi kitapla aralarındaki bağı kuvvetlendirecektir.

Diğer kahramanlar: Fiziksel ve kişilik özellikleri olarak geliştirilmemişlerdir. Hepsi de yer aldıkları masal hakkında tahmin yürütülebilecek ya da kendilerinin en belirgin özelliğiyle okurlara tanıtılmıştır. Örneğin; Hansel ve Gretel masalındaki cadı ile bu masalın cadı içerdiği, Pinokyo ile de onun yalan söyleyince burnunun uzadığı, doğru söyleyince burnunun normale döndüğü okurlara sezdirilmiştir.

2.4.4. Dil ve Anlatım

Kitabın anlatımı sadedir. Çünkü okurların anlamını bilemeyeceği kelime, kelime grubu, deyim ve atasözleri bulunmamaktadır. Okurlar “patika, yığın” gibi birkaç kelimenin anlamını bilemeseler bile metnin bağlamından ya da kitapta yer alan çizimlerden yola çıkarak bu kelimelerin anlamlarını tahmin edebilecekleri bir niteliktedir. Bu az sayıdaki kelime ve deyimler ile çocuk okurların kelime hazinelerinin zenginleştirilmesi de önemlidir.

Anlatım; insan dışı varlıkların konuşurulması, insan dışı varlıklara insan özellikleri verilmesi sanatları ile zenginleştirilmiştir. Bunun yanında varlıkların niteliklerini belirten “küçük, benekli, bilge, yaşlı, vb.” kelimeler ile “uykuya dalmak” (s.5) ve “çığlık atmak” (s.9) deyimlerle zenginleştirilmiştir. Bu bağlamda okuyucunun hem Türkçenin zenginliğini ve anlatım gücünü sezmesi hem de anlatımın okurların hayal dünyalarına hitap eden şekil alması sağlanmıştır.

Kitap, “Akşam olunca en sevdiği çörek olan, büyükannesinin yaptığı ciğerli çöreklerden yiyip sütünü içtikten sonra, benekli oyuncak faresiyle birlikte büyükannesinin kucağına oturur ve dedesinin okuduğu masalları dinlerken uykuya daldı.” (s.5) gibi uzun cümleler ile “O gece bir rüya gördü.” (s.6) gibi kısa cümlelerle oluşturulmuştur. Genelde orta (8 – 15 kelimelik) cümleler bulunan kitap, karşılıklı konuşmalar ile zenginleştirilmiş ve anlatımla akıcılık sağlanmıştır.

Anlatımda yer alan cümleler; basit, birleşik, sıralı ve bağlı cümle yapılarına sahiptir. Cümle yapısı konusunda her yapıdan örneğin bulunması, Türkçenin zenginliğinin ve anlatım gücünün zenginleştirilmesi adına önemli bir özelliktir.

Kitaptaki cümleler, genel itibariyle fiil cümlesi ve kurallı cümle olarak görülmektedir. Bunun yanında isim cümlesi ve devrik cümle örneklerine de az da olsa örnek verilmiştir. Ayrıca karşılıklı konuşmaların, ünlem cümlelerinin ve soru cümlelerinin anlatımda yer alması anlatımı tekdüzelikten kurtarmış ve anlatıma akıcılık özelliği kazandırmıştır. Aynı zamanda ünlem, tırnak ve soru işaretinin kullanım özellikleri de çocuklara sezdirilmiştir.

a) Yazım ve Noktalama

Kitapta karşılaşılan noktalama işaretlerinin yanlış kullanımlarından veya kullanılmamasından kaynaklanan hatalar şunlardır:

Kitabın başlığı: “*Benekli Faremi Gördünüz mü?*” şeklindedir. Bu başlık yazımında “mü” soru edatının küçük yazılması başlık yazım kurallarına aykırıdır. Başlığın doğru yazımı “Benekli Faremi Gördünüz Mü?” şeklindedir.

“*Kara kazanda ıspanaklı muhallebi pişiren cadıya, ‘Merhaba bayan Cadı, benekli farem kayboldu, gördünüz mü?’ diye sordu.*” (s.6) ifadesinde konuşma ifadesinden önce virgül gelmiş ancak konuşma çizgisi kullanılmamıştır. Bunun yanında “*Merhaba bayan Cadı*” ifadesi seslenme içerdiği için sonuna ünlem gelmelidir. Ayrıca “*bayan Cadı*” ifadesinde ‘Cadı’ özel ad yerine kullanılmaktadır ve özel adlardan önce veya sonra gelen saygı bildiren ifadeler büyük harfle başlar. Doğru yazımı “*Bayan Cadı*” şeklinde olmalıdır.

Bu sebeple doğru noktalama işaretleriyle ve yazım kurallarına uygun olarak cümlelerin yazımı:

“Kara kazanda ıspanaklı muhallebi pişiren cadıya,

— Merhaba! Bayan Cadı, benekli farem kayboldu, gördünüz mü? , diye sordu.” şeklindedir.

“*Biz cadılar fare yemeyiz tatlım ama biraz önce Tilki, Karga’yı kovalıyordu, sanırım Karga’nın gagasında bir şey vardı,*” dedi. (s.6) ifadesinde tırnak içindeki cümle tamamlanmıştır ve dolayısıyla sonuna virgül değil, nokta getirilmelidir. Bu ifadenin düzeltilmiş hali:

“*Biz cadılar fare yemeyiz tatlım ama biraz önce Tilki, Karga’yı kovalıyordu, sanırım Karga’nın gagasında bir şey vardı.*’ dedi.” şeklindedir.

“*Merhaba,*” dedi Zeytin, “*benekli faremi gördünüz mü?*” (s.9) ifadesinde “*Merhaba,*” kelimesi seslenme anlamı kattığı için sonuna virgül değil, ünlem işareti getirilmelidir ve “*benekli faremi gördünüz mü?*” kısmında ise tırnak içindeki ifade büyük harfle başlamalıdır. Bu sebeple doğru noktalama işaretleriyle ve yazım kurallarına uyularak bu cümlelerin yazımı:

“*Merhaba!*” dedi Zeytin, “*Benekli faremi gördünüz mü?*” şeklindedir.

“*... O fare mutlaka senin farendir,*” (s.9) ifadesi tamamlanmış bir ifade olmasına rağmen cümlelerin sonuna virgül konulmuştur. Oysa bu cümle tamamlandığı için sonuna nokta getirilmelidir. “*... O fare mutlaka senin farendir!*” şeklinde yer almalıdır.

“Zeytin hoplaya zıplaya, yaprakların arasında mantar toplayan Yedi Cüceler’in yanına gitti.” (s.10) ifadesinde zarf fiilden sonra virgül getirilmesi bir noktalama hatasıdır. Çünkü Türkçede tek bir zarf fiil varsa cümlede o zarf fiilden sonra virgül kullanılmaz. Bu yüzden ifade *“Zeytin hoplaya zıplaya yaprakların arasında mantar toplayan Yedi Cüceler’in yanına gitti.”* şeklinde yazılmalıdır.

“İçlerindeki en bilge cüce, ‘Birçok zehirli, benekli mantar gördük ama hiç benekli fare görmedik. Pamuk Prenses’in korktuğu fare, Kavalcı’nın yolunu kaybetmiş faresiydi,’ dedi.” (s.10) ifadesinde noktalama hatasını düzeltmek için virgülden sonra gelen alıntı cümlede tırnak işaretinin kaldırılıp bunun yerine başına konuşma çizgisinin getirilmesi gerekmektedir. Bu ifadenin düzeltilmiş hali:

“İçlerindeki en bilge cüce,

— Birçok zehirli, benekli mantar gördük ama hiç benekli fare görmedik. Pamuk Prenses’in korktuğu fare, Kavalcı’nın yolunu kaybetmiş faresiydi, dedi.” şeklindedir.

“Merhaba, benekli farem kayboldu, gördünüz mü?’ diye sordu.” (s.15) ifadesinde *“Merhaba”* ifadesi seslenme bildirmektedir ve bu kelimedden sonra virgül değil, ünlem işareti getirilmelidir. Dolayısıyla da ünlem işaretinden sonra gelen kelimenin ilk harfi büyük harfle yazılmalıdır. Cümlenin düzeltilmiş hali:

“Merhaba! Benekli farem kayboldu, gördünüz mü?’ diye sordu.”

“Biz görmedik,’ dedi fareler hep bir ağızdan.” (s.15) ifadesinde de tırnak içindeki ifade bir seslenme bildirmektedir. Dolayısıyla sonuna virgül değil, ünlem işareti getirilmeli ve *“Biz görmedik!’ dedi fareler hep bir ağızdan.”* şeklinde yazılmalıdır.

“Ben de görmedim,’ dedi Fareli Köyün Kavalcısı, ‘Zaten benim farelerim gerçek, üstelik hepsi gri renkli. Belki ormanda çiçek toplayan Kırmızı Başlıklı Kız görmüştür, ona sormalısın,’ deyip tekrar kavalını çalmaya başladı.” (s.15) ifadesinde ilk tırnak içindeki ifade tamamlanmış olduğu için sonuna nokta gelmelidir. İkinci tırnak işareti ise kaldırılmalı ve başına konuşma çizgisi getirilmelidir. Bu ifadenin düzeltilmiş hali:

“Ben de görmedim.’ dedi Fareli Köyün Kavalcısı,

— Zaten benim farelerim gerçek, üstelik hepsi gri renkli. Belki ormanda çiçek toplayan Kırmızı Başlıklı Kız görmüştür, ona sormalısın, deyip tekrar kavalını çalmaya başladı.” şeklindedir.

“*Usulca yanına yaklaştı, ‘Merhaba, benekli farem kayboldu gördünüz mü?’ diye sordu.*” (s.18) cümlesindeki noktalama ve yazım hatasının düzeltilmiş şekli:

“Usulca yanına yaklaştı,

— Merhaba! Benekli farem kayboldu gördünüz mü? , diye sordu.”

“*Kırmızı Başlıklı Kız hıçkırarak gözyaşlarını sildi: ‘Aç kurt büyükannemin yiyecek sepetini kaçırdı, senin fareni de mutlaka o kaçırmıştır,’ dedi.*” (s.18) ifadesinde tırnak işaretinin kullanımı gereksizdir. Tırnak işareti içinde kullanılan cümlenin sonundaki virgül, bu cümlenin başkası tarafından söylendiğini belirtmektedir. Dolayısıyla tırnak işareti kaldırılmalıdır.

“*Yakındaki ağacın kovuğundaki bıyıklı baykuş, ‘Az önce Pinokyo’yu gördüm, kucağında bir şeyler taşıyordu, belki benekli faren de ondadır,’ deyip kanatlarını çırparak oradan uzaklaştı.*” (s.20) ifadesinde tırnak işareti kaldırılmalıdır. Çünkü tırnak içindeki ifadenin sonundaki virgül bu ifadenin alıntı olduğunu belirtmektedir ve önüne konuşma çizgisi konulmalıdır.

“Yakındaki ağacın kovuğundaki bıyıklı baykuş,

— Az önce Pinokyo’yu gördüm, kucağında bir şeyler taşıyordu, belki benekli faren de ondadır, deyip kanatlarını çırparak oradan uzaklaştı.” şeklinde yazılmalıdır.

“*‘Merhaba bay Pinokyo, benekli farem kayboldu, gördünüz mü?’ diye seslendi.*” (s.23) ifadesinde ‘merhaba’ ifadesinden sonra virgül gelmeli ve ‘bay’ kelimesi saygı bildiren bir ifade olduğu için büyük harfle başlamalıdır. Bu ifadenin düzeltilmiş hali: ‘Merhaba, Bay Pinokyo! Benekli farem kayboldu, gördünüz mü?’ diye seslendi.”

“*‘Benekli farenin yerini biliyorum ama ancak burnumu taşımama yardım edersen söylerim,’ dedi.*” (s.24) ifadesinde tırnak işareti alıntı cümle olduğunu belirtmek için yeterlidir ve bu cümle tamamlandığı için sonuna da nokta getirilmelidir.

“*‘O zaman bana doğruyu söylemelisin,’ dedi Zeytin.*”(s.27) ve “*‘Himm... Sanırım faren büyükannenin önlüğünün cebinde uyuyor,’ dedi ve birden burnu küçülerek eski haline*

döndü.” (s.27) cümlelerinde tırnak içindeki ifadeler tamamlandığı için sonlarına nokta getirilmelidir.

“Zeytin tam o sırada uyandı, şaşkın şaşkın etrafına bakınırken, ‘Günaydın benim küçük pisikom, ne çok uyudun!’ dedi büyükannesi.” (s.28) ifadesinde zarf fiilden sonra konuşma çizgisi getirilmeli ve tırnak işareti kaldırılarak “Zeytin tam o sırada uyandı, şaşkın şaşkın etrafına bakınırken,

— Günaydın benim küçük pisikom, ne çok uyudun! , dedi büyükannesi.” şeklinde yazılmalıdır.

“Büyükannesi önlüğünün cebinden benekli fareyi çıkarıp ‘İşte burada. Dün gece cebimde uyuyakalmış,’ dedi.” (s.28) ifadesinde zarf fiilden sonra virgül getirilip konuşma çizgisi kullanılmalıdır. Konuşma çizgisi kullanılacağı için tırnak işaretine de gerek kalmayacaktır. Çünkü cümle sonundaki virgül, bu cümlenin alıntı olduğunu göstermektedir. Ayrıca ‘İşte burada.’ ifadesi duygu barındırdığı için sonuna ünlem getirilmelidir. Bu cümlenin düzeltilmiş şekli:

“Büyükannesi önlüğünün cebinden benekli fareyi çıkarıp,

— İşte burada! Dün gece cebimde uyuyakalmış, dedi.”

“‘Ben de seni seviyorum pisikom,’ dedi büyükannesi.” (s.30) ve “‘Ben de,’ dedi dedesi...” (s.30) ifadesinde tırnak işareti gereksiz kullanılmaktadır. Çünkü alıntı ifadeden sonra kullanılan virgül, bu cümlenin alıntı olduğunu belirtmektedir.

“Küçükken, pazen elbisesinin cebinde bana çörek getiren anneanneme...” (s.33) ifadesinde zarf fiilden sonra virgül kullanımı hatadır.

“Kara kazanda ispanaklı muhallebi pişiren cadıya, ‘Merhaba bayan Cadı, benekli farem kayboldu, gördünüz mü?’ diye sordu.” (s.6) ifadesinde “bayan Cadı” ifadesinde ‘Cadı’ özel ad yerine kullanılmaktadır ve özel adlardan önce veya sonra gelen saygı bildiren ifadeler büyük harfle başlar. Doğru yazımı “Bayan Cadı” şeklinde olmalıdır.

“‘Merhaba bay Pinokyo, benekli farem kayboldu, gördünüz mü?’ diye seslendi.” (s.23) ifadesinde ‘bay’ kelimesi saygı bildiren bir ifade olduğu için büyük harfle başlamalıdır. Bu ifadenin düzeltilmiş hali: ‘Merhaba, Bay Pinokyo! Benekli farem kayboldu, gördünüz mü?’ diye seslendi.”

“*Küçükken, pazen elbisesinin cebinde bana çörek getiren anneanneme...*” (s.33) ifadesinde ‘pazen’ kelimesinin doğru yazımı ‘bazen’dir. Ayrıca zarf fiilden sonra virgül kullanımı hatadır.

Yukarıda belirtilen yazım ve noktalama hataları dışında herhangi bir yazım ve noktalama hatası ile herhangi bir anlatım bozukluğuna rastlanılmamıştır. Görüldüğü üzere çok sayıda noktalama hatasının ve yazım hatasının bulunması dil ve anlatım yönünden metnin yetersiz olduğunu göstermektedir. Çocukların ana dil edinimi döneminde ve dilsel gelişimlerinin hızlı olduğu bir süreçte onlara hitap eden eserlerin Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanımı özendirici bir niteliğe sahip olması gerekmektedir. Özellikle 6. baskısı yapılan bu kitabın, daha önceden yapılan bu hataları şimdiye kadar gözden geçirip düzeltilmemesi son derece düşündürücüdür.

2.4.5. İletiler

Kitabın ana iletisi şöyledir: Çocuklar, değer verdikleri şeyleri bulmak için çabalarlar. Bu ana ileti, açıkça okurlara sunulmak yerine okurların kurgunun genelinden kendilerinin ulaşmalarına yönelik örtük şekilde verilmektedir. Örtük şekilde iletilerin verilmesi ile iletinin, okurlar üzerinde daha etkili olması sağlanmıştır. Çünkü kendilerine açıkça verilen iletileri dayatılma olarak gören çocuklar, bunları benimsemek istememektedir. Ayrıca açık iletiler, okurların merak duygularını söndürmektedir. Bu bağlamda yazar, ana iletisini örtük şekilde okurlarına sunmakla son derece başarılı bir iş yapmıştır.

Kitapta yer alan diğer iletiler ise şunlardır:

“*Küçük kedi Zeytin, hafta sonları büyükannesiyile dedesini ziyaret etmekten çok hoşlanırdı.*” (s.2) ifadesiyle verilen ileti şudur: Büyükleri ziyaret etmek hem bizleri hem de onları mutlu eden bir davranıştır.

“*Akşam olunca en sevdiği çörek olan, büyükannesinin yaptığı ciğerli çöreklerden yiyip sütünü içtikten sonra, benekli oyuncak faresiyile birlikte büyükannesinin kucağına oturur ve dedesinin okuduğu masalları dinlerken uykuya dalar.*” (s.5) ifadesiyle sezdirilen ileti: ‘Önce yemek yenilmeli sonra oyun oynanmalı.’

Rüyasında faresinin kaybolduğunu görmesi ve onu aramaya en son dinlediği masal kahramanı ve diğer masal kahramanlarından başlaması ile ‘Çocuklar, karşılaştıkları sorunların çözümüne bildikleri ya da en son yaptıkları şeyden yola çıkarak ulaşmak isterler.’ iletisi verilmektedir.

Karganın “Gak!” diye ses çıkardığı, tilkinin kurnaz olduğu, baykuşun uçan ve gözlerinin keskin olduğu, fareli köyün kavalcısının fareleri gezdirdiği, Pinokyo’nun yalan söyleyince burnunun büyüdüğü ile doğru söyleyince burnunun normale döndüğü bilgileri verilmektedir.

Pinokyo’nun doğru söyleyince burnunun eski haline dönmesi ve zor durumdan kurtulması ile ‘Yalan söylemek, insanları sıkıntılı durumlara düşürebilmektedir. Bu durumdan doğru söyleyerek kurtulabilinir.’ iletisi verilmektedir.

Kitabın son bölümünde Zeytin, büyükanne ve dedesinin birbirlerine sevdikleri söylemesi ile Peygamber efendimizin “Seven, sevdiğini sevdiğine söylesin.” sözünü akıllara getirmektedir. Ayrıca ‘Sevgi, paylaşıldıkça artar.’ iletileri sezdirilmektedir.

2.4.6. Çevre

Kitapta fiziksel çevre olarak doğal çevre seçilmiştir. Doğal çevreden kasıt ise ormandır. Kurgu içinde doğa ayrıntılı olarak betimlenmemiştir. Zeytin’in, benekli faresini ararken masal kahramanlarıyla konuşması sırasında görseller yardımıyla okurlara yansıtılmıştır. Bu yansıtılarda ise doğanın güzelliği gösterilmektedir.

Sosyal çevre olarak ise kitapta büyükanne ve dedenin bulunduğu bir çevre yer almaktadır. Zeytin, hafta sonları büyükannesi ve dedesini ziyaret etmekten mutluluk duyan bir kahramandır. Kahramanın, o çevreye gitmek istemesi ve orada mutlu olması ise kendisiyle ilgilenilmesi, sevdiği oyuncağının orada olması, hayal dünyasına hitap eden masallar dinlemesi ve sevdiği yiyecekler ikram edilmesinden kaynaklanmaktadır. Kısacası bir çocuğun sevdiği ve istediği her şey bu çevrede bulunmaktadır. Çocukların kendisiyle ilgilenen, vakit geçiren, oyunlar oynayan ve kendisine masallar anlatılan bir sosyal çevrede büyümesi onlara önemli katkılar sağlamaktadır. Bu sosyal çevrede büyüyen çocukların dilsel, zihinsel, psikolojik ve fiziksel gelişimleri daha sağlıklı ilerlemektedir.

2.4.7. Yazınsal ve Eğitsel İlkeler

Kurgu, öğreticiliği ve estetik hazzı bir arada sunmaktadır. Çocuklara yönelik edebî ürünlerin sadece öğretici ya da edebî haz verici olması istenilmemektedir. Her ikisini de içermesi bakımından başarılı bir üründür.

Kitabın sonunda yer alan “*Küçükken, pazen elbisesinin cebinde bana çörek getiren anneanneme...*” (s.33) ifadesinden anlaşılacağı ötürü kurgu, yazarın hayatından izler taşımaktadır. Kurgunun gerçek hayatla bağlantı kurabilmesinin yanında olayı yaşayanların hayvan ve masal kahramanları olması yoluyla çocukların hayal dünyalarına da hitap edebilmesi önemlidir. Gerçek hayat ve hayal unsurları metnin kurgusunun çocuklar tarafından beğenilmesine ve onları kitap okumaya istekli hale getirmesine katkı sağlamaktadır.

Kurgu içinde Zeytin’in masallar dinlemesi, oyuncasını bulmak için masal kahramanlarına gitmesi gibi unsurlarla çocuklar, yazınsal ürünlere yönlendirilmekte ve onlar üzerinde estetik haz bilinci oluşturulmak istenilmektedir.

Kurgu içinde masallar ve kahramanların bazı özellikleri üzerinden çocuklara bilgiler ve iletiler verilmektedir. Örneğin; Pinokyo ile ‘yalan söylersek zor durumda kalırız, doğru söylersek zor durumlardan kurtuluruz.’ iletisi ve Pinokyo kahramanının özellikleri hakkında bilgiler verilmektedir. Çeşitli kitap kahramanları hakkında bilgiler verilmesi, okurların bu kitaplara merak duymasını ve bu kitaplara okumalarını sağlayacaktır. Bu yönüyle kurgunun, kitap okuma alışkanlığı kazandırabilecek bir niteliğe sahip olduğu görülmektedir.

Kurgu, temelde sebep – sonuç bağlantılarıyla oluşturulmuştur Bu da yazınsal anlamda, kurgunun gereksiz ayrıntı ya da mantık hatalarının barındırmasını engelleyerek başarılı olmasını sağlamıştır. Kurgunun gelişimi okur tarafından kestirilememektedir. Kurgunun sonunda Zeytin’in oyuncasına nasıl ulaşacağı belirlenmemektedir. Tüm bunlar, okurun ilgisini metne yoğunlaştırmakta ve okurların merak duygularını canlı tutmaktadır.

Kahramanların insan dışı varlıklardan seçilmesi ve olumlu özellikleri ile verilmesi, ana kahramanın çocuk doğasına uygun davranışları taşıması okurların ilgisini çekecek niteliktedir. Okurların, kendi davranışlarına ve yaşamındaki kişilerle benzettiği kahramanları benimsemesi kolay olacaktır. Böylelikle kahramanların olumlu davranış ve özelliklerini yaşamlarında uygulamasını da sağlayan bir özelliğe sahip olduğunu göstermektedir.

İletilerin örtük şekilde verilmesi yazınsal ilkeler açısından olumludur. Çünkü iletiler, bir nasihat ya da dayatma olarak görülmeyecek; okur, iletilere kendisi ulaşacaktır. Böylelikle okur üzerindeki etkisi de artacaktır. Bunun yanında örtük

iletiler sayesinde metnin sonu kestirilmeyecek ve okurun merak duygusunun sönmesi engellenecektir.

Olaylar, doğal çevrede geçmektedir. Bu çevre sayesinde okur üzerinde bırakılmak istenilen çevreye duyarlılık ve hayvan sevgisi izleklerinin, okurlara aktarılmasına kolaylık sağlanmıştır. Sosyal çevre olarak da çocuklarla ilgilenen, onlarla vakit geçirebilen, eğlenebilen olumlu davranışlara sahip yetişkinler bulunmaktadır. Bu bağlamda kitabı çocuklara seslendiren yetişkinlere rol model olabilecek bir sosyal çevre görülmektedir.

Dil ve anlatım yönünden kitap ele alındığında çocukların kelime hazinelerini zenginleştirebilecek ama onların kitabı anlamasını engellemeyecek oranda çocukların anlamını bilemeyeceği kelime, kelime grupları bulunmaktadır. Bu oranı iyi ayarlayan yazar, söz sanatları ve çeşitli yapılarıdaki cümleler ile Türkçenin zenginliğini ve anlatım gücünü de okurlara sezdirmektedir. Karşılıklı konuşmalar ile de anlatımın akıcılığı artırılmaktadır. Bu yönüyle başarılı bir dil ve anlatıma sahip olduğu görülmektedir.

Çeşitli noktalama işaretlerinin kullanılması, çocukların bu işaretlerle tanışmalarını ve kullanım özelliklerini sezmesini sağlamaktadır. Ancak noktalama işaretlerinin kullanımında yapılan çok sayıdaki yanlışlık, çocukların dil gelişimlerine ve Türkçenin doğru, güzel ve etkili kullanma becerilerine olumsuz etki yapacak niteliktedir. Bunun yanında yazım yanlışları yapılan kelimelerin bulunması da bir diğer eksikliktir. Anlatımda, anlatım bozuklunun bulunmaması da sevindiricidir.

Arka kapakta bulunan tanıtıcı yazının sonunda yer alan “Neyse ki hepsi rüyadır...” ifadesi kitabın sonunu belirttiği için çocukların kitabı okuma isteğini ve kitaba duyacakları merak duygusunu söndürecek niteliktedir. Oysa arka kapaktaki tanıtıcı yazıların amacı okurların merakını ve ilgisini kitaba çekmektir. Bu bağlamda hem yazınsal hem eğitsel olarak uygun olmayan bir arka kapak tanıtıcı yazısına sahip bir kitaptır.

a) Değerler Eğitimi

Kitap üzerinden değerler eğitimine yönelik çocuklara verilmek istenen değerler şunlardır:

Aile – Büyüklere Sevgi ve Saygı: Zeytin, hafta sonları büyükannesi ve dedesini ziyaret eden bir çocuktur. Bu davranışının altında, büyüklerine duyduğu

sevgi yatmaktadır. Büyükanne ve dede ile vakit geçirmesi onun gelişimine, gelenek ve görenekleri öğrenmesine katkı sağlamaktadır. Kitap ile büyüklerle zaman geçirmenin kaçınılması gereken bir durum değil, aksine kaçırılmayacak bir eğlence ve sevgi ortamı olduğu gösterilmiştir.

Özerklik: Zeytin, rüyasında orman içinde tek başına dolaşmaktadır. Ayrıca büyükanne ve dedesinin evine de tek başına gitmektedir. Bu davranışları onun özerk olduğunu göstermektedir.

Estetik Haz: Zeytin, dedesinin okuduğu masalları sevmektedir ve oyuncağını bulmak için de yine masal kahramanlarına gitmektedir. Masalların, okul öncesi çocuklarının hayal dünyalarına hitap ettiği ve dil gelişimlerine önemli katkı sağladığı bilinmektedir. Bu bağlamda, Zeytin üzerinden çocukların masal türüne ilgi göstermelerinin sağlanması amaçlanmıştır.

Doğa ve Hayvan Sevgisi: Olayların geçtiği çevrenin doğal çevre olması ve hayvanların bu olayı yaşamaları ile çocukların hayvanlara ve doğaya karşı sevgi beslemeleri amaçlanmıştır.

Hoşgörü – Saygı: Kaybolan oyuncağını arayan Zeytin yardım istemek için masal kahramanlarına gitmektedir. Gittiği kahramanlara derdini anlatmadan önce onlara saygı gösteren bir ifade ile “Özür dilerim sizi rahatsız ettim.” der. Masal kahramanları da aynı şekilde Zeytin’in bu davranışını hoş görür ve saygı çerçevesinde ona cevap verir.

Yukarıda belirtilen değerler, çocuklara değerler eğitimi ile verilmek istenen değerlerle paralellik göstermektedir. Bu bağlamda kitabın gerek ebeveynlere gerekse okul öncesi öğretmenlerine, değerler eğitimi kapsamında önemli bir materyal olma niteliğine sahip olduğu görülmektedir.

2.5. BÖĞÜRTLEN CİNİ VE SARI GAGA

2.5.1. Konu ve Kurgu

Konu: Yardımlaşma/Dayanışma

Kurgu, Böğürtlen Cini'nin soğuk bir kış günü yürüyüşe çıkmasıyla başlamaktadır. Yürüyüş sırasında bir ses duyar. Önce sesi duyup duymadığı konusunda kararsız kalsa da ikinci defa sesi duyunca hemen sesin geldiği yere doğru meraklı ve hızlı şekilde ilerler. Karşısına kış olmasına rağmen yapraklarını

dökmemiş, yaşlı ve ulu bir ağaç çıkar. Bu duruma çok şaşırır. Ağaçla konuşmaya başlar. Neden yapraklarını dökmediğini sorar. Ağaç ise küçük kuş yavrusunun uçma denemeleri yaparken düştüğünü ve iyileşmesinin uzun sürmesi sebebiyle göç vaktini kaçırdığını, ailesinin göç ettiğini ve ona barınak olduğunu anlatır. Böğürtlen Cini, kuşu görmek ister ve ağaca tırmanıp kuşun yanına gider. Kuşla konuşur ve evinde onu misafir edebileceğini belirtir. Kuş, o kadar mutlu olur ki yaramazlık yapmaya başlar ve Böğürtlen Cini ile birlikte ağaçtan düşer. Tam yere düşecekleri zaman ağaç, dallarıyla onları kurtarır. Sonra evlerine doğru yola çıkarlar. Hava rüzgârlı olduğu için Böğürtlen Cini'nin şapkası uçar. Almak için gittiğinde yaşlı ağacın yapraklarını döktüğü ve uyku için hazırlık yaptığını görür ve hemen kuşun yanına gider. Kuşla birlikte eve vardıklarında hemen ona samandan bir yuva yapar ve biraz darı vererek karnını doyurmasını sağlar. İlerleyen günlerde, kış yerini yağmurlu bahar günlerine bırakmıştır. Yine yağmur yağan bir günde, şimşekler çakmaktadır. Kuş ve cin pencereden bu durumu izler. Ertesi gün hava açar ve ağacın yanına gitmek için yola koyulurlar. Kuş, önden gitmektedir. Mutlu ve heyecanlı şekilde giden kuş, geri geldiğinde tam tersi durumdadır. Böğürtlen Cini, durumu merak eder ve hemen ağacın yanına gider. Karşısında ise gövdesi yanmış bir ağaç görür. Dün çakan şimşeklerden biri, yaşlı ağaca denk gelmiş ve onun gövdesini yakmıştır. Kuş ağacın etrafında dolanırken ağacın yeşil bir dalını bulur. Bu dalı Böğürtlen Cini'nin yanına getirir ve ona bir şeyler anlatmaya çalışır. Cin, kuşun ne demek istediğini hemen anlar ve o dalı alır; ağacın yanına diker. Kuş, o günden sonra göç ettiği zamanlar buraya gelip filizlenen ağaçla konuşur. Eskisi gibi mutlu ve neşelidir. Cin, kuş ve ağacın arkadaşlığı devam eder. Kurgu, burada sonlanır.

Görüldüğü üzere kurgu, sebep – sonuç ilişkilerince oluşturulmuş ve olaylar birbirine bu ilişki ile bağlanmıştır. Bundan dolayı kurgu içinde gereksiz bir ayrıntıya ya da bir mantık hatasına rastlanılmamıştır. Bunun yanında kurgunun nasıl devam edeceği ve nasıl sonlanacağı kurgunun sonuna kadar bilinmemektedir. Bu da okurun merak duygusunu sürekli canlı tutmakta ve okuru heyecanlı bir şekilde kurgu içinde dolaştırmaktadır.

Kurgu, yalnız başına kalan bir kuşun göç zamanını kaçırmaması sonucu kötü hava şartlarında hayatta kalma mücadelesi ile dostluk ve dayanışmanın önemini göstermektedir. Kuş, bu kitapta tek başına sorunlarını çözemeyen insanları temsil

etmektedir. Dostluk ve dayanışma ile sorunların aşılmasının sonucunda, çocukların bu değerleri benimseyip uyguladıklarında ödüllendirilecekleri sezdirilmektedir.

Kurguda kişi – doğa çatışması bulunmaktadır. Kuş, kurgu içinde kişi olarak karşımıza çıkmaktadır. Doğa ile çatışması ise zor hava koşullarında tek başına kalmasıdır. Bu noktada dostları ağaç ve Böğürtlen Cini ona yardımcı olarak bu sorunu çözmesini sağlamışlardır. Kurgudaki bu çatışma sonucunda karşılaşılan sorunların, dostluk ve dayanışma ile aşılabileceği gösterilmiş ve çocuklara bunu algılamaları amaçlanmıştır.

Kurguda olayın nasıl gelişeceği ve kurgunun nasıl son bulacağı tahmin edilememektedir. Bu özelliği ile kurgu, okurların merak duygularını canlı tutacak ve ilgilerinin kitapta kalmasına katkı sağlamaktadır.

2.5.2. İzlek - Tema

Kitabın okur üzerinde bırakmak istediği etki: ‘Zor hayat koşullarında karşılaştığımız sorunları, dostlarımızla dayanışma sergilediğimiz zaman kolaylıkla aşabiliriz.’ düşüncesidir. Bunun yanında insan, hayvan ve bitki olan üç kahraman ile çocuklara, yaşadığımız dünyada tüm canlılar birlikte ve dayanışma içinde olursak hayatı daha güzel yaşayabileceğimizi göstermektedir. Ayrıca kuşun barınağa ihtiyacı olması ile hayvan sevgisi, kurgunun sonunda ağaç dikilmesi ile çevre bilinci ve vefa duygusunun izlek olarak verildiği görülmektedir. Kısacası kurguda dostluk, dayanışma, hayvan ve çevre bilinci metin içine serpiştirilerek verilmek istenen izleklerdir.

İzlek incelendiğinde kurgu ve konu ile arasında sağlam bir ilişkinin olduğu anlaşılmaktadır. Çünkü kurguda anlatılanlar ile işlenen konu, izlekleri destekler niteliktedir. Temelinde ise dostluk ve dayanışma görülmektedir.

2.5.3. Karakter ve Kahraman

Kurguda yer alan kahramanlar: Böğürtlen Cini, sarı gaga ve yaşlı ağaçtır. Kahramanların doğada yaşayan canlıların tümünü kapsaması ve bunlar arasındaki dostluk ve dayanışma sonucu mutluluğun gelmesi verilmek istenen iletinin okura sezdirilmesi açısından son derece başarılıdır. Tüm canlı türlerinin yer aldığı kurgu, okurun ilgisini rahatlıkla çekebilecek bir niteliğe sahiptir.

Böğürtlen Cini, özellikleri kitabın geneline yayılarak okura sunulmaktadır. Kurguda belirtilen özellikleri şunlardır: “...yürüyüşe çıkmıştı.” (s.2), “Kendi kendine bir şarkı mırıldanarak yürürken ...” (s.2), “...elindeki bastonu...” (s.2), “Yalnızlıktan olacak...” (s.2), “Ama birden karşısında külahlı ve kocaman sakallı Cin’i görünce korkudan susmuştu.” (s.10). Bunun yanında çevresine duyarlı, yardımsever, dostluk kurabilen, üzülebilen, meraklı gibi kişilik özellikleri kurgu içinde anlaşılmaktadır. Görüldüğü üzere kahramanın fiziksel ve kişilik özellikleri kurgu içine serpiştirilmiştir. Bu ifadeler, görseller ile tamamlanarak okuyucuların kahramanı zihinlerinde kurmaları sağlanmıştır.

Sarı gaga; yalnız yaşamak zorunda kalan, yardıma muhtaç, korkak ve vefalı bir küçük kuş olarak karşımıza çıkmaktadır. Yazın uçma denemeleri yaparken kanadını kıran ve iyileşmesi uzun sürdüğü için göç zamanını kaçıran bir kahramandır. Çocuklar gibi barınma ve beslenme konusunda bakıma muhtaçtır. Bu ihtiyaçları, dostları tarafından karşılanmaktadır. Dostluğu ve vefallığı çok iyi bilmektedir. Örneğin; ona zor zamanlarda barınak olan ağacın, şimşek düşmesi sonucu gövdesinin yandığını gördüğünde o ağacın bir dalı alıp yan tarafına diktirmiştir. Fiziksel özellikleri olarak sarı gagalı ve küçük olmasının yanı sıra başka bilgi verilmemektedir. Sarı gaga da görsellerle tamamlanarak, sözel betimlemelerin eksikliği giderilmiştir.

Ağaç; yaşlı, yardımsever, merhametli, dost bir kişilik göstermektedir. Bu kahramanımız da görsellerle desteklenerek okuyucuya sunulmuştur.

Görüldüğü üzere üç kahraman da kurgu içine serpiştirilen ifadelerle okura hem kişilik hem de fiziksel özellikleri yönüyle tanıtılmıştır. Bu ifadelerdeki eksiklikleri ise yazar, görsellerle kapatmayı rahatlıkla başarmıştır. Ayrıca üç kahramanda gerçek hayatta karşılaşılabilecek bir özelliktedir. Dolayısıyla çocuklara yabancı gelmeyecek ve kolaylıkla olumlu davranışları benimsenecektir.

Tüm kahramanlar, olumlu özellikler sergilemişler ve bunların sonucunda ödüllendirilmişlerdir. Kahramanların ödüllendirilmesi, çocukların bu davranışları benimsedikleri zaman ödüllendirileceklerini gösterdiği için onları, bu davranışları benimsemeye teşvik etmektedir.

Cinsel rol olarak Böğürtlen Cini, yaşlı bir yetişkin olarak görülmektedir. Koruyucu ve kollayıcı özellikleri ile küçük sarı gagaya sahip çıkmaktadır. Merak

duygusunun peşinden gitmesi yönüyle çocuklara da yakın gelmektedir. Sarı gaga ve ağaç ile ilgili cinsel rolleri belirlemek istersek her iki kahramanın da cinsiyeti anlaşılmamaktadır. Kız ve erkek cinsel rollerinin de ortak davranışlarını ve özelliklerini barındırmaktadırlar. Meraklı sarı gaga, küçük olduğu için mutluluklarına ve üzüntülerine verdiği tepkiler çocuklarınkine benzerdir. Ağaç ise yardımsever ve dosttur.

2.5.4. Dil ve Anlatım

Kitap, genelde uzun cümleler kullanılarak oluşturulsa da yer yer kısa cümleler de kullanılmıştır. Cümle yapısı açısından bakıldığında basit, birleşik, sıralı ve bağlı cümle çeşitlerinin bir arada kullanıldığı görülmektedir. Bunun yanında isim ve fiil cümlelerinin, olumlu-olumsuz- soru cümleleri ile kurallı – devrik – eksiltili cümle örnekleri bir arada görülmektedir. Anlatımın farklı özellikteki cümleler ile yapılması hem Türkçenin zenginliğini ve anlatım gücünü göstermekte hem de anlatımı tekdüzelikten kurtarmaktadır. Bu da okurun, kitabın anlatımından sıkılmasını önlemektedir.

“*Yemyeşil, yaşlı, ulu...*” gibi niteleyici kelimeler, “*yavaş yavaş, pırıl pırıl, düşe kalka...*” gibi ikilemelerin kullanımı ile anlatım zenginleştirilmiş ve Türkçenin anlatım gücü sezdirilmiştir. Karşılıklı konuşmaların yer alması, ünlem işaretinin kullanıldığı duygu, heyecan ve seslenme bildiren ifadelerin yer alması da anlatımı zenginleştiren bir diğer unsurdur.

“*Sanki bir kuş sesiydi.*” (s.2) ve “*Karla kaplı orman içinde, kendisi gibi yaşlı bir ağaç karşısında duruyordu.*” (s.6) benzetmeleri, sarı gaga ve ağacın konuşturulması ve kişileştirilmesi ile söz sanatlarının anlatıma olan katkısı okurlara hissettirilmiştir. Ayrıca benzetme ile anlatılanlar somutlaştırılmış ve anlatımı güçlendirmiş, kişileştirme ile de ilgi çekme yönü arttırılmıştır.

Kitapta geçen “*gözlerine inanamadı.*” (s.4), “*nefes nefese kalmak*” (s.10) ve “*yola koyulmak*” (s.16) deyimleri ile Türkçenin zenginliği ve anlatım gücü gösterilmiştir. Bu deyimlerin açıklanmamış, okurun cümlelerin bağlamından hareketle deyimlerin anlamlarına ulaşması amaçlanmıştır. Deyimler ve “*baston, külah, darı, şömine*” kelimeleri çocukların anlamını bilemeyeceği tarzda olan kelimeler olarak görülmektedir. Çocukların anlamını bilemeyecekleri kelimelerin kullanımı ile çocukların söz varlığının zenginleştirilmesi de sağlanmıştır. Bunların dışında

çocukların anlamakta zorlanacakları deyim, atasözü, kelime, kavram veya söz grubu bulunmamaktadır.

a) Yazım ve Noktalama

Kitapta karşılaşılan noktalama hataları şunlardır:

“Kendi kendine bir şarkı mırıldanarak yürürken, ansızın bir ses duydu.” (s.2), *“Ormanın derinliklerine geldiğinde, gözlerine inanamadı.”* (s.4), *“Şaşkın şaşkın bakarken, ağacın dallarıyla onu çağırdığını fark etti.”* (s.6), *“Cin’in ‘Dur, sakın ol, şimdi aşağıya düşeceğiz!’ demesine kalmadan, bastığı dal kırılıverdi.”* (s.14), *“Cin, külahını almak için geri döndüğünde, bir de ne görsün...”* (s.18), *“Bir gece, Böğürtlen Cini su alan pabuçlarını tamir ederken, korkunç bir fırtına çıkmıştır.”* (s.24) ve *“Yıllar sonra küçük dal parçası kocaman bir ağaç olduğunda, yuvasını onun dallarına yaptı.”* (s.32). Cümlelerinde zarf fiillerden sonra virgül kullanılmıştır. Türkçede virgölün kullanım özelliklerine bakıldığında zarf fiillerden sonra virgölün kullanımının hata olduğunu görmektedir.

“Cin, merakla dışarıyı seyreden kuşun yanına gelip, ‘Korkma, yarın güzel bir gün olacak!’ derken, çakan şimşeklere bakarak, yaşlı ağacı düşündü.” (s.24) cümlesinde olduğu gibi birden fazla zarf fiilin kullanıldığı cümlelerde zarf fiiller arasına virgül kullanılabilir. Ancak birinci zarf fiilden sonra virgül getirilip konuşma çizgisinden sonra alıntı ifade yazılmalıdır ve bunun sonucunda da ikinci zarf fiilden sonra da kaldırılmalıdır. Bu ifadenin doğru noktalama işaretleri ile yazımı şöyledir:

“Cin, merakla dışarıyı seyreden kuşun yanına gelip,

— Korkma, yarın güzel bir gün olacak! , derken çakan şimşeklere bakarak, yaşlı ağacı düşündü.”

“Yaşlı ağaç tekrar seslenerek, ‘Gel yanıma otur, biraz dinlen ve anlatacaklarımı dinle!’ dedi.” (s.8), *“Bir süre sessizce durdu, sonra ağaca dönerek, ‘İstersen küçük kuşa bahar gelene kadar evimde bakabilirim. Onu görmeme izin verir misin?’ diye sordu.”* (s.10) ve *“Böğürtlen Cini ağaca dokunup, ‘Dün gece yıldırım düşmüş olmalı!’ diyerek gövdesini okşadı.”* (s.30) ifadelerinde zarf fiillerden sonra virgül kullanıldığı görülmektedir. Edebî metinlerde konuşma çizgisinden önce virgül kullanımı gereklidir. Eğer bu ifadelerde virgül kullanılmışsa doğal olarak bundan sonra gelen alıntı ifadeler konuşma çizgisinden sonra gelmelidir. Yazar, bu ifadelerde konuşma çizgisini kullanmadığı için bir noktalama hatası yapmıştır.

“Öyle korktu ki, elindeki bastonu yere düşürüverdi.” (s.2), “Öyle hızlı yürüyordu ki, neredeyse pabuçları ayağından çıkacaktı.” (s.4), “Kuş öyle acıkmıştı ki, hepsini bir çırpıda yiyerek karnını iyice doyurdu.” (s.22), “Öyle kuvvetli ötüyordu ki, kulaklarına pamuk tıkamak zorunda kaldı.” (s.26), “Evden çıktıklarında küçük kuş bir an önce yaşlı ağaca gitmek için öyle hızlı uçuyordu ki, nefes nefese kalan...” (s.26) cümlelerinde ki bağlacından sonra virgül kullanıldığı görülmektedir. Türkçenin noktalama kurallarına bakıldığında bağlaçlardan önce ve sonra virgülün kullanımının hatalı olduğu anlaşılmaktadır. Bu nedenle “ki” bağlacından sonra virgül kullanılması noktalama hatası olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca “Üstelik, yapraklarının üstü de kar tutmamıştı.” (s.6) cümlesinde de üstelik bağlacından sonra virgülün kullanımı hatalıdır.

“Tabii görebilirsin, ama dikkat et, yukarılarda dallarım incedir, düşme sakın.”(s.10) cümlesinde “ama” bağlacı iki cümleyi birbirine bağlamaktadır. Dolayısıyla bu bağlaçtan önce virgül kullanımına gerek yoktur.

“Evden çıktıklarında küçük kuş bir an önce yaşlı ağaca gitmek için öyle hızlı uçuyordu ki, nefes nefese kalan Cin, ‘Dur, o kadar hızlı uçma, sana yetişemiyorum, bacaklarım eskisi kadar güçlü değil!’” (s.26) ifadesinde “Cin” kelimesinden sonra virgül gelmiştir. Bu virgül edebî metinlerde konuşma çizgisinden önce kullanılmaktadır. Dolayısıyla yazar konuşma çizgisi kullanarak alıntı ifadeyi yazmalıydı.

“‘Hey, sen, bakıp durma öyle biraz daha yakınıma gel.’”(s.6) seslenme bildiren bir ifade olduğu için cümle sonuna ünlem gelmesi gerekmektedir. Yani doğru yazımı “‘Hey, sen, bakıp durma öyle biraz daha yakınıma gel!’” şeklindedir.

“‘Merhaba küçük kuş!’ dedi Böğürtlen Cini.” (s.12) cümlesinin doğru yazımı “‘Merhaba, küçük kuş!’ dedi Böğürtlen Cini.” şeklindedir.

“Her kuş olduğu gibi, derin bir uykuya dalmak için ağacın esnediğini gören Cin, külahını alıp hızlı adımlarla uzaklaştı.” (s.18), “Yaşlı ağaç, yanıp kömürleşmiş gövdesiyle, karşılarında duruyordu.” (s.28) cümlelerinde ise edatlardan sonra virgül kullanılmıştır. Türkçede böyle bir kullanım kuralı bulunmamaktadır. Edatlardan sonra kullanılan virgüller nedeniyle bir noktalama hatası görülmektedir.

“‘Sanırım bu minicik dal, yaşlı ağacın gövdesinden geri kalan bir yeşil dal,’ diye düşündü Cin.” (s.32) cümlesinde ise cümle sonuna virgül konulmuştur. Cümle tamamlanmamışsa sonuna üç nokta (...) konulmalı, tamamlanmışsa da nokta konulmalıdır. Bu nedenle virgülün kullanımı hatalıdır.

Yukarıda belirtilen noktalama işaretlerinin kullanım hataların dışında kitap içinde herhangi bir yazım veya noktalama hatası görülmemektedir. Bunun yanı sıra hiçbir anlatım bozukluğuna da rastlanmamıştır.

Kitap içinde noktalama işaretlerinin hatalı kullanımı, çocuk okurların dilin kurallarını yanlış öğrenmelerine neden olmaktadır. Dil gelişim dönemlerinde öğrendikleri yanlış kullanımları ilerleyen yıllarda düzeltmeleri güç olacaktır. Özellikle çocuklara hitap eden kitapların Türkçenin kurallarına uygun, Türkçenin zenginliğini ve anlatım gücü gösteren, Türkçenin güzel, doğru ve etkili kullanılmasını sağlayan bir niteliğe sahip olması gerekmektedir. Bu nedenle fazla sayıda noktalama hatasının bulunması, kitabın bu yönünün çocuk edebiyatının temel niteliği açısından yetersiz olduğunu göstermektedir.

2.5.5. İletiler

Böğürtlen Cini ve Sarı Gaga adlı kitaptaki iletiler şunlardır:

Sekizinci sayfada yer alan kuşun kanadının kırılması ve iyileşme süresinin uzun sürmesi nedeniyle göç zamanını kaçırmaması, zor hava şartlarında ağacın ona barınak olması bölümü ile 10. sayfada yer alan “İstersen küçük kuşa bahar gelene kadar evimde bakabilirim.” ifadesi, okurlara ‘Yardıma veya bakıma muhtaç olan canlılara duyarlı olmalıyız.’ iletisini sezdirmektedir.

“Yaşlı ağaç bana her şeyi anlattı. Eğer istersen benimle gelip bahara kadar yanımda kalabilirsin. Kanatlarının güçlenmesi ve çok uzaklara uçabilmen için iyi beslenmen gerekir.’ dedi.” (s.14) ifadesiyle verilmek istenen ileti şudur: Sağlıklı ve düzenli bir beslenme ile daha hızlı vücudumuz toparlanır ve daha güçlenir.

“Sevinçten, mutluluktan ötüşü sanki daha da güzelleşmişti.” (s.14) ifadesi ile de ‘Mutluluk, canlıların görünüm ve davranışlarını olumlu yönde etkiler.’ iletisi sezdirilmiştir.

Kurgunun sonunda sarı gaganın yıldırım düşmesi sonucu gövdesi yanan ağaca vefası gösterilmiştir. Çünkü zor zamanlarında kendisine yardımcı olan ağaca en ihtiyacı olduğu anda yardımcı olması vefa kavramını en güzel şekilde okurlara sunmuştur. Bu vefa örneği ile okurlara verilmek istenen ileti şudur: İyilik eden iyilik bulur.

Kitabın ana iletisi: ‘Zor hayat koşullarında karşılaştığımız sorunları dostluk ve dayanışma ile aşabiliriz.’ Ana fikir kurgunun geneline yayılmış olarak okura sunulmuş ve okurun kendisinin ulaşması hedeflenmiştir.

Görüldüğü üzere gerek bazı ifadeler gerek bazı bölümde yaşanan olaylar ve durumlar gerekse kitabın geneli ile okurlara iletiler verilmek istenilmiştir. İletiler, örtük biçimde okura sunulduğu için okur üzerinde bıraktığı etki daha fazladır. Ayrıca örtük iletiler, kitabı merak ve heyecan ile okunmasını da sağlamıştır.

2.5.6. Çevre

Doğal çevre olarak karşımıza orman, yapay çevre olarak ise Böğürtlen Cini’nin evi çıkmaktadır.

“Soğuk ve karlı bir kış günü yaşlı Böğürtlen Cini ormanda yürüyüşe çıkmıştı.” (s.2) ifadesiyle çevrenin orman olduğu görülmektedir. Orman hakkında verilen bilgiler ise şunlardır: “Gökyüzü kar bulutlarıyla kaplı ve her taraf sessizdi.” (s.2), “Karla kaplı ormanın içinde, kendisi gibi yaşlı bir ağaç karşısında duruyordu.” (s.6) ifadeleridir. Ayrıca orman ve doğa devinim içinde verilmiştir. Kış aylarından bahar aylarına geçişteki değişim görseller ile desteklenerek gösterilmiştir.

Cin’in evi, diğer bir çevredir. “Cin şömineyi yaktıktan sonra ona samanlardan rahat bir yuva yaptı, masaya bir avuç darı koydu.” (s.22), “Gök gürlüyor, şimşekler çakıyor, yağmur damlaları açık pencereden içeri giriyordu.” (s.24) ifadeleriyle ev betimlenmiştir.

Görüldüğü üzere her iki çevrenin de betimlenerek okurun zihninde canlandırılması yetersizdir. Yazar, diğer kitaplarında olduğu gibi bu yetersizliği görseller ile tamamlamayı başarmıştır. Böylelikle okur, kurgunun geçtiği çevreyi hem ifadeler hem de görseller yoluyla tamamlayıp rahatlıkla zihninde canlandırmaktadır.

Sosyal çevre ise üç farklı canlının doğa içinde yardımlaşarak ve dayanışma sergileyerek yaşamlarına mutlu şekilde devam etmeleri çıkmaktadır. Demokratik bir sosyal çevre olduğu anlaşılmaktadır. Çünkü üç farklı özelliklere sahip canlının birbirlerini aşağılamadan ya da küçümsemeden yaşaması, bunun yanında da birbirlerinin ihtiyaçlarını karşılamaları görülmektedir. Bu durumlar izlek ile okur üzerinde bırakılmak istenen etkilerin güçlü olmasına da katkı sağlaması açısından da son derece önemlidir.

2.5.7. Yazınsal ve Eğitsel İlkeler

Böğürtlen Cini ve Sarı Gaga adlı kitabın kurgusu ele alındığında bundan önceki kitaplarda olduğu gibi öğretici bir nitelik taşıdığı görülmektedir. Çocuk okurlara öğretmek istediği ise ‘Dostluk ve dayanışma ile hayatın zorlukları aşılabılır.’ iletisidir. Bu iletiyi örtük biçimde vermesi de iletinin okur üzerindeki etkisini arttırmakta ve okurun merak ve heyecan duygusunu canlı tutmasına katkı sağlamaktadır.

Kurgu, sebep – sonuç ilişkisi içinde oluşturulmuş ve temelinde kişi – doğa çatışması bulunmaktadır. Kurgunun bu yönü, kurgunun içinde bir mantık hatasının veya gereksiz ayrıntının bulunmasını engellemektedir. Kurgunun nasıl bir sonla biteceği bilinmemektedir, bu da metne sürükleyicilik kazandırmakla birlikte okurun merak duygusunu canlı tutmaktadır. Kurgu sonunda kahramanların olumlu davranışların ödüllendirilmesi ile çocukların kahramanların olumlu davranışlarını edinmeleri halinde ödüllendirileceklerini göstermesi açısından önemlidir. Çocukları dostluk ve dayanışma gibi olumlu davranışları edinmeleri teşvik etmektedir.

Kurgu, konu ve izlek birbiriyle uyumludur. Gereksiz ayrıntıların bulunmaması, kahramanların gerçek hayatta görülebilecek insanların özelliklerini taşıması çocukların kahramanları yabancılaştırmasını engellemiştir. Bunun yanında cin, bitki ve hayvan türünden kahramanlara yer verilmesi kurguyu daha ilgi çekici hale getirmektedir.

Doğal çevrenin orman seçilmesi ve kahramanların hayvan, bitki ve insanı temsil eden cin olması, izlekle doğru orantılıdır. Böylelikle izleğin okur üzerinde bırakacağı etki artmıştır.

İletilerin örtük şekilde verilmesi, çocukların iletilere kendilerinin ulaşmasına olanak tanımaktadır. Böylelikle çocukların kendileri ulaştıkları iletileri benimsemeleri ve yaşamlarında uygulamaları kolaylaşmıştır. Ayrıca örtük iletiler ile okurun merak duygusu ve ilgisi canlı tutulmuştur. Bu bağlamda kitabın yazınsal ve eğitsel ilkelere uygun bir niteliğe sahip olduğu görülmektedir.

Kurgu ve iletiler ele alındığında hem öğretici hem de çocuk doğasına hitap eden yazınsal ilkeleri taşıdığı görülmektedir. Örneğin yazar; kuşların göç ettiği, ağaçların kışın yapraklarını döktüğü gibi bilgileri verirken bunu kişileştirme,

konuşurma sanatlarını kullanarak ve çocukların bakış açısına göre kurgulayarak ortaya koymayı başaramıştır.

Kitabın anlatımında farklı yapı ve özellikte cümlelerin kullanılması, yeni kelimeler öğretmesi, deyimlere, ikilemeler, sıfatlara yer vermesi; benzetme, kişileştirme ve konuşurma sanatlarına yer vermesi, diyalogların bulunması anlatımı tekdüzelikten kurtarmıştır. Bu özellikler aynı zamanda Türkçenin anlatım gücünü ve zenginliğini de çocuklara hissettirmektedir.

Anlatımda kullanılan “yola koyulmak, nefes nefese kalmak, donup kalmak” deyimleri ve “darı, şömine, külah, baston” kelimeleri çocukların anlamını bilemeyecekleri kelime ve kelime grupları olarak görülmektedir. Ancak bu kelimeler, yazarın çizimleriyle çocukların anlamlarını bulabilecekleri bir nitelik kazanmıştır. Böylelikle çocuklara yeni kelime ve kelime gruplarının öğretilmesi ile onların kelime hazinelerinin zenginleştirilmesi sağlanmıştır.

Kitap içinde bulunan noktalama hataları çok fazladır. Çocukların henüz küçük yaşlarda bu hatalarla tanışmaları, onların dil gelişimlerini olumsuz etkileyecektir. İlerleyen yıllarda doğrusunu öğrenmekte zorluklar yaşamaları kaçınılmazdır. Ayrıca bu hatalar; Türkçenin doğru, güzel ve etkili kullanımını da olumsuz etkilemektedir. Bu bağlamda, kitabın bu yönüyle yazınsal ve eğitsel açıdan yetersiz olduğu anlaşılmaktadır.

a) Değerler Eğitimi

Değerler eğitimi çerçevesinde kitapta yer alan değerler şunlardır:

Arkadaşlık: Cin, sarı gaga ve ağaç arasında kurulan arkadaşlık, çocuklara gösterilerek onlara arkadaşlık kavramı ve bunun önemi sezdirilmiştir.

Yardımlaşma ve Paylaşma: Cin ve ağaç, yardıma muhtaç olan sarı gagaya sahip çıkmakta onlara barınma ve yiyecek bulma konusunda yardımcı olarak hayatta kalmasını sağlamaktadırlar.

Vefa: Sarı gaga, kendisinin zor zamanında yanında olan ağacı unutmamaktadır. Yıldırım sonucu gövdesi yanan ağacın bir dalını bularak onun dikilmesini sağlar. Dikilen dala, her sene gelerek gelişimini takip eder, onunla konuşur. Bu davranışıyla güzel bir vefa örneği göstermektedir.

Doğa ve Hayvan Sevgisi: Olay, doğal çevrede yaşamakta ve kuş ile ağaç gibi doğada varlıklarını devam ettiren canlılar arasında geçmektedir. Ağaç, kuş ve cin arasındaki sevgi, arkadaşlık ve vefa örnekleri ile bu kahramanlara karşı ilgi duyulması sağlanmıştır. Bu ilgi sonucunda çocukların doğaya ve hayvanlara sevgi beslemeleri sağlanmak istenilmiştir.

Sevgi: Kahramanlar, birbirlerine karşı sevgi beslemektedir. Bu sevgi ile zorlukları aşarlar. Üç kahraman üzerinde sevgi ve sevginin önemi çocuklara sezdirilmiştir.

Hoşgörü ve Saygı: Cin, sarı gaganın hareketleri sonucu ağaçtan düşmüştür. Bunun sonucunda cin, sarı gaganın bu davranışını hoş görür ve onun kişiliğine saygı duyarak aralarındaki arkadaşlıklarını devam ettirir.

Yukarıda belirtilen değerler, çocuklara değerler eğitimi ile verilmek istenen değerlerle paralellik göstermektedir. Bu bağlamda kitabın gerek ebeveynlere gerekse okul öncesi öğretmenlerine, değerler eğitimi kapsamında önemli bir materyal olma niteliğine sahip olduğu görülmektedir.

2.6. BU KIŞ KİMSE ÜŞÜMEYECEK

2.6.1. Konu ve Kurgu

Konu: Yardımlaşma/Dayanışma

Kurgu: Küçük kır faresi, soğuk bir kış günü üşümüştür ve yakacak bir şeyler bulmak için ormana gitmiştir. Ormanda çalı çırpı toplamış ve epeyce büyük bir yığın oluşturmuştur. Bu yığın, o kadar ağırdır ki evine tek başına götürmesi imkânsızdır. Hemen aklına arkadaşı tavşan gelir ve onu çağırır. Tavşan, yığını görünce bunu taşımaya güçlerinin yetmeyeceğini söyler ve tilkiden yardım istemelerini önerir. Tilki, kızıyla gelir ve kızıyla, yığının altına yerleştirerek çekmeyi deneler. Denemeleri başarısız olur. Bu arada hava kötüleşir ve kar başlar. Acele etmeleri gerekmektedir. Hemen arkadaşları ayıya giderler ve onu uyandırır. Ayı güçlüdür, bir iki denemeden sonra çekmeyi başarırlar. Tam işler yolunda giderken kızak bir ağaç köküne takılır ve yığın üstlerine devrilir. Hava artık iyice kötüleştirmiştir. Tipi başlamış göz gözü görmemektedir. Üstlerine devrilen yığın, onlara sığınak olmuştur. Biraz zaman geçince tipi sona erer ve teker teker yığının altından çıkarlar. Artık herkes yığını bölüşmüş ve evlerine doğru yol almaya başlamıştır. Hepsinin de yakacağı olduğu için kışı üşümeden atlatacaklardır.

Kurguda yer alan konu yardımlaşma ve dayanışmadır. Tek başına yapamayacağımız şeyleri dostlarımızla veya arkadaşlarımızla rahatlıkla yapabileceğimizi göstermektedir. Bu açıdan konu ve kurgu; gerçek hayatta da karşımıza çıkabilecek, yaşayabileceğimiz bir nitelik göstermektedir. Çocuklar da benzer durumları, olayları yaşadıkları için konu ve kurguya yabancı olmayacaklardır. Bunun sonucunda da kurguyu rahatlıkla benimseyeceklerdir.

Kurguda kişi – doğa çatışması görülmektedir. Küçük kır faresi, soğuk kış aylarında üşümekte ve yakacağını da doğa içinden bulmak durumundadır. Kahramanımız, arkadaşlarının yardımıyla bu çatışmayı kazanmakta ve kışı üşümeden geçirebilmektedir.

Kurgunun geneline bakıldığında diğer kitaplarında olduğu gibi sebep - sonuç ilişkisi içinde ilerlediği görülmektedir. Küçük kır faresinin yakacak araması, yığını taşımak için arkadaşlarını çağırması, en son yığını paylaşarak dağılmaları hep bir sebep - sonuç ilişkisinde karşımıza çıkmaktadır. Bundan dolayı, gereksiz bir ayrıntı ya da mantık hatası kurgu içinde bulunmamaktadır.

Kurgu, okurun merakını hep canlı tutmakta ve okuru heyecanlandırmaktadır. Çünkü yığını taşıyıp taşıyamayacakları belli değildir. Düşen kar kümelerinin sesleri fareyi korkuttuğu gibi okuru da heyecanlandırmaktadır. Tam ayının gelmesiyle sorun çözülecek derken bir düğüm daha atılarak okurun sonucu merak etmesi daha da artırılmıştır. Bu bakımdan kurgunun, çocukların ilgilerini çekecek onlarda heyecan duygusunu yaşatacak nitelikte olduğu görülmektedir.

2.6.2. İzlek - Tema

Yazar, bu kitabında çocuk okurlara üstesinden gelemeyeceğimiz durumlarda birlik ve beraberlik sonucunda yardım ve dayanışma gerçekleştirerek bu durumların üstesinden gelinebileceğini göstermiştir. Bunun da gerçekleşmesi için olağanüstü özelliklerimizin olmasına gerek olmadığını, sadece yardımlaşma ve dayanışmanın gerçekleşmesinin yeteceğini belirtmektedir.

Kitapta ayrıca yardım ve dayanışmada bulunanların, bu davranış sonucunda ödüllendirildiği görülmektedir. İnsan ilişkileri geliştiğinde bundan sadece bir kişi değil, onun gelişmesine katkıda bulunan herkesin faydalandığı algısını da çocuklara vermesi bakımından önemlidir.

Kurguda yer alan yardımlaşma, dayanışma, dostluk, doğa bilinci ve hayvan sevgisi izlekleri çocukların anlama seviyelerine uygun olarak sunulmuş ve çocuklar üzerinde bırakmak istediği etkiyi kolaylıkla bırakabilecek bir niteliğe sahip olduğu görülmektedir.

2.6.3. Karakter ve Kahraman

Kitabın ana kahramanı, küçük kır faresidir. Sadece küçük, minik burunlu ve bir kır faresi olduğu belirtilmiştir. Fiziksel başka özellikleri verilmediği için tam geliştirilmemiştir. Resimler sayesinde bu eksiklik bir nebze olsa giderilmiştir. Korksa bile üşüyerek kışı geçiremeyeceğinin bilincinde olan küçük kır faresi, amacı olan yakacakları toplama işini tek başına gerçekleştirmektedir ancak onu taşıma görevinde arkadaşlarının yardımına ihtiyaç duymaktadır. Küçük kır faresinin arkadaşlarıyla iletişimin iyi olduğunu bu olaydan anlaşılmaktadır. Çünkü tavşan, tilki ve ayı çeşitli fedakârlıklar yaparak yardımına yetişiyorlar.

Tavşan: Yardımsever bir yardımcı kahramandır. Arkadaşı kır faresinin yardım çağrısına duyarsız kalmayarak ona yardımcı olmaya gider. Kır faresi ile çalı yığınının çekemeyince soruna çözüm üretmeye çalışır.

Tombul Tilki: Yardımseverdir. Yeni tamir ettiği kızığını kullanmaktan kaçınmaz.

Koca Ayı: Yardımseverdir. Uykusundan uyandırılmasına kızmaz. Hoşgörülüdür.

Yazar, bu kitabında yer alan tüm kahramanları hayvanlardan seçmiştir. Bu durum, çocuk okurların ilgilerini çekecek bir dünyaya davetiye gibi görülebilir. Çünkü kahramanları hayvan veya bitki olan kitapların onların duygu ve düşünce dünyalarına hitap ettiği bilinmektedir.

Ana kahraman küçük kır faresi ve diğer kahramanlar olan tavşan, tilki ve ayının olumsuz bir özelliğine yer verilmemiştir. Kahramanların tamamen olumlu davranışlarla okuyucunun karşısına çıkması ile de olumlu olan davranışların okuyucu tarafından benimsenmesinin amaçlandığını göstermektedir.

Kurgu içindeki olaylar, bir devinim göstermektedir. Yansıma sözcüklerin kullanımını bunu sağlamaktadır. Bu da çocuk okurun doğası gereği harekete ilgili

olması göz önünde bulundurulursa onların kitabı okuma süreçlerine olumlu bir etki yapmıştır.

2.6.4. Dil ve Anlatım

Oral, *Bu Kış Kimse Üşümeyecek* adlı kitabında da kısa ve sıralı ile bağlı cümlelerle oluşturulan uzun cümleleri iç içe kullanmaktadır. Bu da çocukların farklı uzunlukta ve yapıda cümlelerle tanışmasını sağlaması bakımından önemli bir özelliktir. Diğer yandan kitaptaki cümlelerin geneli, kurallı olmakla birlikte bir iki tane devrik cümle örneği de bulunmaktadır. Bu cümleler isim ve fiil cümleleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bakımdan çok çeşitli bir dil kullanımının olması, Türkçenin hem zenginliğini hem de anlatım gücünü göstermesi bakımından çocukların dil gelişimlerine katkı sağlayıcı niteliktedir.

Niteleyici kelimeler ile varlıkların özellikleri verilmiştir. Bu niteleyici kelimeler ile okurlar varlıkları zihninde kolaylıkla canlandırabilimektedir.

“Rüzgâr uğuldayarak esiyordu.” (s.16) ve “Kızak biraz gıcırdadı gıcırdadı ve kaymaya başladı.” (s.18) ifadelerinde görüldüğü gibi yansıma kelimeler kullanılarak doğa devriminde okuyucuya sunulmak istenmiştir. Devrim durumu, çocukların ilgilerini çektiği için anlatıma ayrı bir renk katmıştır.

Anlatımda “tek tek, çalı çırpı, üst üste, uçsuz bucaksız” gibi ikilemelerin yanında “sımsıkı, kapkara” gibi pekiştirme ifadelerinin kullanılması da anlatıma güç katmaktadır.

“Gözlerine inanmamak, hayret etmek, göz gözü görmemek, aklına fikir gelmek” deyimleri kitap içinde geçmektedir. Çocuklar, bu deyimlerin anlamlarını bilmeseler bile görsellerden yararlanarak veya metnin bağlamından bu kelime gruplarının anlamlarına ulaşabileceklerdir. Bunların kullanımı, çocukların kelime hazinelerini artırmada ve dili kullanım becerilerini geliştirmede önemli bir görevdedir.

Diğer kitaplarında olduğu gibi kahramanların karşılıklı konuşmalarına yer vermesi, soru ve ünlem işaretinin kullanımı çocuk okurlar bu noktalama işaretlerinin kullanımını sezdirme konusunda önem göstermektedir.

Kitap, yalın bir anlatımla okuyucunun karşısına çıkmaktadır. Ayrıca çocukların anlamakta zorlanacakları kavram, terim, deyim gibi kelime veya kelime

grupları az sayıda kullanılmamıştır. Bu kelimeler: *yığın, sığınak, nihayet, uğuldama, küme, kızak*.

a) Yazım ve Noktalama

Kitapta hiçbir yazım hatası görülmemektedir. Ancak noktalama hataları bulunmaktadır. Bu noktalama hataları şunlardır:

“Yakacak bir şeyler bulmak için, yuvasından dışarı çıktı.” (s.4) bu ifadede “için” edatından sonra virgül kullanımı gereksizdir.

“Biraz dinlendikten sonra, bütün gücüyle çalı yığınına çekmeye çalıştı. Fakat yükü öyle büyük ve kadar ağırdı ki, tek başına çekmesi imkânsızdı.” (s.10), “Birlikte çalı yığınına çekmeye çalıştılar, ama yerinden bile kıpırdatamadılar.” (s.12) ve “Kızağımı yeni tamir etmiştim, ama yine de deneyelim.” (s.14) ifadelerinde görüldüğü gibi bağlı cümlelerde bağlaçlardan önce virgül kullanılmıştır. Bağlı cümle yapısına sahip cümlelerde virgüllerin kullanımına gerek yoktur.

“Kızak biraz gıcırdadı gucurdadı ve kaymaya başladı.”(s.18) ifadesinde “gıcırdadı ile gucurdadı” arasında virgül kullanılmalıdır. Çünkü sıralı cümleleri ayırması gereklidir.

Kitabın genelinde *“Güçlerimizi birleştirirsek çekebiliriz”(s.10), “Tombul tilkiye gidelim, onun kızağıyla çekelim” (s.12), “Kızağımı yeni tamir etmiştim, ama yine de deneyelim.” (s.14)* örneklerinde olduğu gibi tırnak içindeki tamamlanmış cümlelerin sonuna noktalama işaretleri kullanılmamıştır. Tırnak içinde bile olsa tamamlanan ifadelerin sonuna uygun noktalama işareti getirilir ve ondan sonra tırnak kapatılır.

2.6.5. İletiler

“Tavşan dev yığını görünce gözlerine inanamadı. ‘Bu yükü çekmeye gücüm yetmez!’ dedi. ‘Güçlerimizi birleştirirsek çekebiliriz.’ dedi, küçük fare.” (s.9) Bu bölüm aslında kurgunun bütününde verilmek istenen iletiyi iki kahramanın karşılıklı konuşması sırasında okuyucuya sunmuştur. Kurgunun genelinde verilmek istenen ileti ise şudur: Birlikten kuvvet doğar. Yani tek başımıza yapamayacağımız şeyleri arkadaşlarımızla birleşerek rahatlıkla gerçekleştirebiliriz. Kurgunun sonunda da herkesin evine yakacak çalı çırpı götürmesiyle bu gösterilmiştir.

“Tilki çalı yığını görünce hayret etti. Biraz düşündü, kuyruğunu salladı. ‘Kızağımı yeni tamir etmiştim, ama yine de deneyelim.’ dedi.” (s.11) ve ayıyı kış uykusundan

uyandırma bölümünde ‘Arkadaşlarımıza yardımcı olabilmek için bazı şeylerden fedakârlık yapabilmemiz gereklidir.’ iletisi örtük şekilde okuyucuya verilmektedir.

Çalı yığınının üzerlerine düşmesi olumsuz bir durum gibi görünse de aslında onları tipiden koruyan bir sığınak durumundadır. Burada da ‘Her şerde bir hayır vardır.’ iletisini görülmektedir. Bu ileti de örtük şekilde okuyucuya sunulmuştur.

Kurgunun sonunda ise tüm kahramanların evlerine yakacak götürmesi ile okurlara verilmek istenilen ileti şudur: Yardımlaşma ve dayanışmanın her iki tarafa da faydası vardır.

2.6.6. Çevre

Oral, bu kitabında fiziksel çevre olarak doğal bir çevre olan ormanı kullanmıştır. Diğer kitaplarındaki gibi bu çevre betimlenmemiştir. Sadece büyük bir orman olduğu söylenmektedir. Ancak kitapta yer alan resimler sayesinde okur zihninde bu ormanı canlandırabilmektedir. Resimlerin kurguyu tamamlaması bu eksikliği pek hissettirmemektedir.

Doğal çevre ile izlekte belirtilen doğa bilinci ve hayvan sevgisi izleklerinin sunulması sağlanmıştır. Doğanın zorlukları ve doğada yaşayan canlıların birlikte hareket ederek bu zorluklarla başa çıkması ile okurlara verilmek istenen ileti, izlek ve değerler kolayca verilebilmektedir.

Sosyal çevre ise demokratik bir niteliğe sahiptir. Kahramanlar sorunun çözümü için fikirler üretebilmektedir ve bu fikirleri rahatlıkla söylemektedirler. Hoşgörülü ve yardımlaşmanın hâkim olduğu bir sosyal çevre olma özelliği de bulunmaktadır. Bu sosyal çevre, kahramanların yaratıcılıklarını, özgüvenlerini, paylaşımcı olmalarını, birbirlerine sevgi ve saygı duymalarını geliştirmektedir.

2.6.7. Yazımsal ve Eğitsel İlkeler

Oral, bu kitabında yardımlaşma ve dayanışma sonucu sorunların çözüme kavuşturulduğu iletisini, hayvanlar arasında geçen bir olay üzerinden okurlarına vermektedir. Bu kahramanların olumlu davranış ve özellikleri ile kitabın sonunda sorunu çözerek ödüllendirilmeleri de çocuk okura dünyanın güzel tanıtılmasını sağlamıştır.

Kurgunun temelinde soğuktan üşüyen küçük kır faresinin ormanda topladığı çalı yığınının taşımaya gücünün yetmemesi yer almaktadır. Bu sorunu çözmek için ise

arkadaşlarının yardımını istemekte bulunmaktadır. Sorun birden çözülmez önce tavşan yardıma gelir, sonra tilki bunlara katılır, en son da ayının yardım etmesiyle sorun çözülür.

Kurguya bakıldığında gereksiz bir ayrıntı veya herhangi bir mantık hatası görülmemektedir. Kurguya atılan ‘yığını tam çekmişken yığının üzerlerine devrilmesi’ gibi düğümler okuyucuyu heyecanlandırmış ve merak duygusunu canlı tutmuştur. Bu bakımdan kurgunun hem yazınsal hem de eğitsel ilkeler açısından son derece başarılı bir kitap olduğu görülmektedir.

Cinsel rol bakımından ele alındığında kitabın içinde yer alan kahramanların cinsel rolleri verilmemektedir. Yani erkek veya kadın oldukları bilinmemektedir. Ancak bir birey olarak zor hava koşullarında hayatta kalmak için verdiği mücadele, arkadaşlar arası yardımlaşma ve dayanışmanın sergilenmesi her iki cinsiyet için ortak rollerdir. Bu bakımdan kitabı okuyan kız veya erkek çocuklar kendilerine sunulan bu rolleri benimsemekte zorlanmayacaktır.

Açık şekilde iletilerin verilmesi, merakı ve ilgiyi azalttığı için okuma sürecini olumsuz etkilemektedir. Yazar, bunu engellemek için iletilerini örtük şekilde vermeyi tercih etmiştir. İletilerin örtük biçimde sunulması, kurgu içinde karşılıklı konuşmalarla okura hissettirilmesi ile okurun okuma sürecinde daha etkin olması amaçlanmıştır. Ayrıca örtük iletilere kendisi ulaşan okurlar üzerinde bu iletilerin etkisinin daha fazla olduğu da bir gerçekliktir.

İletilerin örtük sunulması ile eğitsel ve yazınsal anlamda başarılı bir kitap özelliği taşımaktadır. Bunun yanında kurgunun gelişimi ve sonunun tahmin edilememesi ile okurların ilgi ve meraklarının canlı tutulması başarılmıştır. Kitabın, bu yönüyle de çocuklara okuma sevgisi ve alışkanlığı kazandırabilecek bir niteliğinin bulunduğu görülmektedir.

Kitap; değerler eğitimi açısından paylaşma, yardımlaşma, hoşgörü değerlerini okurlara vermektedir. Bunun yanında kullanılan söz sanatları, ikileme ve niteleyici kelimeler ile akıcı anlatım ve çocukların dünyasına hitap eden kurgu ve kahramanları ile yazınsal ve eğitsel ilkelere uygun bir nitelik kazanmıştır.

Çocukların anlamını bilmekte zorlanacağı az sayıda kelime ve kelime grupları bulunmaktadır. Bu kelime ve kelime grupları, metnin anlatımını olumsuz etkilememektedir. Çünkü gerek kitapta yer alan çizimler gerekse metnin

bağlamından bu kelime veya kelime gruplarının anlamlarına kolayca ulaşılabilir. Kitap, bu açıdan çocukların kelime hazinelerini zenginleştirecek ve onlara Türkçenin anlatım gücü ile zenginliğini sezdirecek bir niteliktedir.

Kitapta karşılaşılan noktalama hataları fazla sayıdadır. Oysa çocuklara yönelik kitaplarda amaç çocukların Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanımlarını sezdirmektir. Bu yönüyle kitabın eksik olduğu görülmektedir. Bunun yanında kitapta herhangi bir yazım yanlışı ve anlatım bozukluğunun görülmemesi sevindiricidir.

a) Değerler Eğitimi

Değerler eğitimi açısından incelendiğinde kitapta yer alan değerler şunlardır:

Özerlik: Kır faresi, yakacak bir şeyler aramak için tek başına ormanın içinde dolaşmaktadır. Bu davranışıyla özerk hareket ettiği görülmektedir.

Arkadaşlık - Yardımlaşma - Sevgi: Kır faresi, yakacaklardan oluşturduğu yığını tek başına çekemeyince arkadaşlarından yardım ister. Arkadaşlarının yardımıyla birlikte sorunu çözerler. Bu da aralarındaki sevgi bağını kuvvetlendirmiştir.

Fedakârlık: Tilki, yeni tamir ettiği kızığını arkadaşına yardım etmek amacıyla hiç düşünmeden kullanmaktadır.

Hoşgörü ve Saygı: Gürültüleriyle ayıyı uyandıran kahramanlar, ayının tepkisinden çekinmektedirler. Ancak ayı, onların bu davranışını hoş görerek olayı büyütmez. Bunun yanında olayın çözümü konusunda tartışan kahramanlar, birbirlerinin fikirlerine saygı duymaktadırlar.

Yaratıcılık: Sorunun çözümü için farklı denemeler içine giren kahramanlar, çeşitli fikirleri uygulayarak yaratıcı olduklarını göstermektedir.

Paylaşma: Olayın sonunda çalı yığını paylaştıran kahramanlar, hem sorunu çözmüş hem de paylaşmanın herkes için faydalı olduğunu göstermiştir.

Doğa ve Hayvan Sevgisi: Doğal çevre ve hayvanların metinde yer alması ile doğaya ve hayvanlara karşı sevgi duyulmasının sağlanması amaçlanmıştır.

Yukarıda belirtilen değerler, çocuklara değerler eğitimi ile verilmek istenen değerlerle paralellik göstermektedir. Bu bağlamda kitabın gerek ebeveynlere gerekse

okul öncesi öğretmenlerine; değerler eğitimi kapsamında önemli bir materyal olma niteliğine sahip olduğu görülmektedir.

2.7. FARKLI AMA AYNI

2.7.1. Konu ve Kurgu

Konu: Yardımlaşma/Dayanışma (Engelli Canlılara Farkındalık)

Kurgu: Bir ilkbahar akşamı sürüsünü otlatmaktan dönmekte olan çoban, dinlenmek için bir köşede mola verir. Bu arada sürü içindeki bir keçi yavrular. Çoban, hemen oraya gider ve yavruyu görür. Yavrunun biraz farklı olduğunu ilk görüşte anlar. Bu farklılığın sebebi, oğlağın ön ayaklarının zayıf olmasıdır. Çoban, yavrunun bu şekilde yürümesinin imkânsız olduğunu farkındadır. Bu yüzden sürekli onu heybesinde taşımaya başlar. Sürülerini otlatırken bir ağaç altında oturur, sürekli bir şeyler çizmeye başlar toprağa. Küçük oğlak ise meraklı meraklı çobana bakmakta bazen de diğer oğlak ve keçiler gibi zıplayıp, eğlendiğini düşlemektedir. Derken bir gün, sabah erkenden çoban toprağa çizdiği bisikleti yapmış şekilde ağıla gelir. Oğlağı kucaklar ve bisiklete bindirir. Oğlak önce çekinerek bir adım atar, sonra bir adım daha, bir adım daha derken mutluluktan öyle bir melemeye başlar ki tüm hayvanlar uyanır ve yanına gelir. Artık oğlak da arkadaşları gibi zıplayıp, oyunlar oynamaya başlar. Hatta bir gün çalılıklara takılan bir keçiye zor durumdan kurtarır ve o keçi ile hiç ayrılmazlar. İlerleyen zamanlarda biri siyah, diğeri beyaz olmak üzere bir kız bir erkek oğlağı olur. Onlarla eğlenir, oyunlar oynar. Yavruları ondan farklı ama aynıdır!

Ana kahraman, dünyaya engelli gelen bir oğlaktır. Kendi hayalleri olan ve desteklendiği zaman bu hayallerini gerçekleştiren bir çocuğu temsil etmektedir. ‘Çevremizde de hayata bazı engellerle başlayan ya da zaman içinde bir engeli olan insanlar bulunmaktadır. Bu insanlara hem bir birey olarak kendimiz hem de toplum olarak hepimiz yardımcı olmalıyız.’ iletisini ana kahramanımızın yer aldığı bu kurgu üzerinde çocuk okurlara aşılacaktır. Kurguda yer alan olay, çocukların günlük hayatlarında karşılaştıkları durumlar ya da olaylara benzerdir. Bu açıdan kurguyu özümseyip verilmek istenen iletiyi de rahatlıkla alacaklardır.

Kişi - doğa çatışması üzerine kurulan bir kurgu karşımıza çıkmaktadır. Hayata engelli şekilde gelmesine rağmen oğlak; hep zıplayacağı, koşacağı günleri düşlemektedir. Çobanın yardımı sayesinde de bu düşlediklerini gerçekleştirerek bu çatışmadan kazanarak çıkmıştır. Doğanın olumsuzluklarına karşı oğlağın kazanması,

çocuk okurlara ümitsizliğe kapanılmaması gerektiğini ve bunun sonucunda da ödüllendirileceğimizi göstermesi açısından önemlidir.

Kurgu, sebep – sonuç ilişkisi üzerine oturtulmuştur. Bunun sonucunda da olaylar arası bağlantılar sağlam olarak karşımıza çıkmaktadır. Herhangi bir mantık hatası ya da gereksiz olay görülmemektedir. Kitabın nasıl bir sonla biteceği belli değildir. Oğlak engelini verdiği eksikliği, çobanın yardımı sayesinde ortadan kaldırıncaya bitmesi beklenirken bunun devamında bir keçiye kurtarması ve onunla evlenmesi, bunun devamında çocuklarının olması okurun tahmin etmekte zorlanacağı durumlardır. Bu da kurguya, okurun merak duygusunu canlı tutarak kitabı okumasını sağlayacak bir nitelik kazandırmıştır.

2.7.2. İzlek - Tema

Oral, bu kitabında ‘Hayatta aşılması zor engeller vardır ancak paylaşıldığında bu engeller de aşılır.’ iletişiyle bağlantılı olarak yardımlaşma, dayanışma, paylaşma izleklerine yer vermiştir.

İnsanların veya canlıların farklı sorunları vardır. Ancak şunu unutmamalıyız. Onlar da birer canlı. Bunun bilincinde olup onların sevinçlerini paylaşarak artırmalı, üzüntülerini paylaşarak ise azaltmalıyız. Onları dışlamak yerine onlara yardımcı olduğunda engellerini aşabilecekleri algısını çocuklara çok güzel bir kurgu içinde vermektedir.

Kurgunun doğal çevrede geçmesi ve kahramanların hayvanlardan oluşması ile doğa ve hayvan sevgisi izlekleri de kitapta yer almaktadır. Bunların yanında saygı, sevgi ve yardımlaşma izlekleri de bulunmaktadır.

2.7.3. Karakter ve Kahraman

Kitabın ana kahramanı, engelli doğan bir oğlaktır. Oğlak, engellerine rağmen hayata küsmez; umutla hayaller kurar. Çobanın yardımıyla hayallerini gerçekleştirir ve normal arkadaşları gibi hayatını devam ettirir. Bu yönüyle engelleri olan veya hayatlarından şikâyetçi olan çocuklara şükretmeleri gerektiğini, hayatın her şeye rağmen devam ettiğini gösteren bir kahraman olarak karşımıza çıkmaktadır.

Oğlağın fiziksel özelliklerine gelince kurgu içinde şu özellikleri belirtilmiştir: *“Simsiyah kulaklı çok sevimli bir oğlaktı. Ama sürülerdeki diğer yavrulardan biraz farklı doğmuştu. Çoban, bacaklarındaki güçsüzlüğü hemen fark etti.” (s.5)* Bu fiziksel özellikleri

dışında başka bilgi yer almamaktadır. Yazar, bu konudaki eksikliğini çizimleriyle kapatabilmiştir.

Çobanın ağaç altında toprağa bir şeyler çizmesini merakla takip etmesi, çocukların da çevresinde olup bitenlere merak etmesi durumuna benzer bir durumdur. Bu özelliğiyle de çocukların doğasına uygun davranışlar sergilemektedir.

Bisiklete binip özgürce hareket ettiğinde annesine koşmaktadır. Çocuk ile anne arasındaki ilişkinin kuvvetli olduğunu göstermektedir. Zaten anne – çocuk arasındaki bağ, canlıların doğasında olan bir durumdur. Sevinçlerimizde üzüntülerimizde hemen onlara koşarız. Bu yönüyle de hayatın gerçekliliğini ortaya koymuştur.

Cinsel rol olarak oğlağın dişi olduğunu “Bahar geldiğinde iki küçük yavru dünyaya getirdi.” (s.25) ifadesinden anlaşılmaktadır. Yavrularıyla ilgilenmesi, oyunlar oynaması anne rolüne uygun davranışlar olarak görülmektedir. Hayata küsmemesi, umutlu geleceğe bakması ve yardım görünce engelini aşabilmesi de her iki cinsiyette de bulunması gereken ortak davranışlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu yönüyle hem kız hem de erkek çocuklar, kahramanı özümseyerek onun bu davranış ve düşüncelerini hayatlarına uygulayabilecektir.

Kahramanın hayvan olması, çocukların ilgisini çekmektedir. Ayrıca kahramanın olumsuz özelliklerine yer verilmemiştir. Hayata küsmeyen, hayalleri olan, yardımlaşan ve hayallerini gerçekleştiren bir kahramandır. Bunun yanında çevremizde karşılaşılabileceğimiz bir insanı temsil etmektedir. Tüm bunlar, kahramanın okuyucuya sıcak gelmesini sağlayacak ve çocuklar rahatlıkla kahramanı özümseyerek onun olumlu davranışlarını edinebilecektir.

Çoban ise çevresindeki canlıların sorunlarına çözüm arayan, onlara yardımcı olmaya çalışan bir insandır. Çocuklara dünyada böyle insanların var olduğunu, gelecekte umutlu olunması gerektiğini göstermesi açısından önemli bir yardımcı kahramandır.

2.7.4. Dil ve Anlatım

“Onu kucağına aldı.” ve “Ön bacakları tutmuyordu, bu haliyle yürümesi imkânsızdı.” (s.4) cümleleri gibi kısa ve uzun cümlelerle kitap oluşturulmuştur. Kitap içinde uzun cümleler ile kısa cümleler, isim cümleleri ile fiil cümleleri bir arada kullanılmıştır. Bunun yanında kurallı cümleler ile devrik cümleler de kullanılmıştır.

Ayrıca anlatım içinde yer alan cümlelerin yapılarına bakıldığında basit, birleşik, ki'li birleşik, sıralı ve bağlı cümle yapılarının örnekleri görülmektedir. Farklı yapılarda, uzunluklarda ve özelliklerde cümlelerin kullanımı, okurlara Türkçenin zenginliğini göstermesi bakımından önemlidir.

“...mor tepeli dağdaki...” (s.2), “Simsiyah kulaklı çok sevimli bir oğlaktı.” (s.4), “...durmaksızın meleyen küçük yavru...” (s.6), “...meraklı gözler...” (s.13), “...değişik bir bisiklet...” (s.15) örneklerinde görüldüğü üzere niteleyici kelimelerle varlıkların özellikleri okurlara sunulmuştur. Bu niteleyici ifadeler, okurların zihinlerinde varlıkları rahatlıkla canlandırabilmelerini sağlamaktadır. Böylelikle Türkçenin anlatım gücü de okurlara sezdirilmektedir.

“Uzun uzun” ikilemesi ve “Kanatlanmış bir kuş gibiydi.” benzetmesi kullanılarak anlatım zenginleştirilmiş ve ikilemeler ile benzetmelerin anlatıma olan katkısı okurlara hissettirilmek istenilmiştir.

Anlatımın içinde “dünyaya getirmek” (s.25) deyimini kullanılmıştır. Bu deyim, kitap içinde açıklanmamış; okurun cümlelerin bağlamından veya resimler yoluyla anlamına ulaşmaları amaçlanmıştır.

Anlatımda geçen “heybe”, “ağıl” ve “kaval” kelimelerini çocukların bilmesi zordur. Ancak görseller sayesinde çocuklar, bunların anlamına rahatlıkla ulaşabilmektedir. Ayrıca oğlak ve keçi arasındaki farkı da kurgu içinde okura sezdirmesi ile çocukların kelime hazinelerini zenginleştirmiştir.

a) Yazım ve Noktalama

Kitapta karşılaşılan noktalama işaretlerinin yanlış kullanımları şunlardır:

“Yamaçtaki zeytinlikte dinlenirken, dişi keçilerden biri yavrulamıştı.” (s.2), “Bir adım attı bir adım daha derken, hareket etmeye başladı.” (s.17) ve “Bir gün dağdaki yamaçta otlarken, erkek bir keçiyi, boynuzlarına dolanan sarmaşıktan kurtardı.” (s.22) cümlelerinde görüldüğü gibi zarf-fiillerden sonra virgül (,) kullanılmıştır. Türkçede zarf-fiillerden sonra virgül kullanılmaması gerekmektedir. Ancak cümle içinde art arda gelen zarf fiiller varsa bu zarf fiiller arasına virgül getirilmelidir. Yazar, bu kurala uygun kullanımları şu cümlelerde kullanmıştır: “Çoban bir gün sürüsünü otlatırken, küçük oğlağa bakarak yere bir şeyler çiziyor, uzun uzun düşünüyordu.” (s.13), “Ertesi sabah çoban, sürü ağılda uyurken, küçük oğlağı kucağına alıp avluya çıkardı.” (s.15).

“Küçük oğlak kavalın sesiyle hüzünleniyor, arkadaşları gibi sıçrayıp oynamayı, dağlarda, tepelerde koşmayı hayal ediyordu.” (s.11) ifadesi bir sıralı cümledir. Ögeleri arasında virgül bulunan sıralı cümleler arasına virgül yerine noktalı virgül getirilmelidir.

“Melemeleri öyle yüksekti ki, sesinden herkes uyanmıştı.” (s.19) cümlesinde “ki” bağlacı kullanıldığı için virgülün kullanımı gereksizdir. Bu cümlenin doğru yazımı: “Melemeleri öyle yüksekti ki sesinden herkes uyanmıştı.” biçimindedir.

Kitabın başlığına baktığımızda “*farklı ama aynı*” şeklinde yazıldığı görülmektedir. Başlık yazım kuralına göre ya başlığın bütün harfleri büyük harfle yazılır ya da başlığı oluşturan kelimelerin ilk harflerinin büyük harflerinin büyük yazılması gerekmektedir. Yani olması gerek başlık “Farklı Ama Aynı” şeklindedir. Çocukların ilgilerini çekmek için böyle bir başlık yazımı tercih edilse bile Türkçenin kurallarının bozulduğu bu kullanım, çocuklarının dil gelişimleri olumsuz etkileyecektir.

Yukarıda belirtilen yazım ve noktalama hataları dışında herhangi bir yazım ve noktalama hatasına rastlanılmamıştır. Bunun yanında anlatımda hiçbir anlatım bozukluğu bulunmamaktadır. Ancak kitapta yer alan bu noktalama ve yazım hataları çocukların dil gelişim süreçlerinde Türkçenin hatalı kullanımlarını görmeleri ile Türkçenin doğru, güzel ve etkili kullanımı zor olacaktır. Bu yüzden onlara Türkçenin anlatım gücünü ve zenginliğini gösteren kitaplar sunarak onların Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanımı sağlanmış olacaktır.

2.7.5. İletiler

Kitabın ana iletisi şudur: Hayatta aşılması zor engeller vardır ancak paylaşıldığında bu engeller de aşılır.

Farklı Ama Aynı adlı kitaptaki diğer iletiler şunlardır:

“*Ama sürüdeki diğer yavrulardan biraz farklı doğmuştu. Çoban bacaklarındaki güçsüzlüğü emen fark etti.*” (s.6) ifadesiyle okurlara ‘Dünya’ya nasıl geleceğimizi bilemeyiz. Bazı canlılar doğuştan bir engeli olarak hayata başlayabilirler.’ iletisi örtük şekilde verilmiştir.

“*Çoban o günden sonra oğlağı heybesinde taşıdı.*” (s.10) ifadesiyle verilmek istenilen ileti şöyledir: Engelli olan canlılara yardım ederek onların hayattan kopmasını önlemeliyiz.

“Küçük oğlak kavalın sesiyle hüzünleniyor, arkadaşları gibi sıçrayıp oynamayı, dağlarda, tepelerde koşmayı hayal ediyordu.” (s.12) ifadesiyle sezdirilen ileti şudur: Ne olursa olsun geleceğe hep umutla bakmalıyız.

“Çoban yardımıyla bir adım attı. Bir adım bir adım daha derken hareket etmeye başladı.” (s.16) ifadesinde ‘Engeller paylaşılınca ortadan kaldırılır.’ iletisi okura örtük şekilde verilmiştir. Bu ileti genel olarak kurgunun içine serpiştirilmiş ve metnin ana iletisi durumuna getirilmiştir.

“Hemen annesinin yanına gitti.” (s.18) ifadesiyle verilen ileti ise şöyledir: İnsanlar sevinçlerini en sevdikleriyle paylaşırlar.

Bir keçiyi kurtarması bölümü yer almaktadır. Burada zor durumdayken yardım edilen bir oğlak başka zor durumdaki bir canlıyı kurtarmıştır. Bu bölümde verilmek istenen ileti ise şudur: Yardımlaşma da mutluluk gibi paylaşılarak artmaktadır.

“Annelerinden farklı ama aynı” (s.25) ifadeleriyle de ‘Canlılar fiziksel özellikleriyle diğer canlılardan farklı olabilirler ama duyguları, düşünceleri, yaşamlarıyla aslında onlarda bizlerle aynıdır.’ iletisi sezdirilmiştir.

2.7.6. Çevre

Fiziksel çevre olarak iki yer karşımıza çıkmaktadır. Biri doğal çevre olan ve otlak olarak kullanılan dağın yamacı; diğeri ise sürülerin kaldığı, yapay çevre olan ağıldır.

Otlak olarak kullanılan dağın yamacı ile ilgili şu bilgiler verilmiştir: “Mor tepeli otlak ...” (s.2), “Yamaçtaki zeytinlik ...” (s.2), “Sonra yamaçtaki fındık ağaçlarından dallar kesti.” (s.13), “Bir gün yamaçta otlarken, erkek bir keçiyi boynuzlarına dolanan sarmaşıktan kurtardı.” (s.23). Bunların dışında otlak ile ilgili betimlemeler yapılmamıştır. Ancak resimler ile otlak okurların önüne sunulmuştur.

Ağıl içinse “Ertesi sabah çoban, sürü ağılda uyurken küçük oğlağı kucağına alıp dışarıya çıkardı.” (s.15) ifadesi dışında ağılı betimleyecek veya açıklayacak bir ifade kullanılmamıştır. Bunun yerine ağıl, resim olarak okura sunulmuştur.

Kurgu içinde çevrenin özelliklerinin verilmesi, metin dışı bir unsur olan resim ile birleşerek birbirini tamamlamıştır. Bu yönüyle okur, çevreyi metinden yola

çıkarak zihninde canlandıramasa bile resimler yardımıyla kolayca canlandırabilmektedir.

Doğal çevre ile okurlarda doğa bilincinin kazandırılması ve bu çevrede yaşayan hayvanlar üzerinden hayvan sevgisinin oluşturulması amaçlanmıştır. Bu bağlamda kurgudaki doğal çevrenin izlek ile bağlantılı olduğu görülmektedir.

Sosyal çevre ise çoban, oğlağın annesi ve arkadaşları tarafından oluşturulmuştur. Burada yer alan canlılar, engelliği oğlağı dışlamamakta aksine ona yardımcı olmaya çalışmaktadırlar. Dolayısıyla sevgi, saygı ve yardımlaşmanın bulunduğu bir sosyal çevre okurlara sunulmuştur.

2.7.7. Yazınsal ve Eğitsel İlkeler

Oral'ın bu kitabında da öğretici bir anlatım görülmektedir. Okurlara 'Hayata bir engelle başlayanların fiziksel olarak bizden farklı görünmesinin dışında bizimle aynı olduğunu' göstermektedir. Bunun yanında da 'Engeller, yardımlaşarak ve paylaşarak ortadan kaldırılabilir.' iletisini vermektedir. Bu ileti ile çocukların en ufak bir engelde hayata küsmemeleri gerektiğini, yardımlaşarak veya sorunları paylaşarak aşılabileceğini göstermesi, engeli olanları dışlamak yerine onların hayata geri kazandırılması gerektiğini vurgulaması açısından önemli bir kitaptır.

Kurgunun öğreticiliğinin yanında yazınsal özellikleri de bulunmaktadır. Yazar, okurlara vermek istediği iletileri, kurgu içine serpiştirerek örtük şekilde sunmakta ve olayı insan dışı varlıklar üzerinde anlatmaktadır. Bunun yanında dili, akıcı ve sanatlıdır. Çocuklara nasihatler veren bir anlatım kullanılmamaktadır.

Kurguya bakıldığında sebep – sonuç ilişkisi ile olayların bağlandığını ve temelinde kişi – doğa çatışmasının yer aldığı görülmektedir. Gereksiz ayrıntı ve mantık hatalarının olmayışı kurgunun niteliğini artırmaktadır. Bunun yanında iletilerin örtük biçimde verilmesi ve bunun kurgunun geneline serpiştirilmesi okurun merak duygusunun sönmesini engellemiş, okurun kendi ulaştığı iletiyi benimsemesi kolaylaşmıştır. Ayrıca kurgunun nerede biteceği kestirilememektedir. Örneğin; oğlak, çobanın yaptığı bisiklet sayesinde yürümeye başlıyor ve hayallerini gerçekleştiriyor. Burada biteceğini düşünen okur kurgunun devam etmesi ile sonu merak ediyor. Okurun heyecanı ve merak duygusu canlı tutulduğu için okuma sürecinin daha etkili olduğu söylenebilir.

Kurgunun sonunda kahramanın hayallerini gerçekleştirmesi, yardımlaşması, arkadaşlık kurması ve evlenmesi gibi olumlu durumların okura yansıtılması da onların kitaptaki kahramanlar gibi davranmaları sonucunda ödüllendirileceklerini göstermektedir. Bu bağlamda kurgunun hem yazınsal hem de eğitsel yönden çocuk kitabının taşıması gereken nitelikleri taşıdığı görülmektedir.

Kitabın ana kahramanı, engelli bir şekilde dünyaya gelen oğlaktır. Çevresinde olup bitenlere meraklı, hayata küsmeyen ve hayalleri olan bir kahramandır. Çevremizde hayata bir sıfır geride başlayan insanlar görürüz. Onlardan bazıları hayata küsmezler, hayallerinin peşinden koşarlar. İşte küçük oğlak, bu insanları temsil etmektedir. Kahramanın bir hayvan olması çocukların ilgileri çekmektedir, bunun yanında temsil ettiği insan tipi de günlük hayatta karşılaşılan insan tipine uygun olması çocukların bu kahramanı özümsemesini sağlayacaktır.

Kurgunun geçtiği fiziksel çevrenin konuya, kurguya, izleğe, kahramanlara ve verilmek istenen iletilere uygun olarak seçildiği görülmektedir. Sosyal çevre üzerinden ise farklılıkların yaşamın bir parçası olduğunu göstermesi, insanların sevgi, saygı, paylaşımcı ve yardımsever olmalarıyla engellerin aşıp mutluluğa ulaşılacağını göstermesi açısından önemlidir.

Kitap içinde bulunan yazım ve noktalama hatalarının çocukların Türkçenin doğru, güzel ve etkili kullanımına zarar verdiği açıktır. Bu konuda eğitsel açıdan kitabın yetersiz olduğu görülmektedir.

a) Değerler Eğitimi

Değerler eğitimi açısından incelendiğinde kitapta yer alan değerler şunlardır:

Saygı: Diğer yavrulardan farklı olan oğlağı hem çoban hem de sürüdeki diğer hayvanlar dışlamamakta ve onun da bir canlı olduğunun bilincinde olarak ona saygı duymaktadır.

Arkadaşlık: Engelli oğlak ile sürüdeki diğer yavruların birlikte oyunlar oynaması, oğlağın bir keçiyi kurtarması ile arkadaşlık kurup sonrasında onunla evlenmesi ile arkadaşlık kavramı konusunda çocuklar bilinçlendirilmiştir.

Sevgi - Merhamet: Gerek çoban gerekse sürüdeki diğer hayvanlar, oğlağı sevmektedir. Çoban, oğlağı karşı hem sevgi hem de merhamet duygusunu

beslemektedir. Ona bisiklet yapana kadar, onu heybesinde taşıması bunun göstergesidir.

Yaratıcılık: Çoban, engelli olan oğlağın kendi başına yaşamını devam ettirmesi için ona bir bisiklet yapmak istemesi ve bunu gerçekleştirmesi yaratıcılığın önemini çocuklara sezdirmektedir.

Aile: Annesi oğlağı engelli diye dışlamamakta, onun en mutlu olduğu anlarda yanında olmaktadır.

Yardımlaşma: Çoban, engelli oğlağın yürümesi için bir bisiklet yapmıştır. Bunun sonucunda da onun yürümesini sağlamıştır. Bunun yanında metnin sonuna doğru oğlağın, başka bir hayvana yardım etmesi de yardımlaşma değerine herkesin ihtiyacı olabileceğini göstermektedir. Yardımlaşma ile sorunların çözülebileceğinin gösterilmesi önemlidir.

Özerklik: Engelli oğlak, arkadaşlarının oyunlarını seyretmekte ve onlar gibi hoplayıp zıplamak istemektedir. Çobanın yardımıyla bu isteğini gerçekleştirir ve özerkliğine kavuşur. Anlatılanlar ile özerkliğin önemi çocuklara sezdirilmiştir.

Doğa ve Hayvan Sevgisi: Kahramanlar ve olayın geçtiği çevre dikkate alındığında çocukların doğaya ve hayvanlara sevgi beslemelerinin sağlanması amaçlanmıştır.

Yukarıda belirtilen değerler, çocuklara değerler eğitimi ile verilmek istenen değerlerle paralellik göstermektedir. Bu bağlamda kitabın gerek ebeveynlere gerekse okul öncesi öğretmenlerine, değerler eğitimi kapsamında önemli bir materyal olma niteliğine sahip olduğu görülmektedir.

2.8. GUGUKLU SAATİN KÜÇÜK KUŞU

2.8.1. Konu ve Kurgu

Konu: Doğa ve Hayvan Sevgisi

Kurgu: Olay, yemyeşil bir ormanın arasında bulunan bir köyde geçmektedir. Bu köyde yaşlı bir saat ustası tek başına yaşamaktadır. Yaptığı saatler, evlerin duvarlarını süslemekte ve her yarım saatte bir saatlerin kapısı açılarak içindeki kuş ötmektedir. Saatin içindeki kuşlar, öyle güzel öterlermiş ki herkes saatin içinde gerçek bir kuş var sanırmış. Yaşlı adam, her gün ormana gitmektedir. Kışları orada yaşayan hayvanlara yiyecek vermeye gider, diğer günler de ise kuru ağaç ararmış. Bu

kurumuş ağaçlardan saat yapar, bazen de ormanda yaşayan hayvan dostlarını yontarmış. Bir sabah yine ormana gitmek için evden çıkan yaşlı adam, evinin kapısını açık unutmuştur. Akşamüstü aç bir kedi, yiyecek bulurum diye içeriye girer. O sırada duvarda asılı olan saatin kapısı açılır ve içinden çıkan kuş ötmeye başlar. Kedi, kuşu yakalamak için masaya sıçrar ve saatin üstüne atlar. Saat yere düşerek paramparça olur. Kuş ise açık kapıdan uçar gider. Kedi, kuşu yakalamak için peşinden gitse de yakalayamaz. Kuş, yorulana kadar uçar, en son terk edilmiş bir kuş yuvasına konar. Hava kararmıştır ve ormandaki tüm canlılar yuvasına çekilmiştir. Yaşlı adam da evine döndüğünde yerde parçalanmış saati görür. Önce rüzgârdan dolayı kapının açıldığını düşünür, sonra kedinin miyavlamasını duyar. Kedinin aç olduğunu anlayan yaşlı adam, önce onun karnını doyurur; sonra da kırılmış olan saati tamir eder. Ancak saatin kuşu yoktur. O günden sonra evden çıkarken kapısını kapatmaya dikkat eder. Yaşlı adam artık ormana her gittiğinde uzaktan gelen bir kuş sesi duyar ve bunun guguklu saatinin kuşu olduğunu düşünür.

Kurgu, diğer kitaplarda olduğu gibi sebep – sonuç ilişkileri üzerinde geliştirilmiş ve olayın düğümleri güzel atılmıştır. Yaşlı adamın işi saat yapmaktır ve bu yüzden ormana kurumuş ağaç bulmaya sürekli gitmektedir. Örneğin, ormana sürekli giderken hayvanlarla bağı kuvvetlenmiş ve kış aylarında onlara yiyecek götürmektedir; kedi aç olduğu için açık kapıdan eve girer, kuş gerçek gibi öttüğü için onu yemeye çalışır gibi sebep – sonuç ilişkileri kurguyu sağlamlaştırmıştır. Böylelikle gereksiz ayrıntının ve mantık hatasının kurguda bulunması engellenmiştir.

Kurgu, gerçek hayatta da rastlanabilecek bir yapıdadır. Kedi gibi canlılar, plastik vb. nesnelere gerçek sanıp yemeğe kalkabilir ve bu sırada da etrafı kırıp dökebilir. Bu gerçek hayata benzer durumun yanında kurguda hayali unsurlarda bulunmaktadır. Örneğin; saatte bulunan kuşun açık kapıdan uçup gitmesi ve ormanda terk edilmiş bir kuş yuvasında yaşaması gibi gerçeğe yakın ve hayali unsurların birleşiminden oluşan kurgu, çocukların bakış açılarına hitap edecek bir niteliktedir. Bu nitelik sonucunda da kurguya karşı ilgileri yoğunlaşacaktır.

Kurgu, temel olaya bağlı küçük düğümlerle sürekli kurgunun gelişimini ve sonunun tahmin edilmesini engelleyecek niteliktedir. Bu da okurların merak duygularının, kurgunun sonuna kadar canlı tutulmasını sağlayarak ilgilerinin kitabın üzerinde yoğunlaştırarak nitelik kazandırmaktadır.

Kurgu ile okur üzerinde bırakılmak istenen etkiler ve okurlara verilmek istenen iletiler kurgunun içine serpiştirilmiştir. Örtük şekilde izlek ve iletilerin verilmesi ile de okurların bunlara kendilerinin ulaşması ve merak duygularının söndürülmemesi amaçlanmıştır.

Kurguda doğa – doğa çatışması bulunmaktadır. Kedi, açtır ve karnını doyurmayı istemektedir. Kurguda ise kedi bu amacını, saatin kuşu ile olmasa da yaşlı adamın kendine verdiği yiyecekler sayesinde gerçekleştirmiştir.

2.8.2. İzlek - Tema

Kitabın kurgusuyla okurların üzerinde bırakılmak istenen etkiler incelendiğinde çevre olarak doğal çevrenin seçilmesi ve yaşlı adamın bu çevrede yaşayan hayvanlara karşı yaklaşımından yola çıkarak doğa bilinci ve hayvan sevgisini okurlara kazandırılmasının amaçlandığı görülmektedir. Örneğin; yaşlı adamın sadece kurumuş ağaçları alması, kışın ormanda yaşayan hayvanlara yiyecek götürmesi ve saatini kıran kediyi görünce öncelikle onun karnını doyurması gibi olaylar izlek ile kurgu arasındaki bağlantının sağlam olduğunu göstermektedir. Bu ilişkinin kuvvetli olması da izleklerin okurlar üzerindeki etkisini artırarak okurlarda bu davranış ve duyguların yaşama aktarılmasına katkı sağlayacaktır.

2.8.3. Karakter ve Kahraman

Kitapta yer alan kahramanlar: yaşlı saat ustası, kedi ve ormandaki diğer hayvanlardır. Ana kahraman ise yaşlı saat ustasıdır.

Yaşlı saat ustası; güne erken saatlerde başlayan, doğayla iç içe yaşamayı seven, ormandaki kuru ağaçları toplayarak saat yapan, kışın yiyecek bulamayan hayvanları düşünerek onlara yiyecek veren bir kişidir. Evine giren ve saati kıran kediyi gördüğünde ona bağırıp çağırıp sokağa atmak yerine karnının aç olduğunu düşünüp karnını doyurabilecek bir düşünceye sahip olması da çocuklara rol model olarak gösterilmesi adına önemlidir. Okurlara doğa bilinci ve hayvan sevgisini aşılayabilecek bir kahramandır. Olumlu özellikleriyle çocukların karşısına çıkarılan bu kahraman, çocuklar tarafından sevilebilecek bir yapıya sahiptir.

Kedi: Karnı açtır. Karnını doyurmak amacıyla dolaşırken yaşlı saat ustasının evinin kapısının açık olduğunu görerek tamamen içsel dürtüleriyle içeri girmektedir. Saatin içinden çıkan kuşu yemek niyetiyle atlar ama saati kırar. Hayvanların doğasında olan davranışlar sergilemektedir. Kedinin bu davranışıyla hayvanların aç

olmaları halinde istemeden de olsa çevrelerine zarar verebilecekleri gösterilmiştir. Buna karşılık yaşlı adamın hayvanların açlığını gidermesi ve onlarla iyi geçinmesi de olumlu durumu çocuklara sezdirmektedir.

Diğer hayvanlar: Tam olarak olayın içinde değildir. Sadece yaşlı adamın hayvanları kış günü yiyecek bulamayacaklarını düşünerek onlara yiyecekler vermesini okurlara vermek amacıyla kitapta yer almaktadır.

2.8.4. Dil ve Anlatım

Kitap, kısa cümleler ve uzun cümlelerle oluşturulmuştur. Bu cümlelerde yer alan kelimeler incelendiğinde çocukların anlamakta zorlanabileceği kelime, kelime grubu, deyim ve atasözlerinden az sayıda bulunmaktadır. Örneğin; “vadi” (s.2), “çakı” (s.10), “kozalak” (s.10), “nesne” (s.10), “yontu” (s.10), “yontma” (s.10), “patika” (s.12), “sakin” (s.16), “çıt çıkmamak” (s.16) çocukların anlamakta zorlanabileceği kelimeler ve kelime grubu olarak görülmektedir. Ancak bu kelimelerin anlamlarına, metnin bağlamından veya çizimlerden hareketle ulaşılabilmektedir. Bu da anlatımın açık ve anlaşılır olmasını sağlarken aynı zamanda okurların kelime hazinelerini de zenginleştirmek adına önemlidir.

Kitaptaki cümleler, genel olarak kurallı ve fiil cümlesidir. Bunların yanında az sayıda kurallı isim cümleleri ile devrik fiil cümlelerine de yer verilmiştir. Ayrıca virgöl, nokta, tırnak işaretlerinin kullanım özelliklerinin de sezdirilmesi yönünden oldukça zengindir.

Kitap içinde yer alan cümleler, farklı yapılara sahiptir. Bu da metnin anlatımının tekdüzelikten kurtulmasını sağlamıştır. Yer yer pekiştirmeler, benzetmeler kullanılarak ve betimlemeler yapılarak anlatım zenginleştirilmiştir. Böylelikle okurların kitabın anlatımından sıkılması önlenmiştir. Ayrıca anlatımda yer alan “trakk” ve “guguk” gibi yansıma kelimelerin kullanımı ile anlatımın akıcılığı artırılmıştır.

a) Yazım ve Noktalama

Kitapta karşılaşılan noktalama işaretlerinin yanlış kullanımları şunlardır:

“Öyle güzel öterdi ki; çocuklar, kediler, herkes saatin içinde gerçek bir kuşun yaşadığını zannedirdi.” (s.4) ifadesinde “ki” bağlacından sonra noktalı virgöl kullanılmıştır. Oysa Türkçede “ki” bağlacından önce veya sonra virgöl ve noktalı

virgöl gibi noktalama işaretlerinin kullanılmasına gerek yoktur. Bu yüzden bu ifadede bulunan noktalı virgöl kaldırılmalıdır.

“Küçük çakısıyla, dallarından uzun kulaklı bir tavşan, sivri gagalı bir ağaçkakan, yaprak, kozalak ve çeşitli nemseler yontuyordu.” (s.10) ifadesinde “çakısıyla” kelimesinden sonra virgöl kullanılmaktadır. Oysa “ile” edatından sonra virgölün kullanılmasına uygun bir kullanım değildir. Bu yüzden bu virgöl kaldırılmalıdır.

“Kapı rüzgârdan açılmış herhalde” (s.22) ifadesinde tırnak içindeki ifade tamamlandığı için sonuna nokta işareti getirilmelidir.

“Derken, kapıda miyavlayan aç kedinin sesini duydu.” (s.22) ifadesinde ise zarf fiilden sonra virgöl kullanılmaktadır. Türkçede zarf fiilden sonra virgöl getirmek doğru bir kullanım olarak görülmemektedir. Dolayısıyla zarf fiilden sonra gelen virgölün kaldırılması gereklidir.

Yukarıda belirtilen noktalama işaretlerinin yanlış kullanımları dışında herhangi bir noktalama ve yazım hatasını ile anlatım bozukluğuna rastlanılmamıştır. Diğer kitaplarındaki noktalama işaretlerinin kullanımında yapılan hatalar göz önünde bulundurulduğunda bu kitabın daha başarılı bir kitap olduğu görülmektedir. Doğal olarak çocuklara yönelik bu tür kitaplarda hiçbir yazım ve noktalama hatası ve anlatım bozukluğunun rastlanılmaması istenilmektedir.

2.8.5. İletiler

Kitap içinde ana ileti ve ana ileti çerçevesinde yardımcı iletiler kurgu içine serpiştirilerek sunulmaktadır. Bu iletiler, doğrudan okura açıklanmak yerine örtük şekilde çocuklara sunulmaktadır. Böylelikle kendileri ulaşacakları iletileri, benimsemeleri ve yaşamlarına aktarmaları daha kolay olacaktır.

Kitabın ana ileti: İnsanoğlu doğanın bir parçasıdır. Bu yüzden bitkilere ve hayvanlara karşı duyarlı olmalıdır. Bu ana ileti, okurların kendilerinin ulaşmasına olanak verecek şekilde kurgunun geneline serpiştirilmiştir. Böylelikle kitabın sonucunu veya amacının başta ya da ortada belirtilmesiyle ortaya çıkacak olan merak duygusunun sönmesi durumu da engellenmiştir.

Kitaptaki diğer iletiler ise şunlardır:

“Öyle güzel öterdi ki; çocuklar, kediler, herkes saatin içinde gerçek bir kuşun yaşadığını zannederdi.” (s.4) ifadesiyle ‘İşini ustaca yapanlar, yaptıkları nesnelere ile geçeceğini aratmazlar.’ iletisi sezdirilmektedir.

“Yaşlı adam her sabah erkenden uyanıyor. Ulu meşe, kestane, ıhlamur ağaçlarının olduğu, yabani arıların hoş kokulu çiçeklere konduğu patika yoldan yürüyerek ormana gidiyordu.” (s.6) bölümüyle ‘Güne erken saatlerde ve sabah yürüyüşüyle başlanılmalı.’ iletisi çocuklara verilmektedir.

“Bu ormanda çatal boynuzlu geyikler, kızıl tüylü tilkiler, kirpiller, sincaplar, tavşanlar, baykuşlar ağaçkakanlar ve daha birçok hayvan yaşıyordu.” (s.8) ifadesiyle ‘Ormanlar, hayvanlar için bir yaşam alanıdır.’ iletisi örtük şekilde çocuklara sunulmaktadır.

“Yaşlı adam soğuk kış günlerinde yiyecek götürüp hayvanların karnını doyuruyordu.” (s.8) ifadesiyle ‘Kış aylarında hayvanlar yiyecek bulmakta sıkıntı yaşar. İnsanlar bu konuda duyarlı olup hayvanların ulaşabileceği yerlere birtakım yiyecek bırakmalıdır.’ iletisi verilmektedir.

“Bazı günler ormanda saat yapmaya uygun kurumuş ağaç arıyordu. Bulduğu kuru ağacı kesiyordu.” (s.10) ifadeleriyle ‘Doğada işlevini yitirmiş olan ağaçları keserek onları başka alanlarda değerlendirebiliriz.’ ve ‘Kurumamış ağaçları kesmek doğanın ve doğada yaşayan canlıların yaşamını olumsuz etkiler.’ iletileri çocuklara sezdirilmektedir.

“Akşamüstü aç bir kedi evin açık kapısından içeri girdi.” (s.14) ve kedinin duvardaki saati yere düşürmesi bölümüyle ‘Hayvanlar, içgüdüsel olarak açlıklarını giderme adına birtakım olumsuz davranışlar içinde bulunabilirler.’ iletisini vermektedir.

“Hava kararmıştı. Ormanın sakinleri çoktan yuvalarına çekilmişti, çit çıkmıyordu.” (s.18) bölümüyle ‘Akşam olunca evlerimize gitmeliyiz ve dışarıda bulunmamalıyız.’ iletisini çocuklara sezdirmektedir. Çünkü anneler her zaman çocuklarına “Hava kararmadan eve gel!” uyarısında bulunur. Bu bölümle de bu çocuklara verilmek istenilmiş.

“Derken, kapıda miyavlayan aç kedinin sesini duydu. Onu içeri alıp karnını doyurdu. Sonra saati tamir etti, yerine astı.” (s.22) ifadeleriyle verilmek istenilen ileti şudur: Tamamen içgüdüsel olarak yapılan davranışlar olumsuz sonuçlar doğurabilir.

Böyle durumlarda bunu gerçekleştireni cezalandırmak yerine ona bu davranışı yaptırın sorunu belirleyip çözmeye çalışmalıyız.

“O günden sonra yaşlı saat ustası evden çıkarken kapıyı sımsıkı kapadı.” (s.24) ifadesiyle ise ‘Yaptığımız olumsuz bir davranışı tekrarlamamaya özen göstermeliyiz.’ iletisi sezdirilmektedir.

2.8.6. Çevre

Kitap, “Yemyeşil bir vadide çevresi ormanlarla kaplı küçük bir köy vardı.” (s.2) cümlesinde çevrenin açıklanmasıyla başlamaktadır. Bu ifadeden ve kitabın genelinden yola çıkarak fiziksel çevre, doğal çevre ve yapay çevre olarak verilmektedir. Doğal çevreden kasıt orman, yapay çevreden kasıt ise köydür.

Doğal çevre; kurgu içinde hayvanların yaşadığı, vadide yer alan, yemyeşil ve uçsuz bucaksız ifadeleriyle betimlenmiştir. Doğal çevre üzerinden doğanın güzelliği, içinde yaşayan canlıların bazen insanlara muhtaç olduğu ve hayvan – insan ilişkisinin doğanın devamlılığına etkisi sezdirilmektedir. Tüm bunlar da izlek ile doğru orantıda olarak okura sunulduğu için kitabın okur üzerinde bırakmak istediği etkiyi güçlendirmektedir.

Yapay çevre ise tam olarak geliştirilmemiştir. Köyde yalnız başına bir evde yaşayan usta vardır. Çevresinde pek ev yoktur. Bunun dışında yaşlı adam evinde saatler yapmakta ve köydeki evlerde bu saatler kullanılmaktadır.

Her iki çevre de tam olarak kurgu içinde geliştirilmemiştir. Ancak çizerlik yönüyle Oral, bu eksikliğini fazlasıyla gidermiştir. Kitapta bazı özelliklerini verdiği her iki çevreyi de çizimleriyle okurların gözleri önüne başarılı bir şekilde sermiştir.

Sosyal çevre olarak yaşlı saat ustasının hayvanlara ve doğaya göstermiş olduğu sevgi verilmektedir. İşini severek yapan ustanın, olaylara yaklaşımı olumludur. Çünkü saatini kıran kediye kızmamaktadır. Çevremizde sorunlarımızdan anlayan ve bizleri seven yetişkinlerin bulunmasını gösteren bir sosyal çevre okurlara sunulmuştur.

2.8.7. Yazınsal ve Eğitsel İlkeler

Kitabın kurgusu incelendiğinde hem öğretici hem de sanatsal bir nitelik taşıdığı görülmektedir. Kurgu içinde hem bazı hayvanların belirgin özellikleri çocuklara tanıtılıp hayvan sevgisi ve doğa bilinci oluşturulmak istenirken hem de

onların hayal dünyalarına hitap eden, sıfatlar, pekiştirmeler ve deyimlerle zenginleştirilmiş bir akıcı anlatımla bu gerçekleştirilmiştir. Ayrıca kurguda mantık hatasının veya gereksiz bir ayrıntının bulunmaması da yazınsal anlamda başarılı bir niteliğe sahip olduğunu göstermektedir.

Kurgu üzerinden okur üzerinde bırakılmak istenen etkiler ele alındığında hayvan sevgisi ve doğa bilinci hakkında okurlarda etki bırakılmak istenilmiştir. Kurguya bakıldığında izleği gerçekleştirme adına son derece başarılı olay ve kahramanlara sahip olduğu görülmektedir.

Kurgunun hem gerçek yaşama yakın olması hem de saatin guguk kuşunun uçup gitmesi gibi çocukların hayal dünyalarına hitap edecek unsurlar barındırması ile çocuklarda merak uyandırma ve ilgilerini kitaba çekme konusunda başarılıdır. Böylelikle kitap – çocuk arasındaki bağı kuvvetlendiren ve çocuklarda okuma alışkanlığı oluşturabilecek bir niteliğe sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Kurgunun nasıl gelişim göstereceği ve nasıl sonlandırılacağı tam olarak kestirilememektedir. Bu da çocukların kitaptan kopmalarını engelleyerek merak duygularının canlı tutmasını sağlamaktadır. Bunun yanında iletilerin de örtük şekilde verilmesi, çocukların merak duygularını canlı tutan bir diğer etkidir. Örtük iletiler yoluyla çocuklar üzerinde bırakılmak istenen etkilerin de daha fazla olmasına katkı sağlamaktadır.

Kitapta yer alan kahramanlar incelendiğinde çevreye ve hayvanlara karşı duyarlı yetişkinleri çocuklar çevrelerin de görebilmektedir. Ayrıca içsel güdülerini hareket eden kedi gibi canlıların yaptığı yaramazlıklarla da karşılaşan çocuklar, kurguyu ve kurguda yer alan kahramanları tanıdık görerek metni kolayca benimseyebileceklerdir. Kitabı ve kitabın ana kahramanı benimseyen çocuklar, bu kahramanın olumlu davranışlarını da benimseyerek günlük yaşamlarında uygulayabileceklerdir.

Çevre, diğer kitaplarda olduğu gibi tam olarak geliştirilmemiştir. Yazar, çizerlik yönüyle bu eksikliğini başarılı şekilde gidermeyi bilmiştir. İzlekle doğru orantıda bir çevre belirlenmiştir. Kitapta yer alan doğal çevre yoluyla çocuklara doğa bilinci ve hayvan sevgisi kolayca kazandırılabilir bir niteliktedir.

Kitap, dil ve anlatım yönünden çocukların sıkılmadan okuyabilecekleri, kelime hazinelerini zenginleştirebilecekleri, Türkçenin zenginliğini ve anlatım gücü

sezebilecekleri ve Türkçenin doğru, güzel ve etkili kullanımını görebilecekleri bir niteliğe sahiptir. Bu olumlu özelliklerinin yanında kitapta karşılaşılan noktalama işaretlerinin kullanımında yapılan hatalar yönünden eksiklere sahiptir. Çocuklara yönelik ürünlerde, yazım kurallarının ve noktalama işaretlerinin doğru kullanılmasına daha hassas yaklaşılmalıdır. Bunun yanında kitapta herhangi bir yazım hatası ve anlatım bozukluğunun görülmemesi de sevindiricidir.

a) Değerler Eğitimi

Değerler eğitimi açısından incelendiğinde kitapta yer alan değerler şunlardır:

Yaratıcılık - Estetik Haz: Yaşlı usta, saat yapmakta ve çeşitli yontularla saatlerini süslemektedir.

Doğa ve Hayvan Sevgisi: Yaşlı usta, saat yapmak için kurumuş ağaçları tercih etmektedir. Bunun yanında kış mevsiminde doğaya yiyecek bırakmaktadır. Bu davranışlarıyla çocuklara doğa ve hayvan sevgisi konusunda rol model olmaktadır.

Hoşgörü – Merhamet: Evine giren kedinin verdiği zarara karşı hoş görülme davranan yaşlı usta, kedinin aç olduğunu anlamıştır. Bunun üzerine ona acıyarak onun karnını doyurmuştur.

Yukarıda belirtilen değerler, kitabın okul öncesi öğretmenlerine ve ebeveynlere bu değerlerin çocuklara kazandırılması konusunda yardımcı olabilecek bir materyal niteliği taşıdığını göstermektedir.

2.9. KIRMIZI ELMA

2.9.1. Konu ve Kurgu

Konu: Yardımlaşma/Dayanışma

Kurgu: Bir kış sabahı, her şey kar altındadır. Ana kahraman tavşan, acıktığı için bir şeyler aramaya çıkmıştır. Hava soğuk olduğu için üşümektedir. Kardan dolayı yiyecek bir şey bulamamaktadır. Bu sırada gözüne ağaç dalında duran kırmızı bir elma çarpar. Çok sevinir ve zıplayarak elmanın yanına gider. Hoplar, zıplar ama yetişemez. Nasıl alacağını düşünürken aklına kır faresinin ağaca tırmanarak alabileceği fikri gelir. Hemen kır faresinin yanına giderek yardım ister. Kır faresi, küçük olduğu için ağaca çıkamayacağını ancak tavşanın üstüne çıkarsa belki yetişebileceğini söyler. Denerler hemen ama başarılı olamazlar. O sırada sabah yürüyüşüne çıkmış tımbul tilkiyi görürler. Onu el sallayarak yanlarına çağırırlar ve

yardım isterler. Tilki, hasta olduğu için ağaca tırmanamayacağını ancak ön ayaklarıyla doğrulup kuyruğu ile elmayı indirebileceğini söyler. Hemen bunu dener ancak başarılı olamaz. Kır faresi, yine birbirlerinin üstüne çıkmayı teklif eder. Bunu da denerler ama yine başarılı olamazlar. Ağacın atkında oturup elmayı nasıl indirebileceklerini tartışmaya başlarlar. Bu tartışmada o kadar çok gürültü çıkarırlar ki koca ayıyı uykusundan uyandırırılar. Ayının homurdanmalarını duyarlar ve hemen ondan yardım isterler. Ayı, yaşlı olduğu için ağaca çıkamayacağını söyler. Tavşan birbirlerinin üstüne çıkarak elmayı alabileceklerini söyler. Hemen denemeye başlarlar. Kır faresi tam elmayı alacakken tumbul tilkinin hapşırmasıyla yere düşerler. Yere düştüklerinde bir de ne görsünler, elma da onlarla birlikte düşmüş. Elmayı paylaşıp yerler ve ayının ininde uykuya dalarlar.

Kurgunun genelinde sebep – sonuç ilişkileri bulunmaktadır. Örneğin; Tavşan acıktığı için dışarı çıkmıştır, kır faresinin elmaya uzanabileceğini düşündüğü için ondan yardım istemiştir, tilki hasta olduğu için ağaca çıkmamış ve tam elmayı alacaklarken hasta olduğu için tilki hapşırmıştır gibi sebep – sonuçlar bulunmaktadır. Bu sebep – sonuç ilişkileri kurgu içinde gereksiz bir ayrıntının veya mantık hatasının bulunmasını engellemiştir. Böylelikle konu – kurgu arasında başarılı bir ilişki sağlanmıştır.

Kurguda kişi – doğa çatışması ele alınmaktadır. Acıkan bir tavşanın doğanın zor şartlarıyla mücadele etmesi işlenmiştir. Bu çatışmanın sonucunda tavşan amacına ulaşmaktadır. Çatışmanın tavşan tarafından kazanılması ile çocuklara, tek başına çözülemeyen sorunları yardımlaşma sayesinde çözülebileceği gösterilmiştir. Tavşanın ödüllendirildiğini gören çocuklar, tavşanın bu olumlu davranışını benimseyip yaşamlarında uygulamak isteyeceklerdir.

Kurguda işlenen olay, çocukların hayal dünyalarına hitap etmekte ve onların yaşamlarında da karşılaşılabilecekleri bir olay olarak görülmektedir. Olayın hayvanlar arasında geçmesi, hayvanların konuşması ve yardımlaşması hayal dünyalarına hitap ederken kendi yaşamlarında da ulaşmak istedikleri bir şey arkadaşlarının veya ebeveynlerinin yardımıyla ulaşmaları da gerçek yaşamla bağlantılıdır. Bu bağlamda çocuklar, kurguda kendilerinden bir şeyler bulacak ve benimsemesi kolaylaşacaktır.

Kurgu, temel olayın etrafındaki küçük düğümlerle doludur. Birçok başarısız deneme yapılmasına rağmen pes etmeyen kahramanlar, sonunda amaçlarına ulaşmaktadır. Ancak bu sorunun nasıl çözüleceği veya hangi yeni hayvanın

yardımıyla aşılabileceği bilinmemektedir. Bunlar da her yeni sayfada okurun merakının canlı tutulmasını sağlamaktadır. Yeni kahramanların olaya dâhil olması ve sorunun çözümü için yardımcı olmaya çalışmaları ile kurgu bir hareketlilik kazanmıştır. Böylelikle okurların merak duygularının canlı tutulması ve metnin sürükleyiciliği sayesinde ilgileri kitap üzerine çekilmiş ve eğlenceli vakit geçirebilme fırsatı yakalamışlardır. Bu bağlamda kitapları sevdirmeye ve okuma alışkanlığı kazandırma adına başarılı bir kitaptır.

2.9.2. İzlek - Tema

Kurgu üzerinden çocuklara yardımlaşma, paylaşma, kararlı olma, sorunların çözümünde fikir alışverişinin önemi, hayvan sevgisi ve çevreye duyarlı olma konularına karşı duyarlılık verilmek istenilmektedir. Konu, kurgu ve verilen iletiler ile yazar, bunu son derece başarılı bir şekilde gerçekleştirmektedir. Tavşanın kurgunun sonunda ödüllendirilmesi ve bu ödülü kendisine yardım eden arkadaşlarıyla paylaşması ile olumlu davranış olarak kabul edilen kahramanların davranışları benimseyip yaşamda uygulanması sonunda çocukların da ödüllendirileceği belirtilmektedir.

2.9.3. Karakter ve Kahraman

Kırmızı Elma adlı kitabın kahramanları: Tavşan, kır faresi, tombul tilki ve koca ayıdır. Bu kahramanlar arasından ana kahraman olarak tavşan ortaya çıkmaktadır. Tavşan, fiziksel özellikleriyle tam olarak geliştirilmemiştir. Nasıl bir renge sahip olduğu veya kulakları ve kuyruğu ile ilgili bilgiler yer almamaktadır. Bu eksikliği çizimleriyle kapatır, çizimler yoluyla tavşanın dış görünümünü başarılı şekilde okurlara aktarmaktadır. Bunun dışında elmanın bulunduğu ağaca zıplayarak gitmesi ile tavşanların nasıl hareket ettikleri çocuklara sezdirilmiştir. Kişilik özellikleri olarak tavşanın arkadaşları tarafından sevildiği, farklı fikirlere açık olduğu, sorunların çözümünü tartışmakla aradığı, başarısız denemeler sonucu pes etmemesi ve kararlı olması, elmaya ulaştıktan sonra arkadaşlarıyla paylaşması gibi özellikleri okuyucuya sunulmaktadır. Sonuç olarak tavşan, olumlu kişilik özellikleriyle çocukların karşısına çıkarılarak çocukların da bu davranışları benimsemesi istenilmiştir.

Kır Faresi: Fiziksel özelliklerinin betimlemesi yönüyle yetersiz kalmaktadır. Küçük olduğu için ağaca tırmanmaması dışında hiçbir fiziksel özelliği kitap içinde

yer almamaktadır. Bunun dışında kendini tanıması, neleri yapabileceğinin farkında olması, sorunlara çözümler üretmesi ve yardımseverliği ile okurların karşısına çıkmaktadır.

Tombul Tilki: Tombul, kuyruğunun olması ve dört ayaklı bir hayvan olması yönüyle geliştirilmiştir. Fiziksel görünümü betimlenmek yerine çizimlerle okuyucuya verilmiştir. Kurgu içinde sabah sporu yapması, yardımsever olması özellikleri okurlara sunulmuştur.

Koca Ayı: Kışın ininde uyuması, yaşlı olduğu için ağaca tırmanmaması, fiziksel yapısının iri yani koca olması dışında fiziksel özellikleri metinde yer almamaktadır. Ancak çizimler yoluyla bu eksiklik giderilmiştir. Uykusundan gürültü sebebiyle uyanmasına rağmen sinirlenmemesiyle anlayışlı olması, diğer hayvanlara yardım etmesi yönüyle yardımsever olması gibi kişilik özellikleri ön plana çıkarılmıştır.

Dört kahraman genel olarak değerlendirildiğinde fiziksel betimlemelerinin eksik olduğu ancak yazarın başarılı çizimleri sayesinde bu eksikliğin giderildiği görülmektedir. Tüm kahramanlar, olumlu davranışlarıyla ve özellikle konu ve izlek doğrultusunda yardımsever olma özellikleriyle ön plana çıkarılmıştır. Kurgu sonunda tüm kahramanların amaca ulaşmaları ve ödülü paylaşmaları ile olumlu davranışlarının çocuklar tarafından benimsenmesi istenilmektedir.

2.9.4. Dil ve Anlatım

Oral, kitapta “in” ve “homurtu” kelimeleri dışında çocukların anlamını bilemeyeceği veya metnin bağlamından hareketle kelimelerin anlamını çıkaramayacağı kelime, deyim, ikilemeler kullanmamıştır. Bu da anlatıma sadelik kazandırmıştır. Sadelik sayesinde kitabı okuyan çocuklar, verilmek istenilen iletilere kolaylıkla ulaşabilecektir.

Kitap içinde yer alan cümlelerin tamamının fiil cümlesi olduğu görülmektedir. Birkaç cümlede okuyucun hayal gücüyle tamamlamasını sağlamak amacıyla üç nokta kullanılması dışında diğer cümleler kurallı cümle olarak yer almıştır. Cümleler yapıları açısından incelendiğinde basit, birleşik, sıralı ve bağlı cümle yapılarının bir arada kullanıldığı görülmektedir. Bunun dışında kısa ve uzun cümleler ile karşılıklı konuşmaların bir arada kullanılması, anlatımı tekdüzelikten kurtarılmış ve okurların dilin farklı kullanımları görmeleri sağlanmıştır.

Kitabın içinde üç nokta, tırnak işareti, soru işareti, nokta ve virgül işaretlerinin kullanım alanları sezdirilmiştir. Bu yönüyle farklı noktalama işaretlerinin kullanımının çocuklara sezdirilmesi, Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma becerisi kazandırma adına önemlidir.

Kitabın anlatımında konuşurma, kişileştirme sanatları kullanılmıştır. Söz sanatları ile kitabın anlatımı zenginleştirilmiş ve anlatılanları okurlara aktarılması kolaylaştırılmıştır. Bunun dışında kullanılan yansıma kelimeler, ikilemeler, sıfatlar ve “*aklına bir fikir gelmek*” (s.16) ve “*uykuya dalmak*” (s.28) deyimleri ile Türkçenin zenginliği ve anlatım gücü çocuklara sezdirilmeye çalışılmıştır.

a) Yazım ve Noktalama

Kitapta karşılaşılan noktalama işaretlerinin yanlış kullanımları şunlardır:

“*Belki kır faresi ağaca tırmanıp koparabilir’ diye düşündü.*” (s.6), “*Birbirimizin üzerine çıkarsak daha yükseğe uzanırız, o zaman elmayı koparabiliriz’ dedi.*” (s.16) ve “*Yaşasın işte koparmayı başardık’ deyip hep birlikte elmayı paylaşıp yediler.*” (s.26) bu ifadeler incelendiğinde tırnak içindeki ifadelerin sonuna herhangi bir noktalama işaretinin getirilmediği görülmektedir. Türkçede tırnak içindeki ifadelerin sonuna o cümleye uygun olan noktalama işaretinin getirilmesi gereklidir. Yazar, bu kuralı metinde uygulamakta yetersiz kalmaktadır.

“*Ağacın altına geldiğinde; ‘İşte karnımı doyurabileceğim bir elma’ diye sevindi.*” (s.6-7) cümlesinde “*geldiğinde*” zarf fiilinden sonra noktalı virgül kaldırılarak yerine virgül getirilmeli ve alıntı ifadeden önce konuşma çizgisi getirilerek sonuna virgül konulmalıdır. Tabii alıntı ifadedeki tırnak işareti de kaldırılmalıdır. Bu cümlenin doğru noktalama işaretleri ile yazımı şu şekildedir:

“Ağacın altına geldiğinde,

— İşte karnımı doyurabileceğim bir elma, diye sevindi.”

“*Kır faresi tavşanın söylediklerini dinledikten sonra ‘Belki sana yardımcı edebilirim’ dedi.*” (s.9) ifadesinde “sonra” kelimesinden sonra virgül getirilmeli ve alıntı cümledeki tırnak işaretleri kaldırılarak, bu ifadeden önce konuşma çizgisi getirilerek sonuna virgül konulmalıdır. Cümlenin doğru noktalama işaretleri kullanılarak yazımı şöyledir:

“Kır faresi tavşanın söylediklerini dinledikten sonra,

— Belki sana yardımcı edebilirim, dedi.”

“*Fakat ağacın yanına geldiklerinde ‘Bu ağaca çıkamam, çok küçüğüm, düşerim ama belki başının üzerine çıkarsam elmayı koparabilirim’ dedi.*” (s.10) ifadesinde “geldiklerinde” kelimesinden sonra virgül getirilmeli ve alıntı cümledeki tırnak işaretleri kaldırılarak, bu ifadeden önce konuşma çizgisi getirilerek sonuna virgül konulmalıdır. Cümlenin doğru noktalama işaretleri kullanılarak yazımı şöyledir:

“Fakat ağacın yanına geldiklerinde,

— Bu ağaca çıkamam, çok küçüğüm, düşerim ama belki başının üzerine çıkarsam elmayı koparabilirim, dedi.”

“*Tombul tilki elmaya şöyle bir baktıktan sonra ‘Hımmm, güzel bir elma ama biraz üşütmüşüm, ağaca çıkamam, belki kuyruğumla düşürebilirim’ dedi.*” (s.14) cümlesinde “sonra” kelimesinden sonra virgül getirilmeli ve alıntı cümledeki tırnak işaretleri kaldırılarak, bu ifadeden önce konuşma çizgisi getirilerek sonuna virgül konulmalıdır. Cümlenin doğru noktalama işaretleri kullanılarak yazımı şöyledir:

“Tombul tilki elmaya şöyle bir baktıktan sonra,

— Hımmm, güzel bir elma ama biraz üşütmüşüm, ağaca çıkamam, belki kuyruğumla düşürebilirim, dedi.”

“*Tavşanla kır faresi heyecanla ağaçtaki elmayı gösterip ‘Bize bu elmayı koparabilir misin?’ dediler.*” (s.14) cümlesinde “gösterip” zarf fiilinden sonra virgül getirilmeli ve alıntı cümledeki tırnak işaretleri kaldırılarak, bu ifadeden önce konuşma çizgisi getirilerek sonuna virgül konulmalıdır. Cümlenin doğru noktalama işaretleri kullanılarak yazımı şöyledir:

“Tavşanla kır faresi heyecanla ağaçtaki elmayı gösterip,

— Bize bu elmayı koparabilir misin?, dediler.”

“*Koca ayı onlara ‘Artık çok yaşlandım, ağaca çıkamam’ dedi.*” (s.20)cümlesinde “onlara” kelimesinden sonra virgül getirilmeli ve alıntı cümledeki tırnak işaretleri kaldırılarak, bu ifadeden önce konuşma çizgisi getirilerek sonuna virgül konulmalıdır. Cümlenin doğru noktalama işaretleri kullanılarak yazımı şöyledir:

“Koca ayı onlara,

— Artık çok yaşlandım, ağaca çıkamam, dedi.”

“Bunun üzerine tavşan ‘O zaman biz senin omzuna çıkalım’ diye cevap verdi.” (s.20) cümlesinde “tavşana” kelimesinden sonra virgül getirilmeli ve alıntı cümledeki tırnak işaretleri kaldırılarak, bu ifadeden önce konuşma çizgisi getirilip sonuna virgül konulmalıdır. Cümlenin doğru noktalama işaretleri kullanılarak yazımı şöyledir:

“Bunun üzerine tavşan,

— O zaman biz senin omzuna çıkalım, diye cevap verdi.”

“Ama elma o kadar yüksektydi ki, hopladı zıpladı elmaya ulaşamadı.” (s.6), “Çaresizlik içinde konuşurken öyle çok gürültü yaptılar ki, birden gürültülerine uyanan koca ayının homurtusunu duydular.” (s.20) ve “...tombul tilki öyle bir hapsirdi ki, dengelerini kaybedip kendilerini yerde buldular.” (s.24) cümlelerinde ki bağlacından sonra virgül kullanıldığı görülmektedir. Ki bağlaç olduğu için iki cümleyi tek başına bağlayabilmektedir. Bunun için virgüle gereksinim duymamaktadır. Dolayısıyla bu cümlelerdeki virgül kullanımı gereksiz ve yanlış bir kullanım olarak görülmektedir.

“Ama elma o kadar yüksektydi ki, hopladı zıpladı elmaya ulaşamadı.” (s.6) cümlesinde ki bağlacından sonra virgülün kullanımı gereksiz olmakla birlikte “hopladı zıpladı” yüklemeleri arasında virgül getirilmelidir. Çünkü virgülün bir görevi de sıralı cümleleri birbirinde ayırmaktır.

Yukarıda belirtilen noktalama hataları dışında herhangi bir noktalama işaretinin yanlış kullanımına, yazım yanlışına ve anlatım bozukluğuna rastlanılmamıştır. Ancak kitapta yapılan bu noktalama işaretlerinin çocuklara Türkçenin doğru, güzel ve etkili kullanma becerisi kazandırma yönünden eksik olduğunu göstermektedir.

2.9.5. İletiler

Kitap, ‘Tek başımıza çözemediğimiz sorunları çevremizdekilerin yardımıyla kolayca çözebiliriz.’ ana iletisi etrafında kurgulanmıştır. Bu ileti, örtük şekilde okurlara sunulmaktadır. Böylece okur kendisinin ulaştığı iletiyi benimsemesi ve yaşamında uygulaması kolaylaşacaktır.

Ayrıca kurgu içinde yer alan diğer iletiler ise şunlardır:

“Her şey karın altında kalmıştı.” (s.2) ile ‘Kışın zor hava şartlarında hayvanlar beslenme konusunda sorun yaşar.’,

“Bir an önce, hava kararmadan yiyecek bulmalıydı.” (s.5) ile ‘İşlerimizi zamanında halletmeliyiz.’,

“Tam o sırada sabah yürüyüşüne çıkmış olan tombul tilkinin aksırıp tıksıran sesini duydular.” (s.13) ile ‘Sağlıklı yaşamak için spor yapmalıyız.’,

“Sonunda ağacın altında oturup elmayı nasıl koparabileceklerini düşündüler, saatlerce konuşup tartıştılar.” (s.18) ile ‘Sorunların nasıl çözüleceğine karşılıklı konuşup tartışılarak çözüm aranmalı.’ ve “‘Yaşasın işte koparmayı başardık’ deyip hep birlikte elmayı paylaşıp yediler.”(s.26) ile ‘Ödüller, bize yardımcı olanlar ile paylaşılmalı.’ iletileri örtük şekilde sezdirilmektedir.

Yukarıda belirtilen iletiler dışında kurgu genelinde verilmek diğer iletiler ise şunlardır:

Farenin küçük olması, tilkinin hasta olması ve koca ayının yaşlı olması sebebiyle ağaca tırmanmamaları ile okurlara ‘Yaşımıza, fiziksel ve sağlık özelliklerime göre nasıl davranmamız gerektiğine karar vermeliyiz.’ iletileri,

Birçok başarısız girişime rağmen pes etmeden kararlı şekilde amaca ulaşmaya çalışmaları ile ‘Kararlı ve mücadeleci olursak sorunları aşabiliriz.’ iletileri örtük şekilde sezdirilmiştir.

Bütün iletilerin örtük şekilde okurlara sezdirilmesi ile okurların merak duygularının canlı tutulması sağlanmış ve iletilerin etkinliğinin artması amaçlanmıştır.

2.9.6. Çevre

Çevre, açık bir şekilde belirtilmemektedir. Ancak gerek kahramanlar gerekse çevrede bulunan varlıklardan yola çıkarak ormanın çevre olduğu anlaşılmaktadır. Kitapta çevrenin özellikleri olarak çeşitli hayvanların yaşaması, her şeyin kar altında kalması ve zor koşullarda hayvanların yaşamlarını devam ettirmek için neler yaptıkları belirtilmiştir. Bu bağlamda çevre olarak seçilen ormanın çok fazla betimlendiği söylenemez. Yazar, bu noktadaki eksikliği çizerlik yönünü kullanarak başarılı şekilde kapatmıştır.

Hayvanların ormanda yardımlaşarak mutlu şekilde yaşamaları ve çevrenin bu yaşamın devamlılığını sağlamada gerek barınma gerekse gıda maddesi sağlama özelliği üzerinde durulmuştur. Bunun bilincinde olan hayvanlar da çevreye zarar

verecek bir davranışta bulunmamaktadır. Bu bağlamda çocuklarda hayvan sevgisi ve çevreye duyarlılık kazandırılmaya çalışılmaktadır.

Sosyal çevre, hayvanların birlikte yardımlaşarak yaşadığı ve düşüncelerini rahatça söyleyebildikleri bir yapıya sahiptir. Sosyal çevrede ile yardımlaşma, paylaşma, sevgi, saygı, hoşgörü davranışları çocuklara sunulmaktadır.

2.9.7. Yazınsal ve Eğitsel İlkeler

Kırmızı Elma kitabı, gerek sebep – sonuç ilişkisine dayanan kurgusal yapısıyla gerekse konu ve izlek ile arasında bulunan sağlam bağ ile başarılıdır. Yazar, kurgu içinde yer alan çocukların hayal dünyalarına hitap edebilecek unsurlar ile çocukların yaşamlarında da görebilecekleri unsurların birleşimini başarılı bir şekilde sergilemektedir. Ayrıca kurgu üzerinden verilmek istenilen iletilerin, çocuklara dikte edilmek yerine kendilerinin ulaşmalarına fırsat verecek örtük iletilerden seçilmesi de son derece önemlidir. Böylelikle iletiler, daha etkin ve yaşama aktarılabilir nitelik kazanmıştır.

Kurgunun nasıl ilerleyeceği, hangi kahramanların olaya katılacağı ve çözümün nasıl olacağı kestirilememesi okuyucuların merak duygularını canlı tutmakta ve ilgilerini kitapta toplamaktadır. Böylelikle kitaba yoğunlaşan çocukların, kitaplarla olan bağı kuvvetlenerek okuma alışkanlığı edinmelerine katkı sağlanmış olacaktır.

Kurgunun kahramanları, olumlu davranışlarıyla öne çıkarılmaktadır. Kahramanların davranışları üzerinden yardımlaşma, paylaşma ve sorunların konuşularak çözülmeye çalışılması gibi çocuklara kazandırılmak istenilen davranışlar vurgulanmaktadır. Kahramanların hayvanlardan seçilmiş olması çocukların hayal dünyalarına yakın gelmesine ve bunların olumlu davranışlarının kolayca benimsenmesine olanak sağlamaktadır.

Kahramanların ve çevrenin geliştirilmesinde ve betimlenmesinde eksikliklerin bulunmasının yanında yazar çizimleriyle bunu gidermeyi başarabilmiştir. Anlatılanları çizimleriyle özetlemeyi başaran yazarın, metin ve çizimlerin bir bütünü oluşturduklarını bir kez daha gösterdiği görülmektedir.

Kurgu; hayvanların fiziksel özelliklerinin verilmesi ile onların tanıtılması, tilki kahramanı üzerinden sağlıklı yaşam için spor yapılması, ortak amaç doğrultusunda yardımlaşma ve dayanışma ile ödüle ulaşılması, ödülün tüm

kahramanlarca paylaşılması gibi öğretici bir nitelik kazanmaktadır. Bunun yanında kurgunun çocuk bakış açısına uygun ve tahmin edilemez olması, kahramanların insan dışı varlıklardan seçilmesi, verilmek istenen iletilerin örtük şekilde okurlara verilmesi, Türkçenin zenginliğini ve anlatım gücünü göstermesi gibi yazınsal niteliklere de sahiptir. Çocuklara yönelik kitaplar salt öğretici ya da salt sanatsal olmaması gerekmektedir. Bu bağlamda *Kırmızı Elma* kitabının yazınsal ve eğitsel ilkelere uygun bir nitelik taşıdığı görülmektedir.

Kitabın anlatımının sade ve kolay anlaşılır olması, söz sanatları, ikilemeler, deyimler ile anlatımın zenginleştirilmesi ve karşılıklı konuşmaların olmasıyla anlatım tekdüzelikten kurtarılmış ve akıcılık kazanmıştır. Bu bağlamda çocukların sıkılmadan eğlenerek okuyabilecekleri, okuma alışkanlığı kazanmalarına yardımcı olabilecek bir niteliği taşımasını sağlamıştır.

Doğal çevre olarak orman seçilmiştir. Bu çevre ve çevrede yaşayan hayvanlar üzerinden okurlarda oluşturulmak istenen doğa ve hayvan sevgisi bilinci okurlara kolayca verilebilmektedir. Karşılaşılan sorunlara, iletişim yoluyla tartışılıp çözüm aranması da sosyal çevrenin demokratik bir yapıya sahip olduğunun göstergesidir. Bu bağlamda hem fiziksel çevrenin hem de sosyal çevrenin kitabın amaçlarına hizmet eden bir nitelik taşıdığı görülmektedir.

Dil gelişim süreci içinde bulunan çocuklara Türkçenin zenginliğinin, anlatım gücünün sezdirilmesi ile Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma becerisini kazandırmaya yönelik kitaplarda dilin kullanımına dikkat edilmelidir. Kitapta görülen noktalama işaretlerinin yanlış kullanımı, bunları engelleyecek nitelikte olduğu için bu konuda kitabın yetersiz kaldığı görülmektedir. Bunun yanında herhangi bir anlatım bozukluğunun ve yazım hatasının olmaması noktasında da son derece başarılı olduğu görülmektedir.

a) Değerler Eğitimi

Değerler eğitimi açısından incelendiğinde kitapta yer alan değerler şunlardır:

Arkadaşlık - Yardımlaşma: Tavşan, karnını doyurmak için ormana gider ve bir kırmızı elma görür. Onu almaya çalışır ama bunu tek başına yapamaz. Bu sorunu çözmek için arkadaşlarından yardım alır ve sorunu çözer. Bu bağlamda arkadaşlık ve yardımlaşmanın önemi çocukları sezdirilmiştir.

Paylaşma ve Sevgi: Kurgunun sonunda elma dalından koparılarak amaca ulaşılmıştır. Tavşan, kendisine yardım eden arkadaşlarıyla bunu paylaşarak aralarındaki arkadaşlığı ve sevgiyi kuvvetlendirmiştir.

Hoşgörü ve Saygı: Sorunun çözümü için aralarında tartışan kahramanlar, birbirlerinin görüşlerine saygı duymuştur. Bunun yanında gürültüye uyanan ayı da gürültü yaptıkları için diğer kahramanlara kızmamakta, onların bu davranışını hoş görmektedir.

Doğa ve Hayvan Sevgisi: Hayvanların ormanda yaşadıkları bir olayın anlatıldığı kitap, bu özelliği ile çocuklara doğayı ve hayvanları sevdirmeyi amaçlamaktadır.

Yaratıcılık: Kır faresi, sorunun çözümü için sürekli fikirler sunmaktadır. Bu davranışı, onun sorunların çözümünde yaratıcı fikirler üretebildiğini göstermektedir.

Yukarıda belirtilen değerler, kitabın okul öncesi öğretmenlerine ve ebeveynlere bu değerlerin çocuklara kazandırılması konusunda yardımcı olabilecek bir materyal niteliği taşıdığını göstermektedir.

2.10. KIRMIZI KANATLI BAYKUŞ

2.10.1. Konu ve Kurgu

Konu: Arkadaşlık/Dostluk

Kurgu: Çok uzaklarda bir ormanda, küçük kırmızı kanatlı bir baykuş ile farenin dostluğu üzerine kurulmuştur. Kırmızı kanatlı baykuş, küçük olduğu için kanatları güçsüz ve tam kırmızı renkte olmayan bir baykuştur. Bu yüzden uçamamakta ve canı sıkılmaktadır. Arkadaşı bulunmayan bu baykuş, bir arkadaşım bari olsa da oyun oynasaydık diye düşünürken küçük bir fare ile karşılaşır ve arkadaş olmaya karar verirler. Fare, baykuşun uçamama sorununa çözümler arar. İlk olarak gelincikler getirir baykuşun kanatlarına takar ama baykuş uçmaya çalışınca gelincikler dökülür. Sonra elmanın kabuğunu soyar, onu baykuşun kanatlarına sarar ama bu da sorunu çözemez. Son olarak kedilerin oynadığı kırmızı ipi kemirir ve getirdiği parçayı baykuşun kanadına sarar. Baykuş, hapşırır ve ayağına takılan bu iplikler ile ağaca asılır. Kurtulmaya çalışan baykuş, çırpınırken kanatları güçlenir ve kırmızı renge bürünür. Artık sorun çözülmüştür. Baykuş, fareye teşekkür eder ve daha sonra evini farenin yaşadığı çiftliğin üstüne taşır. Dostlukları yıllar boyunca

devam eder. Hatta fare; baykuşun yavrularına böğürtlen, çilek ve vişneler getirir. Yavrular, bunları yerken kanatları kırmızı olduğu için sevinirler. Kurgu burada sonlandırır.

Kurguda arkadaşlık, dostluk ön plana çıkarılmıştır. Baykuşun keşke bir arkadaşım olsaydı onunla çok oyunlar oynardık demesi ve fare ile arkadaşlık kurduktan sonra artık uçsam da olur, demesi çocukların arkadaşlığa bakışına ve yaklaşımına uygundur. Çocukluk döneminde de oyunlar, arkadaşlar sayesinde daha renkli olur; arkadaşlarla olunca diğer istekler olmasa da olur. Bu bakımdan çocukların doğasına uygun bir kurgu, metinde işlenmiştir.

Kahramanlar, hayvan olsa da işlenen konu gerçek hayatta çocukların yaşayabileceği bir olaydır. Çeşitli istekleri olan çocuklar, bu isteklerini tek başına gerçekleştiremezler. Dolayısıyla arkadaşlarıyla bir çözüm ararlar. Kurgu, bu nedenle çocuklara yabancı gelmeyecek ve okuma sürecine katkı sağlayacaktır.

Kurguda kahraman – doğa çatışması vardır. Doğası gereği tam gelişimini tamamlamayan baykuş, uçamamaktadır. Arkadaşı ile yaptıkları girişimler sonucu kanatları güç kazanır ve uçuş isteğini gerçekleştirir. Bu kurgu ile çocuklara ‘Karşılaştığımız sorunları pes etmeden çözmeye çalışırsanız o sorunu çözerek ödüllendirilirsiniz.’ iletisi verilmek istenilmiştir.

Kurgunun genel yapısına baktığımızda sebep – sonuç ilişkileri karşımıza çıkmaktadır. Örneğin, baykuş güçsüz ve kırmızı olmayan kanatları yüzünden uçamamaktadır; fare de bu nedenle baykuşa yardım etmiştir. Bunun yanında baykuşun uçup uçmayacağı veya uça bile bunu nasıl gerçekleştireceği belli olmadığı için okurun merak duygusu hep canlı tutulmuştur.

2.10.2. İzlek - Tema

Oral; bu kitabında dostluk, yardımlaşma ve dayanışma ile karşılaşılan sorunlara çözüm bulunabileceği ve karşılaşılan sorunları başarısız denemelere rağmen pes etmeden çözmeye çalışmanın bizleri başarıya götüreceği algısını okurlara vermek istemiştir. Bu bakımdan konu ve izlek birbiriyle uyumludur.

Baykuş ve fare arasındaki iletişim, sorunun çözümü için birlikte çalışmalarını ve sonunda sorunu çözmeleri, insan – insan ilişkisinin önemini çocuklara sezdirmesi açısından önemlidir.

Kahramanların hayvanlardan seçilmesi ve doğal çevrede olayların yaşanması üzerinden çocuklarda doğa ve hayvan sevgisi oluşturulmak istenilmiştir.

Çocukta uyandırılmak istenen etki, çocukların anlama düzeylerine uygun şekilde sunulmaktadır. Dostluk, yardımlaşma ve dayanışma izlekleri yer yer sezdirilecek şekilde yer yer de açıkça belirtilerek kurgulanmıştır.

2.10.3. Karakter ve Kahraman

Kitabın ana kahramanı, baykuştur. Baykuş: Güçsüz ve kırmızı olmayan kanatlara sahiptir. Ancak buna rağmen uçmak ve özgürce hareket etmek istemektedir. Bu isteği, özerklik isteyen çocukların davranışları ve istekleriyle benzerdir. Bunun yanında arkadaşlık kurma ve arkadaşlarıyla oyunlar oynama isteği de çocukların doğalarında olan bir istektir. Bu yüzden çocuklar küçük baykuşu yabancı görmeyecek ve rahatlıkla özümseyeceklerdir.

Diğer kahraman ise faredir. Fare: Yardım etmeyi seven, arkadaşlığa önem veren bir kahramandır. Arkadaşının sorunu çözmek için elinden geleni yapmaktadır ve sonunda amacına ulaşmıştır. Bunun sonucunda da uzun yıllar süren bir dostluk bağı kurulmuştur.

İki kahraman da olumsuz özelliklerden arındırılmış şekilde okur karşısına çıkarılmıştır. Her iki kahramanın da hayvan olması, çocukların duygu ve düşüncelerine uygundur. Çünkü çocuklara farklı gelen bu kahramanlar aslında onların hayal dünyalarına hitap etmektedir. Bu iki hayvanın dostluklarını ve yaşadıklarını rahatlıkla özümseyebileceklerdir.

2.10.4. Dil ve Anlatım

Oral; kitabında kısa ve uzun cümleleri, fiil ve isim cümlelerini, kurallı, devrik ve soru cümlelerini bir arada kullanmıştır. Değişik yapılarda ve biçimlerde cümleler kullanması hem anlatım gücünü arttırmakta hem de Türkçenin zenginliğini çocuklara göstermektedir.

Kitap içinde karşılıklı konuşmalara yer verilmektedir. Bu karşılıklı konuşmalar, kitabın anlatımına bir renk getirerek anlatımı tekdüzelikten kurtarması bakımından önemlidir. Aynı zamanda bu karşılıklı konuşmalar ile tırnak, virgül ve iki nokta işaretlerinin görevleri okurlara sezdirilmiştir. Bu noktalama işaretlerinin

yanı sıra anlatımın içinde soru ve ünlem işaretinin kullanıldığı cümleler ile de bu noktalama işaretlerinin kullanım özellikleri sezdirilmek istenilmiştir.

“*Küçük baykuşun yanına dönüp kanatlarına doladı, doladı, doladı.*” (s.16), “*Sardı, sardı.*” (s.24) ve “*Bir süre havada uçtu, uçtu.*” (s.28) cümlelerinde görüldüğü gibi aynı kelimelerin tekrarlanması ile anlatıma güç katılmıştır.

Anlatım yalın bir şekilde yapılmıştır. Çocukların “*yumak, çiftlik ve gelincik*” kelimeleri dışında anlamakta zorlanacağı kavram, terim, deyim, kelime ve kelime grupları kullanılmamıştır.

a) Yazım ve Noktalama

Kitap içinde hiçbir yazım ve noktalama hatasına rastlanılmamıştır. Bunun yanında ön ve arka kapakta da herhangi bir yazım ve noktalama hatası görülmemektedir.

2.10.5. İletiler

Kitapta okuyucuya verilen iletiler şunlardır:

“*Kanatları yeterince güçlü ve kırmızı değildi. Uçmayı çok istese de acele etmemeliydi.*” (s.4) ifadesi ile okuyuculara ‘Tam hazır olmadan çok istediğimiz şeyleri gerçekleştiremeyiz, eğer gerçekleştirmeye çalışırsak bundan zararlı çıkabiliriz.’ iletisini örtük bir şekilde vermiştir.

“*Keşke bir arkadaşı olsaydı. Onunla ne çok oyun oynardık.*” (s.5) ifadesi ile de ‘İnsanlar yaratılışı gereği yalnızlığı sevmezler, kendilerini anlayan ve eğlenebilen kişilerle birlikte olmak isterler.’ iletisi örtük şekilde okuyuculara sezdirilmiştir.

“*Fare ile arkadaş olmak hoştu. Artık uçmasa da olurdu.*” (s.7) ifadesinde ise ‘Arkadaşlık ve dostluk kavramları insanlar için çok değerlidir.’ iletisi örtük şekilde okura sunulmuştur.

“*Ama ipten bir türlü kurtulamıyordu. Küçük fare yardıma yetişti. İpi kemirip kopardı ve arkadaşını kurtardı.*” (s.23) ifadesinde okurlara verilen ileti şudur: Zor ve yardıma ihtiyacımız olduğu zamanlarda arkadaşlarımız bize yardımcı olur.

Kurguda fare sorunu çözmek için iki kez başarısız girişimde bulunmasına rağmen pes etmeyerek denemelerine devam etmiş ve sonunda sorunu çözüme kavuşturmuştur. Bu bağlamda çocuk okurlara ‘Başarısız denemeler sonucunda küsüp

bırakmak yerine çözümleri bulmak için yılmadan denemelerimize devam etmeliyiz. Böylelikle bir şekilde çözüme ulaşırız.’ iletisi örtük şekilde okura verilmiştir.

Genel bir değerlendirme yapıldığında iletilerin örtük şekilde verilmesi ve asıl verilmek istenen iletinin kitabın kurgusu içinde serpiştirilerek okura hissettirilmesi, okurun merak duygusu hep canlı tutarak okuma sürecine katkı sağlamış ve iletilerin etkisini artırmıştır.

2.10.6. Çevre

Fiziksel çevre olarak karşımıza büyük bir orman çıkmaktadır. Bu “*Çok uzaklarda büyük bir ormanda kırmızı kanatlı baykuşlar yaşardı.*” (s.2) ifadesinden anlaşılmaktadır. Bu orman hakkında sadece büyük olması bilgisi verilmiştir. Bu bakımdan betimlemeler yetersizdir. Bunun yanında baykuşun yuvasının olduğu ağaç ve farenin yaşadığı çiftlik mekânları geçmektedir. Bu mekânlar hakkında da bilgiler verilmemektedir. Ancak resimlerle kitap desteklediği için okurlar zihinlerinde resimler sayesinde bu çevreyi canlandırabilmektedirler.

Doğal çevre olarak ormanın seçilmesi ve kahramanların hayvanlardan oluşması izleğe uygun bir çevrenin seçildiğinin göstergesidir. Çünkü doğal çevre ve kahramanlarla okurlarda doğa ve hayvan sevgisi oluşturmak istenilmiştir.

Sosyal çevre ise karşılıklı sevgi ve saygının olduğu, yardımlaşma ve dayanışma ile sorunların çözülmeye çalışıldığı, özerklik duygusunun ve kararlılığın hâkim olduğu bir niteliğe sahiptir. Özgürlüklerin olduğu bu sosyal çevre, demokratik bir çevredir.

2.10.7. Yazınsal ve Eğitsel İlkeler

Kitapta çocuk okurlara arkadaşlıklar sayesinde sorunların çözüme kavuşturulabileceği ve sorun çözümünde başarısız denemelerde hemen pes etmemeli, denemeye devam ederek sorunu çözmemiş gerektiği fare ve baykuş kahramanları üzerinden verilmiştir. Yazar, bunu yaparken kurgusunu öğretici bir biçimde oluşturmuştur. Öğreticiliği, nasihatler verir gibi değil; okurların hayal dünyalarına hitap eden bir kurgu ve kahramanlar üzerinden örtük iletilerle yapmayı başaran yazar, kitabını yazınsal ve eğitsel ilkelere uygun olarak okurlarına sunmuştur.

Kurgunun temelinde, güçsüz ve kırmızı kanatsız bir baykuşun hem arkadaş edinme hem de uçamama sorunu yatmaktadır. Bu sorunlardan, önce arkadaş edinme

sorununu çözer. Arkadaş edindikten sonra da uçamama sorununu arkadaşıyla çözme girişimlerinde bulunurlar. İşte bu girişimler ve sonunda bu sorunun nasıl aşılacağı hep merak konusudur. Okuyucunun merak duygusu hep canlı tutulmuştur. Bu sebeple okuyucu kitaptan kopmamaktadır.

Kurguda yer alan baykuşun kanatlarının kırmızı olmama sorununu farenin, baykuşun kanadını kırmızı renkli nesnelere donatarak çözme girişimleri çocukların hayal dünyalarına uygundur. Çocuklarda sadece görünüşe bakarlar oysa kanadın bir hazır bulunuşluk seviyesine, bir olgunluğa erişmesi gerektiğini düşünmezler. Bu bakımdan yazar çocuk bakış açısını bu noktada yakalamıştır.

Cinsel rol yönünden incelendiğinde ise kitaptaki baykuş, kurgunun sonunda yavrularıyla ilgilenmekte onlara yiyecek bulmaktadır. Bunun da annenin görevi olduğunu düşünülürse baykuş cinsel role uygun tasarlanmıştır.

İletilerin örtük biçimde sunulması önemlidir. Çünkü çocuklar kendilerine açıkça iletiler veren metinleri sevmeyebilir. Çünkü açıkça verilen iletileri, bir öğüt gibi görebilir. Ancak örtük biçimde sezdirilen bir iletiye kendileri ulaşırsa, bu iletilerin çocuklar üzerinde etkisi daha da artmaktadır. Anlatımın güçlenmesine bir katkı da sonuca götüren denemeler olduğu bölümdür. Okuyucular buralarda heyecan ve merak duygularının esiri durumundadırlar. Çünkü ‘Hangi girişim sonucu sorun çözülecek?’ veya ‘Sorun çözülebilecek mi?’ bu soruların cevabı belirsizdir. Ayrıca bıkmadan, umutsuzluğa kapılmadan denemelerin devamında sorun aşılmış ve kahraman ödüllendirilmiştir. Bu da okurlara güzel bir örnek olarak sunulmuştur.

Kitapta olayın yaşandığı çevrenin, izlek ile bağlantılı olduğu görülmektedir. Doğal çevre olarak orman kullanılmıştır. Bu çevre üzerinde okurlarda doğa ve hayvan sevgisi oluşturmak amaçlanmıştır.

Kitapta herhangi bir yazım ve noktalama hatası ile anlatım bozukluğuna rastlanılmamıştır. Bu bağlamda Türkçenin doğru, güzel ve etkili kullanımını çocuklara sezdirebilecek bir niteliğe sahiptir. Bunun yanında “gelincik, çiftlik ve yumak” kelimeleri dışında çocukların anlamını bilemeyeceği kelimeler bulunmamaktadır. Bu kelimeler de gerek çizimlerden gerekse metnin bağlamından anlamları çıkarılabilecek niteliktedir. Bu kelimelerle çocukların kelime hazineleri de zenginleştirilmektedir. Bu bağlamda anlatımın yalın olduğu görülmektedir. Ayrıca söz sanatları, tekrarlı ifadeler, varlıkları niteleyici kelimeler ve karşılıklı konuşmalar

ile anlatım zenginleştirilmiştir. Bu bağlamda Türkçenin zenginliğinin ve anlatım gücünü çocuklara sezdirici bir niteliğinin bulunduğu gözlemlenmiştir.

a) Değerler Eğitimi

Değerler eğitimi açısından incelendiğinde kitapta yer alan değerler şunlardır:

Özerklik - Arkadaşlık – Yardımlaşma: Baykuş, kırmızı kanatlara sahip olarak özerklik kazanmak istemektedir. Bu sorunu çözmek için uğraşırken fare ile tanışır. Fare ile arkadaşlık kuran baykuş, arkadaşının yardımıyla sorununu çözer ve amacına ulaşır.

Yaratıcılık: Fare, arkadaşı baykuşun sorununu çözmek için çeşitli fikirler üretmektedir. Bu davranışı onun yaratıcılığını göstermektedir.

Vefa: Baykuş, kendisine yardım eden fareyi amacına ulaştıktan sonra unutmaz ve yuvasını arkadaşının yaşadığı çiftliğe taşır.

Doğa ve Hayvan Sevgisi: Olayın kahramanlarının hayvan olması ve olayın ormanda geçmesi ile çocukların doğayı ve hayvanları sevmeleri amaçlanmıştır.

Hoşgörü - Merhamet - Azim: Baykuş ile farenin tanışma sürecinde fare, ses çıkararak baykuşu rahatsız etmektedir. Baykuş, farenin bu davranışını hoş görerek arkadaşlığa doğru bir adım atmıştır. Fare ise baykuşun durumuna acıyarak ona yardımcı olmak istemiş ve sorunun çözümü için çeşitli denemelerde bulunmuştur. Başarısız denemelerin sonucunda pes etmeyerek bir şekilde sonuca ulaşmışlardır.

Aile: Baykuş, kurgunun sonunda yavrularının bakımıyla ilgilenmektedir. Yiyecekler bulup onları beslemektedir. Bu davranışıyla çocukların yaşamlarını devam ettirebilmelerinde ailenin önemine dikkat çekilmiştir.

Yukarıda belirtilen değerler, kitabın okul öncesi öğretmenlerine ve ebeveynlere, bu değerlerin çocuklara kazandırılması konusunda yardımcı olabilecek bir materyal niteliği taşıdığını göstermektedir.

2.11. KİRPI İLE KESTANE

2.11.1. Konu ve Kurgu

Konu: Arkadaşlık/Dostluk

Kurgu, küçük kirpinin bir kestane ağacı altında uyurken sırtına bir kestane yavrusu düşmesiyle başlar. Kirpi önce sırtındaki ağırlığın ne olduğunu anlayamaz. Sağa sola bakar ama bir şey göremez. Sonra kestane seslenir ve durum anlaşılır. İkisi de dikenli olduğu için ayrılamamaktadır. Düşünürler ve kirpi harekete geçer. Önce hoplar, sonra zıplar ve en son da takla atar. Takla atmasıyla ayrılacakları yerde iyice birbirlerine girerler. Oradan geçen bir kelebek yaşlı tavşanın yanına gitmelerini önerir. Yaşlı tavşanın yanına vardıklarında, yaşlı tavşan havuç sulamaya gideceğini söyler ve onları tombul sincaba yönlendirir. O da akşam için ceviz toplayacağını belirtir ve avcı baykuşa gitmelerini ister. Baykuş ise geceleri avlanmaya çıktığını, bu yüzden uyuması gerektiğini anlatır. Avcı baykuşun önerisiyle kurnaz tilkiye giderler. Tilki de kümesteki tavukları sayacağını ve aklının karışmaması gerektiğini açıklar. Kurnaz tilki de onlara tonton ayıya gitmelerini önerir. Ormanın içinde tonton ayıyı aramaya başlayan kahramanlarımız birkaç yere bakarlar ama göremezler. Yürümeye devam ederken tonton ayının bir bal kovasıyla arılardan kaçtığını görürler. Tonton ayının da kendilerine yardım edemeyeceğini anlayan kirpi ve kestane, alageyiğin yanına gitmeye karar verirler. Oraya gittiklerinde de alageyik ile kara geyiğin boynuzlarının birbirine dolaştığını görür. Bu sırada hava iyice kararmaya başlamıştır. Kirpi, eve gitmesi gerektiğini söyler; kestane ise annemi isterim diyerek ağlamaya başlar. Kirpi, eve gidip ailesinden yardım istemek için hızlı hızlı koşmaya başlar. Yokuştan aşağı ilerlerken ayağı taşa takılır ve birden yuvarlanmaya başlar. Kestane ağacının dibinde anca durabilmişlerdir. Kirpi, etrafına bakınırken bir çift göz görür. Bu göz ise kestanenin gözüdür. Artık amaçlarına ulaşmışlar, ayrılmışlardır. Her ikisi de tanışmalarından memnundur ancak zaman geç olduğu için evlerine gitmelerinin gerektiğinin farkında olarak ayrılırlar. Kestane de annesini nasıl bulacağını düşünürken annesi birden ağaçtan atlayıp yanına düşüverir. Annesi hemen neler olduğunu, neden geç geldiğini sorar. Kestane de bir bir olanları annesine anlatır. Kurgu, kestanenin annesine yaslanarak uykuya dalmasıyla sona erer.

Kurguda kirpinin arkadaş bulma ve oyun oynama isteği, kestanenin eve geç kalmak istememesi gibi çocukların davranışlarını içermesi yanında onların hayal

dünyalarına hitap etmesi başarılı şekilde gerçekleştirilmiştir. Bu da okurun kitabı okuma isteğini arttıran bir nitelik olarak görülmektedir.

Kurgu içinde kestane ve kirpinin çeşitli hayvanlarla iletişim kurması yoluyla bu hayvanların özellikleri çocuklara gösterilmektedir. Bilgilendirici yönü olan bu kurgu aynı zaman da hayvanlar üzerinden çocuklara olayların anlatılmasıyla da ilgi çekici gelmektedir.

Kirpi ile kestane ortak bir sorunla karşı karşıyadır ve her ikisi de bu sorunu çözmek için birlikte. Aralarında arkadaşlık başlar. Elleri boş döndükleri dört beş denemeden sonra pes etmezler ve bir şans eseri ayrılırlar. Böylelikle de amaçlarına ulaşırlar.

Kurgunun temelini yine sebep - sonuç ilişkileri oluşturur. Tanışmaları, birlikte hareket etmeleri gibi sebeplerle arkadaşlık ve dostluk kavramları okurlara sunulmuştur. Olaylar birbirine bu ilişki ile bağlanmıştır. Bundan dolayı kurgu içinde gereksiz bir ayrıntıya ya da bir mantık hatasına rastlanılmamıştır. Temel olaya bağlanan yan olaylar ve kurgu sonunun nasıl biteceğinin kestirilememesi okurun merak ve heyecan duygularını hem canlı tutmaktadır. Bu özelliği ile çocuk kitabının temel niteliklerine uygundur.

Kurgu, iki kahramanın karşılaştıkları sorunu çözme girişimlerini ve aralarındaki arkadaşlığın başlangıcını anlatmaktadır. Aynı zamanda başarısız girişimlerden sonra pes etmeden devam edilmesi gerektiği belirtilerek arkadaşlığın ve azimli olmanın önemi gösterilmektedir. Kahramanlar, burada başarısız girişimlerine rağmen pes etmeyen ve sonunda amaçlarına ulaşan insanları temsil etmektedir. Azimle sorunları çözmeye çalışmanın sonucunda sorunların aşılması ile çocukların bu değerleri benimseyip uyguladıklarında ödüllendirilecekleri sezdirilmektedir.

Kurguda kişi – doğa çatışması işlenmektedir. Kirpi ve kestane kahramanları doğaları gereği üzerlerinde bulunan dikenlerle birbirlerine yapışmıştır. Her iki kahraman da bu sorunu sabırlı ve pes etmeden çözmeye çabalamaktadırlar. Bu kararlılıkları, onların sorunu çözmelerini salar. Böylelikle ödüllendirilirler. Bu çatışmayı kahramanların kazanması, çocuklara kararlı davranma sonucunda karşılaşılan sorunların çözümüne ulaşılacağı sezdirilmektedir. Çocuklara umutsuzluğa kapılmamanın ve iyimser olmanın gerekliliği gösterilmiştir.

2.11.2. İzlek - Tema

Oral, *Kirpi ile Kestane* adlı kitabında ‘Hayatta amacımıza ulaşmak için yaptığımız başarısız denemelerden sonra yılmadan onu gerçekleştirmeye çalışırsak amacımızı mutlaka gerçekleştiririz.’ iletisini vermektedir. Bu iletiyi, kahramanların arkadaşlığı ile destekleyerek arkadaşlık kavramına da dikkat çekmektedir. Kahramanların diğer hayvanlardan yardım istemeleri yoluyla da okurlarda hayvan sevgisinin oluşturulması amaçlanmıştır. Ayrıca bu diğer kahramanların olduğu bölümlerde, hayvanlarla ilgili bilgiler veya özellikler okurlara sezdirilmektedir. Böylelikle hem hayvan sevgisi hem de doğa bilinci oluşturulmak istenildiği söylenebilir.

Yukarıda belirtildiği üzere arkadaşlık, amacı gerçekleştirme arzusu, hayvan sevgisi ve bilinci, doğa bilinci yer yer metin içine serpiştirilerek okurlara verilmek istenilmiştir. Bu etkiler konu ve kurgu içinde okura kolaylıkla verilebilmektedir. Çünkü kurgu kirpi ile kestanenin arkadaşlığı ve amaçlarına ulaşma istekleri doğrultusunda kurulmuş, konu ise iki dostun zor durumdan kurtulma amacı olarak belirlenmiştir.

Kurgunun doğal çevrede ve hayvanlar arasında geçmesi ile de okurlara doğa ve hayvan sevgisinin kazandırılması amaçlanmıştır.

2.11.3. Karakter ve Kahraman

Kahraman olarak küçük kirpi, kestane ve kestanenin annesi karşımıza çıkmaktadır. Olay, bu iki kahramanın önderliğinde sürerken tavşan, ayı, sincap, tilki, kelebek, alageyik gibi diğer hayvanlar da olayın gelişmesine katkı sağlamaktadır. Bu diğer kahramanların olduğu bölümlerde, hayvanlarla ilgili bilgiler veya özellikler okurlara sezdirilmektedir. Böylelikle hem hayvan sevgisi hem de doğa bilinci oluşturulmak istenildiği söylenebilir.

Kirpi, küçük ve arkadaş canlısı bir kahramandır. Kestane ile tanışmaları sorunlu olsa da sert bir tepki göstermemektedir. Karşılaşılan sorunun çözümü için fikir alışverişi yapmaktadır. Ailesine karşı sorumluluklarını bilmektedir. Çünkü eve geç kaldığında annesinin ona merak edeceğinin bilincindedir. Kirpinin bu özelliklerine bakıldığında aslında onun oyun oynamak için sokağa çıkan bir çocuğun davranışlarını sergilediği anlaşılmaktadır. Doğası gereği yeni arkadaşlar edinecek ve kendi karşılaştığı birtakım sorunları çözmek isteyecek ve özerklik kazanmak

isteyecektir. Bunu yaparken de ailesini merak ettirecek davranışlardan, eylemlerden uzak duracaktır.

Kestane de aslında kirpinin özelliklerini taşımaktadır. O da küçüktür ve ailesine karşı sorumluluklarını bilmektedir. Karşılaştığı sorunları çözmek için fikir alışverişinde bulunup kirpi ile ortak hareket etmektedir. Oyun oynama isteği, geç vakit olduğu için evine dönmesi gerektiğini bilmesi gibi çocuklarda olan eylemlere ve isteklere sahiptir. Ayrıca “‘Ben annemi istiyorum.’ diye ağlıyordu.” (s.22) ve “‘Gece olunca korkarım ben, beni annemi isterim.’”(s.22) ifadelerindeki davranışları, küçük yaştaki çocukların davranışlarıyla benzerlik göstermektedir. Çocuğa yabancı gelmeyen bu davranışları sergileyen “Kestane” kahramanını çocuklar kendilerine yakın bularak kolaylıkla benimseyecektir.

Görüldüğü üzere her iki kahraman da fiziksel olarak sadece dikenlere sahip olduğu belirtilerek okura sunulmuştur. Bu bakımdan fiziksel yönden tam geliştirilemedikleri görülmektedir. Bunun eksikliğini yazar, yine görsellerle tamamlayarak gidermiştir. Görsellerde hem kirpi hem de kestanenin fiziksel özellikleri anlaşılmaktadır.

Kahramanların olumlu özellikleri ve davranışları ile okurlara sunulması, kurgunun sonunda amaçlarını gerçekleştirmeleri okurlara kahramanları benimsemeye teşvik etmektedir. Çünkü kahramanların davranışlarını edindikleri zaman onların da ödüllendirileceği kurgu üzerinde onlara gösterilmektedir.

Cinsel rol olarak bu iki kahramanı ele aldığımızda, her iki kahramanın da davranışlarının kız – erkek tüm çocuklarda olan veya olması istenilen davranışları sergilediği görülmektedir. Çocuk olarak aileye karşı sorumlulukların olduğunun anlatılması, oyun oynama istediği gibi çocuklara has isteklerin bulunması yapıtın kahramanlarının niteliğini arttırmaktadır.

Kestanenin annesi: Hoşgörülü bir ebeveyn olarak kurgunun sonunda görülmektedir. Çocuğu ile ilgilidir. Gün boyunca neler yaptığını sorar, çocuğunun anlattıklarındaki olumsuzlukları bağırıp çağırarak değil anlayışlı şekilde tepkiler verir. Annenin bu davranışı, çocuğun özgüven ve özerklik özelliklerini arttırması açısından önemlidir.

2.11.4. Dil ve Anlatım

Oral, bu kitabını farklı yapı ve uzunlukları farklı cümleleri bir arada kullanarak oluşturmuştur. Bu da kitapta kullanılan dil ve anlatımın Türkçenin zenginliğini ve anlatım gücünü başarılı şekilde okurlara sunduğunu ortaya koymaktadır. Bunun yanında devrik – kurallı- eksilteli ve isim – fiil cümlelerine yer vermesi ile anlatımı tekdüzelikten kurtarmıştır.

Kurgu içinde karşılıklı konuşmaların yer verilmesi ile de anlatımın akıcılığı artırılmıştır. Bu karşılıklı konuşmalar sırasında bazı hayvanların özelliklerinin de okurlara sezdirilmesi sağlanmıştır. Böylelikle okur, kitabın içinde sıkılmayacak ve kitabın sonuna kadar akıcı bir şekilde okuma serüvenini devam ettirebilecektir.

Kitapta “*aklını karıştırmak*” (s.14) deyimini yer almaktadır. Bu deyim yazar tarafından açıklanmamıştır. Cümlenin bağlamından hareketle anlama okurun ulaşması istenilmiştir. Bu şekilde deyimler kullanılması ile Türkçenin anlatım gücünün gösterilmesinin yanında çocukların kelime ve kavram hazinelerinin zenginleştirilmesi de amaçlanmıştır. Bunun yanında “*Tıngır mıngır*” ikilemesi ve “*kulübe, bilge ve kovan*” kelimeleri dışında kitapta çocukların anlamlarını bilmediği veya anlamakta zorlanacakları kelime, kavram, söz öbeği, deyim veya atasözü yer almamaktadır. Bu da anlatıma hem akıcılık hem de yalınlık kazandırmaktadır.

Anlatımda benzetme, kişileştirme ve konuşurma sanatlarından faydalanılmıştır. Böylelikle anlatım zenginleştirilmiş ve okurun ilgisi çekilmiştir. Bunu yaparak söz sanatlarının anlatıma olan katkısı da okurlara sezdirilmiştir. Bunun yanı sıra karşılaştırmalar benzerlik bakımından yapılmıştır bu da okurun anlatılan durumları veya olayları daha net anlamlandırmasına katkı sağladığı için metnin akıcılığı katkı sağlamıştır.

“*Derin mi derin*”, “*bir bir*”, “*mışıl mışıl*”, “*tingır mıngır*” gibi ikilemelere yer verilerek anlatım zenginleştirilmiştir. Bunun yanında varlıkları niteleyici kelimelerin de kullanılması, anlatılanların okuyucuların zihninde canlanmasına ve daha kalıcı olmasına katkı sağlaması açısından önemlidir.

a) Yazım ve Noktalama

Kitapta karşılaşılan noktalama hataları ise şunlardır:

“‘Ne kadar da derin uyuyordum’ dedi kendi kendine.” (s.2), “‘Belki de büyüyorum, dikenlerim ağırlaşıyordur’ diye düşündü.” (s.2), “‘Takla at’ dedi Kestane, Küçük Kirpi de bir güzel takla attı.” (s.6), “‘Size yardım etmeyi çok isterdim ama çok küçüğüm. Siz iyisi mi Yaşlı Tavşan’a gidin. Belki o sizi ayırabilir’ deyip kanatlarını çırparak uzaklaştı.” (s.6), “‘Çok isterdim çocuklar, ama öyle çok işim var ki. Havuçları sulamayı unuttum. Kurumalarını istemem doğrusu. Siz en iyisi Tombul Sincap’a gidin’ deyip koşarak uzaklaştı.” (s.8), “‘Çok isterdim çocuklar, ama öyle çok işim var ki. Havuçları sulamayı unuttum. Kurumalarını istemem doğrusu. Siz en iyisi Tombul Sincap’a gidin’ deyip koşarak uzaklaştı.” (s.8), “‘Sonra da, ‘Kümeşteki hayvanları sayacağım. Şimdi aklımı karıştırmayın. Siz en iyisi Tonton Ayı’ya gidin’ dedi.” (s.14), “‘Yardım edecek başka birini bulamayız mı’ dedi Kestane.” (s.16), “‘Keşke bize yardım eden olsa’ dedi Alageyik.” (s.18), “‘Hava kararıyor. Kim bilir annem beni ne kadar merak etmiştir’ dedi Kestane.” (s.20), “‘Üzülme’ dedi Küçük Kirpi.” (s.20), “‘Kestane, ‘Ben annemi istiyorum’ diye ağlıyordu.” (s.22), “‘Merhaba’ dedi Küçük Kirpi.” (s.24), “‘Kestane, ‘Ben de sevindim’ dedi.” (s.24), “‘Küçük Kirpi, ‘Seninle oynamayı çok isterdim, ama geç kaldım, eve gitmeliyim, hoşça kal’ deyip koşu koşu uzaklaştı.” (s.24), “‘Bir kirpiyle tanıştım’ dedi Kestanecik ve olanları annesine bir bir anlattı.” (s.28) bu ifadeler incelendiğinde tırnak içindeki ifadelerin sonuna herhangi bir noktalama işaretinin getirilmediği görülmektedir. Türkçede tırnak içindeki cümleler tamamlanmışsa o cümlelerin sonuna o cümleye uygun olan noktalama işaretinin getirilmesi gereklidir. Yazar, bu kuralı metinde uygulamakta yetersiz kalmaktadır.

“‘Küçük Kirpi çevresine bakındı, ama sesin kimden geldiğini bir türlü anlayamadı.’” (s.2), “‘Küçük Kirpi başını kaldırdı, ama yine kimsecikleri göremedi.’” (s.4), “‘Gelemem ki, benim de senin gibi dikenlerim var. Kendimi kurtaramıyorum. Galiba dikenlerimiz dolaştı.’” (s.4), “‘Öyle hızlı koşuyordu ki, birden yokuştan aşağı tıngır mungır yuvarlanıverdi.’” (s.22), “‘Küçük Kirpi, ‘Seninle oynamayı çok isterdim, ama geç kaldım, eve gitmeliyim, hoşça kal’ deyip koşu koşu uzaklaştı.’” (s.24) görüldüğü üzere bu cümlelerde bağlaçlardan önce virgöl kullanılmıştır. Türkçede noktalama işaretlerinin kullanım yerlerine bakıldığında böyle bir kullanımın hatalı olduğu anlaşılmaktadır. Çünkü Türkçede bağlaçlardan önce veya sonra virgöl kullanılmamaktadır. Yazarın, bu kuralı da uygulamakta yetersiz olduğu görülmektedir.

“‘Tombul Sincap bıyıklarını oynatarak, ‘Akşam olmadan ceviz toplamam gerek, hiç zamanım yok. Siz en iyisi Avcı Baykuş’a gidin’ deyip daldan dala zıplayarak uzaklaştı.’” (s.10) cümlesinde “oynatarak” kelimesinden sonra virgöl getirilmiştir. Bu kelimedenden sonra gelen alıntı cümledeki tırnak işaretleri kaldırılarak, bu ifadeden önce

konuşma çizgisi getirilerek sonuna virgöl konulmalıdır. Cümlenin doğru noktalama işaretleri kullanılarak yazımı şöyledir:

“Tombul Sincap bıyıklarını oynatarak,

— Akşam olmadan ceviz toplamam gerek, hiç zamanım yok. Siz en iyisi Avcı Baykuş’a gidin, deyip daldan dala zıplayarak uzaklaştı.”

“*Avcı Baykuş başını bilgece sallayarak, ‘Şimdi uyumalıyım. Gece avlanmaya çıkacağım. Aç kalmak istemem. Siz en iyisi Kurnaz Tilkiye gidin’ dedi.*” (s.12) cümlesinde “sallayarak” kelimesinden sonra virgöl getirilmiştir. Bu kelimedden sonra gelen alıntı cümledeki tırnak işaretleri kaldırılarak, bu ifadedden önce konuşma çizgisi getirilerek sonuna virgöl konulmalıdır. Cümlenin doğru noktalama işaretleri kullanılarak yazımı şöyledir:

“Avcı Baykuş başını bilgece sallayarak,

— Şimdi uyumalıyım. Gece avlanmaya çıkacağım. Aç kalmak istemem. Siz en iyisi Kurnaz Tilkiye gidin, dedi.”

“*Küçük Kirpi eve dönmesi gerektiğini söyleyince, ‘Peki ben şimdi ne olacağım?’ diye ağlamaya başladı Kestanecik.*” (s.20) cümlesinde “söyleyince” kelimesinden sonra virgöl getirilmiştir. Bu kelimedden sonra gelen alıntı cümledeki tırnak işaretleri kaldırılarak, bu ifadedden önce konuşma çizgisi getirilerek sonuna virgöl konulmalıdır. Cümlenin doğru noktalama işaretleri kullanılarak yazımı şöyledir:

“Küçük Kirpi eve dönmesi gerektiğini söyleyince,

— Peki, ben şimdi ne olacağım?, diye ağlamaya başladı Kestanecik.”

“*Sonra da annesinin dikenlerine yaslanarak, derin mi derin bir uykuya daldı.*” (s.28) ifadelerinde ise zarf fiilden sonra virgöl getirilmiştir. Türkçede zarf fiilden sonra virgöl kullanılmamaktadır. Bu ifadenin doğru yazımı şu şekilde olmalıdır: “Sonra da annesinin dikenlerine yaslanarak, derin mi derin bir uykuya daldı.”

“*‘Hey, beni duyuyor musun?’*” (s.2) ifadesinde seslenme bildiren bir sözcük bulunmaktadır. Bu sözcük bulunduğu için ünlem işaretinin kullanılması gerekmektedir. Bu cümlenin doğru yazımı şu şekilde olmalıdır: “‘Hey! Beni duyuyor musun?’ ”

“Ansızın sırtına, ‘Pat!’ diye bir şey düştü.” (s.2), “Küçük Kirpi çok şaşırıldı. ‘Ne yapacağız şimdi?’ dedi.” (s.4), “Onların bu telaşını gören Kelebek kanatlarını çırparak yanlarına geldi. ‘Size yardım etmeyi çok isterdim ama çok küçüğüm. Siz iyisi mi Yaşlı Tavşan’a gidin. Belki o sizi ayırabilir’ deyip kanatlarını çırparak uzaklaştı.” (s.6), “Birlikte Tavşan’ın kulübesine gittiler. ‘Sevgili Tavşan, dikenlerimiz dolaştı. Lütfen bizi ayırabilir misiniz?’ dediler.” (s.8), “Kirpi ile Kestane, Tombul Sincap’a gittiler. ‘Sevgili Sincap, dikenlerimiz birbirine dolaştı. Lütfen bizi ayırabilir misiniz?’ dediler.” (s.10), “Küçük Kirpi ile Kestane, çaresiz Avcı Baykuş’un oturduğu ağaca gittiler. ‘Sevgili Baykuş, dikenlerimiz birbirine dolaştı. Lütfen bizi ayırabilir misiniz?’ dediler.” (s.12), “Ona da, ‘Sevgili Tilki, dikenlerimiz birbirine dolaştı. Lütfen bizi ayırabilir misiniz?’ dediler.” (s.14), “Sonra da, ‘Kümemdeki hayvanları sayacağım. Şimdi aklımı karıştırmayın. Siz en iyisi Tonton Ayı’ya gidin’ dedi.” (s.14), “‘Kestane, ‘Ben annemi istiyorum’ diye ağlıyordu.” (s.22), “Kestane, ‘Ben de sevindim’ dedi.” (s.24), “Küçük Kirpi, ‘Seninle oynamayı çok isterdim, ama geç kaldım, eve gitmeliyim, hoşça kal’ deyip koşa koşa uzaklaştı.” (s.24) ifadelerine bakıldığında konuşma ifadelerinden önce gelen sözcüklerin devamında virgül kullanılmıştır. Türkçede bu görevi iki nokta (:) yapmaktadır. Bu cümlelerde yanlış noktalama işaretinin kullanılmasından kaynaklanan hataların olduğu görülmektedir.

Yukarıda belirtilen noktalama işaretlerinin kullanım hatalarının dışında, kitap içinde herhangi bir yazım veya noktalama hatası görülmemektedir. Bunun yanı sıra herhangi bir anlatım bozukluğuna da rastlanmamıştır.

Kitap içinde noktalama işaretlerinin hatalı kullanımı, çocuk okurların dilin kurallarını yanlış öğrenmelerine neden olmaktadır. Küçük yaşlarda öğrendikleri noktalama işaretlerinin yanlış kullanımlarını ilerleyen yıllarda düzeltmeleri güç olacaktır. Özellikle çocuklara hitap eden kitapların Türkçenin kurallarına uygun, Türkçenin zenginliğini ve anlatım gücü gösteren, Türkçenin güzel, doğru ve etkili kullanılmasını sağlayan bir niteliğe sahip olması gerekmektedir. Bu sebeple fazla sayıda noktalama hatasının bulunması, kitabın bu yönünün çocuk edebiyatının temel niteliği açısından yetersiz olduğunu göstermektedir.

2.11.5. İletiler

Kurgu ile okurlara verilmek istenen asıl ileti şudur: Hayatta amacımıza ulaşmak için yaptığımız başarısız denemelerden sonra yılmadan onu gerçekleştirmeye çalışırsak amacımızı mutlaka gerçekleştiririz. Oral, bu iletiyi açık bir şekilde okurlara vermek yerine örtük şekilde okurların bu iletiye ulaşmalarını

amaçlamaktadır. Böylelikle ileti hem yazınsal hem de eğitsel olarak kitaba katkı sağlamıştır.

Bu ana iletinin dışında kitapta verilmek istenen diğer iletiler de şunlardır:

Kirpi ile kestanenin tanışması bir sorunun doğmasına neden olmuştur. İki kahraman, olumsuz tepki vermek yerine bu sorunun nasıl çözülebileceğine yönelik fikir üretmiş ve birlikte hareket etmiştir. Bunun sonucunda da arkadaşlıkları pekişmiştir. Bu olay ile çocuklara ‘Birlikte aynı amaç uğruna çalışmak aradaki arkadaşlık bağı kuvvetlendirmektedir.’ iletisi verilmek istenilmiştir.

Çeşitli hayvanlardan yardım istemelerine rağmen bu hayvanların bazı sebeplerle yardım edememeleri durumu vardır. Ancak bu hayvanlar, yardım edemese bile yardım edebileceğini düşündüğü birine gitmelerini önermektedir. Bu davranışları ile sezdirilmek istenilen ileti şudur: Yardımcı olmak illa o sorunun çözümünü sürecinde yer almak değildir, çözümü sağlayacak yolları göstermek de yardım etmektir.

“*Belki de büyüyorum, dikenlerim ağırlaşıyor.*’ diye düşündü.” (s.2) ifadesiyle ‘Çocukların vücutları yetişkinliğe yaklaştıkça değişmekte ve gelişmektedir.’ iletisi örtük olarak okura verilmiştir.

“*Hava kararıyor, kim bilir annem beni ne kadar merak etmiştir.*’ dedi *Kestanecik.*” (s.20) ifadesiyle okurlara verilmek istenilen ileti ise şöyledir: Çocuklar, evlerine geç olmadan gitmelidirler.

“*Ben annemi istiyorum.*’ diye ağlıyordu.” (s.22) ve “*Gece olunca korkarım ben, beni annemi isterim.*” (s.22) ifadelerinde ‘Çocuklar, en zor anlarında en yakın oldukları varlığı yani annelerinin yanında olmak isterler.’ iletisi hissedilmektedir.

2.11.6. Çevre

Oral’ın bu kitabında, çevre açık bir şekilde belirtilmemektedir. Kurgu, bir kestane ağacının altında kirpi ile kestanenin bir olay sonucu birbirlerinin dikenlerine dolaşmasıyla başlar. Daha sonra birbirlerinden ayrılmak amacıyla tavşanın kulübesine, baykuşun bulunduğu ağaca, tilkinin ve ayının yanına, en son da alageyiği bulunduğu yere gitmektedirler. Tüm bunlardan yola çıkarak bu hayvanların yaşadığı bir ormanı, çevre olarak belirlemek yanlış olmayacaktır.

Kurgu içinde çevre ile ilgili bilgiler ve betimlemeler yetersizdir. Ancak görseller, bu eksikliği son derece iyi bir şekilde tamamlamaktadır. Görseller sayesinde okurların ormanı zihinlerinde canlandırabileceği ve o çevreyi zihinlerinde genişletebileceği bir nitelik kazanmıştır.

Sosyal çevre ise kirpi ve kestanenin sevgi, saygı ve hoşgörü çerçevesinde arkadaşlık kurdukları ve ortak sorunun çözümüne ulaşmaları sağlayan iletişim becerilerinin bulunduğu bir ortamdır.

Her iki çevre de izlekte belirtilenlerin okurlara aktarılmasında önemli bir rol almaktadır. İzlek ile uyumlu çevrelerin bulunması ve bu çevrelerin başarılı çizimlerle okurlara aktarılması ile kolaylaşmıştır.

2.11.7. Yazınsal ve Eğitsel İlkeler

Kitap; yardımlaşma, arkadaşlık, sorumluluklar, sevgi ve kararlılık örneklerini çocuklara göstermekte ve onların bu davranışları sergilemeleri teşvik edilmektedir. Bu bağlamda iyiyi, güzeli, doğruyu, yanlış öğreten bir niteliğinin olduğu görülmektedir. Yazar, bunu nasihat verici bir anlatımla vermek ya da açıkça çocuklara bunları dikte etmek yerine yazınsal ve pedagojik açıdan daha uygun olan örtük iletiler ve kurgu üzerinden çocuklara bunları kazandırmayı amaçlamıştır. Bu bağlamda kitabın anlatımının salt yazınsal ya da salt öğretici yanının olmadığı, bu iki niteliğin harmanlandığı bir yapısının olduğu görülmektedir.

Kirpi ile Kestane kitabıyla verilmek istenilen ileti şudur: Hayatta amacımıza ulaşmak için yaptığımız başarısız denemelerden sonra yılmadan onu gerçekleştirmeye çalışırsak amacımızı mutlaka gerçekleştiririz. Bu iletiyi vermek için hazırlanan kurgu ve belirlenen izlek ve konu arasındaki uyum dikkat çekmektedir. Hayvan kahramanların başından geçen olaylar ve gelişme bölümünde tavşan, sincap, tilki, ayı gibi hayvanların çocuklara tanıtılması hem okurda hayvan sevgisi oluşturacak hem de merak uyandıracak niteliktedir.

Kahramanların arkadaşlığı, yaşanan bir olay sonucunda başlar. Bu olay, her ikisi içinde sorundur. Birlikte çözümler üretirler ama bu çözüm girişimleri başarısız olur. Pes etmeden devam ederler ve en sonunda sorunu çözerek arkadaşlıklarını pekiştirirler. Yaşanan olaylar arasında sebep - sonuç ilişkileri görülmektedir. Bu da kurgunun gereksiz ayrıntılara boğulmasını veya kurguda bir mantık hatasının bulunmasını engellemektedir. Ayrıca kurguda işlenen olay çocukların doğalarına da

uygundur. Çünkü çocuklar da bazı sorunları kendileri aşmak isterler. Bu metinde de kahramanlar, karşılaştıkları kendileri çözmeye çalışmaktadır. Bunun yanında bu günün küçüklerinin, yarının büyükleri olacağı için onlara hayat boyu kullanacakları “*arkadaşlık, yardımlaşma, sorunları çözüme, hayvan sevgisi*” gibi kavramların önemini hissettirmesi ve bu kavramları edinmelerine teşvik etmesi yönüyle eğitsel ve yazınsal ilkeler açısından yeterli seviyededir.

Kurgunun sonunun olumlu bitmesi, kitapta yer alan kahramanların olumlu davranışlar sonucu ödüllendirildiğini okurlara sezdirmektedir. Onlar da bu davranışları sergiledikleri zaman ödüllendirileceklerinin farkında olacaklardır. Bu açıdan çocuklar, kahramanların olumlu davranışlarını benimsemeye teşvik edici niteliktedir.

Cinsel rol bakımından ele alındığında kitabın içinde yer alan kahramanların cinsel rolleri verilmemektedir. Yani erkek veya kadın oldukları bilinmemektedir. Ancak kurgudaki kahraman davranışları ve özellikleri her iki cinsel rolde de bulunması gereken davranış ve özellikler olması bakımından uygundur. Her iki kahraman da küçük olduğu için ailelerine karşı sorumluluklarının bilincinde ve eve erken gitmek istemektedir. Bu da çocukların günlük hayatta yaşadığı durumlarla benzerlik göstermektedir. Kendilerine yabancı gelmeyen durum ve olaylarla karşılaşmaları da merak ve ilgilerini kitaba yöneltmektedir.

Kitapta yer alan gerek doğal çevrenin gerekse sosyal çevrenin izleklerle uyumlu olması çocuklara kazandırılmak istenen değerlerin hem kolay benimsemesini sağlamakta hem de etkisini arttırmaktadır.

Dil ve anlatım açısından incelendiğinde ise herhangi bir anlatım bozukluğu ya da yazım hatası ile görülmemektedir. Noktalama işaretleri açısından bakarsak karşılaşılan noktalama işaretlerinin yanlış kullanımından ortaya çıkan hatalar oldukça fazladır. Çocuklara yönelik bir kitapta Türkçenin kurallarının, zenginliğinin ve anlatım gücünün sezdirilmesi amaçtır. Onları; Türkçenin doğru, güzel ve etkili kullanıldığı kitaplarla karşılaştırarak dil bilinci ve dili doğru, güzel ve etkili kullanma becerisi edinmeleri sağlanmalıdır. Bu bakımdan kitabın yetersiz olduğu görülmektedir.

Kitabın anlatımında farklı yapı ve özellikte cümlelerin kullanılması, yeni kelimeler öğretmesi, deyimlere, ikilemeler, sıfatlara yer vermesi, benzetme,

kişileştirme ve konuşurma sanatlarına yer vermesi, diyalogların bulunması anlatımı tekdüzelikten kurtarmıştır ve anlatımın akıcılık özelliği kazanmasını sağlamıştır. Bu özellikler, aynı zamanda Türkçenin anlatım gücünü ve zenginliğini de çocuklara hissettirmektedir. Ayrıca çocukların eğlenebilecekleri, eğlenirken yeni şeyler öğrenebilecekleri, hoşça vakit geçirip kitapla haşır neşir olabilecekleri bir kitap özelliği taşımasına da katkıda bulunmuştur.

a) Değerler Eğitimi

Değerler eğitimi açısından incelendiğinde ise kitapta yer alan değerler şunlardır:

Arkadaşlık: Kurgu, kirpi ile kestanenin tanışmasıyla başlamaktadır. Bu tanışma sonucunda aralarında bir arkadaşlık oluşur.

Yaratıcılık: İki arkadaş, karşılaştıkları sorunu çözmek için çeşitli fikirler üretirler. Bu davranışları, onların yaratıcılık özelliklerini göstermektedir.

Doğa ve Hayvan Sevgisi: Kahramanların doğadan seçilmesi ve olayın ormanda geçmesi ile çocukların doğa ve hayvan sevgisi beslemesi amaçlanmıştır.

Sorumluluk: Kestane ve Kirpi geç olmadan eve gitmek istemekte ve ailelerinin kendilerini merak edeceğini düşünmektedir. Bu yönleriyle kahramanların ailelerine karşı sorumlu olduklarının bilincinde olduğu görülmektedir.

Hoşgörü – Aile: Kestanenin annesi, yavrusu gelince onunla konuşmakta ve neler yaptığını sormaktadır. Kirpi ise sorununu çözmek için en zor durumunda ailesinden yardım almak istediğini söylemektedir. Her iki durum, ailenin çocukların hayatlarında önemli olduğunu sezdirmektedir. Ayrıca kestanenin annesi, yavrusunun anlattıklarına kızmamakta; onun gün içinde yaşadıklarını hoş görü ile dinlemektedir. Bu davranışıyla anne – çocuk arasındaki bağ güçlenmektedir. Bununla da hoş görü kavramı ve önemi çocuklara gösterilmiştir.

Yukarıda belirtilen değerler, kitabın okul öncesi öğretmenlerine ve ebeveynlere bu değerlerin çocuklara kazandırılması konusunda yardımcı olabilecek bir materyal niteliği taşıdığını göstermektedir.

2.12. KÜÇÜK FARE BİDİ

2.12.1. Konu ve Kurgu

Konu: Hayali Gerçekleştirme İsteği (Çocuk Doğası)

Kurgu: Küçük bir fare olan Bidi, büyükanne ve büyükbabası ile onların çiftliklerinde yaşamaktadır. Günlerini çiftlikteki hayvanları eğitmekle geçiren Bidi'nin tek hayali, çiftliklerinde bulunmayan hayvanlardan biri olan kaplan bulup onu eğitmektir. Öyle ki odasının duvarları, kaplan posterleriyle kaplıdır ve yatmadan önce hep kaplanlarla ilgili kitaplar okumaktadır. Büyükbabası Bidi'nin bu hayalini bilmekte ve ona yardımcı olmak amacıyla samandan bir kaplan yapmıştır. Ancak bu samandan yapılan kaplan Bidi'nin hayalini gerçekleştirememektedir. Derken bir gün buldukları kasabaya bir sirk gelir ve Bidi için hayalini gerçekleştirme şansı doğar. Sirkten kaçan kaplan kasabaya korku salar ancak Bidi hayalinin peşinden korkusuzca gider ve kaplanı ormanda yakalar. Karnı aç olan kaplanı eğitmenin zor olduğunu bilen Bidi, önce kaplanı doyurur sonra da bildiği tüm numaraları kaplana öğretir. Böylelikle hayalini gerçekleştirir. Bunun sonunda sirkte çalışma teklifi olsa da kendi çiftliğindeki sorumlulukları olması sebebiyle bunu kabul etmemektedir.

Çocuklar, bilindiği üzere ilgilerini çeken varlıklara ulaşma isteğindedirler. Çiftliğinde olan hayvanların dışında olmayan bir hayvana ilgi duyması da çocukların doğasına benzerdir. Çocuklar, ne kadar çok şeye sahip olsalar da hep sahip olmadıklarına ilgi duymaktadır. Bidi de bu kitapta bir çocuğu karşılamaktadır. Amacı ise bugüne kadar hiç görmediği bir hayvan olan kaplanı eğitmektir. Bu hayalini gerçekleştirmek için göstermiş olduğu mücadele de çocukların doğasına uygundur. Konu ele alındığında çocukların duygu ve düşüncelerine uygun olduğu görülmektedir. Gerçek hayatta da çocukların ulaşmak istedikleri hayalleri, istekleri vardır. Öyle ki bazen bir futbolcu bazen de bir çizgi film karakterine hayranlık duyarlar, onlarla ilgili posterlerle odalarını süsleyip onlarla ilgili yazılar okumaktadırlar. Bidi'nin de kaplana olan ilgisi, bunu göstermektedir.

Yazarın konuyu işleyişine baktığımızda ise Bidi'nin ve büyükanne ile büyükbabasının, gerçek hayatta karşılaşılabilecek kahramanlar olduğu görülmektedir. Dolayısıyla gerçeğe uygun olan bu kitap, çocuklara yabancı gelmeyecek ve kitabı özümsemeleri sağlanacaktır.

Kurguda kahraman - doğa çatışması vardır. Doğadan kasıt ise tabiatı gereği eğitimi zor olan bir kaplan ile bunu yapmaya çalışan bir çocuk karşımıza çıkmaktadır. Burada farenin gücünün az, kaplanın ise büyük bir hayal olduğunu düşünürken küçük bedenlerin, büyük hedefler için yaptığı mücadele görülmektedir. Kitabın sonunda farenin hayallerini gerçekleştirme ise çocukların hedefleri ile yaşamaları sonucunda bir gün o hedefe ulaşarak ödüllendirileceklerini göstermektedir.

Kurgunun geneline baktığımızda sebep - sonuç ilişkisi üzerine kurulduğu görülmektedir. Bu yüzden bir mantık hatası bulunmamaktadır. Son sayfalara kadar Bidi'nin hayalini gerçekleştirip gerçekleştiremeyeceği belli değildir. Bu da çocuk okurun merakını canlı tutmaktadır.

2.12.2. İzlek - Tema

Oral, bu kitapta çocukların hedefleri doğrultusunda hareket etmelerini ve hayatın sunduğu fırsatları değerlendirmeleri algısını çocuklara göstermiştir. Çocukların hayallerini gerçekleştirmek için illa olağanüstü özelliklere gereksinimlerinin olmadığı, sadece hayallerinin peşlerinden giderlerse bunu gerçekleştirebileceklerini belirtmiştir.

Hayvanları beslemesi ve eğitmesi, çevreye ve doğaya duyarlı olunması gerektiğini göstermektedir. Bunun yanında hayvanların korkulacak birer varlık olmadığını göstermesi açısından da önemlidir. “Açken öğrenemez.” şeklinde bir ifade geçmektedir. Bu ifade ile anlatılmak istenilen düşünce şudur: Hayvanlar ve insanlar açken bir şeyler öğrenemez, çünkü temel ihtiyaçları karşılanmadığı için buna hazır değildirler ki zaten hayvanların en tehlikeli durumları aç olduğu durumlardır. Hayvanlara iyi yaklaşılınca ve temel ihtiyaçları karşılanınca tehlikeli birer varlık olmadıkları gösterilmiştir.

Arılar, balıklar, inekler, tavuklar, kazlar vb. birçok hayvan görsellerle tanıtılarak çocuklara tanıtılmış ve sevdirilmiştir. Bu yönüyle de insan - hayvan ilişkisine katkı sağlamakta doğaya ve çevreye duyarlı çocuklar yetişmesini amaçlamaktadır.

Okurda uyandırılmak istenen etki, çocuğun anlama düzeyine uygun olarak tasarlanmıştır. Sorumluluk duygusu, doğa ve hayvan sevgisi izlekleri yer yer sezdirilecek şekilde yer yer de açıkça belirtilerek kurgulanmıştır.

2.12.3. Karakter ve Kahraman

Kitapta yer alan ana kahraman, Bidi'dir. Bidi, küçük bir faredir ancak hayallerinin peşinden koşan tüm çocukları temsil etmektedir. Günümüzdeki çocuklara benzer özellikler göstermektedir. Hayaline ulaşmak isteğinde, hayran olduğu bir nesne veya varlığın posterleri odasının duvarlarını kaplamakta, onunla ilgili kitaplar okumakta, ona ulaştığını sürekli düşlemektedir. Günümüzde de bir çizgi film kahramanının ya da ünlü bir futbolcunun posterleri veya onların resimlerinin olduğu eşyalar çocukların odalarında, ellerinde sürekli bulunmaktadır. Hepsi de hayallerine ulaşma hayali kurmaktadır. İşte Bidi, bu çocukları temsil eden bir kahraman olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yazar, kahraman olarak bir hayvan seçmiş böylelikle kitap çocuklar için daha ilgi çekici hale gelmiştir. Çünkü hayvanların konuşturulması ve çeşitli olaylar yaşaması, çocukların düşünce ve hayal evrenine uygun ve ilgi çekici gelmektedir. Böylelikle kitabı okuma istekleri artmaktadır.

Kitapta Bidi'nin fiziksel özelliği olarak sadece "küçük" olması belirtilmiştir. Bunun dışında diğer fiziksel özellikleri betimlenmemiştir. Ancak resimlerden yola çıkarak fiziksel özelliklerini öğrenebilmektedir.

Kurgunun başında büyükanne ve büyükbabasıyla bir çiftlikte yaşadığı ve çiftlikteki hayvanları eğitmeyle uğraştığı belirtilmiştir. Büyükannesi ve büyükbabası tarafından hayallerine ulaşması için kahramanımız desteklenmektedir. Kitapta Bidi'nin anne ve babası hakkında bir bilgiye yer verilmemektedir. Bunların dışında Bidi, açık bir şekilde yazar tarafından açıklanmamıştır. Kurgu içinde Bidi'nin özellikleri, kahramanın davranışlarıyla okura hissettirilmiştir. Örneğin; sorumluluklarını bilen ve bunu yerine getiren bir kahraman olduğunu çiftlikteki hayvanları eğitmesinden ve şirketten gelen iş teklifini yapması gerekenler olduğu için kabul etmemesinden, korkusuzca hayalinin peşinden koşarak onu gerçekleştiren bir kahraman olduğunu ise şirketten kaçan kaplanı korkusuzca araması ve onu bularak eğitmesinden anlaşılmaktadır.

Kahraman, olumlu özellikleriyle verilmiştir. Olumsuz özellikleri olmaması, onun idealize edilmiş bir kahraman olarak çocukların karşısına çıkmasına neden olmuştur. Kitaba bakıldığında büyükanne ve büyük babasıyla yaşayan ve iyi anlaşılan, çiftlikteki hayvanları eğitme sorumluluğunu yerine getiren, kitap okuyan, hayali

peşinden koşan ve bu hayalini gerçekleştiren bir kahraman olarak görmektedir. Bu durum, olumlu davranışların kahramanla özdeşim kuran çocuklara aktarılmasını sağlamak amacıyla ortaya çıkmıştır.

Bidi, kurgunun başından sonuna kadar tüm olayların içinde yer almaktadır, bunun yanında ise hayali ve bunu gerçekleştirme istediği hep vardır. Bidi’de olaylar sonucu bir değişiklik görülmemektedir.

2.12.4. Dil ve Anlatım

Oral, anlatımda kısa yalın cümleler ve sıralı cümleleri iç içe kullanmaktadır. Bu da çocukların farklı uzunlukta ve yapıda cümlelerle tanışmasını sağlaması bakımından önemli bir özelliktir.

Sıfatlar ile varlıkların nitelikleri belirtilmiştir. Örneğin; “...kocaman bir kaplan” (s.2) gibi varlıkları niteleyici kelimeler kullanılarak anlatım zenginleştirilmiş ve anlatılanların okuyucuların zihinlerince canlandırılması sağlanmıştır. Bunun neticesinde de anlatılmak istenenler daha etkin bir şekilde okurlara aktarılmıştır.

“Giyinip kuşanmak” ve “numara öğretmek” deyimleri dışında deyim kullanılmamıştır. Bu deyimler, yazar tarafından açıklanmamış; metnin bağlamından hareketle okurların anlamlara ulaşmaları amaçlanmıştır. Anlatımda kullanılan bu deyimler ile Türkçenin anlatım gücü ve zenginliği çocuklara sezdirilmiş ve kelime hazineleri zenginleştirilmiştir.

“Fıçı, tünemek, çit, fiskiye, derhal ve kule” kelimeleri ve “giyinip kuşanmak” ve “numara öğretmek” deyimleri dışında çocukların anlamakta zorlanacakları kavram, terim, deyim gibi kelime veya kelime grupları kullanılmamıştır. Bu kelimeler, yazarın çizimleri veya metnin bağlamından hareketle anlamlarına ulaşılacak bir niteliğe sahiptir. Bu nitelik, anlatımın yalın olmasına katkı sağlamıştır. Bunun yanında mecazlı söyleyişlere çok fazla yer verilmemesi metnin bir diğer olumlu özelliğidir. Çünkü somut işlemler döneminde olan hedef kitlenin mecazlı söyleyişleri anlamlandırması zor olacak ve bunun sonucunda kitap ile okurlarda bırakılmak istenen etkilerin amaçlandığı gibi gerçekleşmesi engellenecektir.

“Yaramaz kedileri patlak bisiklet lastiği içinden geçmeyi öğretmiş...” (s.6), “Kazları dans ettirmiş...” (s.12), “Tavukları çamaşır ipinde yürütmüş...” (s.8), “Koyunları çitin üzerinden atlatmış...” (s.10) cümlelerinde görüldüğü gibi tamamlanmamış cümleler,

kitapta kullanılmıştır. Bu cümleler ile okurun hayal gücünü harekete geçirmek amaçlanmıştır. Bu noktada, bu cümlelerin kullanımı olumlu bir etki yapmıştır.

“Çünkü aç bir kaplanı eğitmek zordu!” (s.) cümlesinde ünlem işaretinin vurgulama, coşku ve heyecan vs. bildiren ifadelerin sonuna getirildiği okura hissettirmesi bakımından önemlidir.

“Hurr!” tırnak işaretinin alıntı ifadelerde kullanım özelliği okura hissettirmesi bakımından önemlidir.

Görüldüğü üzere ünlem, üç nokta, tırnak işareti, virgül ve nokta işaretleri kullanılan bu kitap çeşitli noktalama işaretlerinin işlevlerini okura hissettirmesi bakımından son derece niteliklidir.

Kitapta kullanılan cümlelerin tamamı kurallıdır. İsim ve fiil cümleleri karışık şekilde anlatımda yer almaktadır. Kitap içinde hiçbir yazım yanlışı ve anlatım bozukluğu görülmemektedir. Bu bakımdan Türkçenin güzelliğini ve doğru kullanımını göstermesi açısından okura katkı sağlamaktadır.

a) Yazım ve Noktalama

Kitapta karşılaşılan noktalama hataları şunlardır:

“Bidi çiftlikte yaşamaktan çok mutluydu, ama hayvanları beslemek ve eğitmek çok zordu.” (s.3), “En büyük hayali kaplan terbiyecisi olmaktı, ama çiftlikte hiç kaplan yoktu.” (s.3) ve “Bidi, onu öyle çabuk eğitmişti ki, kaplan tünediği fıçıdan bir daha inememişti.” (s.3) cümleleri, bağlı cümle yapısına sahiptir. Bağlı cümleler, iki cümlenin birbirlerine bir bağlaç ile bağlanmasıyla oluşmaktadır. Türkçede, iki cümle birbirine bağlaç ile bağlandığı zaman araya virgül işaretinin getirilmesi gerekmez. Bu yüzden yukarıda belirtilen cümlelerde, bağlaçlardan önce kullanılan virgüllerin kaldırılması gerekmektedir.

“Bidi biraz yorulmuştu, ama hayali gerçek olmuştu; kaplan artık daha usluysu.” (s.26) cümlesi, bağlı bir cümledir. Bu yüzden bağlaçtan önce getirilen virgülün kaldırılması gerekmektedir. Virgül kaldırıldığı için “olmuştu” kelimesinden sonra gelen noktalı virgül yerine sadece virgül işareti kullanılmalıdır. Çünkü noktalı virgül, ögeleri arasında virgül bulunan sıralı cümleleri ayırmak için kullanılmaktadır. Bu cümlede ise bu durum söz konusu değildir. Bu cümlenin doğru noktalama işaretleri kullanılarak yazımı şu şekildedir:

“Bidi biraz yorulmuştu ama hayali gerçek olmuştu, kaplan artık daha usluysu.”

“*Fakat sirk kurulur kurulmaz, kaplan kafesinden kaçmıştı.*” (s.20) cümlesinde zarf fiilden sonra virgül işareti kullanılmıştır. Türkçede, cümle kullanılan zarf fiillerden sonra virgül kullanılmamaktadır. Ancak bir cümlede birden fazla zarf fiil var ise bu eş görevli zarf fiilleri birbirinden ayırmak için kullanılabilir. Burada da böyle bir durum söz konusu olmadığı için zarf fiilden sonra gelen virgül kaldırılmalıdır.

Ön kapakta yer alan başlıkta yapılan yazım yanlışı (“*KÜÇÜK FARE bidi*”), dil bilinci yeni oluşmakta olan çocuklarda başlık ve özel isimlerin yazımı konusunda yanlış bilgi edinmesine sebep olmaktadır. Ayrıca “*sümüklüböcekleri*” (s.17) kelimesinin de yazımı yanlıştır. Bu kelimenin doğru yazımı şöyledir: “sümüklü böcekleri” şeklindedir. (*Yazım Kılavuzu, 2012*).

Yukarıda belirtilen noktalama işaretlerinin hatalı kullanımı dışında herhangi bir noktalama hatasına rastlanılmamıştır. Çocuklara hitap eden kitaplarda herhangi bir yazım ve noktalama hatasının bulunmaması gerekmektedir. Kitap, bu yönüyle Türkçenin doğru, güzel ve etkili kullanımını sezdirebilecek bir nitelik taşımadığı görülmektedir.

2.12.5. İletiler

İletiler, iki şekilde okura verilebilmektedir. Bunlar; örtük ileti ve açıkça ifade edilen iletiler şeklinde ayrılmaktadır. *Küçük Fare Bidi* adlı kitapta yazar, iletilerini örtük şekilde vermeyi tercih etmiştir. Örtük iletilerde yazar, doğrudan iletisini söylemez; okur kitabı okur ve iletilere kendisi ulaşır. Kitaptaki örtük iletiler şunlardır:

“*Bidi zor da olsa çiftlikteki bütün hayvanları eğitmişti.*” (s.6) Bu ifadedeki ileti şöyledir: Hayvanların eğitilebilen birer canlılardır.

“*Çünkü aç bir kaplanı eğitmek zordu.*” (s.21) burada ise ‘Eğitimin sağlıklı şekilde gerçekleşmesi için öncelikle canlıların fiziksel ihtiyaçları karşılanmalıdır.’ iletileri okura verilmiştir.

“*Sirk sahibi, Bidi’ye teşekkür ederek ondan fillere, aylara ve diğer hayvanlara başka numaralar öğretmesini istedi. Ama Bidi’nin sirkte çalışacak hiç vakti yoktu. Kasabada eğitilecek hayvan çoktu.*” (s.26-27) Bu ifadelerle okura verilmek istenilen ileti şudur:

Kendi sorumluluklarını bilen insanlar, önce kendi sorumluluklarını yerine getirmeli sonra başka sorumluluklar almalıdır.

“Kaplan daha uslu ydu.” (s.25) ve “Ama önce, kümeden yumurta aşırın tilkiyi, bisikletin lastiğini patlatan kirpiği eğitmeliydi.” (s.27) ifadeleri ile de ‘Olumsuz davranışlar eğitim sayesinde ortadan kaldırılabilmektedir.’ iletisi sezdirilmiştir.

“Büyükbabası samandan bir kaplan yapmıştı.” (s.2) ve “Bir gün, kasabaya büyük bir sirk geldi. Müjdeyi büyükannesini verdi.” (s.18) ifadeleri ile ‘Aile desteğini alan çocuklar hayallerine ulaşma adına umutlarını devam ettirir ve bir gün ulaşır.’ iletisi verilmiştir.

Genel kurgu içinde ise kitabın vermek istediği asıl ileti verilmiştir. Bu ileti ise şöyledir: Umutsuzluğa kapılmadan hayallerinin peşinden gidenler bir gün hayallerini gerçekleştirirler.

2.12.6. Çevre

Kitapta yer alan çevre, kahramanların yaşadığı yapay çevre olan kasaba ve çiftliktir. Her iki çevre de betimlenmemiştir. Çiftlik, resimlerden yararlanılarak ve kitapta geçen hayvan adları ile zihinde canlanmaktadır. Kasaba ise hem sosyo-ekonomik durum hem kültürel yaşam hem de sosyal hayat bakımından geliştirilmemiş, hatta hiç değinilmemiştir. Çevrenin kasaba olduğu ise sadece *“Bir gün, kasabaya büyük bir sirk geldi.” (s.18) ifadesinden anlaşılmaktadır. Çiftlik mekânı da “...çiftlikte yaşamaktaydı.” (s.2) ifadesinden çıkarılmaktadır. Sonuç olarak çevre betimlemesi konusunda kitabın yetersiz olduğu görülmektedir. Ancak yazar, bu eksikliğini çizimleriyle başarılı şekilde kapatmayı başarmıştır.*

Sosyal çevre, ana kahramanın özerklik ve özgüven duygusunu geliştirebileceği ebeveynlerden oluşmaktadır. Bu bağlamda ana kahramanın demokratik bir aile ortamında yaşadığı görülmektedir. Ana kahramanın hayalini gerçekleştirmesinin altında ebeveynlerin onu desteklemeleri yatmaktadır. Kitabın bu yönünün, kitabı çocuklarıyla beraber okuyan yetişkinlere örnek yetişkin davranışlarını göstermesi açısından önemli olduğu söylenebilir.

2.12.7. Yazınsal ve Eğitsel İlkeler

Küçük Fare Bidi'de Feridun Oral, okurlara 'hayalini hep içinde yaşatan kişilerin hayallerine ulaşacakları' iletisini idealize edilmiş bir kahraman üzerinden vermektedir. Bunu yaparken öğretici bir kurgu kullanmayı tercih etmiştir. Bu öğretici kurguyu, aynı zamanda gerek örtük iletiler gerek söz sanatları ve Türkçenin anlatım gücünden yararlanarak gerekse çocuk bakış açısını yakalayarak yazınsal bir nitelikle sunmuştur. Yazarın yazınsallığı ve öğreticiliği birlikte kullanmayı başarması ile kitap çocukların hem estetik haz hem de öğrenme ihtiyaçlarını karşılayacak bir nitelik kazanmıştır.

Kurgunun temelini, Bidi'nin kaplan eğitime isteği oluşturmaktadır. Bu isteğe ulaşmasının önündeki engel ise tehlikeli bir hayvan olan kaplanın bir çiftlik ve kasaba ortamında bulunmamasıdır. Bu engel, ancak kasabaya gelen büyük bir sirk sayesinde kaldırılmıştır. Kaplanın sirkten kaçma krizini fırsata çeviren kahraman isteğini gerçekleştirebilmiştir. Kurgu sonunda kahramanın amacına ulaşması ile çocuklara umutsuzluğa düşülmemesi ve kararlı olunması gerektiği gösterilmiştir. Kurguya baktığımızda gereksiz diye nitelendirilecek bir ayrıntı görülmektedir. Kurgu içinde Bidi'nin isteğini gerçekleştirip gerçekleştiremeyeceği, gerçekleştirecekse de nasıl gerçekleştireceği, kaplanla karşılaşma anında nasıl bir durumun ortaya çıkacağı gibi durum ve olaylar okurun merak duygusunu canlı tutmaktadır.

Kitapta kahramanın kaplanla karşılaşma anında kaplanın "Hırrr!" şeklinde ürkütücü bir ses çıkarması, inekleri eğiterek onlara süt fiskiyesi yaptırması, kedileri patlak bisiklet lastiği inden geçirmesi gibi durum ve olaylar çocuk okurun hayal ve düşünce dünyasına hitap etmekte ve onları heyecanlandırmaktadır.

Kahramanların insan dışı varlıklardan seçilmesi, kurguda yaşananların daha ilgi çekici bir hal almasını sağlamıştır. Bunun sonucunda da kurgu üzerinden okurlara verilmek istenen iletiler ile okurlarda bırakılmak istenen etkilerin okurlar tarafından daha kolay benimsenmesi ve yaşamlarında uygulama eğiliminin arttırılması amaçlanmıştır.

Cinsel rol olarak kitaba baktığımızda Bidi'nin erkek mi, kız mı olduğu açık şekilde belirtilmemiştir. Ancak kaplan gibi tehlikeli ve korkutucu bir hayvanın

genelde erkek çocuklar tarafından ilgi görebileceğini varsayarsak Bidi'nin erkek olduğu kanısına varılabilir.

İletilerin örtük bir şekilde okura sunulması, anlatımı güçlendirmiştir. Okur, kendisi sonuca ulaştığı için okuma sürecinde sürekli aktif olmak zorundadır. Anlatımı güçlendiren diğer bir unsur ise ana olay ile bunun çevresinde gelişen olay ve durumların uyum içinde okurun karşısına çıkarılmasıdır. Sorunun çözümünde ise gelişen olaylar sonucu olumsuz bir durum olan kaplanın sirkten kaçması Bidi'nin bu kaplanı bulup eğitime ve sirke teslim etmesi ile olumlu bir şekilde bitirilmiştir. Böylelikle hayalleri peşinde koşan kahramanımız, isteğini gerçekleştirerek kurgunun sonunda ödüllendirilmiştir.

Çevre, yapay çevre olarak ele alınmıştır. Her ne kadar yapay çevre kullanılsa da çocuklara hayvan sevgisini ve doğa bilincini oluşturabilecek niteliğe sahiptir. Çünkü kahraman, hayvanlarla iç içe olunan bir çiftlik ortamında yaşamaktadır. Bunun yanında içinde bulunduğu demokratik aile ortamı da kahramanın özerklik ve özgüven duygularını geliştirebilecek bir yapıya sahiptir. Bu bağlamda kitapta kullanılan hem fiziksel hem de sosyal çevrenin izlekte belirtilenlerin okurlara aktarımını kolaylaştırmakta olduğu görülmektedir.

Kitapta karşılaşılan yazım ve noktalama hataları, Türkçenin doğru, güzel ve etkili kullanımını çocuklara sezdirme konusunda yetersizdir. Bunun yanında herhangi bir anlatım bozukluğunun kitapta yer almaması sevindiricidir.

Kitabın anlatımında az sayıda anlamı bilinmeyen kelimenin kullanılması, çocukların kelime hazinelerini zenginleştirmesi adına önemlidir. Bunun yanında çocukların somut işlemler döneminde olduğu göz önünde tutularak mecazlı söyleyişlere az sayıda yer verilmesi önemli bir özelliktir. Bu özelliği ile kitabın anlaşılabilirliği artmıştır.

Kitapta kullanılan anlatım, akıcıdır. Bu akıcılık varlıkları niteleyen kelimelerin, ikilemeleri, deyimlerin ve karşılıklı konuşmaların kullanılmasıyla saylanmıştır. Ayrıca bu özellikler Türkçenin zenginliğini ve anlatım gücünü çocuklara sezdirme açısından önemli bir özellik taşımaktadır.

a) Değerler Eğitimi

Değerler eğitimi açısından incelendiğinde kitapta yer alan değerler şunlardır:

Aile - Sevgi: Bidi, büyükannesi ve dedesiyle yaşamaktadır. Büyükanne ve dede, Bidi'nin hayalini gerçekleştirmesi konusunda destek olmaktadır. Bu davranışları ile aile davranışının çocukların yaşamları üzerinde etkili olduğu gösterilmiştir.

Azim: Bidi, içinde bulunduğu çevrede hayalinin gerçekleşmesinin zor olduğunu bilse de bu hayalinden vazgeçmemiştir. Ailesinden de destek almasıyla korkusuzca hayalinin peşinden gidip onu gerçekleştirerek çocuklara rol model olmuştur.

Estetik Haz: Bidi, ilgi duyduğu kaplanla ilgili sanat ürünleriyle vakit geçirmeyi sevmektedir.

Doğa ve Hayvan Sevgisi: Olay ve kahramanlar, çocuklarda doğa ve hayvan sevgisi uyandırabilecek bir nitelik taşımaktadır.

Hoşgörü – Saygı - Özerklik: Ailesi Bidi'nin hayaline saygı duymakta ve onu desteklemektedir. Bunun yanında onun hayalini gerçekleştirmek adına yaptığı özerk davranışları da hoş görmektedir.

Sorumluluk: Bidi, sirk tarafından kendisine teklif edilen işi yapması gerekenler olduğu için kabul etmemiştir. Bu onun sorumluluklarının bilincinde olduğunu göstermektedir. Aynı zamanda çocuklara da sorumlulukların yerine getirilmeden başka işe girişmenin yanlış bir davranış olduğu hissettirilmiştir.

Yukarıda belirtilen değerler, kitabın okul öncesi öğretmenlerine ve ebeveynlere bu değerlerin çocuklara kazandırılması konusunda yardımcı olabilecek bir materyal niteliği taşıdığını göstermektedir.

2.13. MEYVELERİ KİM YEMİŞ?

2.13.1. Konu ve Kurgu

Kitabın konusu: Doğanın kendine döngüsü içinde güzellikleri ve bazı insan davranışlarının bunlara olumsuz yansımalarıdır. Her başlık, kendi dönemi içindeki gerek doğa olayları gerek yetişen meyve gerekse o mevsimdeki bazı canlıların özellikleri hakkında bilgiler verecek şekilde belli kısımlar etrafında toplanarak sunulmuştur.

Kurgu: Kurgu, kendi içinde dört başlık altında okuyucuya sunulmuştur. Bu başlıklar: *Bahar, Yaz, Güz ve Kış*'tir. Başlıkların belirlenmesinde mevsimlerin

dikkate alındığı görülmektedir. Her başlık kendi dönemi içindeki gerek doğa olayları gerek yetişen meyve gerekse o mevsimdeki bazı canlıların özellikleri hakkında bilgiler verecek şekilde birbirinden bağımsız durum veya olaylar etrafında toplanarak sunulmuştur.

İlk bölüm “BAHAR” başlığı altında verilmiştir ve bu başlık altında anlatılanlar şunlardır: Bahar aylarının yağmurlu geçtiği hatırlatılarak başlanılan kurgu, dut ağacı altındaki havuzda yaşayan balıkların ağaçtan düşen dutları yemesi ve büyükannelerinin ıslanmamaları için şemsiye kullanmalarını istemesiyle devam eder. Bunun ardında ahududu çalılığında ağ ören örümceğin olduğu kısma gelinir. Ağ, yağmur damlacıklarıyla kolye görünümü kazanmıştır. Yusufçuk ve başka kanatlı kuşlar bozmamak için uzaktan bu güzelliği hayranlıkla izledikleri belirtilmiştir. Sonraki kısımda ise kirpinin ektiği bezelye tohumlarının yağmur ile filizlendiği ve büyüdüğü, kirpinin bu bezelyelerle akşam yemeğini yaptığı anlatılmıştır. Son olarak da jibonun yağmurdan kaçarak muz ağacına saklanması, ağaçtaki muzun yemesi ve arının hapşırmasıyla uyanması anlatılarak bölüm sonlandırılmıştır.

İkinci bölüm “YAZ” başlığı altında verilmiştir. Bölüm, bahçeye çamaşırlarını asmakta olan anne fare ve yavrusunun aniden başlayan yaz yağmuru ile ıslanmaları ile başlar. Bundan sonra kurbağanın su kenarında piknikçilerin bıraktığı karpuz kabuğunu bulup onu yemesi ve ondan gondol yapıp gezmesi anlatılmıştır. Ardında bukalemunun ormanda gezerken piknikçilerin pisliklerinden utanması, okuyucuya sunulmuştur. Son olarak da tombul fillerin limonata içerek serinlemek istedikleri için limon toplamaya limon ağacına çıkmaları ve dal kırılınca kır faresinin lokantasına düşmeleri ile sonlandırılmıştır.

Üçüncü bölüm “GÜZ” başlığı altında toplanılmıştır. Bölüm, havanın güz mevsimindeki durumu anlatılarak ve kuşların bu dönemde sıcak yerlere göç etmeye başladığı anlatılarak başlamıştır. Bunun ardından bir gece Ay’ın kaybolması ve aslında onun acıkarak vadideki portakalları yemeye gittiğinin açıklanmasıyla devam eder. Hatta Ay, yemeği çok kaçırarak dolunaya dönüştüğü de okuyucuya sunulmuştur. Bu durumdan sonra kurbağanın Ay’ın suya yansımını peynir sanarak onu yeme çalışması, bunun sonucunda da çok su içtiği için uyuyamaması okura verilmektedir. Son olarak hüthüt kuşunun bıyıklı ve kararsız olmasından bahsedilerek bölüm sonlandırılmıştır.

Son bölüm ise “*KIŞ*” başlığı altında verilmiştir. Bu bölüm de başlıktaki mevsimin çevreye yansımalarının betimlenmesiyle başlar. Hava sertleşmiş ve soğumuş, ağaçlar yapraklarını dökmüştür. Sincap ise zor şartlarda hayatta kalmak için kestane toplayıp evine taşımaya çalışmaktadır. Ayı ise açlıktan yorgun düşmüş ve bir ağacın dalında uykuya dalmıştır. Son olarak her şey kar altında olduğu için yiyecek bulamayan bir tavşanın çiftliğinin önündeki kardan adamın havuçtan burnunu yemesi ve yerine bir dal ilâştirip oradan uzaklaşmasıyla sonlandırılır.

Kurgunun geneline bakıldığında her bölümün bir mevsim adı taşıdığı görülmektedir. Bu bölümlerde adı geçen mevsimin ve bu mevsimde yaşayan hayvanların özelliklerinin yanında bu mevsimin çevreye, doğaya ve doğadaki canlılara etkileri üzerinde durulmuştur. Bunun yanında insanların bilinçsiz hareketlerinin çevreye olan olumsuz etkileri de okura sunulmaktadır. Bu yönüyle bilgilendirici ve öğretici bir niteliğe sahip olduğu görülmektedir.

Kurguda tek bir olay ya da durumdan söz edilememektedir. Her sayfada farklı hayvanlar ve bitkiler ve bunların özellikleri hakkında ipuçları veren durum veya olaylar görülmektedir. Bu durum ve olaylar, birbirinden bağımsızdır. Tek ortak yanları içinde bulunduğu bölümün adı olan mevsim içinde bunların yaşanmasıdır. Sürekli değişen durum ve olaylar ile kahramanların da farklılık göstermesi metne hem hareket getirmekte hem de çocukların kitaptan sıkılmalarını engellemektedir. Bunun yanında çocukların yeni bir sayfada ne ile karşılaşacaklarını bilememesinden doğan bir merak duygusuna sürüklemektedir. Böylelikle çocukların merak duyguları, sürekli canlı tutularak ilgilerinin kitap üzerinde kalması başarılı bir şekilde sağlanmıştır.

Kurguda anlatılan birçok olay ve durum, çocukların yaşamlarında karşılaştıkları olay ve durumlara benzemektedir. Örneğin; büyükannenin yağmur altında dut yemeye çalışan balıklara “*Islanacaksınız, şemsiye alın!*” demesi, anne fare ile yavrusunun bahçede çamaşır asarken yaz yağmuruna yakalanıp ıslanmaları, fillerin yaramazlıkları sonucu kır faresinin lokantasına zarar vermesi ve kır faresinin yaramaz filleri oradan uzaklaştırması gibi kendi yaşantısından izler bulunmaktadır. Bu izler, çocukların kitabı kendilerine yakın hissetmesine ve ona olan ilgilerinin artmasına katkı sağlamaktadır. Bunların dışında çocukların hayal dünyalarına hitap eden balıkların şemsiye kullanması, fillerin serinlemek için limonata yapmak istemeleri, Ay’ın çok portakal yemesi sonucu dolunaya dönüşmesi, kurbağanın

karpuz kabuğundan gondol yapıp gezmesi gibi unsurların bulunması metnin çocuk bakış açısını başarılı bir şekilde yakaladığını göstermektedir. Hem yaşamından izler bulan hem de hayal dünyasına hitap eden unsurlarla karşılaşan çocukların kitap okumaya istekli hale gelecekleri düşünüldüğünde kitabın çocuklara kitap okuma alışkanlığı edindirebilecek bir niteliğe sahip olduğu görülmektedir.

Kurguda yer alan olay ve durumlar, sebep – sonuç ilişkisi içerisindedir. Bu da kurguda gereksiz bir ayrıntının ya da mantık hatasının bulunmasını önlemektedir. Kurgu içinde doğa – doğa ve kişi - doğa çatışmaları bulunmaktadır. Doğanın kendi döngüsü içinde hayvan ve bitkilerin yaşamları doğa – doğa çatışması, insanların bilinçsizce çevreyi kirletmeleri ise kişi – doğa çatışması olarak kurguda yer almaktadır.

2.13.2. İzlek - Tema

Oral, *Meyveleri Kim Yemiş?* adlı kitabında çevre bilinci, doğa ve hayvan sevgisi izleklerini okurlarına vermek istemektedir. Kurgu içinde yer alan piknikçilerin pisliklerinden utanan bukalemun ile çevreye duyarlılık arttırılmak istenilmiş, mevsimler ve bazı hayvanların çeşitli özellikleri ile okura tanıtılması ve davranışlarıyla çocuklara sevimli gelmeleri sağlanılarak hayvanlara olan sevginin arttırılmasını sağlamak amaçlanmıştır. Yazarın bu isteklerini kurgu ile başarılı şekilde gerçekleştirdiği görülmektedir.

Kurguda yer alan olaylar ve durumlar ile konu bu bağlamda hem birbiriyle hem de izlek ile aynı doğrultudadır. Bu uyum, kitabın okur üzerinde bırakacağı etkinin artmasına katkı sağlamaktadır.

2.13.3. Karakter ve Kahraman

Kitapta kahraman olarak tek bir varlık, okuyucuların karşısına çıkmamaktadır. Her sayfada farklı bir kahraman, okuyucuların karşısına çıkmaktadır. Kahraman bazen bir balık bazen bir jibon bazen de Ay gibi çok sayıda varlık olarak görülmektedir. Çok fazla kahramanın yer alması kitabı hem ilgi çekici hale getirmekte hem de çok zengin bir varlık kadrosuna sahip olma özelliği kazandırmaktadır. Bunların sonucunda okurlar, bu zenginlik içinde hem çeşitli varlıklar hakkında birtakım bilgiler edinmekte hem de sıkılmadan kitabı okuyabilmektedir.

Uzun sakallı adam ve çevreyi kirleten piknikçiler dışında kalan tüm kahramanların hayvanlardan oluşması, kitabı ilgi çekici hale getiren bir diğer unsurdur. Çünkü olay ve durumların hayvanlar üzerinde anlatılması, çocukların hem hayal dünyalarına hem de bakış açılarına hitap etmektedir. Böylelikle okurların ilgileri, kitaba çekilerek kitap okuma alışkanlığı edinmelerine katkıda bulunacak bir kitap olma özelliği bulunmaktadır.

Kurgunun başındaki balıkların büyükanneleri, balıkların yağmur altında durmamaları veya duracaklarsa da şemsiye kullanmaları yönünde uyarıda bulunmaktadır. Bu kahraman, çocukların yaşantılarında karşılaşılabilecekleri çocuklarını düşünen ebeveyn davranışına benzemektedir.

Tombul fillerin ağaca tırmanmaları ve düşmeleri sonucu lokantası zarar gören kır faresinin bu yaramaz fillere verdiği tepkiler de çocukların yaşantılara benzerlik göstermektedir. Çünkü çocuklar da bazı davranışlarının olumsuz bir sonuç doğuracağını düşünmeden sadece istedikleri için o davranışı sergilerler ve çevresindeki yetişkinler tarafından yaramazlık yaptıkları için daha uygun bir yere gönderilirler.

Uzun sakallı adam kahramanı, sakallarına yuva yapan kuşların bulunmasından mutluluk duymakta ve onların göç etmelerini geciktirmek için fazla hareket etmemektedir. Bu davranışıyla çocuklara hayvan sevgisini kazandırabilecek bir nitelik taşıdığı görülmektedir. Bunun dışında çevreyi kirleten piknikçilerin çevreye verdiği zarar gösterilerek bundan utanan ve renkten renge giren bukalemunun davranışı, çevreye duyarlı birer insan olma adına verilmiş birer kahramandır. Ahududu çalılığındaki örümcek ağının yağmur damlalarıyla bir kolyeyi andırması ve yusufçuk ile diğer kanatlı hayvanların bozmamak için bunu uzaktan seyretmeleri, çevre konusunda çocukların daha bilinçli ve hassas davranmaları gerektiğini göstermesi açısından önemlidir.

Kurbağanın bulduğu karpuz kabuğundan gondol yapması, Ay'ın acıkması ve portakalı fazla yemesinden dolayı dolunaya dönmesi, kurbağanın Ay'ın suya yansımalarını peynir sanarak yemeye çalışması çocukların hayal dünyalarına hitap eden unsurlar olarak kahramanlar tarafından gerçekleştirilmiştir.

Kış mevsiminde her şeyin kar altında kalmasıyla yiyecek bir şey bulamayan tavşanın çiftlikteki kardan adamın havuçtan burnunu yemesi ve yerine bir dal

iliştirerek oradan uzaklaşması çocuk masumiyetini taşıyan bir davranış olarak kitapta yer almaktadır.

Kitap içinde yusufçuk, hüthüt kuşu, jibon, bukalemun gibi kahramanlar, kendilerine has özellikleriyle okurun karşısına sunulmaktadır. Bunların yanında kitaptaki tüm kahramanlar, ayrıntılı olarak betimlenilmemiş; yazarın çizimleriyle bu eksiklik giderilmiştir. Bu yönüyle kitaptaki kahramanların, çocukların daha önce bilmedikleri düşünülen hayvanlar hakkında bilgilendirilmesi ve bu kahramanların hayal dünyalarına uygun davranışlarıyla da hayvan sevgisi ve çevre bilinci kazanmaları amaçlanmıştır.

2.13.4. Dil ve Anlatım

Kitap, “*Bir bahar sabahı yağmur yağıyormuş.*” (s.2) gibi kısa cümleler ile “*Ağacın altındaki havuzda yaşayan küçük balıklar sıçrayarak, düşen dutları yakalamaya çalışıyormuş.*” (s.2) gibi uzun cümlelerin bir arada kullanılmasıyla oluşturulmuştur. Cümleler, yüklem türüne göre incelendiğinde ağırlıklı olarak fiil cümlelerinden oluştuğu ve az da olsa (dört tane) isim cümlelerinin de örneklerine sahip olduğu görülmektedir. Yüklem yerine göre cümleler ele alındığında ise bir tane eksilteli cümle kullanıldığı ve bunun dışındaki tüm cümlelerin kurallı olduğu görülmektedir. Cümle yapıları açısından cümleler incelendiğinde ise basit, birleşik, sıralı ve bağlı cümle örneklerinin anlatımda yer aldığı görülmektedir. Sonuç olarak farklı uzunluklarda, yapılar, yüklem türlerinde ve yüklem yerlerinden örneklerden oluşan kitabın, Türkçenin zenginliğini ve anlatım gücünü çocuklara sezdirebilecek bir nitelik taşıdığı anlaşılmaktadır. Ayrıca bu özellikler, kitabın anlatımını tekdüzelikten çıkarmış; anlatıma akıcılık kazandırmıştır. Anlatım içinde hiç devrik cümle örneğinin bulunmaması bir eksiklik olarak ele alınabilir. Devrik cümle örneklerinin de bulunmasıyla cümlelerin farklılığı ve akıcılık artacaktır.

Anlatımda alıntı cümleler bulunmaktadır. Bu cümleler ile iki nokta ve tırnak işaretinin kullanımı sezdirilmektedir. Bunun yanı sıra duygu ve seslenme ifadelerinden sonra ünlem işaretinin kullanılması, okuyucunun hayal dünyası ile devam ettirilmesi istenildiğinde üç noktanın kullanıldığı, virgül ve nokta işaretinin de kullanımları çeşitli cümleler ile çocuklara sezdirilmek istenilmiştir. Bu noktada çok sayıda noktalama işaretinin kullanımının okurlara sunulması, kitabın dil ve anlatımının başarılı olarak değerlendirilebileceğini göstermektedir.

Kitapta kullanılan bazı söz sanatları şunlardır:

“Büyükanneleri, ‘Hadi artık içeri girin, ıslanıp hasta olacaksınız!’ diye seslenmiştir.” (s.2) ifadesinde konuşurma, “Su damlaları ağın üstünde inci kolye gibi duruyordu.” (s.4) ifadesinde benzetme, “Yusuçuk, arılar ve başka kanatlı böcekler ağın üzerindeki damlaları sayıyor, bozmamak için uzaktan hayranlıkla seyrediyordu.” (s.4) ifadesinde kişileştirme, “Zar zor yuvasına taşırken az daha kuyruğu kopacakmış.” (s.28) ifadesinde ise abartma sanatına başvurulmuştur. Söz sanatlarının kitabın anlatımını güçlendirdiği, okura verilmek istenilenlerin daha anlaşılır şekilde okurlara sunulmasına yaptığı katkı şüphesizdir. Kullanılan bu söz sanatları ile Türkçenin zenginliği ve anlatım gücü çocuk okurlara başarılı şekilde sezdirilmiştir.

Kitabın anlatımında varlıkların niteliklerini belirten kelimeler; *uzun uzun, birer birer, pırıl pırıl, salkım salkım, tek tük, zar zor, katır katır* gibi ikilemeler ile anlatım zenginleştirilmiştir. Bunun dışında anlatımda kullanılan “*dolup taşmak*” (s.12), “*renkten renye girmek*” (s.14), “*üzüne renk gelmek*” (s.14), “*bir lokmada yutmak*” (s.22), “*halsiz düşmek*” (s.30) deyimleri ile anlatım zenginleştirilmiştir. Bu deyimlerin anlamları verilmemiş, okuyucunun metnin bağlamından hareketle bu deyimlerin anlamlarına ulaşmaları istenilmiştir.

Kitapta kullanılan deyimler ve “*gondol, hüthüt kuşu, jibon, iliştirmek*” kelimeleri dışında okurların anlamakta zorlanacağı kelimeler bulunmamaktadır. Bu kelime ve kelime gruplarının anlamları gerek metnin bağlamından gerekse çizimlerden hareketle anlaşılabilir. Kitabın bu yönü, okurların kelime hazinelerini zenginleştirmeyi amaçlamaktadır. Yazar, bu amacını kararında tutarak kitabın anlatımının yalın, sade ve akıcı olmasını başarmıştır.

a) Yazım ve Noktalama

Kitapta karşılaşılan noktalama işaretlerinin yanlış kullanımları şunlardır:

“Ağacın altındaki havuzda yaşayan küçük balıklar sıçrayarak, düşen dutları yakalamaya çalışıyormuş.” (s.2), “Fakat ağacın dalı çatırt diye kırılınca, üçü birden yere düşüvermiş!” (s.16), “Elma, üzerine yapışmış tüylerle yere düşerken, uzaktan kırmızı kanatlı bir kuşa benziyormuş.” (s.26) ve “Ama kestanelere bakınca, şaşırılmış kalmış!” (s.28) ifadelerinde zarf fiilden sonra virgül kullanıldığı görülmektedir. Türkçede virgül işaretinin kullanım alanları içinde böyle bir kural bulunmamaktadır. Aksine zarf

filden sonra virgöl kullanılmaması gerektiği *Yazım Kılavuzu* (2012) 'nda belirtilmiştir.

“Öyle derin uyuyormuş ki, burnuna konan arının vızıltısını duymamış.” (s.8), “Çiçeğin tozları burnuna kaçınca öyle bir hapşırılmış ki, jibon sıçrayarak uyanmış.” (s.8), “Etraf o kadar pismiş ki, utancından renkten renge girmiş!” (s.14), “Öyle çok öyle çok yemiş ki, sonunda dolunaya dönüşmüştü!” (s.20), “Tabii karnı o kadar çok suyla dolmuş ki, sabaha kadar uyuyamamış.” (s.22) ve “Ama açlıktan öyle halsiz düşmüş ki, dalda uyuyakalmış.” (s.30) cümlelerinde ki bağlacından sonra virgöl kullanıldığı görülmektedir. “Ki” bağlaç olduğu için iki cümleyi tek başına bağlayabilmektedir. Bunun için virgüle gereksinim duymamaktadır. Dolayısıyla bu cümlelerdeki virgöl kullanımı gereksiz ve yanlış bir kullanım olarak görülmektedir.

“Büyükanneleri, ‘Hadi artık içeri girin, ıslanıp hasta olacaksınız!’ diye seslenmiştir.” (s.2) cümlesinin doğru yazımı “Büyükanneleri: ‘Hadi içeri girin, ıslanıp hasta olacaksınız!’ diye seslenmiştir.” şeklinde olmalıdır. Çünkü konuşmalardan veya alıntı cümlelerden önce iki nokta gelmelidir.

“Aniden bir rüzgâr çıkmış, ağaçtaki kirazlar, patır patır yere düşmeye başlamış.” (s.10) ifadesinde sıralı cümlelerin öğeleri arasında virgöl kullanıldığı görülmektedir. Öğeleri arasında virgöl bulunan sıralı cümleler arasına noktalı virgöl getirilmelidir. Doğru noktalama işaretleri kullanılarak bu cümlelerin yazımı şu şekilde olmalıdır:

“Aniden bir rüzgâr çıkmış; ağaçtaki kirazlar, patır patır yere düşmeye başlamış.”

“Düşünmüş taşınmış, sonunda hepsini kuyruğuna ilişirmiş.”(s.30) ifadesinin doğru yazımı “Düşünmüş, taşınmış, sonunda hepsini kuyruğuna ilişirmiş.” şeklinde olmalıdır. Çünkü sıralı cümleler arasına virgöl kullanılmalı kullanılmalıdır.

“Arı vızıldamış vızıldamış, sonra da uçup bir çiçeğe konmuş.” (s.8) ve “Dolaşmış dolaşmış, bir çiftliğin bahçesinde...” (s.32) cümlelerinde “vızıldamış vızıldamış” ve “dolaşmış dolaşmış” ifadeleri anlatıma güç kazandırmak amacıyla tekrarlanmaktadır ve aralarına virgöl getirilmelidir.

Kitapta yer alan tek yazım hatası şudur: “Pazardan bir balkabağı almış, evine gidiyormuş” (s.18) ifadesinde “balkabağı” kelimesi ayrı yazılmalıdır. (*Yazım Kılavuzu*, 2012).

Yukarıda belirtilen noktalama işaretlerinin yanlış kullanımı, dil gelişimleri ve ana dilinin kurallarını sezme döneminde olan çocukların hatalı kullanımları benimsemelerine ve yanlış bilgiler edinmelerine neden olabilmektedir. Dolayısıyla çocuklara yönelik bu tür kitaplarda Türkçenin doğru kullanımları okurlara sunulmalıdır. Yazar, bu konuda daha dikkatli davranmalıdır. Bunun dışında yukarıda belirtilen yazım ve noktalama hataları dışında herhangi bir anlatım bozukluğunu rastlanılmamaktadır.

2.13.5. İletiler

Meyveleri Kim Yemiş? adlı metnin ana iletisi şöyledir: Doğa kendi içinde bir döngü içinde devam etmekte ve canlılar bu döngü içinde hep birlikte mutlu şekilde yaşamaktadır. Bu ana ileti kurgu içine serpiştirilmiş ve örtük bir şekilde okuyucuya sunulmuştur. Örtük şekilde sunulması okur üzerindeki etkisinin artmasına katkıda bulunmakta ve iletinin okura açıkça söylenmesinden doğan ilgi ve merak eksikliğini önlemektedir.

Kitap içinde yer alan diğer iletiler ise şunlardır:

“Büyükanneleri , ‘Hadi içeri girin, ıslanıp hasta olacaksınız!’ diye seslenmiş.” (s.2) ifadesiyle ‘Büyükler, bizlerin iyiliği için bazı uyarılarda bulunmaktadır.’ iletisi okura sezdirilmektedir.

“Yusuçuk, arılar ve başka kanatlı böcekler ağın üzerindeki su damlacıklarını sayıyor, bozmamak için uzaktan hayranlıkla seyrediyordu.” (s.4) ifadesiyle verilmek istenen ileti şudur: Var olan güzellikleri korumalıyız.

“O bahar çok yağmur yağmış. Kirpinin ettiği bezelyeler filizlenip büyümüş, bahçedeki kaydırağa dolanmış.” (s.6) ifadeleriyle ‘Doğa kendi içinde devamını sağlamaktadır.’ iletisi sezdirilmektedir.

“Yağmurdan kaçan bir jibon muz ağacının altına saklanmış. Canı muz istemiş, bir tane koparıp yemiş.” (s.8) bölümüyle verilen ileti şudur: Bitkiler, bazı canlılar için hem korunabilecekleri hem de açlıklarını giderebilecekleri bir yerdir.

“Piknikçilerin attığı bir karpuz kabuğu görmüş. Suya atlamış, kabuğu kıyıya çekip ucundan biraz yemiş. Sonra da ondan bir gondol yapıp gezintiye çıkmış.” (s.12) ifadeleriyle ‘Bazı atıklar, doğadaki diğer canlılar için besin olabilmektedir.’,

“O sırada solgun renkli bir bukalemun, piknik çöplerinin arasında yiyecek bir şeyler arıyormuş. Etraf öyle pismiş ki, utancından renkten renge girmiş!” (s.14) ifadeleriyle ise

‘Çevreye karşı duyarsız olan insanlar, doğaya zarar vermektedir.’ iletisi sezdirilmektedir.

“*Fare, fillere çok kızmış. ‘Sizi gidi haylazlar, gidin başka yerde oynayın!’ diye çıkmış.*” (s.16) ile verilmek istenilen ileti şöyledir: Olumsuz davranışlarımız bulunduğumuz ortamlardaki diğer varlıklara zarar verebilir ve o ortamdan uzaklaştırılmak isteniriz.

“*Çok dikkatli ve yavaş yürüyormuş. Çünkü kuşların gitmesini hiç istemiyormuş.*” (s.18) ifadesi ile okurlara ‘Sevdiğimiz canlıların bizden uzaklaşmasını önlemek için davranışlarımızı dikkatli yapmalıyız.’ iletisi sunulmaktadır.

“*Vadideki portakal ağacının meyveleriyle karnını doyuruyormuş. Öyle çok yemiş ki, sonunda dolunaya dönüşmüş!*” (s.20) ile ‘Aşırı yemek yemek bize aşırı kilo aldırır.’ ve “*Tabii ki karnı o kadar çok suyla dolmuş ki, sabaha kadar uyuyamamış.*” (s.22) ile ‘İhtiyacımızdan fazla sıvı tüketmek bizi rahatsız eder.’ iletileri çocuklara sezdirilmek istenilmiştir.

“*Kararsızmış, o gece sabaha kadar düşünüp durmuş.*” (s.24) ifadesiyle ‘Kararsızlık, hayatımızı olumsuz etkileyen bir durumdur.’ iletisi ve “*Ağaçlarda kalan tek tük yaprakları uçurup meyveleri düşürüyormuş.*” (s.26) ile ‘Kış mevsiminde doğa canlılığını kaybeder.’ iletileri okurlara sunulmuştur.

“*Bir sincap kestane topluyormuş.*” (s.28) ile sunulan ileti şöyledir: Zor yaşam şartlarında hayatımızı devam ettirmek için hazırlıklar yapılmalıdır.

“*Ama açlıktan öyle halsiz düşmüş ki, dalda uyuyakalmış.*” (s.30) ile sezdirilen ileti şudur: Açlık, canlıların yaşamını olumsuz etkileyen bir durumdur.

Tavşanın her şeyin kar altında kalması sonucu yiyecek bulamaması, bu sorununu çiftlikteki kardan adamın havuçtan burnunu yiyerek çözmesi ile ‘Zor hava koşullarında yiyecek bulamayan canlıların olabileceğini düşünerek onların ulaşabilecekleri yerlere yiyecekler bırakmalıyız.’ iletisi verilmek istenilmiştir.

Ana iletinin ve yukarıda belirtilen iletilerin örtük şekilde okurlara aktarılması amaçlanmıştır. Örtük olarak bu iletilerin aktarılması, iletilerin çocuklar tarafında bulunup yaşamlarında uygulamalarına etkisini arttırmaktadır. Eğer bu iletiler, açık şekilde çocuklara sunulmuş olsaydı; onlara dikte edilmiş gibi veya nasihatmiş gibi gelecek ve iletileri benimsemeleri zorlaşmış olacaktır. Bu bağlamda yazarın iletilerini okurlara aktarmada seçtiği yol, gayet başarılıdır.

2.13.6. Çevre

Kurguda anlatılan olay ve durumlarda çevre, açık bir şekilde sunulmamıştır. Bunun yerine ahududu çalılığı, dut ağacının altındaki havuz, muz ağacı gibi kavramlar çevre olarak okuyucunun karşısına çıkmaktadır. Çevre olarak verilen bu kavramlar, yazar tarafından ayrıntılı olarak betimlenmemekle birlikte yazarın çizimleriyle okurlara gösterilmektedir.

Kurgu içinde çevrenin güzellikleri ve hayvanların bu güzelliklere zarar vermeden yaşamaları anlatılarak okurlara çevre bilinci kazandırılmak istenilmiştir. Ayrıca piknikçilerin pisliklerinin doğaya kötü bir görünüm kazandırdığı ve doğada yaşayan diğer canlılara zarar verdiği de okurlara gösterilerek çevrenin kirletilmemesi gerektiği iletisi verilmiştir. Bu bağlamda çevre ile verilmek istenen iletilerin uyumlu olduğu görülmektedir.

2.13.7. Yazınsal ve Eğitsel İlkeler

Kurgu hem öğretici hem de estetik haz kazandırabilecek bir niteliğe sahiptir. Salt öğretici veya salt yazınsal bir nitelik taşıyan kitaplarının, çocuk edebiyatının ilkelerine uygun olmadığı bilinmektedir. Bu bağlamda yazar, hem okurlara bilgiler sunmakta hem de bunları dikte etmeden akıcı bir anlatımla estetik haz verecek şekilde aktarmaktadır.

Kurgu içinde bir mantık hatası veya gereksiz ayrıntı yer almamaktadır. Bunu sağlayan en önemli unsur olayların ve durumların sebep – sonuç ilişkisi etrafında birbirine bağlanması ve kitabın konusu, kurgusu ve izlek arasında sağlam bir ilişki bulunmasıdır. Bu ilişkinin kuvvetli olması, okura anlatılmak istenilenlerin okura aktarılması açısından son derece önemlidir.

Kurguda yer alan kahramanların davranışları, olayların ve durumların çocukların yaşamlarındaki olay ve durumlara benzemesi ve hayal dünyalarına hitap etmesi sonucunda çocuklar kitabı kendilerine yakın bulacak ve ilgileri kitaba yönelecektir. Bunun sonucunda da kitabı kolaylıkla içleştirebilecekler ve kendileri üzerinde bırakılmak istenilen etkiyi benimseyerek yaşamlarında uygulayabileceklerdir.

Piknikçilerin çevreye verdikleri zararın gösterilmesi ve bundan bu kaleminun utanması ile çevreye duyarlı olunması gerektiği, hayvanların tanıtılması ve

davranışlarıyla çocukların sevebilecekleri hale getirilmesi ile hayvan sevgisinin aşılması amaçlanmaktadır.

Kitapta yer alan kahramanlar, genel itibari ile olumlu davranışlarıyla ele alınmaktadır. Böylelikle çocuklar, kendilerine yakın buldukları kahramanlar yoluyla bu olumlu davranışları benimseyebilecek ve yaşamlarına aktarabileceklerdir. Bu bağlamda başarılı kahramanlar, yaratılmış ve okurlara sunulmuştur.

Kurgunun tahmin edilememesi ve her sayfada nelerle karşılaşılacağı bilinmemesi çocukların merak duygularını canlı tutmakta ve ilgilerinin sürekli kitap üzerinde olmasına katkı sağlamaktadır. Bu özellikleri ile kitap, çocuklara kitap okuma alışkanlığı kazandırabilecek ve kitaptan sıkılmalarını engelleyecek bir özelliktedir.

Kitapta gerek kahraman gerekse çevre betimlemeleri yetersizdir. Yazar, bu konudaki eksikliğini çizimleriyle kapatmayı amaçlamış ve bunda da başarılı olmuştur.

İletiler, okurlara örtük şekilde sunulmaktadır. Eğer iletiler, açıkça sunulmuş olsaydı; çocuklar kendilerine dayatılan iletileri benimsemekte zorlanabilir ve yaşamlarında bunları uygulamak istemeyebileceklerdir. İletilerin örtük sunulması hem yazınsal hem de eğitsel açıdan olumludur.

Çevrenin izlekte belirtilen doğa ve hayvan sevgisini okurlara kazandırabilecek bir nitelik taşıması ile izleğin okur üzerindeki etkisi arttırılmıştır.

Sıfatlar, ikilemeler, deyimler ve söz sanatlarının kullanılması ile Türkçenin anlatım gücü çocuklara sezdirilmektedir. Farklı cümle yapı, uzunluk ve türleri ile anlatım tekdüzelikten kurtarılmıştır. Çocukların anlamını bilmeyecekleri kelime sayısı, çok az olarak görülmektedir. Bu kelimeleri de gerek yazarın çizimlerinden gerekse cümlenin bağlamından öğrenebilmektedir.

Kitap içinde noktalama işaretlerinin yanlış kullanımı oldukça fazladır. Bu yanlış kullanımlar, çocukların Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanmalarını engelleyecektir. Özellikle çocuklara yönelik kitapların bu konuda daha duyarlı olmaları gerekmektedir. Amaç da bu kitapların çocuklara Türkçenin doğru, güzel ve etkili kullanımını, zenginliğini ve anlatım gücünü sezdirecek niteliğe sahip olmasıdır. Bu bağlamda yazarın noktalama işaretlerini kullanımını açısından eksikliğinin olduğu

görülmektedir. Bunun yanında herhangi bir anlatım bozukluğunun ve yazım hatasının olmaması noktasında da son derece başarılı olduğu görülmektedir.

a) Değerler Eğitimi

Değerler eğitimi açısından incelendiğinde kitapta yer alan değerler şunlardır:

Yaratıcılık: Kirpinin bezelye toplamak için farklı bir yol bulması ile yaratıcılığın önemi sezdirilmiştir.

Aile: Kirpi, topladığı bezelyeler ile yavrularına çorba yapmaktadır. Bu davranışıyla çocukların aileleri olmadan yaşamlarının devam ettirmesinin zor olduğu sezdirilmiştir.

Doğa ve Hayvan Sevgisi: Tam bir olayın olmaması ve bir ana kahramanının bulunmaması yönüyle diğer kitaplardan farklı bir özelliğe sahip olan kitap, içinde yer alan çeşitli hayvan ve bitkilerle doğaya ve hayvanlara karşı sevgi oluşturabilecek bir yapıya sahiptir.

Hoşgörü – Saygı - Arkadaşlık: Hayvanlar arasında yaşananlar ile arkadaşlık, hoşgörü ve saygı kavramları çocuklara sezdirilmiştir.

Sorumluluk: İnsanların çevreye verdiği zararların canlılar üzerindeki etkisi gösterilerek aslında insanların çevre konusunda sorumlu oldukları anlatılmıştır.

Yukarıda belirtilen değerler, kitabın okul öncesi öğretmenlerine ve ebeveynlere bu değerlerin çocuklara kazandırılması konusunda yardımcı olabilecek bir materyal niteliği taşıdığını göstermektedir.

2.14. KÜÇÜK EJDERHA VE PİRİNÇ LAPASI

2.14.1. Konu ve Kurgu

Konu: Özerklik İsteği

Kurgu: Bir sabah kahvaltıda çok sevdiği pirinç lapasını gören küçük ejderha, yemeğine hiç dokunmaz. Annesi ne olduğunu sorunca “*Artık büyüdüm, hem yarın doğum günüm farklı şeyler yemek istiyorum.*” der. Babası ise canının nasıl bir şeyler istediğini sorar. Ancak küçük ejderha, bunu bilmemektedir. Tek istediği, farklı tatlar tatmaktır. Ailesinden izin alarak yakında bulunan ormana doğru yola çıkar. Ormanda farklı şeyler bulup karnını doyurmak istemektedir. Karşısına çiçekler çıkar, eve dönerken toplamayı düşünür. Onları koklayınca karnı iyice acıkır. Bir kelebek görür.

Kelebek, ejderhayı görünce korkarak oradan uzaklaşır. Ejderha istediğinin bunlar olmadığını düşünerek için oradan yoluna devam eder. Dağ çileği patikalarına gelir. Orada çilek toplayan fareyi görür. Çileği yediğini ama hiç fare yemediğini düşünürken fare korkup kaçmıştır. Zaten fare karnımı doyurmazdı diyerek yoluna devam eder. Bu sefer karşısına böğürtlen toplayan oklukirpi çıkar. Hemen kirpinin oklarına böğürtlenleri dizerek yerim diye düşünür, sonra da kirpinin bir sürü oku olduğunu hatırlayınca bu düşünceden vazgeçer ve yoluna devam eder. Yol kenarında havuç toplayan tavşan, karşısına gelince havuçlu kek canı çeker. Ama tavşan çoktan kaçmıştır bile bu yüzden fikrinden vazgeçer. Uzunca yürümeye devam etmiş ve bu sefer de karşısına portakal ağacı altında uyuyan ördek çıkmıştır. Ördeği pişirmeden, tüylerini tütsülemek için alev püskürünce ördek birden kaçmaya başlar; bu sırada da tüyleri ejderhanın ağızına kaçar ve onu rahatsız eder. Artık çok acıkmıştır, karşısına çıkan her şeyi yiyebilecek duruma gelmiştir. Hindistan cevizi toplayan maymunu görünce duraksamıştır. Ancak maymun korkusundan saklanmaya çalışırken Hindistan cevizlerinden bir tanesi ejderhanın kafasına düşer. Canı yanınca onu da yemekten vazgeçer. Sallana sallana yürümeye devam ederken ayağı takılır ve gölde su içmekte olan küçük file çarpar. Açlıktan bayılan ejderhamızı ayılmak için hortumuyla su fişkirtan fil, bunu başarmıştır. Ejderha, biraz daha su fişkirmasını istemiş ve ağızını açmıştır. Fil su fişkirtınca da karnı suyla dolmuştur. Ejderha, bu iyiliğinden dolayı fili doğum gününe davet etmiştir. Ev dönme zamanının geldiğini düşünen ejderha, yolda kafasına düşen Hindistan cevizini görmüş ve onu eve götürmek istemiş. Bu arada maymunu da doğum gününe çağırmayı unutmamış. Yol boyunca karşılaştığı ördek, tavşan, oklukirpi, fareyi doğum gününe çağırmış; gördüğü böğürtlen, portakal, çiçek ve çileği toplayarak evine götürmüştür. Sadece kelebeği, doğum gününe çağırmayı unutmuştur. Eve geldiğinde sepetini annesine vererek doğum günü pastasında bunları da kullanmasını ister. Ailesi yemek yerken *“Ben aç değilim, bir fil yakaladım suyunu içtim.”* der.

Ertesi gün, doğum günüdür. Kapı çalar, çağırdığı tüm arkadaşları gelir hatta çağırılmayı unuttuğu kelebek bile gelmiştir. Pastalarını yerler ve eğlenirler. Sonunda hediyeler verilmeye başlanılmıştır. Tavşan bir sepet havuç, maymun bir sepet Hindistan cevizi, ördek bir sepet portakal, oklu kirpi bir sepet böğürtlen ve fare bir sepet dağ çileği hediye eder. Sıra file gelince annesi, onları mutfağa çağırır. Fil

suyundan pirinç yapmıştır. Filin hediyesi de suyuymuş. Çok beğenerek pirinci yerler. Arkadaşları, yemekleri bitince oradan ayrılmış ve ormana geri dönmüşlerdir.

Kurgu, diğer kitaplarda olduğu gibi sebep – sonuç ilişkileri üzerine kurgulanmıştır. Örneğin küçük ejderhanın kahvaltıda pirinci yememesi, farklı tatlar tatmak istemesinden; ormana gitmesi, farklı tatlar bulmak istemesindedir. Kurgu, bu sebep - sonuç ilişkileri sayesinde gereksiz ayrıntı veya mantık hatasından kurtarılmıştır.

Kurgu içinde gelişen olaylara bakıldığında okurun ne ile karşılaşacağı, sonuçta ejderhanın amacına ulaşip ulaşmadığı ya da amacına nasıl ulaşacağı konusunda tahmin yürütemediği görülmektedir. Bu özelliği ile kurgu, okurların merak duygularını canlı tutmayı ve ilgilerini kitapta yoğunlaştırmayı başarabilmektedir.

Kitapta kahraman - doğa çatışması bulunmaktadır. Küçük ejderha, özerk hareket ederek doğada yiyecek aramaktadır. Sonuçta da bir şekilde karnını doyurmayı başarabilmiştir. Bu çatışmayı kazanan küçük ejderha, istekleri doğrultusunda hareket edenlerin hedeflerine ulaşabileceklerini de kurgu üzerinden çocuklara sezdirmektedir.

Kurgu, küçük bir ejderhanın özerklik isteği ile farklı lezzetler tatmaya çalışması üzerine kurgulanmıştır. Belli yaşlarda çocuklar da özerk hareket etme isteğindedir. Eğer bu istekleri engellenirse pasif, özgüveni eksik bireyler olarak yaşamlarını sürdürürler. Aile, özerklik isteye küçüğe bu imkânı sağlayarak olumlu bir davranışta bulunmaktadır. Küçük ejderha da ailesinin izni ile isteğini gerçekleştirmiş ve başarıma duygusunu tatmıştır. Bu yönüyle çocuklara örnek olabilecek, onlarda istenilen davranışların oluşmasına zemin oluşturabilecek bir kahraman ile kurgu başarılı bir durum almıştır.

2.14.2. İzlek - Tema

Kurgu ile çocukların doğası, özerklik ve başarıma duygusunu tatmanın önemi verilmektedir. Bunun yanında çeşitli hayvanlarla kurgunun geliştirilmesi, hayvan sevgisini de çocuklara aşılama konusunda başarılı kılmaktadır. Çevrenin birey yaşamındaki önemi de sezdirilmektedir. Tüm bunlar, izlek ile ilişkilidir. İzlek ve kurgu arasındaki bağın kuvvetli olması da metni başarılı kılan bir diğer özelliktir.

Kurgu ile verilen diğer izlekler ise arkadaşlık, hediyeleşme ve anlayışlı olmadır.

2.14.3. Karakter ve Kahraman

Küçük Ejderha ve Pirinç Lapası adlı kitapta yer alan kahramanlar şunlardır: Küçük Ejderha, küçük ejderhanın anne ve babası, ormanda yiyecek ararken karşılaştığı bitki ve hayvanlar.

Kitabın ana kahramanı, Küçük Ejderha'dır: Küçük ejderha, kitap içinde fiziksel özellikleriyle tam geliştirilmemiştir. Küçük olması dışında boy, kilo ya da diğer dış görünümü hakkında bir bilgi yer almamaktadır. Yazar, bu durumu çizimleriyle kapatmayı amaçlamış ve bunda da başarılı olmuştur.

Ana kahraman, kişilik ve davranışlarıyla ön plana çıkarılmıştır. Bunlar kitapta şu şekilde belirtilmektedir: Pirinç lapasını seven, farklı tatlara meraklı, özerklik isteyen, ailesiyle ilişkisi iyi olan ve kendini onlara ifade edebilen, yapacağı şeyler için önce ailesinden izin almasını bilen bir kahramandır. Bunların yanında karşılaştığı bitki ve hayvanların istediği yiyecek olup olmayacağını düşünebilen, eve pastada kullanılması için gördüğü meyvelerden toplayan, karşılaştığı hayvanları doğum gününe çağırmayı düşünen ve arkadaşlık kurma isteği olan bir kahraman olarak karşımıza çıkmaktadır. Bahsedilen bu özelliklerin hepsi, olumlu davranış ve kişilik özellikleridir. Küçük ejderha üzerinden bu olumlu özellikler çocuklara kazandırılmak istenmektedir.

Ana kahramanın yukarıda bahsedilen özelliklerinden özerklik istemesi, çevreye ve yeniliklere meraklı olması özellikleri çocukların kendilerinde de görebildikleri özelliklerdir. Bunun yanında karşılaştığı hayvan ve bitkilerle ilgili bildikleri üzerinden yorumlar yapması, eve döndüğünde *“Fil yakaladım, suyunu içtim.”* gibi çocuk hayal dünyasına hitap eden bakış açısıyla çocukların kendilerine yakın hissedeceği bir kahraman olma özelliği kazanmıştır. Bu özelliği ile okurların kahramanın olumlu özelliklerini benimsemesi ve kendi yaşamlarında uygulamaları kolaylaşacaktır.

“Beni merak etmeyin, akşam yemeğine de beklemeyin!” (s.6) ifadesinde bizim aile yapımıza uygun olmayan bir durum görülmektedir. Çünkü anne ve babalar çocuklarının akşam yemeğinden önce, hava kararmadan, evde olmasını isterler. Bu ifade ile özerkliğin sınırının aşıldığı ve çocukların bu durumu yaşamlarına

uygulamaları halinde başına buyruk olma ve dış dünyadaki kötü alışkanlıkları edinme ihtimalleri yüksek olacağı bir gerçektir. Bu yüzden özerkliğin de belli bir sınırının olduğu gerçeği çocuklara sezdirilmesi gerekir.

Küçük Ejderhanın Annesi ve Babası: Çocuklarıyla ilgilenen ebeveynler olarak karşımıza çıkmaktadırlar. Çocuklarının davranışındaki değişikliği hemen fark etmeleri ve baskı yapmak yerine onunla konuşarak ne olduğunu anlamalarının yanı sıra ormandan eve geldiğinde neler yaptığını, karnını nasıl doyurduğunu sormalarını ilgilerini göstermektedir. Çocuğa yaklaşımları, demokratik bir aile özelliğine sahip ailenin davranışlarına örnektir. Çocuklarının özerklik isteğine saygı duymaları ve buna izin vererek özerkliğin ve özgüven duygusunun gelişmesine katkı sağlamalarının yanında çocuğun ailesiyle duygu ve düşüncelerini rahatlıkla paylaşma fırsatını da düşünüldüğünde örnek bir aile görünümündedir. Bu yönüyle sadece çocuklara olumlu davranışları sezdirmenin yanında kitapları çocuklarıyla birlikte okuyan ebeveynlere de sahip olunması gereken ebeveyn özelliklerini göstermesi açısından son derece başarılıdır.

Diğer yardımcı kahramanlar: Bu bölümde küçük ejderhanın ormanda karnını doyurmaya çalışırken karşılaştığı canlılar bir arada ele alınmıştır. Çünkü olay içinde sadece belli özellikleriyle okurlara tanıtılarak onlarda hayvanlara karşı sevgi oluşturulmak istenilmektedir. Bunun dışında küçük ejderhanın davetine icabet etmeleri, giderken kendilerinin beslendikleri meyvelerden hediye olarak götürmeleri, hepsinin farklı olmasının yanında birlikte zaman geçirip eğlenmeleri çocuklara insanların da farklı özelliklere sahip olduğunun ve birlikte mutlu yaşanabileceğinin gösterilmesinde önemli bir rol almışlardır.

2.14.4. Dil ve Anlatım

Oral, kitabında “Çok çok eskiden, kremalı pastaya benzeyen büyük dağın eteklerinde tatlı meyvelerle dolu bir orman ve pirinç tarlaları varmış.” (s.2) gibi uzun cümleler ile “Ormana gitmek için izin istemiş.” (s.6) gibi kısa cümleler bir arada kullanılmaktadır. Bunun yanında karşılıklı konuşmalara yer verilen anlatım, tekdüzelikten kurtarılarak okuyucunun sıkılması engellenmiştir.

Anlatımda kullanılan cümleler incelendiğinde genelde fiil ve kurallı cümlelerin kullanıldığı, az da olsa isim, devrik ve eksilteli cümlelerin de kullanıldığı görülmektedir. Cümle yapısı olarak da basit, birleşik, sıralı ve bağlı cümle

yapılarından oluşan bir zenginlik görülmektedir. Farklılıkların fazla olması ile çocukların bu farklılıkları hissetmeleri ve Türkçenin özelliklerinin farkına varmasını sağlaması açısından önemlidir.

Diğer kitaplarında da görüldüğü üzere yazar, bu kitabında da sıfatları eve ikilemeleri kullanarak anlatımı zenginleştirmektedir. Bunun yanında hayvanlara insan özellikleri verme ile kişileştirme, hayvanları konuşurma ile konuşurma ve belli özellikleri ile iki varlığı birbirine benzetilmesi ile de benzetme sanatlarını kullanmıştır. Tüm bunlar, anlatımın zengin olmasını ve anlatılmak istenilenlerin okurlara daha kolay ulaşmasına katkı sağlayıcı özelliktedir.

Anlatımda “*iştahı açılmak*” (s.5), “*canı yanmak*” (s.14), “*davul gibi şişmek*” (s.18), “*bir çırpıda bitirmek*” (s.30) deyimleri kullanılmıştır. Bu deyimler, anlamları açıklanarak değil; okurun cümlelerin bağlamından hareketle anlamlarına ulaşabilecekleri şekilde verilmiştir. Deyimlerin kullanılması ile hem okurların kelime hazinelerinin zenginleştirilmesi hem de Türkçenin zenginliğinin ve anlatım gücünün sezdirilmesi amaçlanmaktadır.

Kitapta geçen “*lapa, patika, tütsülemek*” kelimeleri ile “*ejderha, oklu kirpi*” gibi anlamını bilmediği veya zihninde olan kavramlarla bağdaştıramadığı kelime ve kavramlar yer almaktadır. Ancak bu kelime ve kavramlar gerek metnin bağlamından gerekse yazarın çizimleriyle anlamlandırılabilir bir özellik kazanmıştır. Böylelikle de okurların kelime hazinelerinin zenginleşmesine katkı sağlayacağı ve anlatımın akıcı ve sade bir özellik taşıdığı görülmektedir.

Çok sayıda noktalama işaretinin kitap içinde kullanıldığı görülmektedir. Ünlem, tırnak işareti, virgül, soru işareti ve noktanın kullanım alanlarının ve görevlerinin sezdirilmesi adına güzel bir kitap olarak karşımıza çıkmaktadır.

a) Yazım ve Noktalama

Kitapta görülen noktalama işaretlerinin yanlış kullanımları ise şunlardır:

“*Çok çok eskiden, kremalı pastaya benzeyen büyük dağın eteklerinde tatlı meyvelerle dolu bir orman ve pirinç tarlaları varmış.*” (s.2), “*Bir sabah kahvaltıda, küçük ejderha en sevdiği yiyecek olan pirinç lapasına dokunmamış.*” (s.5) ve “*Bu arada, kirpi çoktan saklanmış.*” (s.13) cümlelerinde virgülün kullanımı hatalıdır. Çünkü yüklemden uzak düşmüş özneleri belirtmek amacıyla kullanılan virgül, burada özne dışındaki ögeler için kullanılmaktadır.

“Fare korkup saklanmış, ama küçük ejderha, ‘Bir fare beni doyurmaz nasılsa!’ deyip vazgeçmiş.” (s.10) ve *“‘Canım havuçlu kek istedi, ama havuçlu tavşan keki hiç yemedim!’ diye düşünmüş.”* (s.15) cümlelerinde virgölün kullanımı gereksizdir. Çünkü iki cümle “ama” bağlacı ile bağlanmaktadır. Dolayısıyla da virgöl kullanımı yanlıştır.

“‘Acele etmeliyim, kendi yiyeceğimi kendim seçmeliyim,’” (s.6), *“‘Eve dönerken toplarım belki,’ diye düşünmüş.”* (s.9) ve *“‘Küçük filin hortumunda getirdiği hediye suda pişirdiğim yemeğin tadına bakın,’ demiş.”* (s.32) cümlelerinde tırnak içindeki ifadelerin tamamlanmış olduğu görülmektedir. Tamamlanmış ifadelerin sonuna da virgöl değil nokta getirilmelidir. Dolayısıyla bu cümlelerdeki virgüllerin kullanımında yanlışlık yapılmıştır.

“‘Hımm,’ demiş, ‘böğürtlen reçelini çok severim. Belki, böğürtlenleri oklarına dizip kirpiyi öyle yerim!’” (s.13) cümlesinde virgölün kullanılması hatadır. Çünkü bu ifade bir duygudan söz edilmektedir. Bundan dolayı virgöl yerine ünlem işareti getirilmelidir. Doğru yazımı ise “Hımm!” şeklinde olmalıdır. Ayrıca tırnak içindeki ifadenin büyük harfle başlaması gerekirken küçük harfle başlatılması bir diğer hatadır. *“‘Hımm!’ demiş, ‘Böğürtlen reçelini çok severim. Belki, böğürtlenleri oklarına dizip kirpiyi öyle yerim!’”* şeklinde cümlenin doğru noktalama işaretleri ile kullanılması gerekir.

“Küçük ejderha öyle çok acıkmış ki, ne balsa yiyebilirmiş.” (s.18) cümlesinde “ki” bağlacından sonra virgöl kullanıldığı görülmektedir. Oysa bağlaçlardan önce veya sonra virgöl kullanılması yanlış bir kullanımdır.

“Annesinin, geçen doğum gününde yaptığı muzlu pastayı hatırlayınca, ...” (s.18) cümlesindeki her iki virgölün de kaldırılması gerekmektedir. Çünkü birinci virgöl, tamlayan ve tamlananın da tek olduğu bir isim tamlamasında tamlayan ile tamlananın arasına getirilmiştir. İkinci virgöl ise bir zarf fiilden sonra kullanılmıştır. Virgölün kullanım alanlarına bakıldığında zarf fiillerden sonra kullanılmadığı görülmektedir.

“Piknik sepetini koluna takıp çıkarken, ‘Beni merak etmeyin, akşam yemeğine de beklemeyin!’ demiş.” (s.6), *“Küçük ejderha kendine gelince, ‘Affedersin, istemedim oldu. Açlıktan başım döndü galiba!’ demiş.”* (s.22) ve *“Küçük ejderha şişkin karnını gösterip, ‘Çok aç değilim!’ demiş.”* (s.26) cümlelerinde zarf fiillerden sonra virgöl getirilmiştir. Bu virgüllerden sonra alıntı ifadelerdeki tırnak işaretleri kaldırılmalı ve bu ifadelerin önüne konuşma çizgisi getirilip, sonlarına da virgöl getirilerek yazılmalıdır. Bu cümlelerin doğru noktalama işaretleri kullanılarak yazımı şöyledir:

“Piknik sepetini koluna takıp çıkarken,

— Beni merak etmeyin, akşam yemeğine de beklemeyin! , demiş.”

“Küçük ejderha kendine gelince,

— Affedersin, istemeden oldu. Açlıktan başım döndü galiba! , demiş.”

“Küçük ejderha şişkin karnını gösterip,

— Çok aç değilim! , demiş.”

“*‘Ne bir çiçek ne de kelebek, istediğim başka bir şey!’ diyerek, yoluna devam etmiş küçük ejderha.*” (s.9),

“*Az ileride çilek toplayan fareyi görünce, ‘Hmm, çilekli turta yemiştim, farelisini hiç yememiştim!’ diye düşünmüş.*” (s.10),

“*Ama kirpinin bir sürü oku olduğunu düşününce, hemen fikrinden vazgeçmiş.*” (s.13),

“*Ördek o korkuyla yerinden sıçrayıp kaçarken, uçuşan tüyleri küçük ejderhanın ağzına kaçmış.*” (s.16),

“*Maymun korkup dalların arasında saklanmaya çalışırken, cevizlerden birini ‘Donk!’ diye, ejderhanın kafasına düşürmüştü.*” (s.18),

“*Sallana sallana yürürken, birden elindeki sepet ayağına takılmış.*” (s.20),

“*Ejderha, ‘Biraz daha, biraz daha!’ derken, karnı davul gibi şişivermiş.*” (s.22)

“*Eve geldiğinde, sepeti annesine verip sarılmış.*” (s.26),

“*Kapı çalınca, misafirlerine kapıyı küçük ejderha açmış.*” (s.28),

“*Kelebek de uçtukça, kanatlarından mis gibi çiçek kokuları saçılıyormuş.*” (s.30),

“*Teşekkür edip hopluya zıplaya, ormana dönmüşler.*” (s.32)

Yukarıdaki cümlelerde virgölün kullanımı ile ilgili bir yanlışlık yapılmıştır. Çünkü bu cümlelerde zarf fiillerden sonra virgöl kullanılmıştır. Türkçede zarf fiillerden sonra virgöl getirilmesi bir yanlışlık olarak kabul edilmektedir.

“*Az ilerideki portakal ağacının altında uyuyan ördeği görünce, ‘Hımm,’ demiş, ‘Portakal suyunu hep içerim. Belki de portakallı ördek pişirmeliyim, ama pişirmeden önce tüylerini tütsülemeliyim diyerek, ağzından kocaman bir alev püskürtmüştü.*” (s.16) ifadesinde zarf fiillerden sonra ve “ama” bağlacından önce virgölün kullanılması gereksizdir. Buralarda kullanılan virgüller cümleden kaldırılmalıdır. Ayrıca “Hımm,” kelimesinin

sonuna virgül değil, duygu bildiren ifadelerden sonra kullanılan ünlem işareti getirilmelidir. Sonuç olarak bu cümlenin doğru noktalama işaretleri kullanılarak yazımı şu şekildedir: “Az ilerideki portakal ağacının altında uyuyan ördeği görünce ‘Hımm!’ demiş, ‘Portakal suyunu hep içerim. Belki de portakallı ördek pişirmeliyim ama pişirmeden önce tüylerini tütsülemeliyim.’ diyerek ağzından kocaman bir alev püskürtmüş.”

“O hızla, göl kenarında su içen küçük file çarpmış.” (s.20) cümlesinde “ile” edatından sonra virgülün kullanılması gereksizdir ve kaldırılmalıdır.

“‘Ama yine de, azıcık lapa yiyebilirim.’” (s.27) cümlesinde “de” bağlacından sonra virgülün kullanımı gereksizdir ve kaldırılmalıdır.

“Sıra tam küçük file geldiğinde, anne ejderha mutfaktan, ‘Kâselerinizi alıp buraya gelin ...’ diye seslenmiş.” (s.30) ifadesindeki ‘Kâselerinizi alıp buraya gelin ...’ bölümünde üç noktanın kullanımını gerektirecek hiçbir durum söz konusu değildir. Buraya seslenme ifadelerinden getirilen ünlem işaretinin getirilmesi daha doğru olacaktır.

Kitapta karşılaşılan yazım hataları şunlardır:

“Pirinç tarlalarının arasından dağçileği kokularının geldiği patıkaya doğru yürümüş.”(s.10) ifadesindeki “dağçileği” kelimesinin doğru yazımı TDK’de “dağ çileği” şeklindedir. Oral, otuzuncu sayfada bu kelimenin doğru yazımını da kullanmaktadır.

“Yakındaki dikenli çalılarının arasında böğürtlen toplayan oklukirpiyi görmüş.” (s.12) ifadesindeki “oklukirpi” kelimesinin doğru yazımı TDK’de “oklu kirpi” olarak yer almaktadır.

“Birden uzaktaki ağaçta hindistancevizi toplayan maymunu görmüş.” (s.20) ifadesinde yer alan “hindistancevizi” kelime grubunun yazımı TDK’de “Hindistan cevizi” olarak yer almaktadır.

“Küçük ejderha ne olduğunu anlayamadan taaa gölün kıyısına kadar paldır küldür yuvarlanmıştır.” (s.24) ifadesindeki altı çizili olarak yazılan kelimenin yazımı hatalıdır. Türkçede uzaklık anlamına gelen bu kelimenin doğru yazımı, TDK’de “ta” şeklinde görülmektedir.

Yukarıda belirtilen yazım ve noktalama hatalarından başka herhangi bir yazım ve noktalama hatasına rastlanılmamıştır. Bunun yanında herhangi bir anlatım bozukluğu da metinde bulunmamaktadır.

Noktalama işaretlerinin kullanımında yapılan çok sayıda hata ile yazım hataları; çocukların Türkçenin doğru, güzel ve etkili kullanma becerilerini olumsuz etkileyecek niteliktedir. Çocuklara hitap eden metinlerde özellikle anadilinin doğru, güzel ve etkili kullanımını çocuklara sezdirecek ve onları bu beceriyi edinmeye özendirerek bir nitelikte olması beklenmektedir. Oral, bu kitabında oldukça yetersiz görülmektedir.

2.14.5. İletiler

Kitabın ana iletisi şudur: Çocuklar, belli dönemlerde özerklik isteği göstermektedir. Bu isteklerini gerçekleştirdiklerinde bağımsız yaşama ve özgüven becerilerini kazanmaları kolaylaşır. Bu ileti, kurgunun geneline yayılarak örtük şekilde okurun kendisinin ulaşması amaçlanmıştır. Böylelikle onlara zorla kabul ettirilmek istenen bir düşünce veya yaptırılmak istenilen bir davranış olarak gelmeyecek ve benimsemesi daha kolay olacaktır.

Kurgunun içinde okura sunulan diğer iletiler şunlardır:

“Bir sabah kahvaltıda, küçük ejderha en sevdiği yiyecek olan pirinç lapasına dokunmamış.” (s.5) ve *“Acele etmeliyim, kendi yiyeceğimi kendim seçmeliyim.”* (s.6) ifadeleriyle verilmek istenilen ileti ‘Çocuklar, belli bir dönemde özerk hareket etmek isterler.’ iletisidir.

“Ormana gitmek izin istemiş.” (s.6) ifadesiyle sezdirilmek istenen ileti şöyledir: *Yapmak istediğimiz şeyler için ebeveynlerimizden izin almamız gerekir.*

“Çiçekleri koklayınca iştahı açılmış.” (s.9) ifadesiyle ‘Güzel kokular, canlılar üzerinde yemek yemek isteği uyandırır.’ iletisi verilmektedir.

“Ama kirpinin bir sürü oku olduğunu düşününce, hemen fikrinden vazgeçmiş.” (s.13) ve *“Canı yanan küçük ejderha, hindistancevizli maymun pastası fikrinden hemen vazgeçmiş.”* (s.18) ifadeleriyle ‘Olumsuz ya da bize zarar verebilecek davranışları yapmaktan vazgeçmesini bilmeliyiz.’ iletisi okurlara verilmek istenilmiştir.

“Açlıktan bayılan küçük ejderhaya küçük fil, hortumuyla su püskürtmüş.” (s.20) ifadesiyle okurlara sunulan ileti şudur: Baygınlık yaşayan canlılara, su verirsek bu olumsuz durumdan kurtarabiliriz.

“Ördek, tavşan, oklukirpi ve fare doğum gününe çağrıldıkları için çok sevinmişler.” (s.23) ifadesiyle ‘Arkadaşlarımızı önemli günleri kutlayacağımız günlere çağırarak hem onları mutlu ederiz hem de arkadaşlık bağımız kuvvetlenir.’ iletisi sezdirilmektedir.

“O zaman ellerini yıka, sofraya otur!” (s.25) ifadesiyle ise ‘Sofraya oturmadan önce ellerimizi yıkamamız gerekir.’ iletisi verilmektedir.

“Sonra hediye sepetlerini küçük ejderhaya vermişler.”(s.27) ifadesiyle sezdirilen ileti şöyledir: Davete giderken elimiz boş gitmemeliyiz.

Yukarıda belirtilen iletilerin hepsi örtük şekilde okurlara sunulmaktadır. Böylelikle okurun iletilere kendisinin ulaşması ve ulaştığı iletilerin kendi üzerinde bırakacağı etkinin artması beklenilmektedir.

2.14.6. Çevre

Kitabın giriş kısmında “Çok çok eskiden, kremalı büyük pastaya benzeyen büyük dağın eteklerinde tatlı meyvelerle dolu bir orman ve pirinç tarlası varmış. Ormanın çok yakınlarındaki küçük evde bir ejderha ailesi yaşıyormuş” (s.3) ifadesiyle kurgudaki olayların geçtiği geniş çevre ve küçük çevre, okuyucuyla paylaşılmıştır. Bunun yanında evden çıkıp ormanda karnını doyurabileceği bir şey ararken böğürtlen, çilek, portakal ağacı, Hindistan cevizi ağacı ve göl gibi fiziksel çevrenin özellikleri de verilmektedir. Çevre genel itibari ile çeşitli bitkiler ve hayvanlarla zenginleştirilmiştir. Bu zenginlik ile izlekte belirtilen çevreye duyarlılık ve hayvan sevgisinin okuyucuya kazandırılmasında önemli bir role sahip olduğu görülmektedir.

Sosyal çevre açısından ise kitapta iki çevre görülmektedir. Bunlar: Aile ve arkadaş çevresidir.

Aile çevresi ele alındığında demokratik bir aile yapısının olduğu anlaşılmaktadır. Çünkü bir sabah kahvaltısında en sevdiği yemeği yemeyen çocuklarına ne olduğunu sorarlar ve ona bu durumu çözmesi için imkânlar sağlarlar. Küçük ejderhanın isteğini göz ardı etmeyip ona izin vermeleri, ejderhanın düşüncelerini ailesiyle kolayca paylaşabilmesi ve eve döndüğünde neler yaptığını, ne ile karnını doyurduğunu sormaktadırlar. Sonuç olarak küçük ejderha kendini ifade

edebileceği ve özerklik duygusunu kazanabileceği bir aile ortamı içerisinde yaşamaktadır.

Arkadaş çevresi olarak çevre incelendiğinde ise yeni tanıştığı hatta bir ara yemeği bile düşündüğü hayvanları doğum gününe çağıran küçük ejderha, onlarında bu davete gelmesiyle mutlu olmaktadır. Özellikleriyle tamamen birbirinden farklı olan canlıların, birbirlerine zarar vermeden bir arada zaman geçirebileceğini okuyucuya göstermektedir. Hediyeleşmenin ve birlikte zaman geçirmenin mutluluğu arttırdığı da okuyuculara sezdirilmektedir. Küçük ejderha, olumlu ilişkilerin kurulduğu, birlikte eğlenebileceği bir arkadaş ortamına sahip bir şekilde kurgu sonlandırılmıştır.

2.14.7. Yazınsal ve Eğitsel İlkeler

Kurguda bir mantık hatasının ya da gereksiz ayrıntının bulunmamasına ve izlek ile uyumuna bakıldığında başarılı olduğu görülmektedir. Kurgunun sonunda kahramanın hem amacına ulaşması hem de kitabın sonuna kadar bunun saklı tutulmasının başarılması, güzel bir özelliktir. Okurlar, kitabın sonuna kadar kahramanın amacına nasıl ulaşacağını ve metnin sonunun nasıl getirileceğini tahmin edememektedir. Bu da okurun merak duygusunu, canlı tutmak adına önemlidir.

Kurgu ile okurlara verilmek istenilen iletiler incelendiğinde bütün iletilerin örtük şekilde okura sunulduğu görülmektedir. Kahramanın yaşadığı olaylar veya durumlardan okur, kendine pay çıkararak ve bu iletilere ulaşacaktır. Böylelikle iletilerin okur üzerinde bırakacağı etki de artacaktır. İlgileri kitap üzerinde olan çocukların kitapla olan bağı kuvvetlenecek ve kitap okuma alışkanlığı edinmelerine katkı sağlayacak bir kitaptır.

Kurgu, öğreticidir. Hem doğadaki bitki ve hayvanlar hakkında hem de günlük yaşamdan bilgiler vermektedir. Örneğin; portakalın ağaçta yetişmesinde, oklu kirpi adında sırtında dikenleri olan bir hayvandan ve hortumundan su püskürten bir filden, ellerin yıkanılarak sofraya oturulmasından bahsedilmektedir. Okurlara yeni bilgilerin öğretilmesi ile eğitsel, bunun yazınsal şekilde okurların eğlenerek edinmesini sağlaması yönünden de yazınsal açıdan başarılı bir metindir.

Ana kahraman küçük ejderhadır. Özerklik ve çevreye ilgili olma özelliği ile çocukların doğasında olan özellikleri taşımaktadır. Çocuklar, bu özelliklerden dolayı küçük ejderhayı kendilerine yakın bularak olumlu davranış ve özelliklerini rahatlıkla

benimseyebileceklerdir. Ayrıca Oral, bu kitabında da kahramanların ve çevrenin geliştirilmesinde ve betimlenmesinde eksikliklerin bulunmasını, çizimleriyle gidermeyi başarabilmiştir.

Çevre olarak doğa ve aile, kitapta yer almaktadır. Çocukların aile içindeki davranışı ile ailenin çocuğa yaklaşımı olması gereken davranışları hem çocuklara hem de ebeveynlere göstermektedir. Doğanın çevre olarak seçilmesi de çevre bilinci ve hayvan sevgisi izleklerinin gerçekleşmesine katkı sağlamaktadır.

Kitapta kullanılan anlatım akıcıdır. Anlatımın bu özelliği kazanması; karşılıklı diyalogların, devrik be kurallı ile farklı yapı ve türdeki kelimelerin bir arada kullanılmasından kaynaklanmaktadır. Ayrıca deyimler, söz sanatları, sıfatlar ile anlatım zenginleştirilmiş ve akıcılığı artırılmıştır. Tüm bunlar Türkçenin zenginliğini ve anlatım gücünü çocuklara sezdirmektedir.

Kitap içinde noktalama işaretinin kullanımında çok sayıda hata yapıldığı ve bazı kelimelerin yazımında yanlışlıkların olduğu görülmektedir. Çocuklara yönelik metinlerde anadilin doğru kullanımına özen gösterilmeli ve onlara anadilinin doğru, güzel ve etkili kullanımını özendirerek bir niteliğe sahip olmasına dikkat etmeliyiz. Bu bağlamda kitap hem yazınsal hem de eğitsel açıdan sınıfta kalacak derecede yetersizdir.

a) Değerler Eğitimi

Değerler eğitimi açısından incelendiğinde kitapta yer alan değerler şunlardır:

Özerklik – Hoşgörü - Aile: Küçük ejderha, kendi yiyeceğini kendi bulmak istemektedir. Yani özerk olma amacındadır. Ailesi de onun bu isteğini hoşgörü ile karşılayarak ona destek olmaktadır.

Sorumluluk: Küçük ejderha, özerklik isteğini ailesiyle paylaşır ve onlardan izin ister. Ailesinden izin istemesi ile aslında ailesine karşı sorumlu olduğunun bilince olduğu anlaşılmaktadır.

Yardımlaşma - Saygı: Filin ejderhanın sorununa çözüm bulması ile ejderhanın file teşekkür etmesi hem yardımlaşma hem de saygı kavramını çocuklara sezdirmektedir.

Arkadaşlık: Kitabın sonunda ejderhanın doğum gününü kutlayan hayvanların arkadaşlıkları kuvvetlenmiş ve mutlu olmuşlardır.

Doğa ve Hayvan Sevgisi: Kahramanların doğadan seçilmesi ve olayların doğada gerçekleşmesi ile çocuklarda doğa ve hayvan sevgisi oluşturulmak istenilmiştir.

Hoşgörü – Merhamet: Diğer hayvanların, küçük ejderhanın kendilerini korkutmasını affetmeleri ve onun davetine icabet etmeleri ile hem hoşgörü hem de merhamet kavramlarını çocuklara göstermektedir.

Yukarıda belirtilen değerler, kitabın okul öncesi öğretmenlerine ve ebeveynlere bu değerlerin çocuklara kazandırılması konusunda yardımcı olabilecek bir materyal niteliği taşıdığını göstermektedir.

2.15. YAĞMURLU BİR GÜN

2.15.1. Konu ve Kurgu

Konu: Çocuk Doğası

Olay: Cem adındaki bir çocuğun yağmurlu bir günde odasında hayali oyunlar oynayarak zamanını eğlenceli şekilde geçirmesidir.

Kurgu: Kitabın kurgusu, yağmurlu bir gün olduğunun anlatılması, Cem'in böyle havalarda odasında oyuncaklarıyla oynaması ve hayaller kurarak zaman geçirmesinin açıklanmasıyla başlar. Bu bölümden sonra Cem, artık hayal dünyasına doğru yolculuğa çıkar. İlk olarak bahçedeki kovanda yaşayan kraliçe arıyı ziyaret eder, orada kurabiye yer. İkinci durağı uzun kulaklı tavşanlardır, orada da tavşanların orman meyveli pastayı taşımalarına yardım ettikten sonra oyun oynarlar; gökyüzündeki bulutları kovalarlar. Üçüncü durağı eğrelti otlarıyla kaplı ormandır; burada da geyik, tilki, kirpi ve sincap ile saklambaç oynar. Dördüncü durak olarak nehre gider; timsah, su aygırı ve fil ile eğlenir. Beşinci durak olarak Boa yılanının yaşadığı büyük ormana varır; papağanla şarkı söyler, maymunlarla şakalaşır. Altıncı durak olarak da ayıların yaşadığı yüksek dağlara gelir, boz ayının yavrularıyla oynar. Yedinci durağı ise penguenlerin yaşadığı yerdir; burada penguenlerle yüzer, kardan adamın dondurmaları yer ve eğlenir. Cem, bu oyunları oynarken çeşitli hayvanların kılığına girer; onlar gibi ses çıkarır. Bunun sonucunda da çok eğlenir. Artık akşam olmuş, yorulmuş ve karnı acıkmıştır. Annesi, yemeğe çağırır; hemen sofraya oturur ve bütün yemekleri silip süpürür. Yağmur devam etmektedir ve Cem mışıl mışıl uyumaya başlamıştır. Böylelikle kurgu burada sona erer.

Kitabın konusu: 3-5 yaşlarındaki bir çocuğun hayaller kurarak eğlenceli bir gün geçirmesidir. Bu yönüyle konu, çocuklara yabancı gelmeyen bir yapıya sahiptir. Çünkü bu yaş arasındaki çocukların hepsinde hayal kurma, hayali oyunlar oynama görülen bir davranıştır.

Kurgu ele alındığında konu ile bağlantılı olduğu görülmektedir. Kurguda yer alan unsurlar, çocukların hayal dünyalarına hitap etmektedir. Hayvanlarla saklambaç oynama, papağanla şarkı söyleme, maymunla şakalaşma, vb. çocukların günlük hayatlarında yaptığı bu davranışların kurguda yer almasıyla çocuklar hem gerçek yaşamlarından örnekler bulmuş hem de hayal dünyalarına hitap eden bir metinle karşılaşmış olacaktırlar. Böylelikle okurlar, kitap okuma süreçlerinde etkin olacak ve bu süreçte sıkılmayacaklardır. Bu da kitaba okuma alışkanlığı kazanmalarını artıracak bir niteliği kitaba kazandırmıştır.

Kurgunun temeline baktığımızda yine sebep - sonuç ilişkileri göze çarpmaktadır. Yağmurlu bir hava seçilmiştir. Çünkü Cem, bu havalarda bahçeye çıkmaz. Odasında hayaller kurar. Çünkü odasında durduğu zamanlar bunu hep yapmaktadır. Belirtilenler gibi sebep – sonuç ilişkilerine dayanan kitapta gereksiz bir ayrıntı veya mantık hatası bulunmamaktadır.

Cem'in hayalleri bölümünde ise çeşitli hayvanlara yer verilmiştir. Bu hayvanlar, kendilerine has özellikleri ön plana çıkarılarak Cem ile birlikte zaman geçirmiş ve eğlenmişlerdir. Yazar, bu bölümlerde çocuklara hayvan sevgisini aşılamayı ve birtakım hayvanlar hakkında çocuklara bilgiler vermeyi amaçlamıştır. Çocuklar meraklıdır; yeni varlıklar, kavramlar öğrenmek isterler. Yazar, bu noktayı yakalayarak eğlendirirken bilgilendiren bir kitabı çocuklara sunmuştur.

Kurguda Cem'in hayalleri bölümü çocukların merak duygularını canlı tutmaktadır. Bir sonraki sayfada Cem'in nereye gideceği ve hangi hayvanlarla nasıl zaman geçireceği belli değildir. Bu da okuru, kurgu içinde tutmaktadır. Bu yönüyle de çocuklara okuma alışkanlığı kazandırma niteliğine sahip olduğu açıkça görülmektedir.

Kurguda kişi – doğa çatışması görülmektedir. Cem bahçede veya dışarıda zaman geçirmeyi seven bir çocuktur. Havanın yağmurlu olması, onun evde kapalı olmasına ve canının sıkılmasına sebep olmaktadır. Cem, bu sorunu hayal kurarak

aşmaktadır. Böylelikle zamanını canı sıkılmadan ve çok eğlenerek geçirmeyi başarmıştır. Çatışmayı da bu yolla başarılı bir şekilde kazanmıştır.

2.15.2. İzlek - Tema

Oral, *Yağmurlu Bir Gün* adlı kitabında şu ana iletiyi vermektedir: Olumsuz şartlarda oluşan can sıkıntısını hayal kurarak yenebiliriz. Bu ana ileti ile çocuklar üzerinde yaratıcılığın, hayal kurmanın önemi hakkında bir etki bırakmaktadır. Bu anlamda izlek, konu ve kurgu arasında sağlam bir ilişki olduğu görülmektedir.

Oral, yaratıcılık ve hayal kurmanın önemi izlekleri yanında Cem'in hayvanlarla zaman geçirmesi ile hayvan sevgisi ve yardımlaşma, akşam olunca oyunu bırakması ve erken uyuması ile bilinçli olma, sofradaki yemekleri bitirmesi ile de israf etmeme izlekleri çocuklara verilmek istenilmiştir.

2.15.3. Karakter ve Kahraman

Yağmurlu Bir Gün adlı kitabın kahramanı, Cem'dir. Cem'in fiziksel özellikleri ve yaş bilgisi hakkında hiçbir bilgiye yer verilmemiştir. Yazar, Cem'in fiziksel özelliklerini kitapta vermemesinin eksikliğini, çizimleriyle gidermeye çalışmış ve okurlar da çizimler yardımıyla Cem'in fiziksel özelliklerini çıkarabilmektedir. Bunun yanında Cem'in bir gün yaşantısından ve davranışlarından üç – beş yaşlarında bir çocuk olduğu anlaşılmaktadır.

Kitap içinde geçen bazı ifadelerden de Cem'in bazı kişilik özelliklerine ulaşmamız mümkündür. Bu kişilik özellikleri şunlardır:

“Böyle havalarda Cem bahçeye çıkmazdı. Odasında oyuncaklarıyla oynar, hayaller kurardı.” (s.4) ifadesiyle Cem'in yaratıcı ve hayaller kurarak hoş vakit geçirmeyi bilen bir çocuk olduğu anlaşılmaktadır.

“Bahçedeki kovanda yaşayan kraliçe arıyı ziyaret etti.” (s.6) ifadesiyle ziyaret kavramını bilen ve uygulayan bir yapısının olduğu anlaşılmaktadır.

“Sonra uzun kulaklı tavşanların yanına gitti. Orman meyveli pastayı taşımalarına yardım etti.” (s.8) ifadeleriyle yardımlaşmayı seven bir kişiliğinin olduğu anlaşılıyor.

“Sofradaki bütün yemekleri silip süpürdü.” (s.22) ifadesiyle israf etmeyen ve yemekleri bitmeden sofranın terk edilmemesi gerektiğinin bilincinde olduğu anlaşılmaktadır.

Kurgu içinde yer alan hayvanlarla hoş vakit geçirmesi ile hayvansever bir kişiliğe sahip olduğu görülmektedir.

Cem'in davranışlarına baktığımızda kötü hava şartları sonucunda odasında kalmak zorunda olan ve can sıkıntısı çekmek yerine hayali oyunlara dalan bir çocuk görülmektedir. Bu hayali oyunların içine çocukların da çok sevdiği saklambaç, arkadaşlarla şakalaşma ve bazı hayvanların seslerinin taklit edilmesi gibi oyun ve davranışların bulunması çocuklara yabancı gelmeyecek ve çocuklar tarafından kitabın kolay benimsenmesi sağlanmış olacaktır. Ayrıca Cem, akşam olunca oyununa ara vermeyi bilmekte ve sofrada yemeğini bitirmeden kalkmamaktadır. Bunun yanında hayvanları seven ve özelliği ve yaratıcılık yeteneği ile çocuklara sunulmuştur. Görüldüğü üzere çocuk okurlara kazandırılmak istenilen olumlu davranışlarla onlara sunulmuştur. Çocuklar da kendilerine yakın buldukları Cem kahramanı ile bu davranışları kolayca benimseyip edinebileceklerdir.

Cem, cinsel rol olarak erkek çocuk davranışlarını sergilemektedir. Oynadığı oyunlarında bunun aksi görülmemektedir. Bunun yanında annesini üzmeyen, oyun oynayacağı, yemek yiyeceği zamanı bilen, ne zaman dışarıya çıkacağını ne zaman çıkmayacağını bilen, nasıl bir oyun oynarsa eğlenebileceğini bilen bir çocuktur. Bu da onun hem ailesine hem de kendi yaşamına karşı sorumluluklarını bilen bir role sahip olduğunu göstermektedir.

2.15.4. Dil ve Anlatım

Kitap, hedef kitlesine uygun “Bahçedeki söğüt ağacının dalları, bir o yana bir bu yana sallanıyordu.” (s.2) ve “Cem yağmuru seyrediyordu.” (s.2) gibi hem uzun sayılabilecek cümleler hem de kısa cümlelerle oluşturulmuştur. Cümlelerin tamamı yüklemine göre kurallı cümle olarak karşımıza çıkmaktadır. Ve bu kurallı cümlelerden bir tanesi isim, geri kalanı ise fiil cümlesidir. Bu açılardan fazla çeşitlilik göstermese de cümle yapısı açısından basit, birleşik, sıralı ve bağlı cümle örneklerini içermektedir ve bu açıdan oldukça zengindir. Bu yönüyle anlatım, tekdüzelikten kurtularak zenginleştirilmiş ve anlatıma akıcılık kazandırılmıştır. Ayrıca Türkçenin zenginliği ve anlatım gücü okurlara gösterilmiştir.

Anlatımda varlıkları niteleyen kelimeler, ikilemeler, yansımalar, söz sanatları kullanılarak anlatım zenginleştirilmiştir. Ayrıca “bardaktan boşanırcasına yağmak” (s.2), “hayal kurmak” (s.4), “oyuna dalmak” (s.6), “silip süpürmek” (s.22),

uykuya dalmak” (s.24) deyimlerine yer verilmiştir. Bu deyimler, yazar tarafından açıklanmamış ve metnin bağlamından çocuk okurların anlamlarını çıkarmaları istenilmiştir. Tüm bu özellikler, anlatımı zenginleştirmekte ve Türkçenin zenginliğini ve anlatım gücünü okura hissettirmektedir.

a) Yazım ve Noktalama

Kitapta karşılaşılan tek noktalama hatası ise şudur:

“*Kimin Canı Sıkılır Hayalleri Varken*” (Arka kapak yazısı). Bu cümle, tamamlanmış bir soru cümlesi olduğu için sonuna soru işareti getirilmelidir.

Kitapta karşılaşılan yazım hataları şunlardır:

“*Cem eğreltiotlarıyla kaplı ormanda dolaştı.*” (s.10) ifadesindeki “eğreltiotlarıyla” kelimesinin doğru yazımı “eğrelti otlarıyla” şeklinde olması gerekmektedir.

“*Suaygırlarıyla çamur banyosu yaptı.*” (s.12) ifadesindeki “suaygırlarıyla” kelimesinin doğru yazımı “su aygırlarıyla” şeklinde olmalıdır.

“*Boz ayının yaramaz yavrularıyla oyun oynadı, ağaç dallarında sallandı.*” (s.16) ifadesindeki “boz ayı” kelimesinin doğru yazılışı “bozayı” şeklindedir.

Ayrıca paragraflara başlanırken paragraf başlarında boşluklar bırakılmaması, yazım kurallarına uymamaktadır.

Yukarıda belirtilen yazım hataları ve noktalama hatası dışında herhangi bir yazım ve noktalama hatasına rastlanılmamıştır. Bu yazım hataları, dil gelişimi süreci içinde olan çocukların dili yanlış öğrenmelerine neden olacaktır. Bu da ilerleyen yıllarda kelimelerin doğru yazılışlarını öğrenmelerini olumsuz etkileyecektir. Özellikle çocuklara yönelik bu tür eserlerde Türkçenin doğru, güzel ve etkili kullanılması gerekmektedir ve çocuklara bunu kazandıracak bir yapıya sahip olmaları amaçlanmalıdır. Bu yönüyle kitabın eksik kaldığı görülmektedir.

2.15.5. İletiler

Kurgu ile okura verilmek istenilen asıl ileti şudur: Olumsuz şartlarda oluşan can sıkıntısını hayal kurarak yenebiliriz. Oral, bu iletiyi açık olarak çocuk okura sunmak yerine örtük olarak sunmayı tercih etmiştir. Böylelikle çocukların iletiye kendileri ulaşmaları gerekmiş ve okuma sürecinde de etkin kalmaları sağlanmıştır.

Kurgu içinde yer alan diğer iletiler ise şunlardır:

“Böyle havalarda Cem bahçeye çıkmazdı. Odasında oyunlar oynar, hayaller kurardı.” (s.4) ifadesi ile ‘Kötü hava şartlarında çocuklar dışarıya çıkmamalıdır.’ iletilisini çocuk okurlara sezdirilmektedir.

“Orman meyveli pastayı taşımalarına yardım etti.” (s.8) ifadesi ile verilmek istenilen ileti şöyledir: Yardıma ihtiyacı olan canlılara yardımcı olmalıyız.

“Cem o gün oyun oynarken çok eğlendi” (s.20) ifadesi ‘Oyun oynamak çocuklar için bir eğlenme aracıdır.’ iletilisini vermektedir.

Cem’in hayvanlarla birlikte oyunlar oynaması ve eğlenmesi bölümüyle sezdirilmek istenen ileti şudur: Hayvanlar korkulacak birer varlık değildirler, onlarla zaman geçirmek bizlere eğlenceli vakitler geçirmemizi sağlar.

Akşam olunca oyunu bırakıp annesinin hazırladığı sofraya gelmesi ile verilen ileti şöyledir: Her şey zamanında yapılmalıdır. Oyun oynama zamanı ile yemek yeme zamanı farklıdır.

“Sofradaki bütün yemekleri silip süpürdü.” (s.22) ifadesi ile sezdirilen ileti şudur: Tabağımızdakileri bitirmeden sofradan kalkmamalıyız. Yemekleri israf etmemeliyiz.

2.15.6. Çevre

Kurguda çevre olarak karşımıza Cem’in odası çıkmaktadır. Cem, burada oyun oynamakta; hayallerini burada kurmaktadır. Cem’in odası hakkında hiçbir bilgiye ve betimlemeye yer verilmemiştir. Yazar, bu konudaki eksikliğini görseller yoluyla kapatmaya çalışmış ve çizimleriyle de başarılı bir şekilde bunu gerçekleştirmiştir.

Cem’in hayalleri ile çeşitli yerlere gitmesi ve çeşitli hayvanlarla eğlenmesi asıl çevre olan Cem’in odası dışında, diğer çevreleri de ortaya çıkarmıştır. Bunlar:

“Cem eğreltiotlarıyla kaplı ormanda dolaştı.” (s.10)

“Nehirdeki timsahlarla birlikte yüzdü, yarıştı.” (s.12)

“Boa yılanının yaşadığı büyük ormanda gezinti yaptı.” (s.14)

“Sonra, ayıların yaşadığı yüksek dağlara tırmandı.” (s.16)

“Penguenlerle denizde yüzdü.” (s.18)

Yukarıda belirtilen çevreler hakkında sadece içinde yaşayan bazı hayvanlara yer verilmiştir. Bunun dışında herhangi bir bilgi, açıklama ya da betimleme yer almamaktadır. Yazar, bu konudaki eksikliği yine çizimleri ile kapatmayı başarmıştır.

2.15.7. Yazınsal ve Eğitsel İlkeler

Kurgu, sebep – sonuç ilişkisine ve kişi – doğa çatışması üzerine kurulmuştur. Kurguda herhangi bir gereksiz ayrıntı ya da mantık hatası bulunmamaktadır. Kurgu ile okuyucu da bırakılmak istenilen etkiler; yaratıcılık, yardımlaşma, hayvanseverlik, vb. olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu açılarından bakıldığında konu, kurgu ve izlek arasındaki bağın oldukça yüksek olduğu görülmektedir ve bu bakımdan başarılı bir kitaptır.

Kurguyla verilmek istenilen ileti şudur: Olumsuz şartlarda oluşan can sıkıntısını hayal kurarak yenebiliriz. Bu ileti, örtük bir şekilde okura sunulmuştur. Yazınsal ve eğitsel açıdan olması gerekende budur. Çünkü ileti, açıkça okura sunulduğunda çocuklara bir ideoloji aşılacak istenilmiş veya bir düşünce dayatılmış gibi olacaktır. Çocuklar, bu durumu sevmemektedir. Kendileri ulaştıkları iletiler, onlar üzerinde daha etkili olmaktadır.

Kurgu içinde boa yılanı, su aygırını, bozayı, timsah, leopar gibi yabancı olduğu hayvanlar; maymun, papağan, arı gibi daha öncede hakkında bilgi edinebileceği hayvanlar birlikte verilmiştir. Çocuklar, yeni ve farklı şeylere karşı ilgili ve meraklıdır. Bu açıdan çocukların merak duyguları harekete geçirilmiş ve ilgilerinin kitapta olması sağlanmıştır. Bu da okuma süreçlerine katkı sağlamaktadır.

Kurguda Cem'in hayalinde bir sonraki sayfada nerede olacağı, hangi hayvanlarla nasıl bir oyun oynayacağı kestirilememektedir. Dolayısıyla bu da çocukların merak duygularının sürekli canlı tutulmasına katkı verecektir. Böylelikle kitabın çocuklara okuma alışkanlığı kazandırabilecek bir niteliği taşıdığı anlaşılmaktadır.

Kurgunun sonunda kahraman, hoş vakit geçirme amacına hayal kurarak ulaşmaktadır. Kurgunun olumlu bir sonla bitmesi, çocukların kahramanın davranışlarını benimsemelerine ve hayatlarında bu davranışlara yer vermelerine teşvik edici bir niteliği kazandırmaktadır. Yazınsal ve eğitsel açıdan bu konuya baktığımızda çocukların olumlu davranışları edinmelerine teşvik etmesi yönüyle başarılıdır.

Cem'in davranışları olumludur. Nerede, nasıl davranacağını bilmektedir. Oyun zamanı ile yemek zamanını ayırabilmektedir. Ayrıca Cem, hitap ettiği çocuklar gibi hayaller kurmakta, onların da oynayabileceği saklambaç, sallanma veya yapabilecekleri hayvan taklidi, şakalaşma gibi davranışları sergilemektedir. Çocuklar, kendilerine yakın buldukları bu kahramanı kolayca benimseyebilecek ve onun olumlu davranışlarını kendi hayatlarına uygulamaya çalışacaktır.

Kitapta gerek kahraman gerekse çevre betimlemeleri yetersizdir. Yazar, bu konudaki eksikliğini çizimleriyle kapatmayı amaçlamış ve bunda da başarılı olmuştur.

Kitabın anlatımında çeşitli yapılardan cümlelerin kullanılması; deyim, ikileme, yansıma, varlıkları niteleyici ifadeler ve söz sanatlarına yer verilmektedir. Tüm bunlar, anlatımı tekdüzelikten kurtarmakta ve anlatımın akıcı olması sağlamaktadır. Ayrıca Türkçenin zenginliğini ve anlatım gücünü de çocuklara hissettirmesi açısından gayet başarılıdır.

Arka kapakta bulunan tanıtıcı yazıdaki bir noktalama hatası dışında kitapta herhangi bir anlatım bozukluğuna ve noktalama hatasına rastlanılmamıştır. Bunun yanında bazı kelimelerin yazımında hataların yapıldığı görülmektedir. Çocuklara yönelik kitapların içinde yazım hatalarının olmaması gerekmektedir. Çünkü çocuk kitaplarıyla çocuklara Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma becerisi kazandırmak amaçlanmaktadır.

a) Değerler Eğitimi

Değerler eğitimi açısından incelendiğinde kitapta yer alan değerler şunlardır:

Sorumluluk: Cem'in yağmurlu havalarda bahçeye çıkmaması, yemek vakti oyunu bırakması, tabağındakiler bitmeden sofradan kalkmaması ve gece erken uyması gibi davranışları onun sorumluluklarının bilincinde bir çocuk olduğunu göstermektedir. Cem, bu yönüyle çocuklara rol model olabilmektedir.

Yaratıcılık: Cem, can sıkıntısını hayalleri ile gidermektedir. Bu, onun yaratıcı bir kişiliğinin olduğunu göstergesidir. Aynı zamanda yaratıcılığın önemi de çocuklara sezdirilmiştir.

Arkadaşlık – Yardımlaşma: Cem, hayalinde çeşitli hayvanlarla vakit geçirerek onlarla arkadaşlık kurmuştur. Bu arkadaşlıklarından birinde tavşanların pastayı taşımalarına da yardımcı olmuştur.

Doğa ve Hayvan Sevgisi: Cem'in hayalinde çeşitli hayvan taklitleri yapması, çeşitli hayvanlarla zaman geçirmesi, orman ve göl gibi doğal çevrelerde dolaşması ile çocuklarda doğaya ve hayvanlara karşı sevgi oluşturulmak istenilmiştir.

Aile: Cem'in annesi, çocuğuna ilgilidir. Onun beslenmesi vs konularında yardımcı olmaktadır.

Yukarıda belirtilen değerler, kitabın okul öncesi öğretmenlerine ve ebeveynlere bu değerlerin çocuklara kazandırılması konusunda yardımcı olabilecek bir materyal niteliği taşıdığını göstermektedir.

3. GENEL DEĞERLENDİRMELER

Araştırmada incelenen on beş kitabın çözümlemesinin sonucunda Feridun Oral'ın yapıtlarıyla ilgili aşağıda belirtilen genel değerlendirmelere ulaşılmıştır:

3.1. İNCELENEN ÖYKÜ VE MASALLARIN TASARIM VE RESİM ÖZELLİKLERİ

Feridun Oral'ın yapıtları, tek bir yayınevi tarafından basılmaktadır. Kitaplar, tasarım özellikleri bakımından yayınevinin çocuk kitapları için uyguladığı ölçütlerin yanında yazarın düşünceleri de dikkate alınarak kullanılmıştır. Kitapların tasarım özellikleri incelendiğinde çocuk gerçekliğinin yakalandığı ve çocukların gelişim dönemlerinin özelliklerine uygun bir niteliğe sahip olduğu görülmektedir.

3.1.1. İncelenen Öykü ve Masalların Baskı Özelliklerine İlişkin Bulgular

Çalışma örneğini, Feridun Oral'ın hem yazarlığını hem de çizerliğini yaptığı 15 çocuk kitabı oluşturmaktadır. Örnekleme alınan çocuk kitaplarının yayınevlerine göre dağılımı Tablo 1'de, yayın yılı ve baskı sayılarına göre dağılımı ise Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 1. İncelenen Kitapların Yayınevlerine Göre Dağılımı

Yayınevi Adı	Kitap Sayısı (n)	%
Yapı Kredi Yayınları	15	100
Toplam	15	100

Tablo 1’de örnekleme alınan kitapların yayınevlerine göre dağılımına bakıldığında örnekleme bulunan tüm kitapların Yapı Kredi Yayınlarına ait olduğu görülmektedir. Bunun nedeni olarak Yapı Kredi Yayınlarının, çocukların gelişim özelliklerine uygun baskı özellikleri taşıyan çocuk kitapları yayınlayan bir yayınevi olmasındandır. Bunun yanında yazarın kendi tercihinin bu yayınevi olması da bu sonuçta etkilidir.

Tablo 2. İncelenen Kitapların Yayın Yılı ve Baskı Sayılarına Göre Dağılımı

Yayın Yılı	Kitap Sayısı (n)	%
2015	2	13,34
2016	12	80
2017	1	6,66
Toplam	15	100

Baskı Sayısı	Kitap Sayısı (n)	%
1. baskı	1	6,67
2. baskı	3	33,33
3. baskı	3	20
4. baskı	1	6,67
5. baskı ve üzeri	5	33,33
Toplam	15	100

Tablo 2 incelendiğinde örnekleme alınan kitapların %13,34'ünün 2015, %80'inin 2016 ve %6,66'sının ise 2017 yılında basıldığı görülmektedir. Aynı tabloya göre kitapların %6,67'si birinci, %33,33'ü ikinci, %20'si ise üçüncü, %6,67'si dördüncü ve %33,33'ü beşinci veya daha fazla sayıda basılmıştır.

3.1.2. Öykü ve Masalların Fiziksel Özelliklerine İlişkin Bulgular

Örnekleme alınan kitapların fiziksel özellikleri; kitabın ölçüleri, cilt yapısı, kâğıt türü, kapak yapısı, sayfa sayısı, kitapta yer alan resim sayısı, resimlerin özellikleri ve kitapların yaş seviyesine ilişkin nitelikleri başlıklar altında incelenmiştir. İncelemeye ilişkin bulgular Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. İncelene Kitapların Fiziksel Özelliklerine Göre Dağılımı

	Kitap Sayısı (n)	%
Ölçüler		
20,5 x 28 cm	4	26,66
24.6 x 29 cm	5	33,33
22 x 20.5 cm	4	26,66
24.5 x 25 cm	1	6,67
24 x 29.3 cm	1	6,67
Toplam	15	100
Ciltleme		
Dikişli	15	100
Toplam	15	100
Kâğıt Türü		
1.Hamur	15	100
2.Hamur	0	0
Toplam	15	100

Kapak Yapısı

Karton Kapak	15	100
Mukavva Kapak	0	0
Toplam	15	100

Sayfa Sayısı

0-28	5	33,33
28-32	2	13,34
32-36	7	46,67
36-40	1	6,66
Toplam	15	100

Tablo 3'e göre incelenen kitapların %33,33'ünün 24.6x29 cm, %26,66'sının 24,5x28 cm, %26,66'sının 22x20.5 cm, %6,67'sinin 24,5x25 cm ve %6,67'sinin 24x29.3 cm boyutunda olduğu; tümünde ciltleme tekniği olarak dikişli ciltlemenin kullanıldığı dikkat çekmektedir. Dikişli ciltleme yapılan kitapların daha dayanıklı olmalarını sağlamak amacıyla yapıştırma yöntemiyle birlikte kullanıldığı görülmektedir. Çocukların gelişim dönemleri dikkate alındığında tercih edilen ciltleme yönteminin çocuklar için kullanılabilecek en iyi ciltleme yöntemi olduğu anlaşılmaktadır. Defalarca okunmasına rağmen kitapların dağılmadığı görülmüştür.

Elde edilen bulgulara göre tüm kitaplarda 1. Hamur kâğıt türünün kullanıldığı görülmektedir. Kapak yapılarına ilişkin bulgular incelendiğinde ise kitapların tamamının karton kapaktan oluştuğu görülmektedir. Aynı tabloda yer alan sayfa sayılarına ilişkin bulgulara göre kitapların %46,67'si 32-36, %33'ünün 0-28, %13,34'ünün 28-32, %6,66'sının ise 36-40 sayfadan oluştuğu belirlenmiştir.

Kitaplarda kullanılan kâğıtların 1. Hamurdan olması, çocukların ince kas becerilerinin tam gelişmemesinden doğan olumsuzlukları azaltmakta ve daha dayanıklı olmasına katkı sağlamaktadır. Aynı şekilde kullanılan karton kapaklar da kitapların dayanıklılığını ve kullanılabilirliğini arttırmaktadır.

Bu bilgilerin yanında kitapların boyutlarının dört ayrı şekilde olduğu görülmektedir. Bu boyutlar çocukların yaş seviyelerine uygun olarak ayarlanmıştır ve çocukların kitaplık oluşturma isteklerini arttırabilecek bir yapıdadır. Çünkü aynı boyutlara sahip 4 – 5 kitap bulma olasılığı bulunmaktadır. Ayrıca kitapların boyutlarının birbirine yakın olduğu, başka boyutlardaki kitaplar da bulunmaktadır.

Yukarıda belirtilenlerin dışında kitapların ağırlığı, hedef kitlenin taşıyabileceği ve sayfaların kesiminin de çocuklara zarar vermeyecek nitelikte olduğu görülmüştür.

Araştırma kapsamında incelenen kitaplarda yer alan resim sayıları, resimlerin renk özellikleri ve resim-metin ilişkisine ait bulgular Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4. Kitapların Resim Özelliklerine Göre Dağılımı

	Kitap Sayısı (n)	%
Resim Sayısı		
0 –28	5	33,33
28 – 32	2	13,33
32 – 36	7	46,67
36 – 40	1	6,67
Toplam	15	100
Renk Özellikleri		
Renkli	15	100
Siyah–Beyaz	-	-
Toplam	15	100
Resim ile		
Metin İlişkisi		
Var	15	100
Yok	-	-
Toplam	15	100

Tablo 4'e göre araştırma kapsamına alınan kitapların %6,67'sinin 36 – 40 resim içerdiği, %13,33'ünün 28 – 32 arası, %33,33'ünün 28, %46,67'sinin 32 – 36 arası resim içerdiği görülmektedir. Ayrıca resimli olan kitapların tümünün renkli resimlerden oluştuğu ve kitapların tamamında resim – metin ilişkisinin bulunduğu belirlenmiştir.

Kitaplardaki resimler incelendiğinde ön kapaktan arka kapağa kadar kitaplarda bulunan resimlerin metnin içeriği ve kurgusuyla ilişkili olduğu görülmektedir. Yazar-çizer resimleri oluştururken iki metin sayfasını tek sayfa gibi düşünerek resimlerini ortaya çıkarmıştır. Bu da resimlerin devamlılığına olumlu etki ederek çocukların ilgilerini metne yoğunlaştırmıştır.

Resimlemelerde Kaya (2000: 183) 'nın belirttiği klişelere yer verilmemiştir: *“Ayrıntı istemeyen, daha kısa sürede tamamlandığı için de fazla maliyet getirmeyen bu tarz klişe yaklaşımının yaygınlaşmasına, çizer kimliğinin yok olmasına, birbirinin benzeri resimlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur.”* (Kaya, 2000: 183). Yazarın estetik sanatlara olan yatkınlığı onun çizimlerdeki başarısına katkı sağlamıştır. Kitaplarında bulunan tüm resimleri kendisi çizen sanatçı, tamamen özgün ve gerçekçiliği yakalamayı amaçlamış ve bunda da başarılı olmuştur.

Sanatçı, kitaplarına resim çizerken nelere dikkat ettiğini Berna Gençalp ile yaptığı bir röportajında şöyle açıklamaktadır:

“Kitaplarımı yazarken görsellerini de hayal ediyorum. Bu süreçte konuyla ilgili detayları araştırıyor, öğrenmeye çalışıyorum. Pazardan aldığımız çilekle ormandan topladığımız dağ çileklerinin arasındaki farkı, yere düşen kar tanelerinin ahengini, salyangozların antenlerinin aslında gözleri olduğunu ve bunun gibi daha birçok ayrıntıyı bilmem gerekiyor. Görsellerde duyguyu vermeye çalışıyorum, çünkü hikâyenin algısını kuvvetlendiren, görsele sahicilik katan en önemli etken bu. İllüstratif uygulamalarımın içeriğe göre farklı anlatımlar deniyorum. Örneğin; Babaannem Kime Benziyor kitabında antikacıdan aldığım bir fotoğrafı kolaj ve illüstrasyon tekniğiyle kullandım. Pirinç Lapası ve Küçük Ejderha'yı Japon ağaç baskı sanatını çağrıştıran bir tatta anlatmaya çalıştım. Farklı Ama Aynı'da yürüme engelli bir keçinin hikâyesini yazarken hayvanlara protez takan kişi ve kurumlar hakkında bilgi topladım, görselleri inceledim. Hatta plastik bir keçi biblosuna tekerlekli bir protez yaptım ve onu o şekilde yürütüp anlamaya çalıştım. Kırmızı Elma'da hiç elma sevmeyen küçük bir okuyucumun bu kitap sayesinde elma yemeye başladığını öğrenmek beni mutlu etti. Kitaplarımın çocukların küçük basit sorunlarını çözmeye, onlara yeni oyun alanları yaratmaya çalışıyorum. Örneğin, Bu Kış Kimse Üşümeyecek kitabının üzerine çalı çırpı koyarak upuzun kırmızı kitap ayracıyla kızak gibi çekilmesi, hatta kedilerin kitap ayracıyla oynaması beni gülümsetiyor.”(Gençalp, 2016).

Yukarıdaki röportajda da belirtildiği üzere sanatçının görselleri, gerçekçiliği ve estetikliği bir arada taşımaktadır. Çocuklar, görseller yoluyla çeşitli bitki ve hayvanları öğrenebilmekte ve bunu gerçekleştirirken de estetik haz duymaktadırlar. Bunların yanında “*Kitaplarımı yazarken görsellerini de hayal ediyorum.*” (Gençalp, 2016). Sözüyle görsellerdeki başarısının sırrını da paylaşmaktadır. Kitaplar el alındığında görsellerle olay örgüsü kolayca ortaya çıkarılabilmektedir. Okul öncesi dönemindeki çocuklara hitap eden bir kitabın bu özelliği taşıması son derece önemlidir. Çünkü okuma bilmeyen çocuklar, ebeveynleri onlara bu kitabı okurken görseller yardımıyla olayları takip edebilecek ve görsellerle sunulan dünyaya rahatlıkla geçebilecektir. Sanatçının bu başarısında hem yazar hem çizer olmasının büyük bir etkisi bulunmaktadır.

Görsellerde kullanılan renkler; genellikle konu, kurgu ve izlek ile doğru orantılıdır. Tüm kitaplarda kendini gösteren doğa ve hayvan sevgisi izlekleri, görsellerdeki renklerle de desteklenmektedir. Resimlerde ağırlıklı olarak yeşil, kahverengi ve mavinin tonları kullanılmaktadır. Bu renklerle doğanın ve hayvanların bulunduğu ortamların güzellikleri gösterilmekte ve çeşitli bitki ve hayvanlar hakkında bilgiler vermektedir.

Sanatçı görsellerde kullandığı renkler ile metinde yer alan harflerin rengini iyi ayarlamaya çalışmıştır. Kısacası metnin okunabilirliğine son derece dikkat etmiştir. Örneğin; *Kırmızı Elma* kitabında ayının mağarası siyah renktedir ve yazının rengi bir anda beyaz olarak arşımıza çıkmaktadır.

Yukarıda belirtilenler doğrultusunda Feridun Oral’ın eserlerinde kullandığı görsellerin çocuk edebiyatının temel niteliklerini taşıdığı görülmektedir.

3.2. İNCELENEN ÖYKÜ VE MASALLAIN İÇERİK ÖZELLİKLERİNE İLİŞKİN BULGULAR

3.2.1. İncelenen Çocuk Kitaplarının Kitap Türlerine ve Kitaplarda Yer Alan Öykü/Masal Sayılarına İlişki Bulgular

Çalışma kapsamına alınan kitapların türüne ilişkin incelemede kitaplar, öykü ve masal türleri olarak sınıflandırılmıştır. Öykü/masal sayısına ilişkin incelemede ise kitaplar, içerdiği öykü veya masal sayısına göre 1, 2-5 olarak sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırmalara ilişkin bulgular Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5. İncelenen Çocuk Kitaplarının Türlerine ve Kitaplarda Yer Alan Öykü/Masal Sayılarına Göre Dağılımı

	Kitap Sayısı (n)	%
Kitabın Türü		
Öykü	2	13,33
Masal	13	86,67
Toplam	15	100
Kitabın İçerdiği		
Öykü/Masal Sayısı		
1	14	92,86
2-4	1	7,14
Toplam	15	100

Tablo 5'e göre kitapların %86,67'si masal türünde, %13,33'ü öykü türündedir. Öykü türünde yazılan iki kitap: *Babaannem Kime Benziyor?* ve *Yağmurlu Bir Gün* kitaplarıdır.

İncelenen kitapların %92,86'sının tek öykü/masaldan oluştuğu görülmektedir. Sadece *Meyveleri Kim Yemiş?* adlı kitap kendi içinde birbirinden bağımsız dört bölümden oluşmaktadır.

3.2.2. Konu ve Kurgu

3.2.2.1. İncelenen Öykü ve Masallarda İşlenen Konulara İlişkin Bulgular

İncelenen çocuk kitaplarında işlenen konular; yardımlaşma/dayanışma, doğa bilinci ve hayvan sevgisi ve çocuk doğası (merak/özerklik/oyun) ana başlıklarında sınıflandırılmıştır. Sınıflandırma yapılırken her kitabın bir konu içereceği dikkate alınmıştır. Bu sınıflandırmaya ilişkin bulgular Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. İncelenen Kitapların İşledikleri Konulara Göre Dağılımı

Konu	Kitap Sayısı (n)	%
Arkadaşlık/Dostluk	3	20,00
Çocuk Doğası (Merak/ Özerklik/Oyun)	6	40,00
Doğa Bilinci ve Hayvan Sevgisi	2	13,33
Yardımlaşma/Dayanışma	4	26,67
Toplam	15	100

Tablo 6 incelendiğinde, çocuk kitaplarında en fazla işlenen konunun çocuk doğası (%40) ve yardımlaşma/dayanışma (%26,67) olduğu görülmektedir. Kitaplarda en az işlenen konunun ise arkadaşlık/dostluk (%20,00) ile doğa bilinci ve hayvan sevgisi (%13,33) olduğu belirlenmiştir. Doğa ve hayvan sevgisi ve arkadaşlık/dostluk konuları az işlenmesine rağmen izlek olarak tüm kitaplarda yer almaktadır. Bunda kahramanların hayvan olması veya hayvanları sevmesi, olayların doğal çevrede geçmesi ve doğadaki hayvanlarla ilgili bilgilerin verilmesi etkilidir.

Eserler kurgulanırken temelde hep bir çatışma görülmektedir. Bu çatışmalar, kişi – doğa ve kişi –kişi çatışmaları olarak görülmektedir. Kurgu içinde bu çatışmanın nasıl ve ne şekilde çözüleceği tam olarak kestirilememektedir. Bu da çocukların merak duygusunu sürekli canlı tutmakta ve ilgi ve isteklerinin kitaba yönelmesine katkı sağlamaktadır. Kurguların sonunda ise çatışma ana kahramanın istediği şekilde sonuçlanarak ana kahraman ödüllendirilmektedir. Böylelikle çocukların kitapta yer alan ana kahramanın davranışları benimsemesi ve uygulaması yönünde özenmesinin amaçlandığı görülmektedir.

Araştırmanın örnekleminde bulunan eserler incelendiğinde tüm kitapların kurgularının basit sebep – sonuç ilişkileri ile ilerlediği görülmektedir. Bu özelliği ile kitapların kurgularında herhangi bir mantık hatası ya da gereksiz ayrıntının bulunması engellenmiştir. Aynı şekilde bu sebep – sonuç ilişkileri ile yazınsallığı engelleyen rastlantısallığın da önüne geçilmiştir. Böylelikle kurgular çocukların gözünde inandırıcılığını kaybetmemiştir.

Eserlerde seçilen konu ve konuların okurlara aktarılmasında hazırlanan kurguların, çocukların yaşamlarında karşılaştığı veya yabancılik çekmeyeceği bir nitelikte olduğu görülmektedir. Bu özelliği ile konu ve kurguların çocukların kolaylıkla anlamlandırabilecekleri bir nitelikte olduğu görülmektedir.

Kurgu içinde yazar, kendini saklamaktadır. Yani çocuğa üstten bakan veya onu bir nesne olarak gören anlayıştan uzak durmuştur. Çocuklar, görseller veya metinden yola çıkarak kendi anlamlandırmalarını yapmaktadır.

3.2.3. Tema-İzlek

Sanatçının örnekleme yer alan kitapları incelendiğinde, tüm kitaplarında çocuklar üzerinde doğa ve hayvan sevgisinin uyandırılmak istenen etki olarak ortaya çıktığı görülmektedir. Sanatçı, bu durumla ilgili düşüncelerini Berna Gençalp ile yaptığı röportajında şöyle açıklamaktadır:

“İster çocuk ister yetişkin olsun; kitaplarımda ve plastik sanatlardaki çalışmalarım da doğa-insan ilişkisi benim temel konumdur. Bu bir tercih değil hayatın ta kendisi ve yaşam biçimimdir. Teknoloji alıp başını gitse de doğa hiç bir yere gitmiyor. Hayvan nesli hızla tükeniyor, çevre kirliliği artıyor. Dünyaya baktığımızda teknolojinin yeni bir insan nesli yarattığını görüyoruz. Doğa arka fonda selfie'lerde yer alan bir görüntü sadece. Benim kitaplarımda hayvan karakterler birbirlerinin beslenme zincirlerinde olmalarına rağmen, dost olabilir. Bir fare ile bir baykuş arkadaş olabilir. Bir ayı tilkiyi, tavşanı, fareyi midesine indirmez. Tam tersine Kırmızı Elma kitabımda anlattığım gibi soğuk ve açlıkla mücadele ederken ağaçta kalmış bir elmayı yere düşürmek için dayanışma örneği gösterirler. Bu dayanışma hayvanlar açısından bakıldığında ütöpic dursa da zaman zaman medyada bu türden bizi şaşırta n haberlere de rastlıyoruz. Her canlının doğasında öldürmek içgüdüsi olsa da insanda durum farklıdır. İnsan bu içgüdüyü kontrol edebilir ama öte yandan zevk için “avlanmak” adına öldürebilir, buna da sportif faaliyet adını koyar. Oysaki hayvan karnını doyurmak, yavrularını ve/veya alanını korumak için öldürür. İnsanların doğaya verdiği zararları, tüketim çılgınlığını ve her şeyden önemlisi yaşanan savaşların trajedisini, tüm bu kargaşayı, kaosu çocuklara nasıl izah edebileceğimizi bilmiyorum. Aslında çocuklardan çok yetişkinlerin çocuk kitaplarını okumaya ihtiyacı olduğunu düşünüyorum.”(Gençalp, 2016).

Doğa ve hayvan sevgisi yanında yardımlaşma/dayanışma, azim, paylaşma, arkadaşlık/dostluk izlekleri üzerinde durulmaktadır. Tüm bu izleklerin sonunda eserler, mutlu sonla bitmektedir ve çocukların bu olumlu davranışları ve özellikleri benimseyip yaşamlarında uygulamaları yönünde teşvik edildikleri görülmektedir. Bu

teşvik edişin yanında yazar, bunu yaparken aşırı abartıdan ve duygusallıktan kaçınmaktadır.

Yukarıda belirtilen tüm izlekler ile yazar, okurlarda farkındalık oluşturmak istemektedir. Bunun büyük çoğunluğu, doğa ve hayvan sevgisi olsa da toplumsal ve sosyal yaşamda önemli olan dostluk/arkadaşlık, paylaşma, yardımlaşma/dayanışma izleklerine duyarlılığı artırmayı amaçlamıştır.

İzlekler ile çocukların özgür olmaları da sağlanmış durumdadır. Çünkü kurgu içinde yaşanan olaylar incelendiğinde, kahramanların izlekler doğrultusunda bağımsız hareket edebildikleri görülmektedir.

Genel olarak sanatçının eserlerinin izlek açısından çocuk edebiyatının temel ilkelerini taşıdığı görülmektedir.

3.2.4. Karakter ve Kahraman

Sanatçının eserlerinde yer alan karakterler, kurgu içinde önemli bir yere sahiptir. Her eserin karakteri farklıdır. Bu farklılık seri kitapların oluşumunu engellemiştir. Kurgular, sebep – sonuç ilişkileri ve çatışma merkezli oluşturulduğu için karakterler, genellikle durağandır. Bu yönüyle karakterlerin hem öykü çizgisini denetleyici hem de anlatıya giren anlatı dışı öğelerin kullanımını düzenleyen bir yönünün olduğu görülmektedir.

Eserlerde yer alan karakterler, fiziksel yönleriyle geliştirilmesi yönünden yetersizlik göstermektedir. Sanatçı, bu eksikliği çizimlerdeki ustalığı ile son derece başarılı bir şekilde kapatmayı başarmaktadır. Ancak ruhsal yönden de geliştirilmelerinin yetersiz olduğu gözlemlenmiştir.

Örnekteki eserler incelendiğinde eserlerde yer alan karakterlerin hayvan, insan, bitki ve gök cisimlerinden oluştuğu görülmektedir.

Eserlerin büyük bir bölümünde, karakterlerin hayvanlardan oluştuğu görülmektedir. Bazı eserlerde ise hayvan sevgisinin vurgulandığı gözlenmiştir. Bu eserlerin kimisinde hayvanlar ana karakter olduğu gibi kimisinde ise yardımcı karakter olarak görülmektedir. Eserlerde yer alan hayvan karakterler genellikle çocuk doğasının özelliklerini taşımakta ve birer çocuğu temsil etmektedir. Bu eserler ile okurlarda çocuk – hayvan dostluğu ve hayvan – hayvan ilişkisi ile hayvan sevgisinin

uyandırılması amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda da genellikle kurgular, doğal ortamda geçmektedir.

Babaannem Kime Benziyor? ve *Yağmurlu Bir Gün* eserlerinin ana karakteri bir erkek çocuğudur. Diğer eserlerin ana karakteri ise hayvan ağırlıklı olsa da az sayıdaki bitkilerden de oluşmaktadır. Ana karakteri hayvan veya diğer varlıklardan oluşan eserlerdeki bu karakterler, çocuk doğasına ve özelliklerine sahip olması yönüyle aslında birer çocuğu temsil etmektedir. Bundan dolayı çocuklar, kendi dünyalarını ve özelliklerini gördükleri bu hayvan ve bitkilere karşı ilgi ve sevgi duymakta zorlanmayacaktır.

Yukarıda bahsedilen karakterlerin yanında genellikle onları destekleyen babaanne, anneanne, büyükbaba veya anne bulunmaktadır. İncelenen eserlerde hiç baba karakterine rastlanılmaması dikkat çekmektedir. Eserlerde yer alan bu destekleyici yetişkinler ile çocuk – yetişkin ilişkisinin nasıl olması gerektiği gösterilmektedir. Çocuk – yetişkin çatışmalarında çocukların özgüven, özerklik ve diğer duygularının önemsenmediği bir yaklaşım görülmektedir. Bunların yanında eserlerde yer alan kahramanların sosyo-ekonomik durumları hakkında da bilgiler verilmemiştir.

İnsan karakteri olan *Babaannem Kime Benziyor?* ve *Yağmurlu Bir Gün* eserlerinde, çocuk karakterlerin erkek cinsiyetine sahip olduğu görülmektedir. Bunda yazarın kendi yaşamından esinlenerek bu eserleri ele alması etkili olduğu düşünülebilir. Diğer eserlerinde ise insan dışı varlıklar karakter olduğu için çoğunda cinsiyet belli değildir. Her iki cinsiyetin ortak özelliklerini taşıyan karakterler görülmektedir. Ancak *Farklı Ama Aynı* ve *Kırmızı Kanatlı Baykuş* eserlerinde ana karakterler kurgu sonunda anne olduğu için dişi cinsiyetine sahip olduğu anlaşılmaktadır. Eserler incelendiğinde eserlerde sanatçının bir cinsiyet ayrımı yapmadığı veya buna yönlendirecek ifadeye ya da davranışta bulunmadığı açıkça görülmektedir.

Eserlerde yer alan kahramanlar, genellikle davranışlarıyla ve konuşmalarıyla geliştirilmiştir. Bu davranış ve konuşmalarda ise hep olumlu özellikleri üzerinde durulmuştur. Kötü davranış ve konuşmalardan arındırılmış, idealize edilmiş birer karakterler olarak çocuklara sunulmuşlardır. Karakterlerin davranışlarında ise rastlantısallık yoktur. Bunda sanatçının gerçek yaşamdan esinlenerek kurgusunu

oluşturması yatmaktadır ve kurgularının temelini sebep – sonuç ilişkilerinin oluşması etkilidir. Bu gerçekçilik de okurların eserlerde yer alan karakterleri yabancılaştırmasını engellemiş ve onları benimsemesini kolaylaştırmıştır.

3.2.4.1. İncelenen Öykü ve Masallarda Yer Alan Karakterlerin Özelliklerine İlişkin Bulgular

Örnekleme alınan çocuk kitaplarında yer alan karakterler, ana karakter ve yardımcı karakterler olarak ele alınmıştır. Karakterlere ilişkin özellikler ve dağılımı Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. Çocuk Kitaplarında Yer Alan Karakterlerin Özelliklerine Göre Dağılımı

Özellik	Ana Karakter	Yardımcı Karakter
Meraklı	12	4
Umutlu	12	5
Yardımsever	7	22
Doğasever	13	11
Dürüst	5	7
Azimli	17	9
Kurnaz	5	6
Yaratıcı	11	5
Cesur	7	3
Paylaşımçı	6	18
Yaramaz	10	13
Arkadaş Canlısı	21	25
Hayvansever	10	12
Bilgili	4	7
İyi Yürekli	22	33
Kötü Yürekli	-	1

Saygı	13	16
Hoşgörülü	8	9
Akıllı	11	12
Sorumlu	15	2
Neşeli	20	14
Oyunsever	14	11
Sanatsever	4	-
Korkak	3	11
Çalışkan	6	3
Fedakâr	1	3
Vefalı	3	-
Özerk	7	5
Çocuğa İlgili	2	18
Merhametli	3	9
Tombul	-	4

Tablo 7'ye göre çocuk kitaplarında en fazla işlenen ana karakter özellikleri arkadaş canlısı, iyi yürekli ve azimli; en fazla işlenen yardımcı karakter özellikleri ise iyi yürekli, yardımsever ve arkadaş canlısıdır. Aynı tabloya göre kitaplarda en az işlenen ana karakter özellikleri kötü yürekli, tombul ve fedakârlık; en az işlenen yardımcı karakter özellikleri ise vefalı, kötü yürekli ve sanatsever.

3.2.5. İncelenen Öykü ve Masalların Dil Özelliklerine İlişkin Bulgular

Sanatçının eserlerinde farklı cümle yapılarına ve karşılıklı konuşmaların yer aldığı görülmektedir. Eserlerin anlatımında kullanılan kelimelerin, çocukların anlayabileceği özellikte olması ve mecazların az sayıda yer alması ile metnin kolay anlamlandırılabilirdiği görülmektedir. Bu bağlamda dil ve anlatımının tekdüzelikten uzak, okurların akıcı şekilde okuyabilecekleri bir anlatıma sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Eserlerde niteleyici kelimeler, pekiştirmeler, ikilemeler ve deyimlerden yararlanıldığı görülmektedir. Tüm bunlar anlatımı zenginleştirmekte ve okurların duyularını harekete geçirmektedir. Aynı şekilde bu özellikleri ile Türkçenin zenginliği ve anlatım gücü de çocuklara sezdirilmiştir.

Eserlerin anlatımlarında benzetmeler, kişileştirmeler ve konuşurmalardan yararlanılmıştır. Söz sanatları ile anlatılmak istenilenlerin daha iyi anlatılması sağlanmıştır. Bunun yanında kişileştirme ve konuşurma söz sanatları çocukların bakış açılarına uygun olduğu için eserlerin çocukların ilgisini çekmesine de katkı sağlamıştır.

Yukarıda belirtilenlerin bağlamında eserlerin anlatımının, çocuklara Türkçenin zenginliğini ve anlatım gücünü sezdiren ve onlarda kitap okuma alışkanlığı oluşturabilecek bir nitelik taşıdığı görülmektedir.

Eserlerde öz Türkçe kullanımların olması da dikkat çeken bir diğer unsurdur. Metinlerde karşılaşılan öz Türkçe kullanımlardan bazıları şunlardır: *eğirterek, yontu, yontma, çakı...*

Eserlerde özellikle nokta, virgül, tırnak işareti, soru işareti olmak üzere ünlem ve üç nokta da dâhil birçok noktalama işaretinin kullanımına ilişkin örnekler görülmektedir. Çocuklar, bu noktalama işaretlerinin kullanım özelliklerini metinler üzerinden kolaylıkla sezebilmektedir. Araştırma kapsamına alınan çocuk kitaplarının dil özellikleri, anlatım - üslup ve cümle yapısı olarak sınıflandırılmıştır. Bu sınıflamaya ilişkin bulgular Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8. Çocuk Kitaplarının Dil Özelliklerine Göre Dağılımı

	Kitap Sayısı (n)	%
Anlatım-Üslup		
Sade, Akıcı	15	100
Karmaşık	-	-
Toplam	15	100

Cümle Yapısı

Kurallı	6	40
Devrik	-	-
Kurallı – Devrik	9	60
Toplam	15	100

Tablo 8'e göre çocuk kitaplarının tamamında anlatım - üslup açısından oldukça yüksek oranda sade ve akıcı (%100) bir dil kullanıldığı söylenebilir. Cümle yapıları açısından yapılan inceleme sonuçlarına göre kurallı – devrik cümle yapısının bir arada kullanıldığı kitapların %60 ve kurallı cümle yapısı kullanılanların ise %40 oranında olduğu tespit edilmiştir. (Kurallı cümle yapısına sahip olan kitaplar: *Babaannem Kime Benziyor?*, *Guguklu Saatin Küçük Kuşu*, *Kırmızı Elma*, *Küçük Fare Bidi*, *Meyveleri Kim Yemiş?*, *Yağmurlu Bir Gün* kitaplarıdır.)

Araştırma kapsamında incelenen bir diğer özellik ise çocuk kitaplarında yer alan dil, anlatım ve noktalama işaretlerine ilişkin hatalardır. Bu incelemenin amacı, sık yapılan hataların belirlenerek getirilecek önerilerle bu hataların en aza indirilebilmesine katkıda bulunabilmektir. Çocuk kitaplarında yer alan dil, anlatım ve noktalama işaretlerine ilişkin hata sayıları ile ilgili bulgular Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9. Kitaplardaki Dil, Anlatım ve Noktalama İşaretlerine İlişkin Hatalar

Hata Türü	Hata Sayısı(n)
N. İ. ve Y. Hataları	194
Seviye Üzerindeki Kelimeler	86
Anlatım Bozukluğu	4
Argo Kelimeler	-
Toplam	284

Tablo 9'a göre çocuk kitaplarındaki noktalama işaretleri ve yazım hatalarının sayısı 104'tür. Bu sayının önemli bir bölümünü noktalama işaretlerinin yanlış kullanımını oluşturmaktadır. Bu belirlemeye ilişkin hataların birçoğunun zarf fiillerden

sonra virgöl kullanımı ve karşılıklı konuşmalarda kullanılan yanlış noktalama işaretlerinden kaynaklanmaktadır. En fazla yazım ve noktalama hatasının bulunduğu kitap, *Kirpi ile Kestane* (37); en az yazım ve noktalama hatası bulunan kitap ise *Kırmızı Kanatlı Baykuş* (0) kitabıdır.

İncelenen kitaplarda rastlanan toplam anlatım bozukluğu sayısı 4'tür. Bunların 3 tanesi *Baloncu Dede ve Üç Küçük Yaramaz*, 1 tanesi de *Ay Ne Zaman Gelecek?* kitabında bulunmaktadır.

Seviye üstü kelime sayıları incelendiğinde kitaplarda bulunan toplam seviye üstü kelime sayısı 86'dır. En çok seviye üstü kelimenin bulunduğu kitaplar *Meyveleri Kim Yemiş?*(9) ve *Pirinç Lapası ve Küçük Ejderha* (9) kitapları; en az seviye üstü kelimenin bulunduğu kitap ise *Ay Ne Zaman Gelecek?* (2) ise kitabıdır. Seviye üstü kelimelerin sayısı çocukların kitaplarını anlamlandırmasını olumsuz etkileyecek sayıda değildir. Bunun yanında onların kelime hazinelerini zenginleştirecek bir niteliğe sahip olduğu da bir gerçektir.

Araştırma kapsamına alınan çocuk kitaplarında herhangi bir argo kelime kullanımına rastlanılmamıştır.

3.2.6. İncelenen Öykü ve Masallarda Yer Alan İletilere İlişkin Bulgular

Örnekleme alınan çocuk kitaplarında yer alan iletiler; ahlaki öğüt içeren iletiler, toplumsal kurallara yönelik mesajlar, sosyal ve kültürel yapıya yönelik mesajlar, doğa ve hayvan sevgisi, dini iletiler ana başlıklarında sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırmaya ilişkin bulgular Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10. Çocuk Kitaplarında Yer Alan İletilerin Dağılımı

İletiler	Ana İleti Sayısı (n)	Yardımcı İletiler (n)
Ahlaki öğüt içeren	-	4
Dinî	-	3
Doğa ve hayvan sevgisi	2	18
Sağlık	-	12
Sosyal ve kültürel yapıya yönelik	13	58
Toplumsal kurallara yönelik	-	2
Toplam	15	97

Tablo 10 incelendiğinde, çocuk kitaplarında en fazla yer alan ana iletileri sosyal ve kültürel yapıya yönelik iletiler (13) olduğu görülmektedir. Kitaplarda en az yer alan ana iletiler ise doğa ve hayvan sevgisine yönelik (2) iletilerdir. İncelenen kitaplarda yer alan sosyal ve kültürel yapıya yönelik iletiler; gelenek ve görenekler, çocuğun sosyal yaşamını içeren özelliklerden (kitabın seslendiği hedef kitlenin özellikleri, çocuğun günlük yaşamı, okul, oyun vb.) oluşmaktadır. Doğa ve hayvan sevgisine yönelik iletiler ise hayvanları koruma, evcil hayvan besleme, çevreye karşı duyarlı olma vb. olduğu belirlenmiştir.

Kitaplarda yer alan iletiler incelendiğinde, en fazla verilen yardımcı iletileri sosyal ve kültürel yapıya yönelik iletiler (58) oluşturmaktadır. Bunu sırasıyla doğa ve hayvan sevgisi (18), sağlık (12), ahlaki öğüt(4), dinî (3) ve toplumsal kurallara yönelik (2) yardımcı iletiler takip etmektedir.

Metinler ile verilmek istenen iletiler, örtük bir biçimde sunulmaktadır. Bu yönüyle yazınsal yönden olumlu bir özellik taşımaktadır. Çünkü örtük iletiler,

okurların merak duygusunun sönmesini ve birisi tarafından ona dayatılmış bir düşünce gibi görülmesini engellemektedir. Merak duygusu sönmeyen okur, metne karşı ilgi duyacak ve kendisinin ulaştığı iletileri benimsemesi kolaylaşacaktır. Bu bağlamda iletilerin, yazınsal ve eğitsel açıdan çocuk edebiyatının temel niteliklerini taşıdığı görülmektedir.

3.2.7. Çevre

Sanatçının eserlerinde ele aldığı çevre, fiziksel çevre ve sosyal çevre olarak incelenmiştir.

Fiziksel çevre olarak eserlerin genelinde doğal çevre (orman, vadi vb.) ortaya çıkmaktadır. Bazı eserlerde ise dolaylı olarak doğal çevrenin görülmektedir. Örneğin; *Küçük Fare Bidi kitabı* kasabada geçse de kurgunun ilerleyen kısımları ormanda geçmekte, *Benekli Faremi Gördünüz Mü? Ve Yağmurlu Bir Gün* kitapları ise evde geçse de rüya ve hayaller yoluyla doğal çevreler kurguda görülmektedir. Sadece *Babaannem Kime Benziyor?* kitabında fiziksel çevre, ev olarak görülmektedir.

Eserlerde tercih edilen fiziksel çevrelerin konu, kurgu ve izlek ile ilişkisinin son derece iyi olduğu görülmektedir. Çünkü genelde doğa ve hayvan sevgisini uyandırmak isteyen sanatçı için en uygun fiziksel çevrenin orman olduğu bir gerçektir.

Eserlerin tamamında fiziksel çevrenin betimlenmesi yetersizdir. Okurlar bunu zihninde kendilerinden bir şeyler katarak canlandırabilmektedirler. Çünkü genel özellikler verilmiştir. Örneğin; büyük veya karla kaplı bir orman, vadi veya göl şeklinde ifadelerle açıklanmıştır. Sanatçı, bu alandaki yetersizliğini çizimleriyle gidermeyi başarmayı bilmiştir.

Sosyal çevre olarak tüm eserlerde karakterlerin duygu, düşünce ve davranışlarında özgür olduğu demokratik bir sosyal ortam görülmektedir.

Her iki çevrenin sunulmasında abartıya kaçılmamıştır. Böylelikle fiziksel ve sosyal çevrenin inandırıcılığı engelleyecek bir niteliği de bulunmamaktadır.

3.2.8. Yazınsal ve Eğitsel İlkeler

Sanatçının incelenen eserlerinin kurgularında herhangi bir mantık yanlışlığına düşülmemiştir. Bunda kurguların sebep – sonuç ilişkileri üzerinde oluşturulması etkilidir.

Kurguların nasıl ilerleyeceği veya nasıl sonlanacağı kestirilememesi eserlerin önemli bir özelliğidir. Böylelikler okurların merak duygularının eserlerin sonuna kadar canlı tutulması başarılmıştır. Kurgu sonunda ise kurgunun temelinde yer alan çatışmaların ana karakterin isteği doğrultusunda çözülmesi ile de mutlu sonla bitirilmiştir.

Kurgulamalarda yazınsallığı engelleyecek inandırıcılığa aykırılıklar, abartılar ve rastlantılar görülmemektedir.

Kurgu ve anlatımlarda sadece öğreticilik ya da sadece yazınsallık tercih edilmemiştir. Çünkü sadece öğretici olan eserler, çocuklara sıkıcı geldiği için tercih edilmemekte; sadece yazınsal olan eserler ise çocuklara yeni ve farklı şeyler göstermediği için ilgi çekmemektedir. Sanatçının öğreticiliğinin ve yazınsallığının eserlerin tümünde harmanlandığı görülmektedir.

Konu, kurgu ve izlekler arasındaki uyum son derece başarılıdır. Buna ek olarak seçilen çevrenin de uygun olması ile verilmek istenen iletilerin daha kolay ve etkili verildiği görülmektedir.

Eserler ile verilmek istenen iletilerin örtük şekilde okurlara sunulması, yazınsallık açısından son derece önemlidir. Böylelikle örtük iletiler ile hem okurun ilgisi canlı tutulmuş hem de verilen iletilerin daha kolay benimsenmesi sağlanmıştır.

Eserlerde yer alan karakterler incelendiğinde hayvan ağırlıklı karakterlerin tercih edildiği görülmektedir. Bunun yanında insan ve diğer varlıklardan da karakterlerin bulunduğu gözlemlenmiştir. Karakterlerden; erkek karakterlerin sayısı, kadın karakterlerden fazladır. Ancak bunda bir cinsiyet ayrımının yapıldığı sonucu çıkarılmamalıdır. Aksine eserler incelendiğinde böyle bir ayrım yapıldığını gösteren herhangi bir ifadeye veya davranışa rastlanılmamıştır. Genel olarak her iki cinsiyetinde taşıyabileceği davranışlar ve özellikler üzerinde durulmuştur.

Eserlerde genellikle noktalama işaretlerinin yanlış kullanımından kaynaklanan hatalar bulunmaktadır. Bazı eserlerde bu sayı oldukça fazladır. Çocuklara yönelik eserlerin Türkçenin doğru, güzel, düzgün ve etkili kullanımına uygun bir özellik taşıması gerekmektedir. Özellikle birçok baskısı yapılan bu eserlerin bu konu da daha dikkatli olunması gerekmektedir.

3.2.8.1. İncelenen Öykü ve Masalarda Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular

İncelenen çocuk kitaplarında yer alan değerler; ailevi değerler, toplumsal değerler, bireysel değerler, dinî değerler, değer içermeyenler ana başlıklarında sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırmada bir öykü veya masalın birden fazla değer içerebileceği göz önüne alınmıştır. Değerlerin sınıflandırılmasına ilişkin bulgular Tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 11. Çocuk Kitaplarında Yer Alan Değerlerin Dağılımı

Değerler	Değer Sayısı (n)	%
Ailevi Değerler		
Aile Birliğine	10	9,80
Önem Verme		
Toplumsal Değerler		
Gelenek, Görenek, Örf ve Adetler	-	-
Toplumsal Kurallar		
Dayanışma/ Yardımseverlik	8	7,84
Demokratik	8	7,84
Olma/Özgürlük		
Hoşgörü	13	12,74
Saygı	10	9,80
Sevgi	10	9,80

Bireysel		
Değerler		
Azim	3	2,94
Doğa ve Hayvan	15	14,74
Sevgisi		
Estetik Haz	4	3,92
Fedakârlık	1	0,98
Merhamet	6	5,88
Paylaşma	3	2,94
Vefa	2	1,96
Yaratıcılık	9	8,82
Toplam	102	100

Tablo 11 incelendiğinde, çocuk kitaplarında en fazla yer alan değerlerin doğa ve sevgi (%14,74), hoşgörü (%12,74) ve sevgi – saygı (9,80); en az yer alan değerlerin ise fedakârlık (%0,98) ve vefa (%1,96) olduğu görülmektedir.

3.2.9. İncelenen Öykü ve Masalların Diğer Özelliklerine İlişkin Bulgular

Örnekleme alınan çocuk kitaplarının diğer özelliklerine ilişkin incelemede kitapların satış fiyatı, kitabın kapağında yaş seviyesinin belirtilip belirtilmemesi, kitaplara ilişkin uzman görüşü ve kitabın yazarı hakkında bilginin yer alıp almaması ile resim özellikleri dikkate alınmıştır. Çocuk kitaplarının satış fiyatı ve hitap ettiği yaş seviyesine yönelik bilgi içerip içermemesine göre dağılımına ilişkin bulgular Tablo 12’de verilmiştir.

Tablo 12. Çocuk Kitaplarının Satış Fiyatı ve Yaş Seviyesine Göre Dağılımı

	Kitap Sayısı (n)	%
Satış Fiyatı		
14	2	13,34
15	2	13,34
16	8	53,36
18 ve üzeri	3	19,96
Toplam	15	100
Yaş Seviyesi		
Belirtilmiş	15	100
Belirtilmemiş	-	-
Toplam	15	100

Tablo 12'e göre örnekleme alınan çocuk kitaplarının %53,56'sı 16 TL, %19,96'sı 18 TL ve üzeri, %13,34'ü 14 TL ve %13,34'ü ise 15 TL'ye satılmaktadır.

Hitap ettiği yaş grubuna yönelik açıklama bulunup bulunmamasına göre yapılan incelemede, kitapların hiçbirinde yaş seviyesinin belirtilmediği tespit edilmiştir.

Çocuk kitaplarının uzman incelemesinden geçip geçmemesi ve yazar hakkında bilgi verip vermemesine göre dağılımı Tablo 13'te verilmiştir.

Tablo 13. Kitapların Uzman İncelemesi ve Yazar Hakkında Bilgi Vermesine Göre Dağılımı

	Kitap Sayısı (n)	%
Alan Uzmanı Görüşü		
Var	-	-
Yok	15	100
Toplam	15	100
Dil Uzmanı İncelemesi		
Var	-	-
Yok	15	100
Toplam	15	100
¶ Yazar Hakkında Bilgi		
Var	15	100
Yok	-	-
Toplam	15	100

Tablo 13 incelendiğinde, çocuk kitaplarının hiçbirinde eğitim uzmanı görüşüne yer verilmediği belirlenmiştir. Dil uzmanı incelemesine ilişkin bulgularda ise kitapların yine hiçbirisinde dil uzmanı incelemesinin yapılmadığı görülmektedir. Ayrıca örnekleme alınan çocuk kitaplarının tümünde yazar hakkında bilginin yer aldığı tespit edilmiştir.

Tablo 14. Kitaplarda Yer Alan Bitkilere İlişkin Bulgular

BİTKİ	ANG	BKB	BDVÜKY	BFGM	BCVSG	BKKÜ	FAA	GSKK
Çalılık	+					+		
Y. Turp	+	+						
Ot	+		+	+			+	
Böğürtlen	+		+		+			
Dağ Çileği	+							
Çiçek		+	+					+
Havuç		+	+					+
Mantar		+		+				
Karnabahar		+						
Fındık		+					+	
Saz		+						
Y. Meyve		+				+		+
Zeytin		+						
Ağaç	+	+	+	+	+	+	+	+
Elma				+				+
Ispanak				+				
Darı					+			
Sarmaşık							+	
Meşe								+
Kestane								+
İhlamur								+
Kozalak								+
Mısır	+							

BİTKİ	KE	KKB	KİK	KFB	MKY	PLVKE	YBG
Çalılık		+			+		
Ot			+	+	+	+	
Böğürtlen	+		+		+	+	
Dağ Çileği					+		
Çiçek					+	+	+
Havuç			+		+	+	
Mantar			+				
Fındık			+		+		
Y. Meyve			+				+
Ağaç	+	+	+	+	+	+	+
Elma	+	+			+		
Kestane			+		+		+
Kozalak							+
Gelincik	+						+
Vişne	+						
Çilek	+					+	
Eğreti otu							+
Kardelen							+
Zambak							+
Orkide							+
Kajo							+
Çuha							+
Çiçeği							
Dane							+
Sorgun							
Söğüt							+
Ceviz			+				
Portakal					+	+	
Pirinç					+		
H. Cevizi						+	
Dut					+		
Ahududu					+		
Bezelye					+		
Muz					+		
Karpuz					+		
Kiraz					+		
Limon					+		
Bal kabağı					+		
Üzüm					+		
Armut					+		
Zeytin					+		

Tablo 14'e bakıldığında, örnekleme bulunan 15 kitap üzerinden 49 farklı bitki türünün çocuklara gösterildiği görülmektedir. Bu bitki türleri içinde çocukları yabancı olmayacağı elma, portakal, üzüm, zeytin vb. olduğu gibi; ilk defa karşılaşılabileceği kajo, çuha çiçeği, dane sorgun, vb. bulunmaktadır. Bunların yanında sanatçı pazardan

alınan ilek ile dağ ileğinin farkını da görselleriyle göstermeye çalışmıştır. rneklemdaki eserlerin merak duygularının en etkin olduğu okul öncesi dönemde bulunan ve dünyayı yeni yeni keşfetmeye başlayan çocuklara ihtiyaç duydukları yenilikleri sunan ve onlara yeni şeyler öğreten bir niteliğe sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 14 incelendiğinde gerek metin içindeki kahramanlar gerekse metinde yer alan görseller yoluyla okul öncesi dönemdeki çocuklara çok sayıda bitki türünün öğretilmesinin amaçlandığı görülmektedir. Sanatçı, bunu yaparken okurları sıkmayacak bir anlatım ve çizim anlayışı izlemiştir. Hem yazınsal hem de eğitsel olarak bunu başardığı açıkça görülmektedir. Aynı şekilde tabloya bakıldığında bitki çeşitliliğinin en fazla olduğu kitabın 21 bitki türünün bulunduğu *Meyveleri Kim Yemiş?* adlı kitabıdır.

İncelenen ocuk kitaplarında yer alan hayvanlar, her kitap için ayrı ayrı sınıflandırılmıştır. Hayvanların sınıflandırılmasına ilişkin bulgular Tablo 15'te verilmiştir.

Tablo 15. Metinde Yer Alan Hayvanlara İlişkin Bilgiler

HAYVAN	ANG	BKB	BDVÜKY	BFGM	BCVSG	BKKÜ	FAA	GSKK
Tavşan	+					+		
Baykuş	+	+		+				+
Kurbağa	+	+						+
Kedi	+	+		+			+	+
Yusufçuk	+							
Yarasa	+							
Örümcek	+							
Bülbül		+						
Kelebek		+						
Keçi		+	+				+	
Penguen		+						
Sincap		+					+	+
Salyangoz		+						
Koyun		+	+				+	
Kurt		+		+				
Tilki		+		+		+		+
Köpek		+	+				+	
Ördek		+						
Geyik		+						+
Zebra		+						
Fok		+						
Ahtapot		+						
Kaplan		+						
Uğurböceği		+						
Ayı		+					+	
Maymun		+						
Fil		+						
Zürafa		+						
Kuzu		+	+				+	
Oğlak		+					+	
Fare				+				
Karga				+				
Kuş						+	+	
Kır faresi						+		
Tavuk							+	
Kaz							+	
Kirpi							+	+
Ağaçkakan								+
Arı								+

HAYVAN	KE	KKB	KİK	KFB	MKY	PLVKE	YBG
Tavşan		+	+	+	+	+	+
Baykuş	+		+				+
Kurbağa				+			+
Kedi	+			+			+
Yusuşçuk					+		
Yarasa							+
Örümcek				+	+		
Bülbül				+			
Kelebek			+			+	+
Keçi				+			
Penguen				+			+
Sincap			+		+		+
Salyangoz			+		+		+
Kurt				+			+
Tilki	+		+				+
Köpek				+			+
Ördek						+	+
Geyik(ala - kara)			+				+
Zebra				+			+
Kaplan				+			+
Uğur böceği			+		+		
Ayı		+	+		+		+
Maymun				+		+	+
Fil				+	+	+	+
Zürefa							+
Kuzu				+			+
Balina							+
Fare	+		+	+	+	+	+
Karga				+			+
Kır faresi		+			+		+
Kuş			+	+	+		+
Tavuk			+	+			
Kaz				+			+
Kirpi			+	+	+		+
Ağaçkakan							+
Arı			+	+	+		+
Uğur böceği			+		+		
Ejderha						+	+
Boz ayı							+
Kutup ayısı							+
Balık				+	+		+
Hüthüt							+
Kuşu							
Sinek					+		
Aslan				+			
Jibon					+		
Bukalemun					+		

Gergedan		+
Tuha Kuşu		+
Kanarya		+
Çuha Kuşu		+
Flamingo		+
Su aygırı		+
Timsah		+
Kuğu		+
Su Samuru		+
Afrika Mandası		+
Boa Yılanı		+
Leopar		+
At	+	+
İnek	+	
Hindi	+	
Horoz	+	
Civciv	+	

Tablo 15'e bakıldığında, örnekleme bulunan 15 kitap üzerinden 69 farklı hayvanın çocuklara gösterildiği görülmektedir. Bu alanda en fazla hayvan çeşitliliğine sahip olan kitap 46 hayvan türü barındıran *Yağmurlu Bir Gün* adlı kitaptır.

Kitaplarda yer alan 69 hayvan çeşidinin içinde çocukların yabancı olmayacağı kedi, balık, köpek, arı, vb. olduğu gibi; çocukların ilk defa duyacakları veya görecekleri jibon, boa yılanı, su samuru, Afrika mandası, gergedan, bukalemun, vb. hayvan türleri de yer almaktadır.

Tablo 15'e bakıldığında örneklemedeki eserlerin merak duygularının en etkin olduğu okul öncesi dönemde bulunan ve dünyayı yeni yeni keşfetmeye başlayan çocuklara, ihtiyaç duydukları yenilikleri sunan ve onlara yeni şeyler öğreten bir niteliğe sahip olduğu anlaşılmaktadır. Sanatçı, bunu gerek metin içindeki kahramanlar gerekse metinde yer alan görseller yoluyla çok sayıda hayvan türünün öğretilmesinin amaçlandığı görülmektedir. Sanatçı, bunu yaparken okurları sıkımayacak bir anlatım ve çizim anlayışı izlemiştir. Hem yazınsal hem de eğitsel olarak bunu başardığı açıkça görülmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

SONUÇLAR

Feridun Oral, yazdığı çocuk kitapları ve çocuk kitaplarına yaptığı resimleriyle tanınan bir sanatçıdır. Özellikle 2010 – 2015 yılları arasında çok sayıda çocuk kitabı yazarak çocuklarla buluşturmuştur. Çocuklar tarafından çok sevilen bu kitapların baskı sayıları da günden güne artmaktadır. Son yıllardaki üretkenliği, kitaplarının baskı sayılarının artması ve daha önce bu alanda adına araştırma yapılmaması sebebiyle bir eksiklik hissedilerek sanatçının eserleri üzerine böyle bir araştırmanın yapılması düşünülmüştür. Araştırma kapsamında Feridun Oral'ın çizirliğini ve yazarlığını yaptığı 15 çocuk kitabı bulunmaktadır.

Feridun Oral'ın kitapları, çocuk edebiyatının temel ilkeleri bakımından incelendiğinde şu sonuçlara ulaşılmıştır:

Kitapların boyutlarının ve ağırlıklarının çocukların taşımakta ve kullanmakta zorlanmayacağı, gelişim özelliklerine uygun ve kitaplık oluşturabilecekleri bir niteliğe sahip olduğu görülmektedir.

Çocukların ince kas becerileri tam gelişmediği için kitabın sayfalarını çevirirken kâğıda zarar verebilirler. Bu sebeple çocuklara yönelik kitaplarda kullanılan sayfaların kalitesinin yüksek olması gerekmektedir. Feridun Oral'ın kitaplarında dayanıklı ve kaliteli olarak bilinen 1.hamur kâğıt kullanıldığı görülmüştür.

Kitapların kapakları incelendiğinde, tüm kitaplarda karton kapak kullanıldığı görülmektedir. Karton kapak, daha dayanıklı olması sebebiyle ebeveynler ve çocuklar tarafından çok tercih edilmektedir. Bunun yanında kitapların ciltlemelerinin dikişli ciltleme tekniğiyle yapıldığı görülmektedir. Dikişli ciltleme, ciltleme teknikleri arasında en sağlam ve dayanıklı ciltleme tekniği olarak bilinmektedir. Sonuç olarak kitapların kapak ve cilt özelliklerinin çocukların gelişim özellikleri dikkate alınarak belirlendiği ve dayanıklılığa önem verildiği görülmektedir.

Okul öncesi çocukların göz gelişimleri dikkate alınarak kitaplarda kullanılan harflerin rengi, karakteri ve puntosu belirlenmiştir. Tebliğler Dergisi'nde okul öncesi çocuklar için belirtilen harf boyutu olan 22 puntoya tüm kitaplarda uyulmadığı görülmektedir. Bunun yerine 3-8 yaş arasına hitap ettiği için 8 yaşındaki çocukların gelişim özelliklerine uygun puntunun kullanıldığı anlaşılmaktadır. Bunların yanında

harflerin rahatlıkla seçilebildiği bir karakterin ve rengin kullanıldığı da görülmektedir.

Sayfa düzeni açısından kitaplar ele alındığında, kitaplardaki resimlerin ve harflerin birbirlerini engellemeyecek şekilde sayfaya yerleştirildiği görülmektedir. Sayfalarda yer alan resimlerdeki renklere göre bazı sayfalarda harflerin renginin değiştirildiği görülmektedir. Bu davranışıyla sanatçının okunabilirliğe ve sayfa düzenine son derece önem verdiği anlaşılmaktadır. Genelde yan yana iki sayfanın tek sayfa gibi düşünülerek hazırlandığı görülmektedir. Bunda iki sayfada bulunan resimlerin tek bir resim olması etkilidir. Kitap içerisindeki resimlerin ve yazıların uyumu çocukların gözlerini rahatsız etmeyecek, onların estetik haz almalarını sağlayacak ve onlarla kitaplar arasında bağı güçlendirecektir.

Kitapların sayfa sayıları, 28 – 40 arasında değişmektedir. Bu kitapların sayfa sayıları, çocukların rahatlıkla okuyabilecekleri miktardadır. Bu sayfaların kenarlarının kesimi, düzgün ve pürüzsüz şekilde yapılmıştır. Böylelikle sayfaların çocuklara zarar vermesi engellenmiştir. Sayfalar, iki yana kolaylıkla açılıp kapanabilmektedir. Kitapların sayfaları, mattır. Sayfaların mat olması hem okumayı kolaylaştırmakta hem de çocukların gözlerine zarar vermemektedir.

Resimlerde kullanılan renklerde bir uyum söz konusudur. Sanatçı, doğa sevgisi ve hayvan sevgisi izleklerini okurlara sadece yazılarıyla değil resimleriyle de vermeye çalışmıştır. Ağırlıklı olarak yeşil ve tonları, mavi ve kahverengi renkleri kullanılmıştır. Yeşilliklerin ve maviliklerin olduğu güzel çevre çizimleriyle çocuklarda bir çevre bilinci oluşturulmak istenilmiştir.

Sanatçının resimleri ele alındığında özgün çizimlerini, çocuklarla buluşturduğu görülmektedir. Bu özgünlüğünün temelinde sanatçının gerçekçiliği ve çocuk bakış açısını harmanlayabilmesi yatmaktadır. Berna Gençalp ile yaptığı röportajında da belirttiği gibi resimlerinde gerçekçiliği yakalamak için birçok araştırma yapmakta ve sonra bunları çocuklarla buluşturmaktadır. Bu gerçekçiliğinin yanında *Baloncu Dede ve Üç küçük Yaramaz*'da bulutların sıkılıp suyunun alındığı gibi çocuk bakış açısının yakalandığı resimler de bulunmaktadır.

Kitapların tümünde, resim - metin ilişkisinin son derece başarılı uygulandığı görülmektedir. Kitaplardaki resimlere bakan çocuklar; kitabın kurgusuna, izleğine ve

iletilerine ulaşabileceklerdir. Bu özelliği ile çocukların kitapla olan bağlarına katkı yapabilecek bir niteliğe sahiptir.

Tasarım ve resim özellikleri açısından, Yapı Kredi Yayınlarının başarılı olduğu belirlenmiştir. Çocuk edebiyatının temel nitelikleri dikkate alındığında, eserlerin tasarım özelliklerinin eserlerin hedef kitlesinin duyuşsal ve fiziksel özelliklerine uygun yapıda olduğu görülmüştür. Resim özellikleri açısından ise eserlerde bulunan resimlerin gerçekçi ve özgün bir özellik taşıdığı anlaşılmıştır. Bunun yanında resimlerin hem yazınsal hem de eğitsel yönde başarılı olduğu belirlenmiştir. Bu bağlamda resimlerin çocuklarda sanata duyarlılık kazandırabilecek, onlara yeni şeyler öğretebilecek, onların yaratıcılıklarını geliştirebilecek özgün ürünler olduğu görülmüştür.

Konu ve kurgu özellikleri bakımından Oral'ın kitapları incelendiğinde, eserlerde işlenen konuların çocukların doğasına ve yaşamlarına uygun nitelikte olduğu görülmektedir. Kurgular ise sebep – sonuç ilişkileri içerisinde ve bir çatışma temelinde oluşturulmuştur. Bu özellikleri ile kurgularda herhangi bir mantık hatası ya da gereksiz ayrıntıların bulunması engellenmiş ve yazınsal açıdan olumsuzluk sayılan rastlantılardan ve aşırı abartılardan kaçınılmıştır. Kurgular, çocukların merak duygularını canlı tutacak bir yapıya sahiptir. Kurguların sonunda çatışmaların ana karakterin isteği doğrultusunda çözülmesiyle de çocukların istedik davranışları kazanmaları amaçlanmıştır. Belirtilen özellikler bağlamında eserlerin çocuk edebiyatının temel niteliklerini taşıdığı belirlenmiştir.

İzleklerin, konu ve kurgularla ilişkili olduğu görülmektedir. Sanatçının tüm kitaplarında doğa ve hayvan sevgisi izleği görülmektedir. Bunun yanında okuru olumsuz etkileyecek aşırı duygusallıktan uzak durulduğu belirlenmiştir. İzleklerin çocuklara aktarımından kurgu ön plandadır. Kurgu üzerinden çocukların izleklere kendilerinin ulaşması amaçlanmıştır. Tüm kitaplarda izlek olarak doğa ve hayvan sevgisi yer almaktadır. Bunların yanında sosyal yaşam ve toplumsal yaşam için önemli olan yardımlaşma/dayanışma, arkadaşlık/dostluk izleklerinin de çokça çocuklara verilmek istenildiği görülmektedir.

Kitaplar, karakterler üzerinden biçimlendirilmiştir. Karakterler, davranış ve konuşmalarıyla geliştirilmiştir. Karakterlerin konuşmalarında yerel söyleyişler kullanılmamış, bunun yerine İstanbul ağzı tercih edilmiştir. Karakterlerin fiziksel yönden geliştirilmesi yetersizdir. Ancak sanatçı, bu yetersizliği kitaptaki resimlerle

gidermeyi başarabilmiştir. Karakterler, idealize edilmiş ve durağan bir özellik taşımaktadır. Karakterler üzerinden çocuklara verilmek istenen iletilerin verilmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda karakterlerin aslında tip düzeyinde kaldığı görülmektedir.

Karakterlerin cinsel rolleri, tam olarak belirtilmemektedir. Genelde hayvan ya da bitki olan bu karakterler, tüm çocuklar için geçerli olan davranışları ve özellikleri taşımaktadır. Çocuklara evrensel değerler olan sevgi, saygı vb. değerler bu karakterler üzerinde verilmektedir.

Oral, iletileri örtük şekilde vermeyi amaçlamıştır. Böylelikle çocukların merak duygularını canlı tutmuş ve iletilere kendi ulaşan çocukların bu iletileri benimsemesini kolaylaştırmayı amaçlamıştır. Örtük iletiler, yazınsallığı olumlu yönde etkilemiştir. Bunun yanında kitaplar üzerinde verilen iletilerin çocukların doğasına ve yaşamlarına uygun olduğu görülmüştür.

Kitaplarda olayların geçtiği çevre, genellikle doğal çevredir. Bu doğal çevre üzerinden çocuklarda farkındalık oluşturulmak istenilmiştir. Bu doğal çevreler üzerinden gerek doğa ve hayvan sevgisi kazandırmak gerekse dostluk, yardımlaşma gibi sosyal ve toplumsal değerlerin önemi gösterilmek amaçlanmıştır. Sosyal çevre ise karakterlerin kendi düşünceleri ve isteklerini açıklayabildiği ve bunları gerçekleştirebilecekleri demokratik bir yapıya sahiptir. Bu sosyal çevre etrafında çocukların özgüven, özerklik duygularının geliştirilmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda her iki çevrenin de çocuk edebiyatının temel niteliklerine uygun bir yapıda olduğu belirlenmiştir.

Oral'ın kitaplarında kullandığı dil ve anlatım, hedef kitlenin bilişsel ve dil gelişimine uygun bir yapıdadır. Çeşitli yapılardaki cümlelerin yanı sıra karşılıklı konuşmalarla anlatım tekdüzelikten kurtarılmıştır. Kitapta çocukları sıkmayan, akıcı bir anlatım kullanılmıştır. Anlatımda kullanılan deyimler, ikilemeler, niteleyici kelimeler ile Türkçenin anlatım gücü ve zenginliği çocuklara sezdirilmiştir. Bunun yanında benzetme, kişileştirme ve konuşurma sanatlarıyla anlatım zenginleştirilmiş ve çocukların hayal dünyalarına hitap edilmiştir. Böylelikle kitapların dil ve anlatımının, çocuklarda kitap okuma istediği uyandırabilecek ve kitap okuma alışkanlığı kazandıracak bir nitelik kazandığı görülmüştür. Bunun yanında anlatımda tercih edilen kelimeler, çocukların anlamakta zorlanmayacağı bir özelliktedir. Az sayıda çocukların anlamını bilmeyeceği kelimelerin bulunması da çocukların kelime

hazinelerini geliştirme adına önemlidir. Ayrıca argo kelimelerin, hiçbir kitapta yer almaması da olumlu bir özellik olarak görülmektedir. Yukarıda bahsedilenler ele alındığında, kitapların dil ve anlatım yönünden çocuk edebiyatının temel niteliklerini başarılı bir şekilde taşıdığı belirlenmiştir.

Kitapların dil ve anlatımında yazım hatası az sayıda bulunmaktadır. Bunun yanında bazı noktalama hatalarının çokça yapıldığı belirlenmiştir. Bazı kitapların 3., 4. hatta 5. baskısı yapıldığı halde bu hataların düzeltilmemesi önemli bir eksiklik olarak dikkat çekmektedir. Anlatım bozukluğu bakımından ise çok az sayıda anlatım bozukluğunun olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda yazım ve noktalama ve anlatım bozukluğu başlıklarında kitapların Türkçenin doğru, güzel ve etkili kullanımını çocuklara sezdirme konusunda yetersiz olduğu görülmektedir.

Kitaplarla çocuklar hem estetik haz alabilmekte hem de yeni şeyler öğrenebilmelidir. Eğer kitapların sadece eğitsel yönünü ön plana çıkarılırsa çocuk kitap okumaktan zevk almayacak ve zamanla kitaptan soğuyarak okumak istemeyecektir. Sadece yazınsallık ön plana çıkarıldığında ise çocuklar gülüp eğlenip hoş vakit geçirebilecek ancak yeni ve faydalı şeyler öğrenmediği için kendi gelişimine bir katkısı olmayacaktır. Sanatçının kitapları yazınsal ve eğitsel yönden incelendiğinde, sanatçının sadece yazınsallığı ya da eğitselliği öne çıkarmak yerine her ikisini harmanlayabilmeyi başardığı görülmektedir. Çocuklar, bu kitaplar ile hem estetik haz alabilmekte hem de yeni şeyler öğrenebilmektedir.

Yazınsal ve eğitsel yönden incelenen kitapların; öğüt verici yaklaşımdan, batıl inançlardan, siyasi ve dinî ideolojilerden ve otoriteye boyun eğen bir yaklaşımdan uzak olduğu görülmektedir. Bunların yerine insan ilişkilerinin önemsendiği, çocukların yaratıcı ve eleştirel düşünmeye sevk eden bir yaklaşım kullanılmaktadır.

Çocuk edebiyatı kitaplarında, evrensel konuların işlenmesi önemlidir. Çocukların dili, dini, ırkı yoktur. Bu yüzden onların doğuştan gelen saflıkları ve masumiyetlerine leke vermeyen, aksine onları bu özelliklerini korumaya yönelik kitaplarla karşılaştırmalıyız. Sanatçının kitaplarında çevreye duyarlılık, doğa ve hayvan sevgisi, yardımlaşma, arkadaşlık gibi evrensel konuları işleme yönüyle de çocuk edebiyatının temel niteliklerini taşıdığı belirlenmiştir.

Edebiyat kelimesinin kökü, 'edeb' tir. Dolayısıyla her edebiyat ürünü gibi çocuk edebiyatı ürünleriyle de çocukların terbiye edilmesi istenilmektedir. Bu terbiye

ediş, kitaplar üzerinden çocukların farklı yaşantıları görmelerini sağlamak ve bu yaşantıları kendilerine deneyim olarak almalarını amaçlamaktır. Bu yüzden çocuklara bazı evrensel değerlerin verilmesi önemlidir. Bu eğitimi vermek adına “Değerler Eğitimi” adı altında bir çalışma günümüzde de okullarda yapılmaktadır. Bu çalışmalarda gerek ebeveynlere gerek öğretmenlere en büyük yardımı çocuk edebiyatı kitapları yapmaktadır.

Feridun Oral’ın kitapları değerler eğitimi açısından incelendiğinde, kitaplar ile çocuklara verilmek istenen değerlerin sevgi, saygı, hoşgörü, arkadaşlık/dostluk ve yardımlaşma/dayanışma olduğu görülmektedir. Bunların yanında yaratıcılık, özerklik, paylaşımcı olma, dürüstlük, ailenin önemi gibi diğer değerlerin de kitaplar üzerinden çocuklara kazandırılmasının amaçlandığı belirlenmiştir.

ÖNERİLER

Elde edilen veriler doğrultusunda şu önerilerde bulunulabilir:

Yayınevi ve yazar için;

Tasarım özellikleriyle çocuk bakış açısını ve gerçekliğini yakalamayı başaran yayınevi, kitapların hitap ettiği yaş grubunu ön kapakta belirtebilir ve tasarımda bulunan birkaç yazım hatasını gözden geçirerek düzeltebilir.

Yazar - çizer ortaklığının ürünü olan kitaplara bakıldığında, sanatçının özgün yaratıcılıklarının yayınevi tarafından engellenmediği anlaşılmaktadır. Bu anlayışın yayınevi tarafından devam ettirilmesi, ortaya konacak yeni eserlerin kalitesine katkı sağlayacaktır.

Kitaplarda noktalama ve yazım hatalarının bulunduğu görülmektedir. Özellikle 3. , 4. ve 5. baskıları yapılan kitaplarda bu hataların göze çarpması üzücüdür. Yazarın tüm kitaplarının bir kez daha dil uzmanları tarafından gözden geçirilerek düzeltmeler yapıldıktan sonra yeni baskıların yapılması düşünülebilir.

Sanatçı, özgün çizimlerini ve kurgularını koruyarak ürünler ortaya koymayı amaç edinmelidir. Bir süre sonra çizimlerde ve kurgularda tekrara düşerek basmakalıp ürünler ortaya koymamaya dikkat etmelidir.

Okul öncesi öğretmenleri ve ebeveynlere öneriler;

Kitaplar, içinde yer alan değerler çerçevesinde bu değerleri çocuklara kazandırmak isteyen ebeveynlere ve okul öncesi öğretmenlere yardımcı olabilecek

bir materyal olarak kullanılabilir. Bunun yanın Türkçenin zenginliğini ve anlatım gücünün sezdirilmesinde, çocukların kelime hazinelerinin zenginleştirilmesinde, çocuklara okuma sevgisi aşılama ve okuma alışkanlığı kazandırılmasında önemli bir materyal olarak kullanılabilir.

Araştırmacılar için;

Çocuk edebiyatı alanında ürünler ortaya koyan diğer sanatçıların ürünleri de çocuk edebiyatının temel nitelikleri açısından incelenebilir. İncelenen bu ürünlerden uygun nitelikte olanların anadili ve değerler eğitiminde kullanılması sağlanabilir.

KAYNAKÇA

SANATÇININ İNCELENEN KİTAPLARI

- Oral, Feridun (2015). *Babaannem Kime Benziyor?*. (2.baskı). İstanbul: Yapı Kredi.
- Oral, Feridun (2015). *Pirinç Lapası ve Küçük Ejderha*. (3.baskı). İstanbul: Yapı Kredi.
- Oral, Feridun (2016). *Ay Ne Zaman Gelecek?*. (3.baskı). İstanbul: Yapı Kredi.
- Oral, Feridun (2016). *Baloncu Dede ve Üç Küçük Yaramaz*. (5.baskı). İstanbul: Yapı Kredi.
- Oral, Feridun (2016). *Benekli Faremi Gördünüz Mü?*. (6.baskı). İstanbul: Yapı Kredi.
- Oral, Feridun (2016). *Böğürtlen Cini ve Sarı Gaga*. (7.baskı). İstanbul: Yapı Kredi.
- Oral, Feridun (2016). *Bu Kış Kimse Üşümeyecek*. (2.baskı). İstanbul: Yapı Kredi.
- Oral, Feridun (2016). *Farklı Ama Aynı*. (2.baskı). İstanbul: Yapı Kredi.
- Oral, Feridun (2016). *Kırmızı Elma*. (7.baskı). İstanbul: Yapı Kredi.
- Oral, Feridun (2016). *Kırmızı Kanatlı Baykuş*. (4.baskı). İstanbul: Yapı Kredi.
- Oral, Feridun (2016). *Kirpi ile Kestane*. (7.baskı). İstanbul: Yapı Kredi.
- Oral, Feridun (2016). *Küçük Fare Bidi*. (3.baskı). İstanbul: Yapı Kredi.
- Oral, Feridun (2016). *Meyveleri Kim Yemiş?*. (2.baskı). İstanbul: Yapı Kredi.
- Oral, Feridun (2016). *Yağmurlu Bir Gün*. (2.baskı). İstanbul: Yapı Kredi.

Oral, Feridun (2017). *Guguklu Saatin Küçük Kuşu*. İstanbul: Yapı Kredi.

ARAŞTIRMADA YARARLANILAN KAYNAKLAR

Ağzıbüyük, Çiğdem (2008). **Muzaffer İzgü' nün “Anneannemin Akıl Almaz Maceraları” Serisinde Arkadaşlık Kavramının Çocuk Gelişimi Açısından Değerlendirilmesi.** (Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Akyüz, Metin (2014). **Muzaffer İzgü'nün Çocuk Kitaplarının Çocuk Edebiyatının Temel İlkeleri Açısından İncelenmesi.** (Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimler Enstitüsü.

Alaylıoğlu, Ruşen; A. Ferhan Oğuzkan (1976). **Ansiklopedik Eğitim Sözlüğü.** İstanbul: İnkılâp ve Aka Kitabevleri. akt. R. Kılıçarslan (2011). **Fatih Erdoğan'ın Eserlerinde Çocuk ve Eğitim Teması.** (Yüksek Lisans Tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Bilimleri.

Baş, Bayram (2015). **Türkçe Öğretimi Açısından Çocuk Edebiyatı.** Ankara: Pegem Akademi.

Carroll, L. (1916). **Alice's Adventures in Wonderland.** New York: Samuel Gabriel Sons & Company. akt. V. Taşdelen (2016). **“Çocuk Edebiyatında Görsel Öge”.** Çocuk ve Medeniyet/1 Dergisi. Yıldız Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi.

Dilidüzgün, S. (2003). **Çocuk Edebiyatı ve Eğitsel Özellikleri. Gelişim ve Eğitimde Yeni Yaklaşımlar.** İstanbul: Mor-Pa Kültür Yayınları. akt. M. Akyüz (2014). **Muzaffer İzgü'nün Çocuk Kitaplarının Çocuk Edebiyatının Temel İlkeleri Açısından İncelenmesi.** (Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimler Enstitüsü.

Dursunoğlu, Halit. (2007). **Çocuk Edebiyatı**. Ankara: Pegem Yayıncılık.

Gönen, M., Katrancı, M., Uygun, M. ve Uçuş, Ş. (2011). “*İlköğretim Birinci Kademe Öğrencilerine Yönelik Çocuk Kitaplarının, İçerik, Resimleme ve Fiziksel Özellikleri Açısından İncelenmesi*”. Eğitim ve Bilim. 36. 250-265.

Güleç, Havise Çakmak; Hulusi Geçgel (2005). **Çocuk Edebiyatı**. Ankara: Kök Yayıncılık. akt. R. Kılıçarslan (2011). **Fatih Erdoğan’ın Eserlerinde Çocuk ve Eğitim Teması**. (Yüksek Lisans Tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Inhelder, B. ve Piaget, J. (2002). **The growth of Logical Thinking From Child Hood To adole Scence**. New York: Rutledge. akt. V. Taşdelen (2016). “*Çocuk Edebiyatında Görsel Öge*”. Çocuk ve Medeniyet/1 Dergisi. Yıldız Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi.

Kaya, İsmail (2000). “*Çocuk Kitabı Resimlerinde Klişe Yaklaşımlar*” I. Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu (Yay. Haz.: Sedat Sever) Ankara: Eğitim Bilimleri Fak. ve Tömer Dil Öğretim Merkezi Yay. No:1.

Kagan, Moissej (1993). **Güzellik Bilimi Olarak Estetik ve Sanat**. (Çev.:Aziz Çalışlar) Ankara: İmge Kitabevi. akt. M. Akyüz (2014). **Muzaffer İzgü’nün Çocuk Kitaplarının Çocuk Edebiyatının Temel İlkeleri Açısından İncelenmesi**. (Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimler Enstitüsü.

Kılıçarslan, Ramazan (2011). **Fatih Erdoğan’ın Eserlerinde Çocuk ve Eğitim**

Teması. (Yüksek Lisans Tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi,
Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Kıran, Zeynel-Kıran, Ayşe (2006). **Dilbilime Giriş.** Ankara: Seçkin Yay. akt. M.

Akyüz (2014). **Muzaffer İzgü'nün Çocuk Kitaplarının Çocuk
Edebiyatının Temel İlkeleri Açısından İncelenmesi.** (Doktora Tezi),
Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimler Enstitüsü.

Kıbrıs, İ. (2000). **Uygulamalı Çocuk Edebiyatı.** Ankara: Eylül Yayınevi. akt. R.

Kılıçarslan (2011). **Fatih Erdoğan'ın Eserlerinde Çocuk ve Eğitim
Teması.** (Yüksek Lisans Tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi,
Eğitim Bilimleri.

Kıbrıs, İbrahim (2006), **Çocuk Edebiyatı. (3.baskı).** Ankara: Tekağaç Eylül
Yayınları.

Lukens, Rebecca J. (1999) **A Critical Handbook of Children's Literature.**

(2.baskı). New York: Longman. akt. S. Sever (2015). **Çocuk ve
Edebiyat. (8.baskı).** İzmir: TudemYayıncılık.

Nas, Recep (2002). **Örneklerle Çocuk Edebiyatı.** Bursa: Ezgi Kitabevi Yayınları.

akt. R. Kılıçarslan (2011). **Fatih Erdoğan'ın Eserlerinde Çocuk ve
Eğitim Teması.** (Yüksek Lisans Tezi). Çanakkale Onsekiz Mart
Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Oğuzkan, A.F. (1979). **Çocuk Edebiyatı. (2.baskı).** Ankara: Kadıoğlu Matbaası.

akt. Ç. Ağzıbüyük, (2008). **Muzaffer İzgü'nün "Anneannemin Akıl
Almaz Maceraları" Serisinde Arkadaşlık Kavramının Çocuk
Gelişimi Açısından Değerlendirilmesi.** (Yüksek Lisans Tezi). Dokuz

Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Özdemir, Emin (1982). **1981’de Çocuk Yazınımız, Varlık Yıllığı** 1981. İstanbul: Varlık Yayınları. akt. M. Akyüz (2014). **Muzaffer İzgü’nün Çocuk Kitaplarının Çocuk Edebiyatının Temel İlkeleri Açısından İncelenmesi.** (Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimler Enstitüsü.

Özdemir, Emin (2002). **Eleştirel Okuma.** Ankara: Bilgi Yayınevi. akt. M. Akyüz (2014). **Muzaffer İzgü’nün Çocuk Kitaplarının Çocuk Edebiyatının Temel İlkeleri Açısından İncelenmesi.** (Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimler Enstitüsü.

Özdemir, Murat (2010). “*Nitel Veri Analizi: Sosyal Bilimlerde Yöntembilim Sorunsalı Üzerine Bir Çalışma*”. Eskişehir: Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi s.11.

Piaget, J. (1928). **Judgment and Reasoning in The Child.** New York: Harcourt, Baraceand Company. akt. V. Taşdelen (2016). “**Çocuk Edebiyatında Görsel Öge**”. Çocuk ve Medeniyet/1 Dergisi. Yıldız Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi.

Postman, Neil (1995). **Çocukluğun Yok Oluşu.** (Çev.Kemal İnal) Ankara: İmge Yay. akt. M. Akyüz (2014). **Muzaffer İzgü’nün Çocuk Kitaplarının Çocuk Edebiyatının Temel İlkeleri Açısından İncelenmesi.** (Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimler Enstitüsü.

Sever, Sedat (2000). “*Çocuk Kitaplarında Dilsel ve Görsel Duyarlık*”, I. Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu: Sorunlar ve Çözüm Yolları (Yay. Haz.:

S. Sever). Ankara: AÜ Eğitim Bilimleri Fakültesi ve Tömer Dil Öğretim Merkezi Yayını.

Sever, Sedat (2003). “*Çocuğun Gelişim Sürecini Bütünleyen Bir Araç: Edebiyat*”. Çoluk Çocuk, Sayı: 24.

Sever, Sedat (2004). “*Anadili Öğretiminin Temel Bir Aracı: Yazınsal Nitelikli Çocuk Kitapları*”. Disiplinlerarası Bakışla Türkiye’de Çocuk- 4. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi. (Yay. Haz.: Müge Artar) Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayını.

Sever, S., Dilidüzgün, S., N. Neydim, C. Aslan (2007). **İlköğretimde Çocuk Edebiyatı**. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını.

Sever, Sedat (2013). **Çocuk Edebiyatı ve Okuma Kültürü**. İzmir: Tudem Yayıncılık.

Sever, Sedat (2015). **Çocuk ve Edebiyat. (8.baskı)**. İzmir: Tudem Yayıncılık.

Silverman, D. (2001). **Interpreting Qualitative Data: Methods for Analysing**

Talk. Text and Interaction. London: SAGE Publication. akt. M.

Özdemir (2010). “*Nitel Veri Analizi: Sosyal Bilimlerde Yöntembilim Sorunsalı Üzerine Bir Çalışma*”. Eskişehir: Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi s.11.

Süreya, C. (1995). **Sevda Sözleri**. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları. İstanbul. akt. V.

Taşdelen (2016). “*Çocuk Edebiyatında Görsel Öge*”. Çocuk ve Medeniyet/1 Dergisi. Yıldız Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi.

- Şirin, M.R. (2000). **Çocuk Edebiyatı Kültürü “Okuma Alışkanlığı ve Medya Sarmalı”**. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Şirin, M.R. (2015). **Çocuğa Adanmış Konuşmalar 1**. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Taşdelen, Vedat (2016). “**Çocuk Edebiyatında Görsel Öge**”. Çocuk ve Medeniyet/1 Dergisi. Yıldız Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi.
- TDK (2011). **Türkçe Sözlük. (11.baskı)**. Ankara: TDK Yayınları.
- TDK (2012), **Yazım Kılavuzu. (27.baskı)**. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
Tebliğler Dergisi: Sayı 2597, Haziran 2007.
- Uçak, N. Ö. (2010). “**Çocuk ve Kitap**”. Çanakkale: Halk Kütüphanecileri Çanakkale Bölge Semineri. 3-5 Aralık.
- Uçan, Hilmi. (2005). “**Çocuklar Kadar Saf, Temiz Kalabilmek**”. Ankara: Hece Dergisi. Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı.
- Yalçın A. ve G. Aytaş (2003). **Çocuk Edebiyatı**. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yavuzer, Haluk (1999). **Çocuk Psikolojisi**. İstanbul: Remzi Kitabevi. akt. M. Akyüz (2014). **Muzaffer İzgü'nün Çocuk Kitaplarının Çocuk Edebiyatının Temel İlkeleri Açısından İncelenmesi**. (Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimler Enstitüsü.
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2003). **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri**. Ankara: Seçkin Yayınları. akt. M. Özdemir (2010). “*Nitel Veri Analizi: Sosyal Bilimlerde Yöntembilim Sorunsalı Üzerine Bir Çalışma*”.

İNTERNET KAYNAKLARI

<http://www.artfulliving.com.tr/edebiyat/yetiskinlerin-de-cocuk-kitaplari-okumaya-ihdiyaci-var-i-5237> (15/03/2017 - 13/06/2017)

<http://kitap.ykykultur.com.tr/resimleyenler/feridun-oral> (15/10/2016 - 13/06/2017)

EKLER

Ek.1. Araştırmada İncelenen Feridun Oral'ın Kitaplarının Ön kapakları

